

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KÜLTÜR BAĞLAMINDA SÜRDÜRÜLEBİLİR PLANLAMA
YAKLAŞIMI:
BOLU ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
B. Meral AKDUMAN VURAL
Mimar

Anabilim Dalı: Şehir ve Bölge Planlama
Programı: Kentsel Koruma ve Yenileme

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Arzu KOCABAŞ

EKİM – 2016

**KÜLTÜR BAĞLAMINDA SÜRDÜRÜLEBİLİR PLANLAMA
YAKLAŞIMI:
BOLU ÖRNEĞİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
B. Meral AKDUMAN VURAL
Mimar**

**Anabilim Dalı: Şehir ve Bölge Planlama
Programı: Kentsel Koruma ve Yenileme**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Arzu KOCABAŞ

EKİM – 2016

Beratiye Meral AKDUMAN VURAL tarafından hazırlanan KÜLTÜR BAĞLAMINDA SÜRDÜRÜLEBİLİR PLANLAMA YAKLAŞIMI: BOLU ÖRNEĞİ adlı bu tezin **Yüksek Lisans Tezi** olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Arzu KOCABAŞ

Tez Yöneticisi

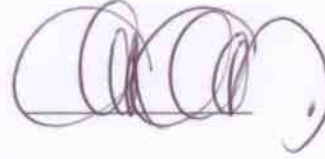
Bu çalışma, jürimiz tarafından Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı'nda

Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan:

Prof. Dr. Arzu KOCABAŞ

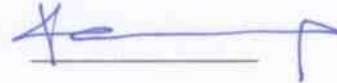
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Jüri Üyesi :

Prof. Dr. Hüseyin CENGİZ

Gedik Üniversitesi

Jüri Üyesi :

Yrd. Doç. Dr. Bilge ULUSAY ALPAY

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Bu tez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
SUMMARY	iii
ÖNSÖZ	iv
ŞEKİL LİSTESİ	v
TABLO LİSTESİ	vii
RESİM LİSTESİ	viii
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi	2
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE I : SÜRDÜRÜLEBİLİR PLANLAMA YAKLAŞIMI	4
2.1. Sürdürülebilirlik Kavramı ve Bileşenleri	4
2.1.1. Sürdürülebilir Gelişmenin Ekonomik Boyutu	6
2.1.2. Sürdürülebilir Gelişmenin Sosyal Boyutu	8
2.1.3. Sürdürülebilir Gelişmenin Fiziksel / Çevresel Boyutu	9
2.2. Sürdürülebilir Planlama	12
2.3. Sürdürülebilir Planlamanın Bileşenleri	15
2.3.1. Sürdürülebilir Planlamanın Ekonomik Boyutu	19
2.3.2. Sürdürülebilir Planlamanın Ekolojik Boyutu	21
2.3.3. Sürdürülebilir Planlamanın Sosyal/Kültürel Boyutu	23
2.4. Bölüm Sonucu	25
3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE II : KÜLTÜR BAĞLAMINDA SÜRDÜRÜLEBİLİR PLANLAMA YAKLAŞIMI	29
3.1. Kültür Kavramı ve Kültür Odaklı Çalışma Yapan Kurumlar	29
3.1.1. Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS)	33
3.1.2. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO)	34
3.1.3. AB ve Kültür Odaklı Sürdürülebilir Gelişme Mekanizmaları	37
3.2. Kültür Odaklı Planlama Yaklaşımı	43
3.3. Bölüm Sonucu	49
4. KÜLTÜR BAĞLAMINDA SÜRDÜRÜLEBİLİR PLANLAMA YAKLAŞIMI: MODEL VE ÖRNEKLER	52
4.1. Yurt Dışı Kültürel Sürdürülebilirlik Örnekleri	52
4.2. Yurt İçi Kültürel Sürdürülebilirlik Örnekleri	72
4.3. Bölüm Sonucu	78

5. KÜLTÜR BAĞLAMINDA SÜRDÜRÜLEBİLİR PLANLAMA YAKLAŞIMI: BOLU ÖRNEĞİ	80
5.1. Bolu'nun Ülke İçindeki Konumu	81
5.2. Bolu Kentinde Kültürün Tarihsel-Toplumsal Evrimi	83
5.3. Bolu'nun Kentleşme Süreci ve Yapılan Planlama Çalışmaları	87
5.3.1. Bolu'nun İlk Planlama Deneyimleri ve Kentsel Arazi Kullanımı	88
5.3.2. Bolu'da Son Dönemde Yapılan Planlama Çalışmaları ve Kültür İzleri	92
5.4. Bolu İçin Kültür Odaklı Planlama Önerisi	110
5.5. Bölüm Sonucu	122
6. SONUÇ / DEĞERLENDİRME	124
KAYNAKLAR	126
EKLER	135
ÖZGEÇMİŞ	140

KÜLTÜR BAĞLAMINDA SÜRDÜRÜLEBİLİR PLANLAMA YAKLAŞIMI: BOLU ÖRNEĞİ

(Yüksek Lisans Tezi)
B. Meral AKDUMAN VURAL

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Ekim 2016

ÖZET

Planlama disiplini ilk ortaya çıktığı dönemlerde yalnızca teknik bir süreç olarak algılanmaktadır. Zaman içerisinde yaşananlar, gelişmeler çerçevesinde, sosyal, ekonomik, politik ve mekansal boyutları da ön plana çıkmaya başlamıştır. Özellikle planlamadaki temel unsurun “insan” olduğu gerçeği göz önünde bulundurulduğunda sosyo-kültürel boyutun taşıdığı önem karşımıza çıkmaktadır.

Yapılan çalışma, belirtilmiş olan noktalar ışığında, planlamanın geçirdiği evreler ve son aşamada sosyo-kültürel bakış açısının taşıdığı önemi, neden olmazsa olmaz bir unsur olduğunu ve kültürel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi adına bu bakış açısına sahip olunmasının ve insanların da bu bilince sahip olarak kendi kültürel yaşamlarına sahip çıkmalarının önemini vurgulamayı amaçlamaktadır. Ayrıca özellikle ülkemizde uygulamalarına pek rastlanmayan sosyo-kültürel bakış açısı çerçevesinde geliştirilen yaklaşımların ne şekilde hayata geçirilebileceğine dair farklı deneyimler ve fikirler ortaya konmaya çalışılmıştır.

Tüm bu üzerinde durulacak noktalarla birlikte, kültürel sürdürülebilirliğin önemi ve ne şekilde korunabileceği, Bolu örnek alan çalışması ile ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak başta ülkemizde ve Bolu’da gerçekleştirilen planlama çalışmalarında sosyo-kültürel bakış açısının oturmamış olduğu görülmüştür. Dolayısı ile kültürel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi adına doğru yaklaşımların ortaya konduğundan da söz etmek mümkün değildir.

Anahtar Kelimeler : Sürdürülebilirlik, Kültürel Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Planlama, Kültür Odaklı Planlama, Bolu

CULTURE IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE PLANNING

APPROACH:

EXAMPLE OF BOLU

(M.Sc. Thesis)

B. Meral AKDUMAN VURAL

**MIMAR SINAN FINE ARTS UNIVERSITY
INSTITUTE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY**

October 2016

SUMMARY

When the term “planning discipline” first came out, it was perceived only as a technical process. happening all through time within developments, it’s political, environmental, social, economical, and spatial effects also have been started forehead. Especially, when it is considered that the essential element of planning discipline is “human”, its socio-cultural effect cannot be ignored.

Previous researches emphasize the importance of socio-cultural effects of planning due to the phases that it passed though; nations have to aware of their own socio – cultural point of view for its sustainability. Besides, researchers had been developed ways to put in force the social-cultural approaches which does not carry out within Turkey.

Cultural sustainability’s importance and the ways to maintain it, highlighted via associating with field work of Bolu.

Consequently, most especially in Turkey-Bolu studies, the socio-cultural perspective aren’t thought about adequately so that the approaches for providing cultural sustainability cannot achieving its aim.

Keywords : Sustainability, Cultural Sustainability, Sustainable Planning, Culture-Based Planning, Bolu

ÖNSÖZ

Tez kapsamında çalıştığım konu ve örnek alanın, bugüne kadar çalıştığım konu ve alanlardan farklı olmasının, bende farklı bir heyecan yarattığını belirtmek isterim. Bu çerçevede öncelikle; heyecan ve çalışmalarımın bilimsel bir teze dönüşmesi aşamasında, tezimin danışmanlığını yürütmüş olan Prof. Dr. Arzu Kocabaş'a verdiği destek ve yaptığı yardımlar için teşekkür ederim.

Yaşamımın her alanında ve her anında olduğu gibi, yüksek lisans yaşamım sürecinde de desteklerini hiçbir zaman esirgememiş olan aileme teşekkür ederim. Tezimin oluşum aşamasında gerek manevi açıdan gerekse benimle paylaştığı birikimleri ve yapmış olduğu değerlendirmeleri için Aslı Ulubaş'a, her zaman yanımda olarak desteklerini benden esirgemeyen tüm dostlarıma ve özellikle sevgili eşim İbrahim Vural'a teşekkür ederim.

Ekim 2016

B. Meral Akduman Vural

Mimar

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 2.1. ESDP Sürdürülebilirliğin bileşenleri	5
Şekil 2.2. Tarihsel süreçte sürdürülebilirlik kavramına yapılan atıflar.....	16
Şekil 2.3. Sürdürülebilirlik bileşenlerinin aktif etkileşimi	17
Şekil 2.4. Sürdürülebilirlik ve stratejik mekânsal planlama etkileşimi	28
Şekil 3.1. UNESCO'nun kültür alanındaki çalışmaları	35
Şekil 3.2. Kültür odaklı sürdürülebilir yaşam kurgusunun şematik ifadesi.....	45
Şekil 3.3. Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu	50
Şekil 4.1. : Albina Toplum Planının Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi	55
Şekil 4.2. : Baltimore Main Street yaklaşımının Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi.....	58
Şekil 4.3. : Cityscape Newcastle Upon Tyne'in Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi.....	62
Şekil 4.4. : Hulme Yerleşmesinin Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi	66
Şekil 4.5. : Pinelands Workshop'un Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi	69
Şekil 4.6. : Barcelona Kültür Odaklı Strateji Planının, Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi	71
Şekil 4.7. : Bitlis Kültür Odaklı Yol Haritasının, Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi.....	74
Şekil 4.8. : Anadolu ve Rumeli Kavağı Kültür Odaklı Planlama Çalışmalarının Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi.....	78
Şekil 5.1. Bolu'nun ülke içindeki konumu	82
Şekil 5.2. Bolu'nun çevresiyle ilişkili tarih izleri	86
Şekil 5.3.-5.4.-5.5.-5.6. 1894-1961 Bolu İli Sınır İzleri	87
Şekil 5.7. Bolu'nun ortasından geçen Ankara- İstanbul karayolu ve Tem Otoyolu	88
Şekil 5.8. Bolu ili ulaşım şeması.....	90
Şekil 5.9. Bolu kentsel gelişim yönü	91
Şekil 5.10. 1/100000 Ölçekli Çevre Düzeni Planının Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi	95

Şekil 5.11. : Bolu Belediyesi Strateji Planının Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi.....	99
Şekil 5.12. : MARKA Bolu Bölge Planının Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi.....	102
Şekil 5.13. Bolu'nun bölgesel işbirliği çerçevesi	103
Şekil 5.14. Bolu'nun yeni kent kurgusu	104
Şekil 5.15. Bolu'nun gelişim yönü	105
Şekil 5.16. Bolu'da geliştirilmesi planlanan projeler.....	105
Şekil 5.17. Bolu'da geliştirilmesi planlanan projeler 2.....	106
Şekil 5.18. Belediye Meydanı Yenileme Projesi	106
Şekil 5.19. Kent Meydanı Projesi	106
Şekil 5.20. Bolu'da geliştirilmesi planlanan projeler 3.....	107
Şekil 5.21.-5.22. Kamu Binaları Adası ve Küçük Sanayi'nin Taşınması Projesi....	107
Şekil 5.23. Bolu'da geliştirilmesi planlanan projeler 4.....	107
Şekil 5.24. : Bolu İli Vizyon Planının Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi	109
Şekil 5.25.: Bolu'nun sınır ötesi ilişki bağlantıları.....	117
Şekil 5.26.: Kültür ağı ilişki bağlantıları.....	118
Şekil 5.27. : Bolu Kültür Odaklı Planlama Önerisinin Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi	121

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 2.1. Sürdürülebilir kentlerin özellikleri	14
Tablo 2.2. Sürdürülebilir planlamanın temel konuları ve amaçları	26
Tablo 3.1. ICOMOS amaçları ve çalışmaları	34
Tablo 3.2. UNESCO'nun dünya mirası misyonu	36
Tablo 3.3. UNESCO Dünya Miras Kriterleri	36
Tablo 3.4. Avrupa Kentsel Şartı amaçları	38
Tablo 3.5. Avrupa Kentsel Şartı ilkeleri	38
Tablo 3.6. Avrupa Kentsel Şartı'ndan üç ilke	39
Tablo 3.7. Avrupa Kentsel Şartı II	40
Tablo 3.8. Avrupa Konseyi Kampanyası amaçları, hedefleri ve projeleri	41
Tablo 3.9. EUROCITIES faaliyetleri	42
Tablo 3.10. Avrupa Kültür Başkenti adaylığı için beklentiler	43
Tablo 3.11. Kültür odaklı planlamanın amaç ve hedefleri	48
Tablo 3.12. Kültür Odaklı Çalışmalar Yapan Kurum ve Oluşumlar	49
Tablo 4.1. Albina toplum planı	53
Tablo 4.2. Baltimore Main Street yaklaşımı	57
Tablo 4.3. Cityscape Newcastle Upon Tyne	59
Tablo 4.4. Manchester Hulme Yerleşmesi	63
Tablo 4.5. Pinelands workshops	67
Tablo 4.6. Barcelona kültür odaklı strateji planı	70
Tablo 4.7. Bitlis kültür odaklı yol haritası	74
Tablo 4.8. İstanbul Anadolu ve Rumeli Kavağı yerleşmelerinde kültür odaklı planlama çalışmaları	76
Tablo 5.1. Bolu'daki planlama deneyimlerinin tarihsel süreci	89
Tablo 5.2. Bolu için kültür odaklı planlamanın amaçları, bileşenleri, aşamaları	112

RESİM LİSTESİ

Sayfa No

Resim 4.1. Bolu ile Portland'ın Coğrafi Konumu.....	53
Resim 4.2. Bolu ile Baltimore' un Coğrafi Konumu	57
Resim 4.3. Bolu ile Newcastle Upon Tyne' ın Coğrafi Konumu	59
Resim 4.4. Bolu ile Manchester' ın Coğrafi Konumu	63
Resim 4.5. Bolu ile Barbados' un Coğrafi Konumu.....	67
Resim 4.6. Bolu ile Barcelona' nın Coğrafi Konumu	70
Resim 4.7. Bitlis' in Konumu	68
Resim 4.8 Anadolu Kavağı mekansal analizleri.....	70
Resim 4.9. Rumeli Kavağı mekansal analizleri.....	70
Resim 5.1. Seben'de bulunan Frig dönemine ait kaya evleri	84
Resim 5.2. Seben Çeltikderesi Bizans Dönemi'ne ait bir kale	84
Resim 5.3.-5.4. Roma Dönemi'ne ait tiyatro kalıntısı.....	85

1. GİRİŞ

Ortaya çıkmaya başladıkları dönemden itibaren kentler, geçmişten miras aldıkları tarih, ona katılan kültür ve içinde yoğruldukları coğrafyayla biçimlenirler. Kent kimliği, dâhil olunan coğrafya-kültür-zaman bileşenlerinin yanı sıra; kentte barınanların yaşamı, bu yaşamı tarifleyen geleneksel miras unsurları ile şekillenmektedir. Tarihi ve kültürel koşullarda ortaya çıkan söz konusu şekillenme, bir yandan o toplumun ortak hafızasını oluştururken diğer yandan toplumsal ilişki biçimlerinde yaşanan değişimlerle birlikte kentte değişim ve dönüşüme neden olmaktadır. Kentlerin kimlikleri, uzun dönemlerde, toplumda yaşanan her değişim ve dönüşümden etkilenecek olmaktadır ve bu nedenle kent, sadece kendi kimliğini değil aynı zamanda içinde yaşayanların kimliğine de sahip olmaktadır.

Planlama, fiziksel ve teknik ihtiyaçlardan doğmasına rağmen, bugün daha esnek ve çok yönlü bir yapı / mekanizma haline gelmiştir. Bu değişim sürecinde; yaşam alanlarının ekonomik, ekolojik, sosyal yönleriyle yaşayan ve yaşam biçimimizi şekillendiren mekanlar olarak kabul edilmesi, böylece sürdürülebilir yaşam alanlarının oluşturulmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi ve bunun “katılım” mekanizmaları aracılığıyla yapılması önem taşımıştır. Fakat ne dünya genelinde ne de ülkemizde bu kapsamda geliştirilen planlama yaklaşımlarına uygulamada tam anlamıyla yer verilmediği görülmektedir. Bu doğrultuda gerek kavramsal gerekse uygulamalar özelinde yapılan tartışmalar sürmekte, deneyim ve bakış açıları paylaşılmakta, “olması gereken” olarak bahsedilen noktaların ve bunlara yönelik standartların tanımlamalarına yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

Son yıllarda dünyada ve Türkiye’de yaşanmakta olan sosyal, ekonomik, teknolojik gelişmeler nedeni ile başlayan küreselleşme süreci beraberinde hızlı bir kentsel değişim ve dönüşüm sürecini de getirmiştir. Bu sürecin olumlu getirilerine rağmen, uygulanan politikalar sonucunda plansız, alt yapısız ve sağlıklı kentsel çevreler içeren kimliksiz kentler ortaya çıkmış ve dolayısıyla insanların ihtiyaçlarının karşılanmasında çok yetersiz kalmıştır. Ortaya çıkan bu olumsuz gelişmelerin farkına varılmasıyla “sürdürülebilirlik” kavramı ortaya atılarak bunun hayata geçirilmesinin yolları araştırılmaya başlanmıştır. Değişen yaşam şekline bağlı olarak doğal kaynaklar üzerinde oluşan tehdit sürdürülebilirliğin fiziksel boyutu üzerinde

odaklanılmasına neden olmuş, bu kapsamdaki problemlere çözüm arayışları başlamıştır. Oysa bu arayışlar bağlamında genellikle ihmal edilen sürdürülebilirliğin sosyokültürel boyutu, sosyal, kültürel ve ekonomik organizasyonda yapılacak temel değişikliklerin ekolojik boyutta sürdürülebilirliğinin sağlanmasında önemli bir gerekliliktir.

1.1. ÇALIŞMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Dünya'daki gelişmelerle paralel, ülkemizdeki var olan kültür varlıklarının zenginliğini ve çeşitliliğini korumak adına sürdürülebilir çözümler üretilmeye çalışılmaktadır. Uluslararası uygulama örnekleri ve çözüm modellerinin doğrudan ülkemize adapte edilmesinden ziyade ülke yapılanmasına, koşullarına ve kültür varlıklarımızın sayı, nitelik ve önemine uygun yeni çözümlerin geliştirilmesi gerekmektedir. Üretilecek bu özgün çözümler, uluslararası çağdaş yaklaşım ve uygulama ilkeleriyle uyum sağlamalı ve örtüşmelidir.

Ulusal kültürün içinde şekillendiği fiziksel ortamı yok etmenin ve onun yerine yeniyi koymanın, tarihsel devamlılığın ve dolayısıyla tarih bilincinin köklerinden birini yok etmek olacağı açıktır. Günümüz kentleşme şartları ve planlama uygulamaları çerçevesinde, insanların bugüne kadar sahip oldukları yaşam alanlarını sahiplenme biçimleri göz ardı edilmektedir. Bu bağlamda; değerler üzerine kurulan ve yerel kalkınmayı sağlayacak eylem planlarına ihtiyaç bulunmaktadır.

Çalışmanın amacı; sürdürülebilir planlamanın temel kavramlarının kent/ mekan üzerindeki etkisinin irdelenerek "Kültürel Sürdürülebilirlik" ana teması üzerine temellendirilmesi, çalışma alanı olan Bolu'da kentin dününe atıfta bulunarak bugünün değerlendirilmesi ve yarını için stratejik bir yön önerisinde bulunulmasıdır.

Çalışmanın kapsamı; temel olarak altı bölüme dayanmaktadır. Çalışmanın amaç ve kapsamının anlatıldığı birinci bölümün ardından; planlama disiplininin ortaya çıkış sürecinin, bu süreçte ne gibi değişim ve gelişmelere tanıklık edildiğinin ve sürdürülebilir planlama yaklaşımının anlatıldığı ikinci bölüm ile konuya genel bir giriş yapılmaktadır. Özellikle 'planlama' ve 'kültürel sürdürülebilirlik' üzerine kavramsal tanımlama ve açıklamaların detaylandırılmış olduğu üçüncü ve dördüncü bölümlerde, bu konuda dünyadaki farklı deneyim ve çalışmalardan çeşitli örnekler ortaya konmaktadır. Çalışma alanı olarak seçilen Bolu kenti üzerine yapılan araştırma ve değerlendirme sonuçlarını içeren son bölümde ise, önceki bölümlerde değinilen ve tanımlanan kavramsal altyapı ve örnek alana dair araştırmaların

birbirleri ile ilişkilendirilerek bir sonuca bağlanacağı değerlendirme ve sonuç kısmı bulunmaktadır.

Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışma kapsamında kültür, planlamanın başat bileşeni olarak ele alınmakta, bu bağlamda, sürdürülebilir planlama yaklaşımın vazgeçilemez bir parçası olarak kavramsal çerçevede öne çıkarılmaktadır. Öncelikle, Dünya'dan ve Türkiye'den seçilen kültür odaklı model ve uygulama örnekleri bu kavramsal çerçeve özelinde incelenerek, değerlendirmeye açılmaktadır. Ardından, ülkemizde yapılan strateji geliştirme ve vizyon tanımlama odaklı planlama çalışmalarının kapsam, hedef ve uygulamaları, çalışma alanı olarak seçilen Bolu kenti özelinde yapılan planlama çalışmaları ile karşılaştırılmaktadır. Literatür taraması sonucunda elde edilen verilerden yola çıkılarak, daha önce tanımlanan kültür odaklı kavramsal çerçeve doğrultusunda Bolu için 'kültür odaklı bir vizyon' tanımlanarak, öneri eylem uygulama planı örneği tartışmaya açılmaktadır.

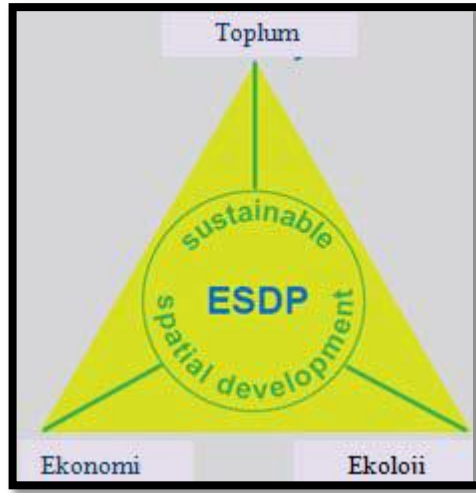
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE I : SÜRDÜRÜLEBİLİR PLANLAMA YAKLAŞIMI

Kavramsal çerçeve bölümünün bu ilk kısmında sürdürülebilirlik ve sürdürülebilirliğin bileşenleri ile sürdürülebilir planlama yaklaşımı başlıkları üzerinde durularak kavramların nitelikleri ve kapsamı tartışılacaktır. Belirtilen kavramlar tartışıldıktan sonra sosyal/kültürel, ekonomik ve ekolojik değişkenler üzerinden sürdürülebilirlik kavramı değerlendirilerek; sürdürülebilir planlama yaklaşımının hedefleri ortaya konulacaktır.

2.1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI VE BİLEŞENLERİ

Sürdürülebilirlik kavramı 1972 yılında Stockholm’de düzenlenen Dünya Çevre Konferansı kapsamında “eko-gelişme” üzerine yapılan tartışmalarda ortaya çıkmıştır. Sürdürülebilirlik fikri temelde ekolojik bir anlamı içinde barındırarak çevrenin hemen hemen hiç değişmeden varlığını devam ettirmesi anlamına gelir (Reboratti, 1999, s:207).

Ancak günümüzde sürdürülebilirlik tartışmaları ve araştırmalarının odak noktası çevreye günün gerektirdiği koşulları eklemlendirme ve gelişme yönünde ilerlemektedir. İnsan faktörünü geçmiş yıllara göre merkeze yerleştiren bu anlayışın oluşum nedeni; hemen hiç değişmeden günümüze gelen çevrelerde farklılaşan insan ihtiyaçlarının karşılanamamasıdır. Bu durumu Keleş (1998,s:63) “sürdürülebilirlik tarihi ve doğal çevrelerin değer kaybına uğramadan bugün ve gelecek kuşakların hak ve yararlarını bir bütün içinde sürece dahil ederek değerlendirme biçimi” olarak tanımlamaktadır. Bu noktada sürdürülebilirlik, geçmiş ile gelecek arasında bir bağ oluşturarak var olan çevreleri günümüz ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarına göre tek bir paydada buluşturabilen bir ortam olarak yorumlanabilmektedir. Bu doğrultuda Vehbi ve Hoşkara (2009, s:720) tanımlamasıyla “gelişen ülkelerde sürdürülebilirlik sadece insanların ihtiyaç ve gerekliliklerine ortak olabildiği ve kültürel değerlerle çatışmadığı ölçüde uygulanabilir

Şekil 2.1: ESDP Sürdürülebilirliğin bileşenleri (EC,1999, s:10)

olabilmektedir”. Böylelikle insan odaklı olan sürdürülebilirlik tanımlamasının çevredeki insan değişimlerinden doğrudan etkilenebileceği belirtilmektedir.

Avrupa Birliği 'nde sürdürülebilirlik adına atılan en önemli adım olarak tanımlanan ESDP (European Spatial Development Perspective- Avrupa Mekânsal Gelişim Perspektifi) ise sürdürülebilir mekânsal gelişme stratejisi üzerine kurgulanmıştır (Şekil 2.1). ESDP, 1999 yılında Potsdam'daki Avrupa Komisyonu Mekânsal Planlama Bakanlar Konseyi tarafından yürütülen kapsamlı bir çalışmanın ürünü olarak benimsenip, düzenlemiş bir belgedir. ESDP Raporu, sektörler arası uyuma dayalı yol gösterici stratejilerden oluşmaktadır. ESDP fiziksel planlamaya odaklanırken “...ekonomik ve sosyal uyum, doğal kaynaklar ve kültürel mirasın korunması ve rekabetin dengeli hale getirilmesi” ilkelerine dayanmaktadır (EC, 1999, s.3).

Rapor, Avrupa Birliği 'nde uzun dönemli mekânsal gelişimin; Üye Ülkelerin ekonomik uyum sağlamadaki ilerleyişine ve üyeler arası işbirliğine dayalı hareket edilmesine, giderek önemi artan yerel ve bölgesel topluluklara ve bunların mekânsal planlamadaki rollerine, Avrupa Birliği 'nde beklenen gelişme ve komşularla ilişkilerin artmasına bağlı olduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda mekânsal gelişme politikalarının sürdürülebilir gelişmeyi güvence altına alarak AB'nin mekânsal yapısını dengelemeyi amaçladığı sonucuna varılabilir. Burada öne çıkan nokta ise, sürdürülebilir gelişme için küresel düşünüp yerel hareket etmek gerektiğidir. Tanımlanan strateji ve araçlar ile sürdürülebilir gelişmenin yerel, bölgesel, ulusal şartlara bağlı olarak üye ülkelerin kasaba ve kentlerinde kentsel gelişimi güçlendirme amacıyla kullanımı öne çıkmaktadır.

Kocabaş (2016) bu süreç ile ilgili; “Kentlerin gelişimi, ekonomik zorunlulukların hem sosyal hem ekolojik zorunluluklara ağır basması ile giderek dengesizleşmiştir. Sürdürülebilir şehirler gibi sürdürülemez, pazar odaklı, kentsel yayılma antitezi olarak AB tarafından desteklenen 'kompakt şehir' (genellikle itiraz edilen) normatif modelleri açısından kavramsallaştırılmıştır. 2000'li yılların başından itibaren tüm AB ülkelerinin planlama sistemleri, sürdürülebilir kentsel gelişme için planlama hedefini benimsemiştir. Bu hedef doğrultusunda ilerleme; kentsel ekonomik gelişme, sosyal içerme ve çevre koruma hedefleri arasında uygulama dengesine dayandığını” belirtmiş ve “2000'lerin sürdürülebilir kentsel dönüşümü, kentlerin ekonomik gelişmeyi destekleyen bir süreç (prestij kentsel dönüşüm projeleri gibi büyük-karma kullanım yoluyla) olarak tasarlanmış ancak aynı zamanda çevreyi maksimize ederken, katılımcı mahalle yenilemesi yoluyla sosyal içermenin teşvik, performans ve korunmasının da dikkate alındığını” vurgulamıştır(s:6).

Bu bağlamda, koruma ve yenileme arasındaki geçiş dönemine işaret eden Kocabaş (2016); “Kentsel koruma kavramı, tanımı gereği, sürdürülebilir kentsel gelişme kavramı ile tamamen uyumlu olmuştur. Yakın zamanda sürdürülebilir kentsel gelişme için planlamanın sürdürülebilir kentsel yenilenme geçiş sürecine katkıda bulunabileceği ve böylece koruma desteğinin daha geniş bir tabana ulaşabileceği anlaşılmıştır.” diyerek, iki aşamalı geçişin devam ettiğine vurgu yapmaktadır(s:6).

2.1.1. Sürdürülebilir Gelişmenin Ekonomik Boyutu

Tiesdell ve diğ. (1996,s:86) göre tarihi kent ve konut alanları ekonomik dinamikleri bünyesinde barındırmaktadır. Bu bölgelerde bulunan tarihi ve kültürel yapılar yerli ve yabancı turisti bölgeye çeken önemli unsurlardır.

Doratlı ve diğ. (2004,s:336) göre tarihi ve eski çevrelerde yaşayan kullanıcılarda bölgeye karşı kültürel bağların zayıf olması tarihi bölgeleri yeniden canlandırma çalışmalarını aksatabilen bir süreç işaret etmektedir. Bu doğrultuda fiziksel anlamda değer kaybına uğrayan tarihi yapıların pahalı bakım masraflarının karşılanamaması hem kullanıcıların çevreyle olan sosyal yapı ve bağlantılarının zayıflığıyla hem de bölünmüş tarihi konut alanlarında genellikle gözlemlenen fakir kullanıcı gruplarıyla açıklanabilmektedir. Sonuç olarak ekonomik sürdürülebilirlik dört ana başlıkta gruplandırılabilir;

- İşsizlik (işsizlik oranı, iş çeşitliliği),
- Gelir seviyesi (gelir seviyesi, kira-gelir dengesi),
- Turizm (yerli/yabancı turist oranı, turizm aktiviteleri oranı, yerel el sanatları üretimi),

- İşletme / gelişim (bakım/işletme harcamaları, altyapı, denetleme).

Çahantimur'a (2007,s:68) göre ekonomik sürdürülebilirlik, çevresel ve sosyo-kültürel gelişmenin sağlanabilmesi için elverişli bir finansal desteğin varlığı olarak tanımlanmaktadır. Bu durum bir başka ifade ile, finansman ve para akışının sürekli kılınması ile fiziksel çevrenin tüm niteliklerinin gelişiminin sağlanması ve bu özelliklerin gelecek nesillere aktarılabilmesi ile maddi sorumluluğun çözüme kavuşturulması olarak da yorumlanabilmektedir.

Bireylerin eşit imkanlara ve birbirlerine yakın gelir seviyelerine sahip olması ekonomik sürdürülebilirliğe katkıda bulunmaktadır (Voula, 2007,s:102). Aynı zamanda gelir seviyesi ve kira-gelir dengesi ekonomik sürdürülebilirlik için gerekli bir diğer bileşenlerdir (Vehbi & Hoşkara, 2009,s:716). Ancak bu şekilde oluşturulan bireyler ve çevreler arası ekonomik denge ortamı ile sürdürülebilir gelişme başarıya ulaşabilecektir.

Azalan ekonomik imkanlar beraberinde zarar gören binaları ve altyapı sorunlarını getirmektedir (Vehbi & Hoşkara, 2009,s:723). Bu bağlamda işletme ve gelişim harcamaları önemli bir değişken olarak ekonomik sürdürülebilirlik çerçevesinde incelenmektedir. Bu noktada gelişimi ve değişimi kontrol edecek mekanizmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Yasal yönetmeliklerle kontrol ve denetleme altında tutulmaya çalışılan müdahaleler tarihi alanlarda uygulanmakta, ancak bazı durumlarda yetersiz kalmaktadır. Gerek ekonomik anlamda yetersiz bütçeye sahip olma, gerekse yönetsel anlamda sürdürülebilir bir yapı oluşumunun olmaması kontrol ve denetleme mekanizmasının işlevini tam anlamıyla yerine getirebilmesine engel teşkil edebilmektedir.

Musterd ve diğ. (2010,s:574) göre yerel alan özelliklerine odaklanılan aktiviteler hem ekonomik anlamda bölgeyi kalkanıran, hem de bölgeye kullanıcı akışını sağlayan aktiviteler olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda küreselleşen ve hızla gelişen kentlerde tarihi öneme sahip alanlarda gerçekleştirilecek etkinlikler bölgeyi kalkındırma ve canlandırma açısından gerekli görölmektedir. Dolayısıyla işsizlik ve ekonomik sorunların gözleendiği tarihi alanlarda yerel yapı ve olayların ürüne dönüştürölmesi önemli bir potansiyel olarak görölmektedir. Bu durum hem bölgede yaşayan kullanıcıların ekonomik özgürlüklerini sağlayabilme hem de yerel el sanatlarının üretimini teşvik edebilme adına önemli bir adımdır. Musterd ve diğ. (2010,s:579) göre küreselleşme ve farklı toplumsal yapıların bir araya gelmesinden kaynaklanan ekonomik düşüşün potansiyel sonuçları işsizlik ve kutuplaşmadır. Böylelikle küresel anlamda hissedilen ekonomik düşüşe ve kutuplaşmaya kültürel ve

tarihi üretim ortamı yaratılarak bir direnç ortamı oluşturmaının önemi ortaya çıkmaktadır.

Sürdürülebilirliğin insan yaşamının kalitesiyle ilgili bir kavram olması nedeniyle bu kalitenin sürdürülebilirliği ekonomik anlamda sürdürülebilirliği de gerektirmektedir (Ikerd, 2012,s:47). Bu noktada bireylerin iş gücü önemli bir değişken olarak ortaya çıkmakta ve bireyler arası iş çeşitliliği hem sosyo-kültürel hem de ekonomik sürdürülebilirlik açısından önem kazanmaktadır.

Diğer taraftan tarihi çevrelerde ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için turizm önemli bir yer tutmaktadır. Kocabaş (2016) göre; “yerli sermaye eksikliği, 1980’lerde kentsel koruma faaliyetinin ekonomik boyuta ilerlemesine neden olmuştur. En azından dikkatlice tasarlanmış turizmin gelişimine olanak tanıyıp yatırımın ihtiyaç duyduğunu sağlayarak bakım ve onarıma sermaye temin eden mülkten kazanç sağlamak adına uzlaşmaları gerekli kılmıştır”(s:5).

2.1.2. Sürdürülebilir Gelişmenin Sosyal Boyutu

Yiftachel ve Hedgcock’a (1993,s:139) göre kentsel açıdan sosyal sürdürülebilirliği uzun vadede sağlayabilmek adına, kullanıcı odaklı yaşanabilir bir düzen, iletişim ve kültürel gelişim sağlanmalıdır. Diğer taraftan Sachs’a (1999,s:27) göre sosyal sürdürülebilirlik ve gelişim, sosyal homojenlik, eşit gelir düzeyi ve servis ile iş imkanı erişilebilirliği konularını içermelidir. Sachs’a (1999,s:25) göre eşitlik ve demokrasi sosyal sürdürülebilirliğin ana bileşenleridir. Hart’ın (1995,s:34) söyleminde vurgulanan sürdürülebilirlik değişkenleri arasında var olan güçlü ve bütüncül bağ tanımlaması, Sachs’ın söylemi üzerinden de açık bir şekilde okunabilmektedir. Bu bağlamda sosyal sürdürülebilirlik, çevrede yaşanan gelişim veya büyümelerin uyumu ile halkın uyumunun üst üste gelebilmesi, gelişen çevrenin kültürel ve sosyal açıdan çeşitli gruplarla birlikte yaşayabilmesi, birleşebilmesi ve bu doğrultuda nüfusun her kesimine kaliteli yaşam standartlarını sağlayabilme ve geliştirebilme olarak tanımlanmaktadır (Polese & Stren, 2000,s:24).

Chiu (2002, 2003,s:68) ise sosyal gelişim ve devamlılığın sağlanabilmesi için sosyal sürdürülebilirlik kavramını sosyal sınırlar, ekolojik sınırlar ve eşitlik olmak üzere üç ana grupta sınıflandırmıştır. Thaman (2002,s:136), sürdürülebilir gelişimin, bireylerin ve toplumların sosyo-kültürel değerleriyle örtüşmesi gerektiğini savunmaktadır. Chiu (2004,s:65) değişkenler arası var olan güçlü bağların hem sosyal hem de kültürel boyutunu, kültürün sosyal yapıyı, sosyal değerleri ve toplumun yaşam şeklini doğrudan etkileyen bir yapısı olduğunu belirtmekte ve sosyal ve kültürel sürdürülebilirlik değişkenlerinin birbiriyle olan güçlü ilişkisine değinmektedir.

Godschalk (2004,s:9) ise, Yiftachel ve Hedgcock'un çalışmasında vurguladığı gibi, insanların sosyal açıdan yaşanabilir şehirlerde yaşamayı tercih etmeleri nedeniyle yaşanabilirlik değişkenini ekonomik büyüme, ekoloji ve eşitlik araştırması kapsamında ele almaktadır.

Sonuç olarak yukarıda belirtilen çalışmalar bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde sosyo-kültürel sürdürülebilirliğin ana hatları beş temel değişken olarak aşağıda özetlenmiştir:

- Suç (suç oranı, güvenlik),
- Toplumsal sağlık (refah seviyesi, ev sahipliği, kişi başına düşen alan),
- Çevresel farkındalık (bölgenin tarihini algılama ve değerlendirme, çeşitli sanatsal ve kültürel etkinliklere katılım, karar-verme süreçlerine dahil olma yada diğer bir deyişle yerel demokrasi),
- Sosyal yapı ve bağlantılar (bölgede yaşanan süre, sosyal bağlılık, sosyal eşitlik, sosyal barış, komşuluk ilişkileri, yaşam şekli, arkadaş dostu çevre, yer duygusu ve aidiyet),
- Memnuniyet (çevresel memnuniyet, güncel müdahalelerin yeterlilik seviyesi).

2.1.3. Sürdürülebilir Gelişmenin Fiziksel / Çevresel Boyutu

Elliot (1994,s:203) doğaya bırakılan atıkların, hava, su ve toprağın emme hızından daha düşük seviyelerde olma gerekliliğine ve dolayısıyla ancak bu koşulların sağlandığı durumlarda sağlıklı bir ortam oluşumu ile sürdürülebilir bir çevreden bahsedilebileceğine değinmiştir. Bir başka söylemle, Pugh (1996,s:158) çevresel sürdürülebilirlik; yenilenebilir kaynaklar için tüketim hızının yenilenme hızından daha düşük seviyelerde varlığını sürdürdüğü ve yenilenemeyen kaynaklarının yenilenebilir kaynaklar tarafından hızlı bir şekilde tüketilmesinin önüne geçildiği durumlarda var olabilmektedir, demiştir. Castells (2000,s:119) ise çevresel sürdürülebilirliğin tanımına; yüksek hızda değişen, gelişen, bozulan çevre ve yaşam kalitesine karşı koyabilme gücü olarak kapsamlı bir açıklama getirmektedir. Aynı zamanda Castells'e göre belirtilen karşı koyabilme gücü, çevrelerin kimliklerinin yitirilmemesi için açılan bir savaş, gösterilen bir direnç ve çevresel sürdürülebilirliğin ancak ekonomik sürdürülebilirlik ile birlikte planlandığı durumlarda gerçekleşebilecek bir olgudur.

Diğer taraftan Oktay'a (2001,s:45) göre "Butina' nın kentsel biçim-bilim yaklaşımı, kentsel biçimi (urban form) oluşturan fiziksel biçim ve mekansal yapı ile toplumsal

güçler, nedenleri ve içerikleri arasındaki ilişkileri araştırır ve fiziksel biçim ile mekansal yapının bütünlüğü üzerine yoğunlaşır. Buradaki fiziksel biçimin bileşenleri yapı adaları, caddeler /sokaklar, binalar ve dış mekanlardır". Bu doğrultuda yukarıdaki söyleme paralel olarak, araştırma kapsamında fiziksel sürdürülebilirliği etkileyen değişkenler fiziksel çevre koşulları, canlılık ve çeşitlilik ve ulaşılabilirlik değişkenleri olarak gruplandırılabilir. Yapı adaları, binalar ve dış mekan bileşenlerinin fiziksel çevre koşulları ile canlılık /çeşitlilik değişkenlerine; cadde ve sokak bileşenlerinin ise ulaşılabilirlik değişkeni ile örtüştüğü söylenebilir.

Oktay'a (2001,s:47) göre sürdürülebilir çevrelerde ulaşılabilirlik kavramı, otomobile olan bağımlılığın düşük seviyelerde seyretmesini; bu nedenle gerek insanların birbiriyle olan ilişkilerini güçlendirmeye ve gerekse bireysel anlamda motorlu araçlara duyulan gereksinimi gidermeye yönelik çalışmaların yapılmasını gerektirir. Vehbi ve Hoşkara (2009,s:721); fiziksel sürdürülebilirlik içinde yer alan ulaşılabilirlik kavramını, ulaşılabilirlik seviyesi, ulaşım çeşitliliği, toplu taşıma, yaya ve bisiklet dostu sokaklar ve araç park yeri yeterlilik seviyesi göstergeleri ile incelemektedir. Bu bağlamda ulaşılabilirliğin, yolların, kaldırımların ve sokakların durumu ile yakından ilişkili olduğu net bir şekilde görülmektedir.

Sürdürülebilir gelişmenin fiziksel boyutu, yapılaşmış çevre ve doğal çevre olmak üzere 2 ana unsurdan meydana gelmektedir.

Yapılaşmış Çevre

Suher (1996,s:87), yapılaşmış çevre veya yapılandırılmış çevre ise insan ve toplumun karşılıklı etkileşimi ile oluşmuş, insan tarafından inşa edilmiş olan çevredir, demiştir. Yapılaşmış çevre ile ilgili diğer tanımlamalar ise şu şekildedir:

İnsan ve mekan arasındaki etkileşim ve bağın, değişmezlik ve mutlaklık üzerinden kurgulanması, insan ve aidiyet, insan ve sahiplilik olgularını da beraberinde getirmektedir. İnsanın mekanla olan bağını kuvvetlendiren de bu olguların ne derece benimsendiği ve yaşatılmaya çalışıldığı ile doğru orantılı olarak şekillenmektedir. Kuban (2010,s:18), kent ve insan arasındaki bağı şu sözlerle açıklar:

"Kent zaman içinde oluşur. Kentin yaşam ritmi insandan ve kuşaklardan daha ağırdır. Onun için büyük tarih kentleri tarihlerini, hatta biyolojik bir benzetme yaparsak, embriyonlarını kendi içlerinde taşırlar. Bunlar bazen fiziksel görüntü olarak, bazen işlev olarak, bazen bir yolun yönü olarak, bazen efsane olarak yaşarlar."

Erbil (2014,s:24) ise, yapay çevre olarak adlandırdığı yapılaşmış çevreyi, düzensiz yapılaşma olarak ele almaktadır, şeklinde ifade etmiştir.

Doğal Çevre

Çevre insan yerleşmelerinin öğelerine bağlı olarak oluşabilir. Suher (1996,s:87), doğal çevreyi; insanı çevreleyen atmosferik koşullar, bitki örtüsü, toprak yapısı, hayvan türleri ve tüm canlı varlıkları bir arada tutan çevre olarak tanımlar. Doğal çevre ile ilgili diğer tanımlamalar ise şu şekildedir:

Hogan (2013,s:62) ise doğal çevreyi, canlı ve cansız varlıkların belli bir uyum içinde birlikte yaşadığı, insanın etkilemediği çevre olarak tanımlamaktadır.

Erbil (2014,s:24) benzer bir biçimde doğal çevreyi, canlıların hayatta kalabilmeleri için muhtaç oldukları çevre olarak ele almaktadır.

Doğal çevrenin korunması kaynakların giderek tükenmesi ve yerine yenisinin konulamaması üzerinden temellendirilmektedir. Bu temellendirilme içerisinde, her türlü kaynağa eşit erişim hedefi güdülmekte, bugün yaşayanların erişebildikleri doğal kaynaklara ve zenginliklere aynı şekilde gelecekte yaşayacak olanların da eşit imkanlar dahilinde erişebilmesi öngörülmektedir. Bu kapsamda, doğal çevrenin korunmasına ve sürdürülebilir kılınmasına yönelik farklı çalışmalar yürütülmektedir. Özellikle iklim değişikliği ve olumsuz etkilerinin gündeme gelmesiyle birlikte, bu kapsamda bilinç kazandırmaya ve farkındalık yaratmaya yönelik olarak başta STK'lar olmak üzere özel sektör ve kamunun da çalışmalar yürüttüğü bilinmektedir.

Son dönemlerde, ormanların özellikle de yağmur ormanlarının, tarım alanlarının, su kaynaklarının vb. korunmasında çalışmalara ağırlık verilmekte, sadece bu değerlerin değil aynı zamanda bu değerler içerisinde yaşayan, bu değerlere besin zinciri içerisinde bağlı olarak faunanın da korunması konuları gündeme gelmektedir. Ekosistem bir bütün içerisinde ele alınarak sadece tek bir konu başlığına yönelme değil bütüncül bir sistem içerisinde koruma başlığı öne çıkmaktadır. Doğal alanların ve dolayısıyla doğal miras alanlarının da bu kapsamda korunması öne çıkmakta, alan içerisindeki ekosistemin parçaları ile bir bütün olarak değerlendirilerek çalışmalar yürütülmektedir. Bu kapsamda, doğa koruma ve planlama doğrudan iç içe geçen sistemler ve işleyiş süreçlerine sahiptir. Planlama bir araç olarak bu noktada devreye girmektedir. Çevresel boyut giderek önem kazanmakta, hatta ortaya konacak projelerin merkezine oturarak sosyal boyut ile birlikte değerlendirilmektedir. Bu sayede, fiziksel boyut kapsamında yer alan yapılaşmış çevre ve doğal çevre bileşenlerinin yeniden bir arada düşünülmesi, ele alınması ve

bu yönde çalışmaların ve uygulamaların gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Buna bağlı olarak da, projelerin hayata geçirilmesi için gerekli olan finansman kaynağı sağlanabilmektedir. Tanımlanan kriterlere uymayan projeler destekçi bulamamaktadır. Bu durum, yaşam odaklı tasarım ve planlama uygulamalarının zorunlu hale gelmesini sağlayan bir belirleyici faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

Görülmektedir ki, iklime duyarlı, enerji etkin ve sürdürülebilir yerleşimlerin planlanması ve tasarlanması zorunlu hale gelmektedir. Düşük karbonlu yerleşimlerin teşvik edilmesi üst ölçekte hazırlanan planlar ve alınan kararların bir parçası haline getirilmelidir (Kocabaş, 2011,s:520). Aynı zamanda, risk altındaki mahallelerin de özellikle deprem kapsamında güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu tür alanların tespit edilmesi, deprem konusunda dirençli hale gelmelerinin sağlanması için gerekli olan güçlendirme, sağlıklaştırma ve iyileştirme uygulamalarının gerçekleştirilmesi adına gerekli olan araştırma ve geliştirme çalışmalarının yürütülmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, bu tür alanların düşük karbonlu olacak şekilde yeniden yapımı ve iyileştirmesi de sadece deprem konusunda değil aynı zamanda iklim değişikliği konusunda da kentsel alanların dönüşümünü biçimlendirecektir (Kocabaş, 2011, s:520).

2.2. SÜRDÜRÜLEBİLİR PLANLAMA

Yukarıda tanımlanan çerçevede sürdürülebilirlik kavram ve bileşenlerini esas alan toplum kurumsal yapısını temsil eden paydaşların katkı ve katılımı ile kurgulanıp kentteki yaşam kalitesinin artmasını hedefleyen vizyon / ların kısa, orta ve uzun vadede uygulanması aracı olan güncel planlama yaklaşımı “sürdürülebilir planlama” olarak karşımıza 2000’ler itibariyle çıkmış bulunmaktadır.

Bu bağlamda; sürdürülebilirlik anlayışının planlama içerisine girdiği ve önem kazandığı dönemin stratejik planlama dönemi ile çakıştığı anlaşılmaktadır. Kentlerin her anlamda sürdürülebilir kılınabilmesinin önemi, küresel ve yarışmacı kılınabilmelerinin önemi ile bir araya gelmektedir. Bu iki durumun birbiriyle zıt işleyecek süreçler olduğu düşünüldüğünde ‘doğru’ planlama süreçlerinin yaşanmasının gerekliliği bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

1980’lerin sonları ve 1990’larda kentler, kent-bölgeler ve bölgeler için stratejik yaklaşımlar, çerçeveler ve perspektiflerin revaçta olmasıyla birlikte bu süreçte geleneksel planlama yöntemlerinin büyük kentlerdeki sorunlar karşısında yetersiz kalması gerekçe gösterilerek planlama alanının gündemine daha esnek bir yaklaşım olarak tanımlanan stratejik mekânsal planlama getirilmiştir (Gedikli,2012,s:237).

Stratejik mekânsal planlamanın gündeme gelmesiyle birlikte, küreselleşme sürecinin kavramı olarak rekabet edebilirliğin mekândaki yansıması; kentlerin veya kentsel bölgenin rekabet edebilirliği ya da rekabetçi koşullarla donatılması şeklinde olmaktadır. Bu süreçte kentler, rekabetçi kentler konusunu gündemine alırken diğer taraftan yerele özgü değerleri korumak ve çevre politikaları da önem kazanmaktadır. Bununla birlikte kentsel alanların yeni örgütlenme biçimleri de değişmekte; kentsel ölçek, bölgesel veya ulusal ölçeği aşarak doğrudan uluslararası ölçeğe çıkabilmektedir. Bu bağlamda kentlerin planlama süreçlerinin uluslararası ölçekte rekabet edebilir düzeyde olması gerekmektedir. Stratejik mekânsal planlamada bir taraftan küreselleşme sürecinin ortaya çıkardığı yeni dinamikler etkili olurken diğer taraftan post - modernist düşüncenin hakimiyetiyle planlama iletişimsel bir faaliyet haline dönüşmüştür. Bu çerçevede stratejik planlama anlayışı küreselleşme sürecindeki gelişmelere yanıt verebilen ve post - modernist anlayışın gereksinimlerine olanak tanıyan bir planlama anlayışı olmuştur.

Buradan hareketle, tablo 2.1.'de de özetlendiği gibi, stratejik planlama anlayışıyla şekillenen sürdürülebilir kentlerin temel bazı özellikleri şu şekilde ortaya koymak mümkündür;

- *Stratejik planlama çerçevesinde çevresel değerlerin dikkate alınması, kaynakların verimli ve gerekli miktarlarda, gerekli amaçlar doğrultusunda kullanımının sağlanması, yerel ve bölgesel çevrenin olumsuz etkilerinin giderilmesi adına kararlar ortaya konması önem taşımaktadır. Ekonomik gelişimin sağlanması, kaynakların tüketilmemesi ile orantılı olarak en iyi şekilde planlanmalıdır.*
- *Kentlerin mekansal büyümelerinin kontrol altında, planlama kararları çerçevesinde geliştirilmesi, doğanın sürdürülebilir kullanımı ve gelecek nesillere aktarımı açısından önem taşımaktadır. Sürekli betonlaşan ve her türlü doğal değerlerini kaybeden kentsel yaşam alanları ve fonksiyonların, artık yalnızca kendi iç organizmalarını değil, çevreleri ile birlikte oldukça geniş alanları da tehdit eder duruma gelmiş oldukları bilinmektedir. Bu durumun önüne geçilmesini sağlayacak en temel araçlardan biri planlamadır.*
- *Sürdürülebilir kentler; bölgesel ve küresel kentler olma özelliği taşımalıdır ve dünyaya açık, paylaşım kentleri olarak tanımlanırlar. Stratejik planlama anlayışına bakıldığında da küresel boyutta rekabetçi ve yarışmacı kentlerin yaratılması anlayışının hakim olduğu görülmektedir. Kentlerin küresel düzene entegre olmaları, sürdürülebilirlik açısından önemli olduğu gibi, kendilerine has yapılarını ve onları oluşturan teme kültürel yapıyı da koruyarak sürdürülebilirliğini sağlamaları gereklidir.*
- *Sürdürülebilir kentlerde olmazsa olmaz olarak görülen halkların yönetime katılımını teşvik eden geniş katılımlı oluşumların sağlanması, stratejik planlama çerçevesinde geliştirilen her aşamada plana katılım anlayışı çerçevesinde sağlanabilir niteliktedir. Sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi, o düzen içerisinde yaşayan insanların yaşam koşullarının, beklentilerini karşılayıp karşılamadığına göre değişim gösterir. Her coğrafyadaki farklı toplum yapısının farklı ihtiyaç ve beklentilerinin belirlenip karşılanabilmesi ve sürdürülebilir kılınabilmesi, planlama aşamasının tüm süreçlerinin maksimum katılım ile gerçekleştirilmesi ile sağlanabilir.*
- *Her kentin, kente değer katan, kendine özgü karakteristik durumlarının olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Bu sebeple sürdürülebilir bir perspektifte kent planlaması statik, tüm kentlerdeki benzer sorunlara tek bir reçete sunar nitelikte değil, gelişen farklı durumlara koşut olarak esnekliğe sahip olmalıdır” (Yazar, 2006, s:27).*

SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTLERİN ÖZELLİKLERİ
Stratejik planlama çerçevesinde çevresel değerlerin dikkate alınması
Kaynakların verimli ve gerekli miktarlarda, gerekli amaçlar doğrultusunda kullanımının sağlanması
Yerel ve bölgesel çevrenin olumsuz etkilerinin giderilmesi adına kararlar ortaya konması
Kaynakların tüketilmemesi ile orantılı olarak ekonomik gelişimin sağlanması,
Kentlerin mekansal büyümelerinin kontrol altında, planlama kararları çerçevesinde geliştirilmesi
Kentlerin küresel düzene entegre olurken, kendilerine has yapılarını ve onları oluşturan teme kültürel yapıyı da koruyarak sürdürülebilirliğini sağlaması
Halkların yönetime katılımını teşvik eden geniş katılımlı oluşumların sağlanması
Her coğrafyadaki farklı toplum yapısının farklı ihtiyaç ve beklentilerinin belirlenip karşılanabilmesi ve sürdürülebilir kılınabilmesi
Sürdürülebilir kent planlamasının gelişen farklı durumlara paralel olarak gerekli esnekliğe sahip olması

Tablo 2.1: Sürdürülebilir kentlerin özellikleri (Yazar, 2006)'dan Akduman tarafından tez kapsamında uyarlanmıştır.

Göksu (2008/3,sayı:43) planlamanın bugün geldiği noktayı şu şekilde özetlemektedir:

“Oluşmakta olan planlama kültürü mekânsal planlamayı, daha yenilikçi bir pratik, daha az kural koyan, daha fazla girişimci, genişleyen kapsamına sürdürülebilirlik perspektifini katan, ölçeğini mahalleden çok uluslu seviyelere kadar çıkaran, büyümeyi ve kentin kendi gücünü dikkate alan, farklılıklara saygı duyan, sivil toplumun kritik rolüne önem veren, bütünleşik kentsel gelişme planının imkansızlığından hareketle stratejik bir odak benimseyen, paydaşlar arasında işbirliğine dayalı eylem planlamasını çok daha iyi geliştirebilen mekânsal planlamanın müzakere edilmiş yönetimi / yönetişimini dikkate alan bir faaliyet olarak görmektedir”(s:21).

Göksu (2008/3,sayı 43,s:23), stratejik planlamanın anahtar terimlerini, aktif katılım, açık diyalog, hesap verebilirlik, işbirliği, uzlaşma şeklinde sıralayarak, stratejik planlamanın geleceği etkileyecek potansiyel gücünü yönetim kültürünü değiştirme kapasitesinde ve yasalarla saptanmış araç ve süreçleri etkilemesinde bulunduğunu belirtir. Stratejik planlamanın beş temel özelliği şöyledir:

1. Stratejik planlama seçici ve sorun olan konulara yönelmek,
2. Mekân ve yer kavramlarını hedefleyerek ilişkilere ve sürece odaklanmak,
3. Objelere ve işlevlere odaklanmanın yanı sıra sürece de odaklanmak (idareler arası yatay entegrasyon, mekânsal ölçekler arası dikey organizasyon vurgusu),
4. Vizyon oluşturma sürecine sahip olmak,
5. Eylem yönelimli olmak.

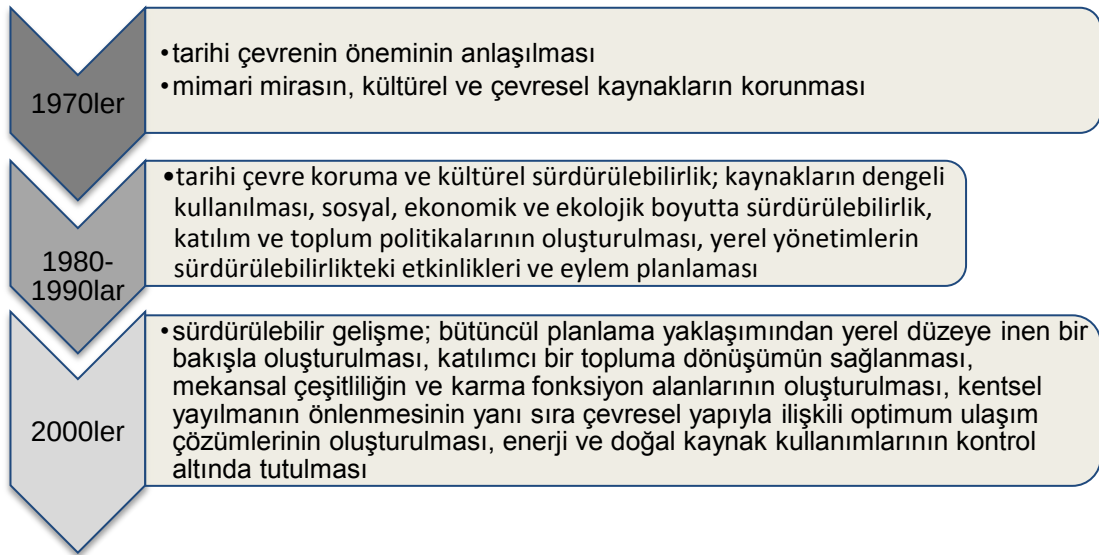
Klasik planlama anlayışında harita olmadan plan üretilemezken, stratejik planlama anlayışı; toplum, zaman-mekân kavramsallaştırması açısından diğer planlama paradigmalarından farklılaşmakta ve iki temel özellik ile ön plana çıkmaktadır: Öklitgil mekân kavramsallaştırmasının terk edilmesi ve kamu yararını gündemden düşürmesidir.

Yeni bir planlama yaklaşımının önerilebilmesi için ise öncelikle geçmişteki planlama yaklaşımlarının başarısızlığından ders almak, planlama kavramının dayandığı temel kabullerdeki değişimlere açıklık kazandırmak gerekmektedir. Bu bağlamda yeni planlama paradigmasını etkileyecek önemli değişiklikler yaşanmaktadır. Demokrasi ve yönetim anlayışındaki değişme (yönetişim) ile birlikte izin verici bir planlama yaklaşımına geçiş yaşanmakta, plan bir süreç haline gelmekte, sonuç vurgulu bir planlamanın yerini süreç vurgulu bir planlama almaktadır. "Yeni planlama yaklaşımının uzun erimli kaygılarının esas yönlendiricisi stratejik planlar olacaktır" (Tekeli, 2012/3-4, sayı 53, s:25).

2.3. SÜRDÜRÜLEBİLİR PLANLAMANIN BİLEŞENLERİ

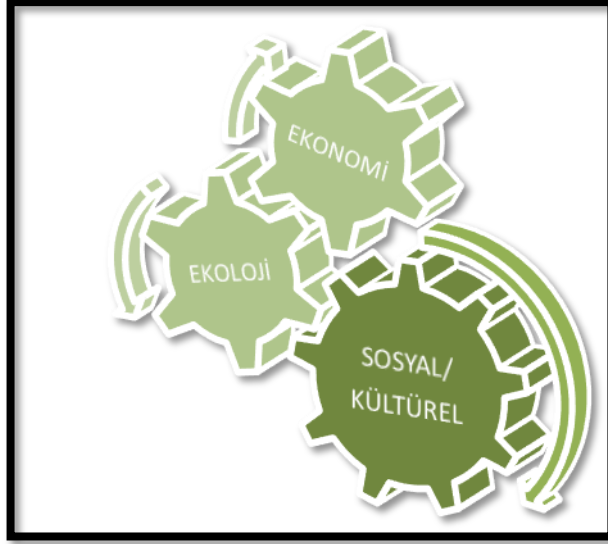
Genel anlamda, yukarıda da ifade edildiği üzere sürdürülebilirlik kavramı, özellikle makro düzeyde yaşam kalitesini içine alacak şekilde, son yüzyılda kentsel yaşamın doğal kaynaklar üzerine yarattığı tahrip edici etkilerin sonucuyla ortaya çıkmıştır. Temel olarak çevre konularını içeren bir yaklaşıma sahip olması nedeniyle ekolojiye dayalı bir terim iken, sonraki dönemlerde kent yaşamının ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlarında da sürdürülebilirliğin sağlanması gerekliliğinin farkına varılmıştır. Sürdürülebilirlik kavramına gelişme fikrinin eklenmesi ile sadece çevresel değil toplumsal boyut da dahil olmuş, böylece odak nokta olan 'çevre' kavramının yerini 'gelişme' kavramı almıştır. Bu nedenle sadece çevrenin sürdürülebilirliğinin değil toplumsal sürdürülebilirliğin de önemi ortaya çıkmıştır.

Sürdürülebilir gelişme kavramı ilk kez 1983 yılında Norveç Başkanlığı'nda kurulan Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Gelişme Komisyonunun hazırladığı ve 1987'de yayınlanan Ortak Geleceğimiz (Our Common Future) başlıklı Brundtland Raporu ile ön plana çıkmıştır.

Şekil 2.2.: Tarihsel süreçte sürdürülebilirlik kavramına yapılan atıflar (Akduman tarafından tez çalışması kapsamında geliştirilmiştir).

Şekil 2.2.' de de belirtildiği gibi, Brundland Raporu'nun yayınlanmasından önce 1970'lerden itibaren yapılan birçok çalışmada sürdürülebilirlik konusunda referans verilebilecek noktaların olduğu söylenebilir. Uluslararası kabul gören bu çalışmalar incelendiğinde; 1970'lerde tarihi çevrenin öneminin anlaşılmasına bağlı olarak mimari mirasın, kültürel ve çevresel kaynakların korunması fikri üzerine yoğunlaşırken, 1980 ve 1990'lara gelindiğinde tarihi çevre koruma ve kültürel sürdürülebilirliğin yanı sıra, kentin daha bütüncül boyutlardaki sürdürülebilirliği ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu bağlamda, kaynakların dengeli kullanılması, sosyal, ekonomik ve ekolojik boyutta sürdürülebilirlik, katılım ve toplum politikalarının oluşturulması, yerel yönetimlerin sürdürülebilirlikteki etkinlikleri ve eylem planlaması gibi konular sürdürülebilir gelişme perspektifinde incelenmeye başlanmıştır. 2000'li yıllarda ise sürdürülebilir gelişme; bütüncül planlama yaklaşımından yerel düzeye inen bir bakışla oluşturulması, katılımcı bir topluma dönüşümün sağlanması, mekansal çeşitliliğin ve karma fonksiyon alanlarının oluşturulması, kentsel yayılmanın önlenmesinin yanı sıra çevresel yapıyla ilişkili optimum ulaşım çözümlerinin oluşturulması, enerji ve doğal kaynak kullanımlarının kontrol altında tutulması konularını içermektedir. Ayrıca uluslararası platformlarda yaşanan deneyimlerin aktarılması, gerçekleştirilen başarılı örneklerin açıklanması ve yaygınlaştırılması, teorik temelin uygulamaya geçirilmesi konuları üzerinde durulmuştur.

Şekil 2.3.: Sürdürülebilirlik bileşenlerinin aktif etkileşimi (Blowers, 1997, s:18)' den tez çalışması kapsamında Akduman tarafından uyarlanmıştır.

Ekolojik, sosyokültürel ve ekonomik sürdürülebilir gelişme bileşenleri arasındaki etkileşimi farklı bakış açılarıyla yorumlayan yaklaşımların odak noktası “yaşam kalitesi”, gerekliliklerin ortak amacı yaşam kalitesinin yükseltilmesidir. Kentleri yaşanılabilir kılan tüm sistemlerin yaşam kalitesi bağlamında ele alınmasıyla, sürdürülebilirlik kavramı ve sürdürülebilir kentsel gelişmenin nasıl olması gerektiği yönündeki çalışmalar artmıştır. Böylece sürdürülebilir kentsel gelişme; “kentlerin yaşam kalitelerini geliştirip mevcut doğal kapasitelerini koruyarak fiziksel olarak gelişirken, gelecek kuşakların da gereksinmelerini karşılayabilme olanaklarını ellerinden almadan, ekonomi ile ekosistem arasındaki dengeyi koruyarak, sosyal dengeyi bozmayan ekonomik gelişmeler” olarak belirlenmiştir (Nijkamp ve Perrels, 1994, s:60).

Sürdürülebilirlik; “toplum ve doğa arasında sosyal olarak şekillenen ilişkilerin uzun vadede yaşamasının sağlanabilmesi” (UNESCO-MOST, 1996,s:12) olarak tanımlanırken, sürdürülebilir gelişme; bir anlamda gelişmenin varabileceği en son nokta olarak belirlenmiştir. Şekil 2.3.' de belirtildiği gibi; “sürekli etkileşim halinde olan ekolojik, sosyokültürel ve ekonomik sürdürülebilir gelişme bileşenleri birbirlerini tamamlamakta ve tanımlamaktadırlar” (Blowers, 1997, s:18).

Sürdürülebilir gelişme ile ilgili değişik kişiler tarafından birçok tanımlama yapılmış ve sürdürülebilirliğin farklı boyutları ele alınmıştır. Keleş, sürdürülebilir gelişmeyi; çevre değerlerine ve doğal kaynakların savurganlığa yol açmayacak biçimde akılcı yöntemlerin yardımıyla, bugünkü ve gelecek kuşakların hak ve yararları göz önünde bulundurularak kullanılması, ilkesinden özveride bulunmaksızın ekonomik

gelişmenin sağlanmasını amaçlayan çevreci dünya görüşünün ortaya koyulması olarak tanımlamaktadır (Keleş, 1998, s:112).

Bir diğer önemli konu, sürdürülebilir gelişme kavramı çerçevesinde farklı kültürlerin gereksinimlerinin nasıl tanımlandığıdır. Farklı çevrelerde var olan farklı kültürler ve gereksinimler o yere özgü ve hangi koşullarda neyin nasıl sürdürülmesi gerektiğini ortaya çıkarmaktadır (Çahantimur, 2007, s:47). Her toplumun geçmişinde yaşadıkları ile günümüze yansıyan sürdürülebilirlik gereklilikleri birbirinden farklı bir yapıyı ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda sürdürülebilir gelişme kapsamında hedeflenen bir diğer konu da ihtiyaç duyulan sürdürülebilir gelişimin kültürel ve toplumsal süreklilik bütününde olmasıdır. Kültürün sürdürülebilirliğinin köklü değişimlerle farklılaşmaya başladığı ve dolayısıyla toplumun etkilendiğini işaret eden veriler, sürdürülebilir gelişime ihtiyaç duyulan ortamlarda var olmaktadır. Bu amaçla, sürdürülebilir gelişimin yapı taşları (fiziksel / çevresel, sosyo-kültürel, ekonomik, yönetimsel / organizasyonel) beraberinde sürdürülebilirlik problemi olan alanlarda incelenmesi gereken değişkenleri açığa çıkarmaktadır.

Kocabaş (2016)'da da değinildiği gibi;

“2000'lerin sürdürülebilir kentsel dönüşümü, kentlerde ekonomik gelişmeyi destekleyen bir süreç (prestij kentsel dönüşüm projeleri gibi büyük-karma kullanım yoluyla) olarak tasarlanmış ancak aynı zamanda çevresel gelişimi/korumayı azami oranda gerçekleştirirken, katılımcı mahalle yenilemesi yoluyla sosyal içermenin teşvik edilmesi, performansın artırılması ve korunmasını da dikkate almıştır”(s:6).

Yukarıda belirtilen kavramlar genelinde sürdürülebilir gelişmenin temel gerekliliğini tanımlayan kavram “yaşam kalitesi” olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda sürdürülebilir gelişme, ancak Brundtland raporunda da belirtildiği üzere, bugünkü ve gelecek nesiller arası farklılaşan ihtiyaçların göz önünde bulundurulduğu, günümüzde varolan bireyler arası eşit kaynak dağıtımının yapıldığı (sosyal / kültürel boyut) ve küresel çevrenin kirlenmesini önleyici korumaların sağlandığı (ekolojik boyut) ve hedeflenen bu gelişmelerin uygun finansal kaynaklar yardımı ile desteklenebilir olduğu ortamlarda gerçekleştirilebilecektir. Bu noktada ön plana çıkan konu ise; sürdürülebilir gelişmenin gerekliliğini yerine getirebilme adına yaşam kalitesine odaklanırken bireylerin geliştirilen strateji ve planlamalarda sürece dahil edilmesinin önemi olarak ortaya çıkmaktadır.

2.3.1. Sürdürülebilir Planlamanın Ekonomik Boyutu

Sürdürülebilirliğin sağlanmasında ekonomik boyut önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Özellikle kentsel koruma / yenilemenin en hassas konusunu oluşturan ekonomik gereklilikler, yenilemenin gerçekleştirilmesi için gerekli olan tüm onarım, bakım, sağlıklılaştırma, restorasyon çalışmaları için gereken maddi kaynakların sağlanmasının yanında, toplumların ekonomik gücünün artırılmasını da sağlamalıdır (Ergun, 2005,s:56).

Ergun (2005,s:56)'un tanımladığı kentsel yenilemenin ekonomik faydaları, ekonomik sürdürülebilirlikteki kilit noktaları oluşturmaktadır. Bu noktada;

- Köhneme ve slumlaşmanın ortadan kaldırılması
- Fakirliğin azaltılması
- Herkes için uygun, sağlıklı, güvenli konut çevrelerin oluşturulması
- Kentsel yenilemeye ihtiyaç duyulan bölgelerde iş hayatının ve ekonomik aktivitelerin canlandırılması, istihdam olanaklarının artırılması
- Kamusal hizmetlere yönelik kuruluşların geliştirilmesi ve artırılması

konuları kentsel yenilemenin ekonomik faydaları olarak sıralanabilir (Ergun,2005,s:56). Kentsel yenileme ile elde edilen ekonomik faydalar, öncelikle alanda yaşayanların yaşam kalitesinin artmasını sağlamakta, daha sonra ise kentsel ve çevresel yaşam kalitesini arttırmaktadır. Böylece sürdürülebilirliğin temelinde yatan sosyal, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliğin gereklilikleri, birbirlerini tetikleyerek bütüncül bir sistemin oluşmasını sağlar.

Çahantimur (2007,s:81), sürdürülebilir gelişmedeki ekonomik sürdürülebilirliği en genel tanımı ile ekolojik ve sosyal sürdürülebilirliği hedefleyen gelişmenin uygun finansal kaynaklar yardımı ile gerçekleştirilerek, ekonomik olarak karşılanabilir nitelikte olması olarak tanımlamıştır. Bununla beraber Castells (2000,s:27), kentlerdeki ekonomik sürdürülebilirliğin maddi kazanç ve kaynak sağlayabilme becerisi olduğunu belirtmekte, böylece kentlerin maddi kazanç sağlamalarının yanında rekabet gücünü de arttırmaları gerektiğini vurgulamaktadır.

Kentsel planlama / koruma / yenileme ihtiyacının olduğu alanlarda sadece yapısal eskimenin ya da çöküntünün pek önemli olmadığı, ekonomik gerilemenin daha ön planda olduğu birçok kaynakta vurgulanmıştır. Bu nedenle yenilecek alanlardaki ekonomik faaliyetlerin, şehrin diğer bölgelerine oranla etkinliğini kaybetmesi beraberinde sosyal yapıda düşüş, yapısal eskime ve yaşam kalitesinden yoksun

evrelerin oluşması ile beraber, çevresel değerleri de tahrip etme durumunu ortaya çıkarmaktadır. Böylece sürdürülebilirlik anlayışı ile birebir zıt olan bir durum ortaya çıkmaktadır.

Kentsel koruma / yenilemenin ekonomik maliyetleri, sorunların çözülmesinde ve uygulamaların gerçekleştirilmesinde en büyük sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak arazilerin kamulaştırma maliyeti, yenilemeye maruz kalan toplumların yeniden yerleştirilme maliyeti, arazinin temizlenmesi ve yeniden inşasının maliyeti, gerekli altyapı ve hizmetlerin getirilmesinin maliyetleri, geliştirilen arazinin el değiştirme maliyeti ve en önemlisi yenilenen alandaki düşük gelir grubunun alanı terk etmesinden doğan maliyetler ekonomik açıdan kentsel yenilemelerin gerçekleştirilmesinde en önemli sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada ekonomik maliyetlerin, öncelikle kamusal kaynaklar aracılığı ile karşılanması ve ateşleyici bir rol üstlenmesi, ardından da diğer paydaşların eksiksiz katılımlarının sağlandığı bir modelin oluşturulması gerekmektedir. Bu noktada toplumsal katılım, sosyal sürdürülebilirliğin altında da değinildiği üzere, en önemli noktayı oluşturarak, yapılan uygulamaların daha hızlı ve sağlam adımlarla gerçekleştirilmesini sağlamaktadır.

Sürdürülebilir planlamada, ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanması için gerekli olan planlama hedefleri, daha somut olarak tanımlanmıştır. Bu doğrultuda kentsel ekonominin canlandırılmasında, yerel ekonomik faaliyetlerin arttırılması, şehrin pazarlanması ve üretici istihdamının oluşturulması üzerine planlama hedefleri ortaya konulmalıdır. Özellikle yerel ekonominin canlandırılmasında, tarihi süreç içerisinde bölgeye önemli ekonomik kaynaklar sağlayan, fakat zamanla etkinliğini kaybetmiş ve kaybolmaya yüz tutmuş ekonomik aktivitelerin canlandırılması üzerinde durulması gereken bir noktadır. Bu faaliyetlerin tekrar canlandırılması ile artan ekonomik düzey, yenilenen alanların kent içindeki rekabetini arttırmasının yanında, kentlerin pazarlanmasını sağlayacak sektörel çeşitliliği de arttırmakta ve kültürel sürdürülebilirliği de sağlamaktadır. Böylece yeni istihdam kaynaklarının oluşması da sağlanabilir.

Sürdürülebilir kentsel yenilemedeki ekonomik sürdürülebilirliğin bir diğer koşulu dengeli gelişmedir. Kentsel yenileme ile hız kazanan mekansal gelişim sürecinin yönetilebilir olması, ekonomik büyümenin aşamalı ve dengeli bir şekilde mekana yansıtılması gereklidir. Bununla beraber mekansal gelişmelerde çevresel korumanın öneminin göz ardı edilmemesi, sektörel bazda uzmanlaşmış kurum ve kuruluşlar ile bağlantılar kurularak, gelişmelere yn verilmesi gerekmektedir.

Emniyet, güvenlik ve afet önlemlerine dair yapılması gerekenler ise, kentsel alanlar için tehlike oluşturan durumların kontrol edilebilirliğini arttırmanın yanında, yaşanacak zararların minimize edilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu noktada özellikle afetlere karşı önlemlerin alınması ve geliştirilmesi, oluşabilecek ekonomik, sosyal ve çevresel kayıpların en aza indirgenmesini ve kolaylıkla bertaraf edilmesini sağlamaktadır.

Kentsel yenileme çalışmalarında, kamusal yatırımların, kamu yararı göz önünde bulundurularak verimli bir şekilde kullanılması ve yönetilmesi, yenileme çalışmalarının yüksek maliyetlerinin daha büyük oranda karşılanabilmesi ve diğer paydaşların katılıma teşvik edilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Sonuçta sürdürülebilir kentsel yenilemenin sağlanması kentsel alanlardaki ekonomik sürdürülebilirlik ile doğru orantılıdır. Yenileme çalışmalarının yapıldığı alanlarda ekonomik açıdan sürdürülebilir bir sistemin oluşturulması ile alanda yaşayanların öncelikle yaşadıkları çevrenin kalitesi, sonraki süreçte ise etrafındaki kentsel ve doğal çevrenin kalitesini arttırmaya yönelik bir yaklaşım izlenmesi söz konusudur. Bu bağlamda, elde edilen ekonomik kazançlar öncelikle sosyal dokudaki suç, yoksulluk gibi problemlerin çözümünü sağladıktan sonra, doğal çevreye uyumlu kentsel dokuların oluşturulmasını da sağlayacaktır.

2.3.2. Sürdürülebilir Planlamanın Ekolojik Boyutu

Günümüzde gelişmiş ülkelerde çevreye yönelik duyarlılık ve uygulanan etkin politikalar, bir bütün oluştururken, gelişmekte olan ülkelerde çevresel konulara karşı duyarlılık her zaman planlanmış etkin politikalar anlamına gelmemekte, etkin politikalar oluşturulsa bile tatmin edici düzeyde uygulanamamaktadırlar. Fakat günümüzde çevresel konular ile ilgili olan birçok uzmanın, politikacının ve oluşan ekonomik koşulların tetikleyici etkisiyle daha az hava ve su kirleten, atık bertaraf sistemlerinin geliştiği ve yöreye özgü malzeme ve türlerin korunması üzerine planlamaların yapıldığı durumlar da söz konusudur. Sonuçta kentler, enerji ve hammaddeyi tüketen ve atık üreten mekanizmalardır.

Jowsey ve Kellett (1996,s:198), kentlerin çevresel etkilerini temel olarak iki gruba ayırmış, kaynakların tüketilmesinden kaynaklanan etkiler ve kaynakların kullanılması ile oluşan her türlü atıktan kaynaklanan etkiler olarak sınıflandırmıştır. Bu bağlamda kentsel faaliyetler sonucunda ortaya çıkan emisyonların çevre üzerinde ciddi ve kalıcı tahribata neden oldukları açık bir şekilde görülmektedir.

Kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve enerji konusu, planlama ölçeğinden mimari ölçeğe kadar detaylandırılabilir konuları bünyesinde barındırmaktadır. Kaynakların kullanımının sürdürülebilirliği için;

- Yapısal malzemelerin yeniden değerlendirilmesi, mevcut yapı stoğunun sahip olduğu yapısal malzemelerin geri dönüşümü,
- Mevcut çevresel özelliklerin korunması,
- Atık bertarafı ve atıkların minimize edilmesi,
- Yapısal planlama ve tasarımda enerji verimliliği,
- Yapısal malzeme ve yapım metodlarında enerji verimliliği,
- Kentsel tarihi mirasa dair kaynakların korunması,
- Kentsel dokunun çevresel tasarım ile bütünleştirilmesi,
- Çevresel yönetimin etkinliği,

konularının gerçekleştirilmesi ile sağlanmalıdır (Hemphill ve diğ., 2004,s:739).

Kentsel alanların çevresel etkilerinin azaltılması adına yapılan birçok çalışma ve yönetim modelinin kentsel planlama sürecinde kullanılması, planlama alanlarının çevresel açıdan sürdürülebilirliğini sağlayabilecektir. Çevresel sürdürülebilirliği sağlayacak hedeflerin kentsel koruma / yenileme alanlarında da göz önünde bulundurulması, korunacak / yenilenecek alanların, yaşam kalitesini artırmanın yanında, doğaya daha duyarlı ve dost yerleşimlerin oluşmasını da sağlayacaktır. Bu bağlamda planlama uygulamalarında; arazi kullanımı, ulaşım, kaynak ve enerji yönetimi ve mevcut doğal yapıya dair yaklaşımların sürdürülebilirlik çerçevesinde oluşturulması gerekmektedir.

Sürdürülebilir kentsel yenilemenin sağlanmasındaki çevresel yönün;

- Fiziksel çevrenin geliştirildiği,
- Yenilenemeyen kaynakların korunduğu ya da geri dönüşümlerinin sağlandığı,
- Yeşil bina tekniklerinin benimsendiği,
- Uygun noktalarda binaların rehabilite edildiği,
- Binaların ve yapıların kapsamlı tamiratlar ile bakımlarının yapıldığı,
- Toplu taşıma sistemlerinin artırıldığı bir yaklaşım ile oluşturulması gerekmektedir (Ng ve diğ, 2007,s:442)

Sürdürülebilir arazi kullanımı; kentsel yeşil alanların korunduğu ve geliştirildiği, bina ve nüfus yoğunluklarının alanın taşıma kapasitesine göre belirlendiği ve devamlılığının sağlandığı, mevcut kaynakların miktarları ve niteliklerinin göz önünde bulundurulduğu bir yaklaşımla arazi kullanım şemasının oluşturulması ve arazinin verimli bir şekilde değerlendirilerek, doğal çevreye zarar verecek şekilde yeni kullanım alanları açmak yerine, yapılaşmış fakat terk edilmiş alanların yeniden kullanılmasını sağlamayı içermektedir.

Arazi kullanım kararlarını destekleyecek ve besleyecek olan en önemli nokta ulaşım'dır. Bu bağlamda, arazi kullanım kararlarının, sürdürülebilir ulaşım stratejileri ile birlikte ele alınması ve entegrasyonlarının sağlanması, yenilenecek çevrenin de sürdürülebilirliğini sağlamanın yanında oluşan sistemin sorunsuz bir şekilde çalışmasını sağlamakta, çevresel etkiyi minimize etmektedir. Sürdürülebilir ulaşım sistemleri, akıllı ulaşım sistemlerinin oluşturulması (sinyalizasyon sistemlerinde yeşil dalga'nın uygulanması gibi), bisiklet ve yaya temelli olmak üzere yeşil ulaşım ağlarının kullanılması, mekansal olarak ulaşılabilirliğin geliştirilmesi ve bunun özellikle toplu taşıma sistemleri ile entegrasyonun sağlanmasını kapsamaktadır. Bunlara ek olarak, çevre dostu otopark alanlarının yaratılması ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin kentsel mekanlara da yansıtılması gereklidir.

Sonuç olarak sürdürülebilirliğin sağlanmasında; ekonomik ve sosyal boyutu dengede tutacak en önemli unsur çevresel etkilerin odaklandığı ekolojik boyuttur diyebiliriz. Özellikle doğal kaynakların hızla tükenmekte olduğu günümüzde, gelecek kuşakların da düşünülmesi, bu nedenle yaşam alanlarının, mevcutta bulunan kaynaklara en az zarar verilebilecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

2.3.3. Sürdürülebilir Planlamanın Sosyal / Kültürel Boyutu

Sürdürülebilir planlama, kentin ve kent yaşamının toplam kalitesinin kontrolü olarak değerlendirildiğinde, sürdürülebilir planlamanın sosyal / kültürel yönü üzerinde öneme durulması gereken bir konu haline gelmektedir.

Mitlin ve Satterthwaite (1996, s:47), sosyal sürdürülebilirliğin tanımının tartışılmakta olup, araştırmacılar tarafından henüz bir uzlaşmaya varılamadığını vurgulamış; konu ile ilgili olarak sosyal sürdürülebilirliğin tartışılmakta olan tanımlarını örneklemiş, bazı araştırmacıların sosyal sürdürülebilirliği sürdürülebilir gelişmenin sağlanmasında sosyal önkoşul olarak nitelediklerini, diğerlerinin ise özel sosyal ilişkilerin, geleneklerin ve sosyal yapıların devamlılığına vurgu yaptıklarını söylemiştir. Bu bağlamda çalışma kapsamında, sosyal sürdürülebilirliğin her iki tartışılan boyutu da ele alınmaya çalışılmış, hem sürdürülebilirliğin sağlanmasındaki sosyal önkoşul

niteliği hem de sosyal yapı içindeki ilişkilerin devamlılığı dikkate alınarak bir değerlendirilme yapılmıştır.

Sürdürülebilir planlamada sosyal sürdürülebilirlik temel olarak;

- Sosyal gelişme
- Tarihi ve kültürel kimliğin devamlılığı
- İnsani (Beşeri) ve kentsel kaynakların yönetimi
- Katılımın sağlanması ile tarifienebilir.

Sosyal gelişme; toplumsal yenilenme, sosyal katmanların oluşması ve çeşitliliğin sağlanması, suç, göç, sosyal ayrışma gibi sosyal zayıflıklarla mücadele edilmesi gibi konuları içermektedir. Bu bağlamda kentsel yenileme süreçleri ile yenilemeye maruz kalacak alanlardaki sosyal dokunun niteliği, güçlü ve zayıf yanları ile birlikte tehditlerin ve fırsatların net bir şekilde tarifieneilmesi ve bu doğrultuda çözümler üretilmesi gerekir.

Tarihi ve kültürel kimliğin korunmasında, bölgelere ait olan kültürel kimliklerin belirlenmesi, tarihi mirasın korunması ve iyileştirilmesi, mimari ve uygulama ölçeğinde yerel özelliklere uyumlu tasarımların gerçekleştirilmesi en önemli noktalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylece tarihi dokuya uyumlu sistemlerin ve yerleşimlerin oluşturulması mümkündür.

Tarihi ve kültürel mirasın korunması ve iyileştirilmesi, kentlerin sahip olduğu değerlerin gelecek nesillere de aktarılmasının en etken yoludur. Bu bağlamda tarihi ve kültürel miras, kentsel yenileme uygulamalarında katalizör görevi üstlenebilir. Tarihi mirasın korunmasında toplumsal katılımın etkinliği ve entegrasyonu sürdürülebilir gelişmenin sağlanmasının en temel yollarından biridir.

Sosyal yapının süreç içerisinde büyük oranda değiştiği ve değişim trendlerinin gelecekte devam etmesi yönünde öngörülerin yapılabildiği tarihi alanlarda, kültürel sürdürülebilirlik kavramı da sosyal sürdürülebilirliğin içinde ön plana çıkmakta ve bazı durumlarda sürdürülebilirliğin temelindeki konulardan biri durumuna gelmektedir. Cebeci ve Çakılcıoğlu (2002), kültürel sürdürülebilirliği “her kuşağın bir önceki dönemden edindiği kültürel değer ve göstergeleri, diğer kültürlerle etkileşime girerek, onlara yenilerini ekleyerek yeni kuşaklara aktarma görev ve sorumluluğu” olarak tanımlamıştır (Cebeci ve Çakılcıoğlu, 2002, Akt. Konuk, 2009,s:36). Bu noktada yenilenecek alanların yerel ve etnik kimliklerinin net bir biçimde tanımlanması ve buna yönelik politika ve süreçlerin üretilmesi kültürel sürdürülebilirliğin sağlanmasındaki temeli oluşturmaktadır.

Sonuç olarak sosyal boyutun göz önünde bulundurulmadığı yenileme çalışmaları ile ortaya çıkan ve alanın gerçek niteliğine uygun olmayan mekansal kararlar ile ekonomik koşulların beraberinde getirdiği toplumsal yeniden yapılanma süreci (gentrification) sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasında en büyük tehlikeyi oluşturmaktadır.

2.4. BÖLÜM SONUCU

Sürdürülebilirliğin, çevre hareketi içinde ortaya çıkan ve bir ahlak ilkesi gibi temellendirilmesi gereken bir kavram olduğunu söylemek mümkündür. Bu bölümde; gerekli kavramsal araçlar ve tanımlamalara değinilerek, sürdürülebilirlik kavramını uygulamaya olanaklı hale getirmenin yolları tartışılmıştır.

Sürdürülebilir planlama kavramı, sürdürülebilirliğin temelini oluşturan sosyal, ekonomik ve çevresel yönleri içermek zorundadır. Bu noktada sürdürülebilir planlamanın ekonomik ve sosyal yönü, insan faktörünü yoğun olarak içerisinde bulundurduğundan çevresel yönden daha ön plana çıkmaktadır. Ekonomik sürdürülebilirlik, mevcut durum koşullarında aşamalı olarak dengenin sağlanması ve dengeli kentsel gelişmelerin oluşturulması açısından önemli iken, sosyal sürdürülebilirlik ise toplum katılımının sağlanması, kentsel yenilemenin halk tarafından benimsenmesi ve yönetsel devamlılığın oluşturulması açısından büyük öneme sahiptir.

Fiziksel ve sosyokültürel özellikleri ile farklılık gösteren bir çok kentte yapılan uygulama çalışmaları; sürdürülebilir kentsel gelişmenin, ekolojik, ekonomik ve sosyal bileşenleri ile bir bütün olarak ele alındığında başarılı sonuçlar elde edilebileceğini göstermiştir. Çevresel ve ekonomik anlamda sürdürülebilir kentsel gelişmenin, ancak konunun öneminin her sosyal sınıf ve statüdeki insan tarafından anlaşılıp benimsenmesi ile sağlanabileceği kabul edilmiştir. Bütün insanların konunun önemini kavraması ise sosyokültürel bir yaklaşım ile mümkündür.

Bölüm içinde aktarılan sürdürülebilir planlamanın temel konuları ve hedefleri tablo 2.2'de aktarılmaktadır. Sosyal sürdürülebilirlik; sosyal gelişme, tarihi ve kültürel kimliğin devamlılığı, beşeri ve kentsel kaynakların yönetimi, toplumsal katılımın yanı sıra sektörel katılımın da sağlanmasını içermektedir. Ekonomik sürdürülebilirliğin gerçekleştirilmesi için, kentsel ekonominin canlandırılması, toplum içerisinde ekonomik olarak dengeli gelişmenin sağlanması, kamusal yatırımların ve kentsel alandaki rantın dengeli dağılımı, kentsel alanlara dair değer-fiyat yönetiminin kontrol edilmesi ve dengelenmesi gerekmekte ve emniyet, güvenlik ve afet yönetimi gibi

konuların geliştirilerek oluşacak muhtemel ekonomik zararların minimize edilmesi konuları üzerinde durulmaktadır. Çevresel sürdürülebilirlik ise sürdürülebilir arazi kullanımlarının oluşturulması, sürdürülebilir kaynak ve enerji kullanımı, sürdürülebilir ulaşım sistemlerinin kullanımı ve tahrip olmuş kentsel alanların yeniden değerlendirilerek sürdürülebilir ve sağlıklı kentsel çevrenin oluşturulması konularını içermektedir. Böylece kentsel çevrelerin doğal kaynaklar üzerinde yaptığı olumsuz

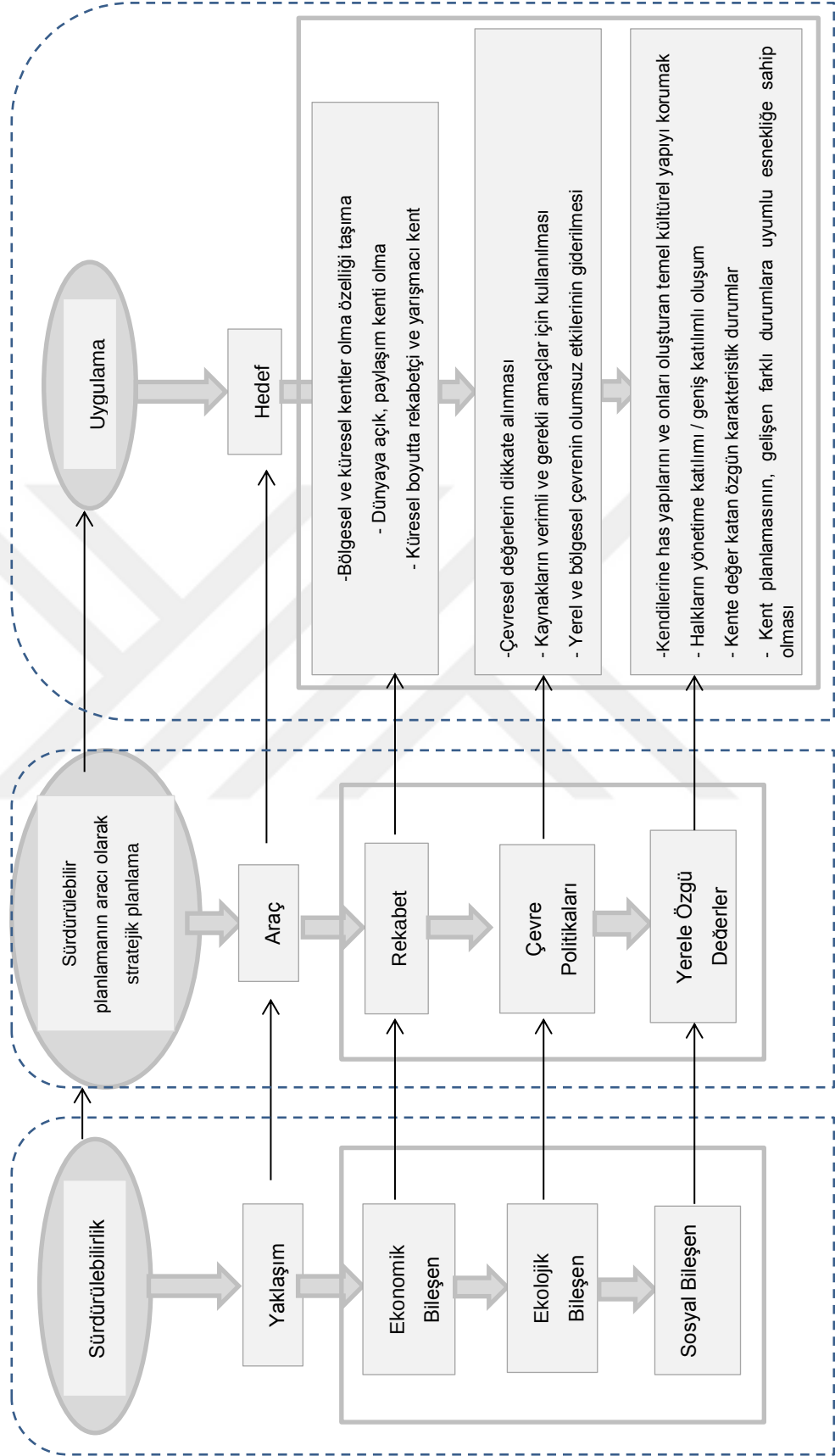
SÜRDÜRÜLEBİLİR PLANLAMA			
SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	AMAÇLARI	HEDEFLERİ	- Bölgesel kültürel kimlik - Yerel özelliklere yönelik tasarım - Tarihi mirasın restorasyonu ve korunması
			- Sosyal katmanlar ve çeşitlilik - Toplumsal yenilenme - Sosyal zayıflıklar ile mücadele
			- Üçüncül sektör ortaklıkları - Şehir yapım sözleşmeleri ve destekleri
			- Gerçek yerli nüfusun yeniden iskanı - Geliştirilmiş eğitim sistemleri - Yerel kamusal servislerin geliştirilmesi
			- Fiziksel altyapının uygulanması
EKONOMİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	AMAÇLARI	HEDEFLERİ	- Dengeli gelişme
			- Emniyet, güvenlik ve afet önlemlerinin geliştirilmesi
			- Kentsel emniyet ve güvenliğin artırılması - Afet önleme sistemleri ve acil müdahale
			- Artan değerlerin dağılımı - Spekülasyonların gayrimenkul sektöründeki kısıtlayıcıları - Kamusal yatırımların verimli ve bütüncül yönetimi
			- Yerel ekonominin canlandırılması - Şehrin pazarlaması - Üretici istihdamın oluşturulması
ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	AMAÇLARI	HEDEFLERİ	- Sürdürülebilir arazi kullanımı
			- Sürdürülebilir kaynak ve enerji kullanımı
			- Enerji verimliliği - Etkin atık yönetimi
			- Akıllı ulaşım sistemleri - Toplu taşıma ile entegrasyon - Çevre dostu otopark planlaması
			- Yeşil ulaşım ağları - Ulaşılabilirliğin geliştirilmesi - İletişim sistemleri ağları
- Sürdürülebilir ve sağlıklı kentsel çevrenin yeniden kurulması	- Yerel çevresel yönetim programları - Kentsel ekolojinin rehabilitasyonu		

Tablo 2.2. : Sürdürülebilir planlamanın temel konuları ve amaçları, Akduman tarafından tez çalışması kapsamında uyarlanmıştır.

etkilerin minimize edilmesi ve kurtarılabilecek nitelikteki doğal kaynakların sağlıklılaştırılması önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kavramsal çerçeve bölümünün bu ilk kısmında sürdürülebilirlik ve sürdürülebilirliğin bileşenleri ile bir sürdürülebilir planlama yaklaşım aracı olarak nitelendirebileceğimiz stratejik planlama başlıkları üzerinde durularak kavramların nitelikleri ve kapsamları tartışılmıştır. Kavramların özüne inilerek değişimin boyutu ve etkisi farklı söylemler üzerinden ortaya konulmuştur. Belirtilen kavramlar tartışıldıktan sonra sosyal/kültürel, ekonomik ve ekolojik değişkenler üzerinden sürdürülebilirlik analizi yapılmış; sürdürülebilir planlama yaklaşımının ulaşmak istediği hedefler ortaya konulmuştur (Şekil 2.4.).

Verilen bilgilerden de anlaşılmaktadır ki planlama, sürdürülebilir gelişmenin her boyutu ile sağlanabilmesi için gerekli temel araçlardan biridir. Günümüzde sürdürülebilirliğin boyutları dendiğinde öncelikli olarak akla ekolojik, mekânsal ve ekonomik boyutları gelmektedir. Oysa ki, kentlerin kendilerine has yapılarının varlığının; barındırdıkları farklı kültürlere sahip toplumlara dayandığı gözden kaçırılmaktadır. Kavramsal çerçevenin ikinci kısmını irdedeceğimiz bu bölümde amaç; farklı yaşam biçimlerinin, kültürlerin ve mekanı kullanım özelliklerinin, mekana ve mekansal kullanımlara olan yansımalarının korunmasıdır. Bu bağlamda, temelde incelenmesi gereken konu “kültürel sürdürülebilirlik” ve bunun ne şekilde sağlanabileceği şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 2.4. : Sürdürülebilirlik ve stratejik mekânsal planlama etkileşimi. Akduman tarafından tez çalışması kapsamında geliştirilmiştir.

3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE II: KÜLTÜR BAĞLAMINDA SÜRDÜRÜLEBİLİR PLANLAMA YAKLAŞIMI

İkinci bölümde sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir planlama başlıkları altında, sürdürülebilir yaşam alanlarının oluşması için sosyal, ekonomik ve çevresel birlikteliğin önemi vurgulanmıştır. Çevresel sürdürülebilirlik için sürdürülebilir arazi kullanımı, ulaşım, bilgi teknolojileri ve verimli enerji kullanım sistemleri ile ekolojik değerlerin korunması, geliştirilmesi ve sağlıklı yaşam alanlarının oluşturulması konuları önem kazanırken, ekonomik sürdürülebilirlik için kentsel ekonomilerin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesinin yanı sıra tarımsal alanlardaki gelişmenin dengelenmesi önem taşımaktadır. Bu bağlamda sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması; sosyal gelişme, nüfus yönetimi ve yaşam kalitesi, tarihi ve kültürel mirasın sürdürülebilirliği, çevresel değişimlerin sonucunda oluşacak afetler karşısında zarar azaltımı ya da onarımı ile mümkün kılınabilir.

Bu bağlamda; bu bölümde kültür tanımı, kültür odaklı çalışmalar gerçekleştiren kurumların değerlendirilmesi ve kültür odaklı sürdürülebilir yaşam ile ilgili konular aktarılmaktadır.

3.1. KÜLTÜR KAVRAMI VE KÜLTÜR ODAKLI ÇALIŞMA YAPAN KURUMLAR

Kültür kavramının sosyal ve doğa bilimleri açısından önemli bir inceleme konusu olduğu ve birçok disiplinin kendi kural ve teorileri kapsamında bu kavramı tanımladığı söylenebilir:

Bilimsel anlamda kültür, dini, sanatı, yapıp ettiğimiz her şeyi içine alan karmaşık bir varlık alanıdır. O bütünlük içinde yer alan her şey, her şeye bağlı ve bağımlıdır (Güvenç, 1997,s:14). Rapoport'un (2001,s:153) kültürü, sosyal ve ideolojik olmak üzere iki grupta sınıflandırması sosyal ve kültürel değişkenlerin bir arada olmasına açıklık getirmektedir. Diğer taraftan, Thaman'ın (2002,s:135) çalışmalarında kültür; sanat, müzik, estetik, artistik ve popüler kültürü içinde barındıran, inanç, din, yetiştirme şekli ve sınırlardan oluşan ve son olarak sosyal boyut ve yaşam tarzını içinde barındıran insan davranışları olarak tanımlanmaktadır.

Bununla beraber; günümüzde dünya kentleri ve gelişmiş ekonomilerin önemli bir kültürel dönüşüm yaşadığı da gözlenmektedir. Birleşmiş Milletler Dünya Kentleri Raporuna göre (World's Cities Report, 2004) ;

“...kentlerin kültürel kaygılarla yenilenmesi ve daha çekici hale getirilmesi yönünde gelişmekte olan eğilim, yerel yönetimler tarafından kentsel yenileme mekanizmalarıyla kent ekonomilerinin canlandırılması için ortaya atılan yaratıcı bir girişimdir. Bir kentin geliştirilecek bir kültürel mirası olsun ya da olmasın kültürün finansal yönünün avantaja çevrilebileceği (sanatsal, tarihsel, sportif ya da dini) birçok plancı ya da kent yetkilisi tarafından kanıtlanmıştır. Kültürün; kentsel yaşam kalitesinin artırılması ve farklı toplumsal çıkarların uyumunu amaçlayan kültürel tesislerin olduğu kamusal alanlar da dahil olmak üzere istihdamın artırılması için önemli bir güç olabileceği varsayımı; yönetimleri, kültür endüstrileri ve kültürel bölgeler üzerine yatırım yapmaya yönlendirmiştir” (s:17).

Kentleri yeniden konumlandıran bu kültürel dönüm noktası; teknoloji, yaratıcılık, beşeri sermaye, yenilik kapasitesi gibi anahtar kelimeler üzerinden ‘küreselleşme’ ve ‘yeni ekonomi’ gibi iki güçle nasıl başa çıkılacağını ortaya koymaktadır (Mercer, 2002, s:21).

Genel bir bakış açısıyla betimleyici tanımlara göre kültür; sosyal hayatın toplamını oluşturan kapsamlı bir bütün olarak, tarihsel tanımlar kültürü kuşaklar yoluyla zaman içinde aktarılan bir miras olarak, normatif tanımlar somut davranış ve eylem yapılarını biçimlendiren bir kural ya da yaşam biçimi olarak, psikolojik tanımlar ise insanların iletişim kurmasına, öğrenmesine ya da maddi ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamasına imkân veren bir sorun çözücü araç olarak ifade etmektedir (Smith, 2005,s:15-16). Sözü edilen çalışmalar ışığında, kültürün sosyal bağlarla olan bütünleşik ilişkisi açıkça gözlenmektedir. Dolayısıyla kültür, sürdürülebilirlik anlayışının üç ana bileşeninin hepsine entegre edilmesi gereken bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kültürel sürdürülebilirlik anlayışının ortaya çıkma süreci incelendiğinde, karşımıza “Kültür İçin Gündem 21 (Agenda 21 for Culture,2005,s:16)” çıkmaktadır. Bu çalışmada; kültürel sürdürülebilirliğin, birçok farklı platformda ekonomik sürdürülebilirlik tartışmaları devam ederken kendiliğinden oluşan bir süreç ile formüle edilmiş olduğu belirtilmiştir.

Kültür İçin Gündem 21’ in temel amacı, dünyadaki yerel yönetimleri ve otoriteleri bir araya getirmek olmuştur. Hedeflerini ise şu şekilde sıralamak mümkündür (2005, s:16);

- Yerel ölçekteki kültürel çeşitliliğe etki eden global trendlere çözüm bulabilmek
- Kültürel politikaların, kent yönetimi politikalarının merkezinde yer aldığını garantilemek
- Tüm ulusal yönetim ve uluslar arası organizasyonlardan, sürdürülebilirlik stratejilerinin kültürel bakış açılarını geliştirme ve güçlendirmelerini talep edebilmek

Ortaya konmuş olan hedeflerden de anlaşılmaktadır ki, kültürlerin sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi adına tüm politikaların içerisine temel anlayış olarak yerleştirilmesi ve her türlü dış etkiden ne şekilde korunabileceğinin çözümlerinin aranması gerekmektedir.

Buradan hareketle; kültürün kentler arası rekabetteki stratejik rolünün giderek artmakta olduğu ve metanın değerini arttırmak için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Sacco ve diğ.(2005) belirttiği gibi;

“...meta üreticileri, metayı kültürel terimlerle ifade etmekte, metayı satın alan birey ise aynı zamanda kimlik satın almaktadır. Tüketim tercihleri somut olmaktan soyut olmaya doğru değişmekte ve bireylerin 'kimlik kapitalini' (identity capital) arttırmayı hedeflemektedir. Böylece, yeni kimlik ve sosyal konumlandırma üzerine yapılan yatırım üzerinden kar elde edilmektedir. Kültür; toplumun gelişmesini sağlayan ortak dil üzerinden uyumu teşvik eden bir araç olarak görülmektedir. Kültürel merkezler toplumun sosyal dokusunun iyileştirilmesini, sosyal ağ olanakların artırılmasını ve sosyal kapitalin yönetilmesini sağlamaktadır. Kültür ve kültür politikaları, toplumun katmanları arasındaki homojenliği arttırmaları nedeniyle karar vericiler için giderek daha önemli hale gelmektedir” (s:46).

Kültürel kaynakların daha geniş bir çerçevede ele alınması, kültür ve mekan arasındaki bağlantıyı güçlendirmektedir. Kültürel kaynakların analiz edilmesi, bunların kentin bir parçasının ya da bölgenin tamamının gelişimine ne şekilde katkı sunacağını ortaya koyar. Kültürel kaynakların karar alma sürecinin merkezine konması ile; ekonomik gelişme, konut, sağlık, eğitim ,sosyal hizmetler, turizm, mimarlık, kentsel tasarım gibi kamu politikaları ile arasında ilişki kurulabilir. Bu doğrultuda yapılandırılan ve şekillendirilen planlama yaklaşımı ile kamu, özel, gönüllü kuruluşlar gibi kurum ve disiplinler arasındaki farklılıklar yok edilerek daha rahat bir çalışma ortamı sağlanabilir.

Bu noktada; kültürel sürdürülebilirliğin kapsayıcı ve bütünleştirici yapısının, yerel ölçekten uluslararası ölçeğe kadar tüm strateji ve uygulamaların bakış açısını geliştirip güçlendirebilecek bir araç olduğuna vurgu yapmak gerekmektedir.

Kültürel sürdürülebilirliğin ne olduğunun daha anlaşılır hale getirilmesi adına, belirlenmiş olan on anahtar nokta şu şekilde sıralanabilir:

- 1.“Sürdürülebilirlik Kültürü : İnsanların sürdürülebilir yaşam biçimini benimsemeleri ve hayatlarının her alanına yansıtabilmeleri anlamına gelmektedir.
2. Küreselleşme : Kültürün, küreselleşme ve Pazar baskısının etkilerinden kurtarılmasının önemini vurgulamaktadır.
3. Mirası Koruma : Kültürel miras bölgelerinin, yaşam deneyimlerinin ve altyapının dışarıdan gelecek etkilere karşı korunması. Miras yapılarının kültürel aktiviteler çerçevesinde yeniden kullanıma kazandırılması.
4. Mekan Algısı : Sembollerin, yapıların ve sanatın önemi ön plana çıkmaktadır. Hem ekonomik hem kültürel gelişimin sağlanabileceği çoklu bakış açısı önem taşımaktadır.
5. Yerel Bilgi ve Geleneksel Deneyim / Davranışlar : Geleneklere, yerel özelliklere sahip çıkma ve sürdürülebilir kılma.

6. Toplumsal Kültürel Gelişim : STK'ların kendi kendilerine sahip çıkmalarının önemi vurgulanmaktadır. Zaman belirli seviyede etkileşimi de sağlamaktadır. Daha fazla sosyal aktivite ve sosyal birleşme desteklenmektedir.

7. Sanat, Eğitim ve Gençlik : Sanat, kültürel aktivitelerin geliştirilebilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca eğitim aşamasında kullanımı ve gençlerin sosyal yaşama kazandırılması açısından da ayrı bir öneme sahiptir.

8. Sürdürülebilir Tasarım : Doğa dostu bir tasarım, geri dönüşümlü yapılar, kırsal planlama vs. kültürel sürdürülebilirliğin bir parçası olarak görülmektedir. Kültürel kimliğin desteklenmesi açısından önem taşımaktadır.

9. Planlama : Kültür, mevcut toplumsal yapı ve gelişme planlarına nasıl entegre edilebilir sorusunun cevabına ulaşmak açısından önem taşımaktadır. Bu, sürdürülebilirliğin tüm boyutlarıyla algılanabilmesi ile sağlanabilir. STK'lar, gençler, çok kültürlü yapı, yoksulluk vb. önem taşımaktadır.

10. Kültürel Politika ve Yerel Yönetim : Yaşam standartlarının yükseltilmesi ön plana çıkmaktadır. Ayrıca kültür ve diğer politika alanlarının birbirlerine entegre edilmesi gerekmektedir" (URL-1).

Yukarıda sıralanan, kültürel sürdürülebilirliğin on anahtar noktasında yerel ölçekten küresel ölçeğe kadar her türlü unsurun ele alındığı ve değerlendirildiği görülmektedir. Küresel ölçekteki gelişmelerin yerel kültür üzerinde yaratabileceği olumsuz sonuçlardan kaçınılması gerektiği, her ölçekte oluşturulacak politikalar kapsamında kültürel bakış açısının ana bileşenlerden biri olarak alınması gerektiği, özellikle miras değeri taşıyan mekana olan yansımaların ürünü olarak yapılaşmış çevrenin korunmasının gerekliliği ve STK'lar başta olmak üzere insanların kendi kültürlerini sahiplenmelerinin ve kaybetmemek adına mücadele etmelerinin gerekliliği yukarıda vurgulanan en önemli noktalardan bazılarıdır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki; geleneksel yaklaşımın dışında ele alındığında kültür, bugün hala kentlerin gelişiminde önemli bir kaynaktır. Bu kapsamda, kültür odaklı planlama yaklaşımı, bir planlama yaklaşımı olarak kültürün ele alınış biçiminin değişmesi ile doğrudan ilgilidir. Bu yaklaşım kültürel eylemlerle, insan ve toplumun gelişmesi arasında bağ kurarak; kültürel kaynakların stratejik ve bütünsel kullanımını öngörmektedir.

Kültür ve kültürle ilişkili diğer kavramların tanımlanması ve tartışılmasında uluslararası düzeyde yapılmış kuruluşlar önemli rol oynamaktadır. Kültürü temel alan uluslararası kuruluşlar, kültürel mirasın korunmasını esas alan sözleşmeler, kültürün çeşitliliğini vurgulayan kuruluşlar, hem kavramın zaman içerisinde zenginleşmesini sağlamış hem de kültür odaklı planlama yaklaşımının oluşmasına kavramsal zemin hazırlamıştır. Bu kapsamda; UNESCO, ICOMOS, AB ve Kültür Odaklı Sürdürülebilir Gelişme Mekanizmalarından Avrupa Kentsel Şartı, Avrupa Konseyi Kampanyası, Avrupa Kentler Birliği ve Avrupa Kültür Başkenti aktarılmaktadır.

3.1.1. Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS)

ICOMOS (International Council on Monuments and Sites); 1965 yılında Varşova'da kurulan, 110 ülkede kurulmuş ulusal komiteleri ve 7500'ü aşkın üyesi bulunan uluslararası ve hükümetler dışı bir organizasyondur. Amacı; tarihi anıtlar ve sitlerin korunması, muhafaza edilmesi ve değerlendirilmesine yönelik teoriler, yöntemler, tekniklerle ilgili her türlü araştırmayı desteklemek ve yönlendirmektir.

ICOMOS, Türkiye'de yasal olarak 1974 yılında yayınlanan bir yönetmelik ile kültür Bakanlığı'na bağlı yarı resmi bir konsey olarak kurulmuştur. ICOMOS Türkiye, kuruluş şeması ve yönetmeliği yarı resmi olmasına rağmen özellikle 1992 yılı sonrasında üyeleri ve etkinlikleri açısından özerk bir yapıya sahip olmuştur. Bugün hala 1992 yılında son halini alan yönetmelik geçerlidir.

Tablo 3.1.'de de aktarıldığı gibi; Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi, ICOMOS'un amacı; uluslararası düzeyde anıt ve sitlerin incelenmesini özendirmek, korunmasını ve değerlendirilmesini kolaylaştırmak olarak tanımlanabilir.

ICOMOS'un bu amacını yerine getirebilmek için yaptığı çalışmalar şu şekildedir:

- Anıtların ve Sitlerin incelenmesinde, korunmasında, restorasyonunda ve değerlendirilmesinde uygulanacak Uluslararası önerilerin hazırlanmasına ve kabul edilmesine çalışmak,
- Anıtlar ve Sitler ile ilgili dokümantasyon merkezleri kurulması ve geliştirilmesi için Ulusal ve Uluslararası düzeyde işbirliği yapmak ve bu belgeleri ICOMOS üyelerinin ve ilgili uzman ve kuruluşların yararına sunmak,
- Anıtlar ve Sitler ile ilgili liste, envanter, plan, topografik harita, fotoğraf ve fotogrametri arşivlerinin hazırlanmasında ulusal ve uluslararası işbirliği yapmak,
- Anıtların ve Sitlerin korunması, restorasyonu ve değerlendirilmesi için en yeni teknik bilgileri incelemek ve yaymak,
- Yukarıda açıklanan amaçları gerçekleştirmek için sürekli veya geçici araştırma komisyonları ve uzman komiteleri kurmak, bünyesi içinde ve dışında kurulmuş ve kurulacak olanlarla işbirliği yapmak,
- UNESCO'ya bağlı merkezi Roma'daki Kültür Eserlerinin Korunması ve Restorasyonu Etüd Merkezi ICCROM, ile, Uluslararası Müzeler konseyi, ICOM ile ve ulusal ve milletlerarası kuruluşlarla işbirliği yapmak ve devam ettirmek,
- Anıtlar ve Sitlerle ilgili yayınlar yapmak, bu gibi yayınların yapılmasına yardımcı olmak ve korumak,
- Bu alanda eleman yetiştirmek üzere çalışma yapmak, teknik malzeme bakımından yardımcı olmak (URL-2).

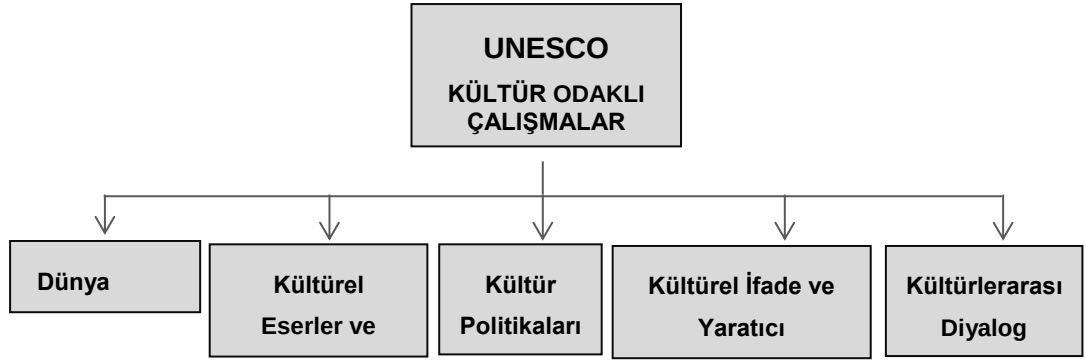
ICOMOS	
AMAÇLARI	ÇALIŞMALARI
-Dünyadaki koruma uzmanlarını bir araya getirerek, bir mesleki diyalog ve fikir alışverişi forumu oluşturmak -Koruma ilke, teknik ve siyasetleri üzerine bilgi toplamak, değerlendirmek, yaymak -Koruma alanında uzmanlaşmış belgeleme merkezlerinin kurulması için ulusal ve uluslararası otoritelerle işbirliği yapmak -Mimarlık mirasının korunmasını ve geliştirilmesini amaçlayan uluslararası sözleşmelerin kabulü ve yürürlüğe sokulması için çalışmak -Tüm dünyada koruma uzmanları için eğitim programlarının düzenlenmesine katkıda bulunmak -Yüksek düzeyde meslek insanlarının ve uzmanların bilgi ve birikimini, uluslararası topluluğun hizmetine sunmak	-Anıtların ve sitlerin incelenmesinde, korunmasında, restorasyonunda ve değerlendirilmesinde uygulanacak uluslararası önerilerin hazırlanmasına ve kabul edilmesine çalışır. -Anıtlar ve sitler ile ilgili dökümantasyon merkezleri kurulması ve geliştirilmesi için ulusal ve uluslararası düzeyde işbirliği yapar. -Anıtlar ve sitler ile ilgili liste, envanter, plan, topografik harita, fotoğraf ve fotogrametri arşivlerinin hazırlanmasında ulusal ve uluslararası işbirliği yapar. -Anıtlar ve sitlerin korunması, restorasyonu ve değerlendirilmesi için en yeni teknik bilgileri inceler ve yayar. -UNESCO'ya bağlı ICCROM, ICOM ile ulusal ve uluslararası diğer kuruluşlarla işbirliği yapar. -Anıtlar ve sitlerle ilgili yayınlar yapar ve bu gibi yayınların yapılmasına yardımcı olur ve korur. -Bu alanda eleman yetiştirmek üzere çalışma yapar, teknik malzeme bakımından yardımcı olur.

Tablo 3.1.: ICOMOS amaçları ve çalışmaları, (URL-2), tez çalışması kapsamında Akduman tarafından uyarlanmıştır.

ICOMOS ağırlıklı uluslararası bir yarı sivil toplum kuruluşu olarak akademik düzeyi ağır basan bir yapıya sahiptir. Mirası koruma ve restorasyon alanında kuruluşundan bugüne kadar çeşitli ülkelerde gerçekleştirdiği ve ya destek verdiği etkinlikleri ile 'Mimarı Koruma' alanında önemli katkılarda bulunmuştur.

3.1.2. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO)

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü ya da UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), Birleşmiş Milletler'in özel bir kurumu olarak, II. Dünya Savaşı'ndan sonra, 1946 yılında kurulmuştur. Merkezi Paris'te bulunan ve 195 üye devleti olan UNESCO; eğitim, bilim ve kültür alanlarındaki amaçlarını, kendisine üye olan her devlette kurulan Milli Komisyonlar aracılığıyla gerçekleştirmeye çalışmaktadır (UNESCO,URL-3).

Şekil 3.1.: UNESCO'nun kültür alanındaki çalışmaları(URL-3).Tez çalışması kapsamında Akduman tarafından uyarlanmıştır.

UNESCO, yeryüzündeki tüm kültürel ve doğal değerlerin korunması amacı ile Doğal ve Kültürel Dünya Mirasının Korunması Sözleşmesi'ni hazırlamıştır. 1983 yılında Türkiye taraf olduğu bu sözleşme ile, kendi toprakları üzerindeki kültürel varlıkları koruyup, insanlığın ortak mirası olarak gelecek kuşaklara aktarmayı kabul etmiştir.

Şekil 3.1.' de belirtildiği gibi; UNESCO, kültür alanındaki çalışmalarını, dünya mirası, kültürel eserler ve soyut miras, kültürel ifade ve yaratıcı endüstriler, kültür politikaları ve kültürlerarası diyalog alt başlıkları üzerinden sürdürmektedir.

UNESCO' nun Dünya Mirası konusundaki misyonu ve belirlediği kriterler aşağıdaki gibi özetlenebilir (Tablo 3.2.):

- Ülkeleri Dünya Mirası Konvansiyonu'nu imzalamaya teşvik etmek; tabii ve kültürel mirasın korunduğundan emin olmak.
- Konvansiyona dâhil olan devletlerin, kendi ulusal sınırları içerisinde Dünya mirası listesine girecek alanları belirlemeye teşvik etmek;
- Taraf ülkeleri kendi Dünya Mirası alanlarının korunma durumu ile ilgili raporlama sistemlerini kurmaya ve yönetim planını oluşturmaya teşvik etmek
- Teknik destek ve profesyonel eğitim sağlayarak Dünya Mirasının korunması için Taraf Devletlere yardım etmek.
- Birdenbire ortaya çıkan tehlikeler karşısında dünya Mirası kabul edilen alanlar için acil destek sağlamak
- Taraf devletlere; Dünya Mirası' nın korunması amacıyla kamu bilinci oluşturma konusunda destek vermek
- Yerel halkın kendi kültürel ve tabii mirasının korunmasında uluslar arası işbirliğini teşvik etme
- Dünyamızın kültürel ve tabiat mirasının korunmasında uluslararası işbirliğini teşvik etmektir.

UNESCO MİSYONU	Ülkeleri Dünya Mirası Konvansiyonu'nu imzalamaya teşvik etmek; tabii ve kültürel mirasın korunduğundan emin olmak
	Konvansiyona dahil olan devletlerin, kendi ulusal sınırları içerisinde Dünya mirası listesine girecek alanları belirlemeye teşvik etmek
	Taraf ülkeleri kendi Dünya Mirası alanlarının korunma durumu ile ilgili raporlama sistemlerini kurmaya ve yönetim planını oluşturmaya teşvik etmek
	Teknik destek ve profesyonel eğitim sağlayarak Dünya Mirasının korunması için Taraf Devletlere yardım etmek
	Birdenbire ortaya çıkan tehlikeler karşısında dünya Mirası kabul edilen alanlar için acil destek sağlamak
	Yerel halkın kendi kültürel ve tabii mirasının korunmasında uluslar arası işbirliğini teşvik etmek
	Taraf devletlere; Dünya Mirası'nın korunması amacıyla kamu bilinci oluşturma konusunda destek vermek
	Dünyamızın kültürel ve tabiat mirasının korunmasında uluslararası işbirliğini teşvik etmek

Tablo 3.2.: UNESCO'nun dünya mirası misyonu(URL-4). Tez çalışması kapsamında Akduman tarafından uyarlanmıştır.

UNESCO DÜNYA MİRAS	Yaratıcı insan dehasının ürününü temsil etmesi
	Tarihin belli bir zamanını veya kültürel mekanını, mimari veya teknolojinin gelişimini, anıtsal sanatları, şehir veya peyzaj mimarisinin insani değerler arasındaki etkileşimini göstermesi
	Kültürel geleneğin, yaşayan veya kayıp bir uygarlığın eşi olmayan veya istisnai tanıklığını içermesi
	İnsan tarihinin anlamını taşıyan veya temsil eden bir yapı, mimari veya teknolojik topluluğun seçkin örneği olması
	İnsan yerleşimine, toprak veya deniz kullanımına ilişkin bir örnek sunması, özellikle bu örneğin geri dönüşümü olmayan değişimlerin etkisiyle dayanıklılığını yitirmemesi
	İstisnai düzeyde evrensel bir anlam taşıyan olaylar veya yaşayan gelenekler, fikirler, inançlar veya sanatsal ve edebi eserlerle doğrudan veya maddeten bağlantılı olması
	Evrensel anlamda devam eden ekolojik veya biyolojik gelişimin örneği olması, veya ekosistem, kaynak su, karaya ait gelişim, hayvan ve bitkisel topluluğun örneği olması

Tablo 3.3.: UNESCO Dünya Miras Kriterleri. (URL-5). Akduman tarafından tez kapsamında uyarlanmıştır

UNESCO bir varlığın Dünya Mirası Listesi'nde yer alması için gereken kriterleri tanımlayarak, varlığın bunlardan en az birine sahip olması gerektiğine vurgu yapmıştır. Tablo 3.3.' de kriterleri şu şekilde sıralamaktadır (URL-5) :

- Yaratıcı insan dehasının ürününü temsil etmesi,
- Tarihin belli bir zamanını veya kültürel mekanını, mimari veya teknolojinin gelişimini, anıtsal sanatları, şehir veya peyzaj mimarisinin insani değerler arasındaki etkileşimini göstermesi,
- Kültürel geleneğin, yaşayan veya kayıp bir uygarlığın eşi olmayan veya istisnai tanıklığını içermesi,

- İnsan tarihinin anlamını taşıyan veya temsil eden bir yapı, mimari veya teknolojik topluluğun seçkin örneği olması,
- İnsan yerleşimine, toprak veya deniz kullanımına ilişkin bir örnek sunması, özellikle bu örneğin geri dönüşümü olmayan değişimlerin etkisiyle dayanıklılığını yitirmemesi,
- İstisnai düzeyde evrensel bir anlam taşıyan olaylar veya yaşayan gelenekler, fikirler, inançlar veya sanatsal ve edebi eserlerle doğrudan veya maddeten bağlantılı olması,
- Evrensel anlamda devam eden ekolojik veya biyolojik gelişimin örneği olması, veya ekosistem, kaynak su, karaya ait gelişim, hayvan ve bitkisel topluluğun örneği olması.

3.1.3. AB ve Kültür Odaklı Sürdürülebilir Gelişme Mekanizmaları

Bu bölümde; kültür kavramı ve kültür bağlamında sürdürülebilir planlama yaklaşımı olarak değerlendirebileceğimiz kültür odaklı planlama kavramına dönük çalışmalar yapan kurumların ve oluşumların yaklaşımları incelenerek değerlendirilmektedir.

Avrupa Kentsel Şartı

Avrupa Konseyi'nin kentsel politikalarından yola çıkılarak oluşturulan Avrupa Kentsel Şartı, 1980-1982 yılları arasında Konseyce düzenlenen "Kentsel Rönesans için Avrupa Kampanyası" kapsamında geliştirilmiştir. Avrupa Konseyi Avrupa Yerel Yönetimler Konferansı'nda (1992) ilk Avrupa Kentsel Şartı kabul edilmiştir. Çağımız sorunları dikkate alınarak; kentlerin teknolojik, ekolojik, toplumsal, ekonomik ve kültürel alandaki değişimleri sebebiyle Şart' ın bazı ilkelerinin çerçevesi yeniden çizilmiştir. (Eurocities,URL-6)

Tablo 3.4.' de belirtildiği gibi; yerel düzeyde iyi bir kent yönetimi için gerekli bir dizi ilkeyi tek bir metinde bir araya getiren bu şartın amacı (URL-6):

- Yerel yönetimler için pratik bir kent yönetimi el kitabı oluşturmak;
- Gelecekteki olası bir Kentli Hakları Kongresi için temel ilkeleri oluşturmak;
- Şartın ilkelerini yerine getiren kentler için verilecek uluslararası ödüllere bir baz oluşturmak;
- Fiziksel çevre ve yasalarıyla ilgili yaptırımlar için Avrupa Konseyi'nin bu konulara ilişkin katılımına bir "vize " oluşturmak; aynı zamanda Avrupa Konseyi'nin ve özellikle AYBİK (Avrupa Yerel ve Bölgesel İdareler Daimi Konferansı) in kent sorunlarına ilişkin tüm çalışma sonuçlarının bir çözümlemesini yapmaktadır.

AVRUPA KENTSEL ŞARTI	AMAÇLARI
4 TEMEL KONU	• Yerel yönetimler için pratik bir kent yönetimi el kitabı oluşturmak; • Gelecekteki olası bir Kentli Hakları Kongresi için temel ilkeleri oluşturmak; • Şartın ilkelerini yerine getiren kentler için verilecek uluslararası ödüllere bir baz oluşturmak; • Fiziksel çevre ve yasalarıyla ilgili yaptırımlar için Avrupa Konseyi'nin bu konulara ilişkin katılımına bir "vize" oluşturmak; aynı zamanda Avrupa Konseyi'nin ve özellikle AYBIK (Avrupa Yerel ve Bölgesel İdareler Daimi Konferansı) in kent sorunlarına ilişkin tüm çalışma sonuçlarının bir çözümlemesini yapmaktadır.
- Fiziki kentsel çevrenin iyileştirilmesi - Mevcut konut stokunun iyileştirilmesi - Yerleşmelerde sosyal ve kültürel olanaklar yaratılması - Toplumsal kalkınmanın ve halk katılımının özendirilmesi	

Tablo 3.4.: Avrupa Kentsel Şartı amaçları (URL-6)' dan Akduman tarafından uyarlanmıştır.

Avrupa'yı kapsayan; halka ve yerel yönetimlere yönelik olan bu kampanya, yerleşimlerdeki yaşamın daha da iyileştirilmesini amaçlamış ve dört temel konuya ağırlık vermiştir.

1. Fiziki kentsel çevrenin iyileştirilmesi;
2. Mevcut konut stokunun iyileştirilmesi;
3. Yerleşmelerde sosyal ve kültürel olanaklar yaratılması;
4. Toplumsal kalkınmanın ve halk katılımının özendirilmesi;

AVRUPA KENTSEL ŞARTI	AMAÇLARI
2 TEMEL İLKE	• Her bir üye ülkenin yerel yönetimleri arasında; kentsel yerleşimlerdeki yaşam kalitesini yükseltebilmek için; • Merkezi ve yerel yönetimler arasında; oluşturulacak politikalar ve para kaynaklarının aktarımıyla, karar verme mekanizmalarını merkezden çevre yerleşimlere yaymak amacıyla; • Yerel yönetimler ve kent sakinleri arasında; kentlerin çeşitli sorunlarını yakından anlamak ve yerel halkı karar verme süreçlerine katmak için; • Özellikle, ülke sınırlarını aşacak şekilde Avrupa'daki tüm kentler arasında;
-İŞBİRLİĞİ	
- DAYANIŞMA	

Tablo 3.5.: Avrupa Kentsel Şartı ilkeleri (URL-7) Akduman tarafından uyarlanmıştır.

Tablo 3.5.' deki gibi; Şart'ın önemle benimsediği temel iki ilke 'işbirliği' ve 'dayanışma'dır. Şart (URL-7),

- Her bir üye ülkenin yerel yönetimleri arasında; kentsel yerleşimlerdeki yaşam kalitesini yükseltebilmek için;
- Merkezi ve yerel yönetimler arasında; oluşturulacak politikalar ve para kaynaklarının aktarımıyla, karar verme mekanizmalarını merkezden çevre yerleşimlere yaymak amacıyla;
- Yerel yönetimler ve kent sakinleri arasında; kentlerin çeşitli sorunlarını yakından anlamak ve yerel halkı karar verme süreçlerine katmak için;

- Özellikle, ülke sınırlarını aşacak şekilde Avrupa'daki tüm kentler arasında; işbirliği ve dayanışmayı gerekli görür.

1992 yılında kabul edilen ilk Avrupa Kentsel Şartı kentin farklı boyutlarıyla ilgili 13 ilkeden oluşmaktadır. Ancak, Avrupa Kentsel Şartı'nın tablo 3.6.'da belirtilen ilkeleri çalışmanın amacı doğrultusunda değerlendirilerek tartışmaya açılmaktadır.

<u>Tarihi Kentsel Yapı Mirası</u>	<u>Yerleşmelerde Kültür</u>	<u>Yerleşmelerde Kültürlerarası Kaynaşma</u>
1. Kentsel korumada hassas bir yasal çerçevenin gerekliliği	1. Tüm kent sakinlerinin kültürel faaliyetlerden faydalanma hakkı	1. Kent politikalarının temel unsuru olarak ayrımcılık karşıtlığı
2. Kentsel mirasın korunması için bilgilendirme politikalarının gerekliliği	2. Yerleşimlerin kültürel oluşumunun ekonomik ve sosyal gelişmeye katkısı	2. Yerel yönetimlerce göçmenlerin, yerel politik yaşama etkin katılımının sağlanması
3. Yeterli ve yeni finans mekanizmaları ve ortaklıkların gerekliliği	3. Güçlü bir bağ olarak, farklı milliyet, bölge ve ülke halkları arasındaki kültürel alışveriş	3. Kentlerde uygulanan kültür ve eğitim politikalarının ayrımcı olmaması
4. Eski el sanatları ve yapı tekniklerinin yaşatılması, canlandırılması gereği	4. Yerel yönetimlerin, toplum birimlerinin, gönüllü kuruluşların ve özel sektörün artan dayanışma gereksinimi	4. Yerel yönetimlerin, iş olanaklarından eşit faydalanmayı sağlaması
5. Tarihi kentsel dokunun; planlamaya temel veri biçiminde katılarak, çağdaş yaşamla bütünleştirilmesi	5. Kültürel çoğulculuğun (çeşitlilik), yenilikleri ve yenilikçi denemeleri öngörmesi	5. Göçmen topluluklarının, sosyal ve fiziki çevresiyle bütünleşmesi anlamında, kültürlerarası kaynaşma
6. Ekonomik kalkınmanın, kentsel mirasın korunmasıyla canlandırılması	6. Yerel yönetimlerce dengeli biçimde tesis edilmiş kültürel turizmin, toplum üzerindeki olumlu etkisi	

Tablo 3.6.: Avrupa Kentsel Şartı'ndan üç ilke .(URL-7) Akduman tarafından uyarlanmıştır.

2008 yılında kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı II'de ise altı çizilen konular ve yerel yönetimlere yüklenen sorumluluklar tablo 3.7.'de şöyle özetlenmiştir:

AVRUPA KENTSEL ŞARTI II						
<u>Sürdürülebilir Kentsel Gelişme</u>	<u>Katılım</u>	<u>Eşit Erişim</u>	<u>Özgün Tasarım</u>	<u>Bilgiye Dayalı Ekonomi</u>	<u>Bölgesel Denge</u>	<u>Etik Yönetişim</u>
Artan çevresel krizler nedeniyle sürdürülebilir kentsel ve yerleşmelerin acilen kurulması	Kentlilerin katılımını artırmaya yönelik her türlü aracın (halk meclisi, referandumlar, e-demokrasi vb.) geliştirmesi	Kentlerdeki sosyal, kültürel çeşitlilik dikkate alınarak, kentsel hizmetlere erişimde eşitlik sağlanması	Globalleşmenin bir etkisi olan tektipleşmenin aşılması, özellikle mimari alanda 'çeşitliliğin' artırılması	Bilgiye dayalı ekonomilerin (knowledge-based economy) kentlerde geliştirilmesinin önemi	Gelişimin kendi içinde sınırlı olmadığına vurgulanması	Yönetişimin, düzenli zaman aralıklarında izlemeye ve değerlendirmeye tabii olması
Daha sürdürülebilir bir kentsel gelişme için kentsel ekolojinin sağlanması	'Kentsel demokrasi' (urban democracy)	Kentlerde, kültür, din, sosyal statü, yaş, cinsiyet, engellilik vb. herhangi bir sebepten oluşabilecek ayrımcılık ve eşitsizlik engellenmesi	Yerel kültürlerin ve yerel hafızanın öneminin vurgulanması	Dijital kentlerin kurulması	Bölge düzeyinde işbirlikleri kurularak bölgesel denge sağlanması	

Tablo 3.7.: Avrupa Kentsel Şartı II – (URL-7). Tez kapsamında Akduman tarafından uyarlanmıştır.

Avrupa Konseyi Kampanyası

Avrupa Konseyinin başlattığı "Avrupa, bir ortak miras" başlıklı kültürel ve doğal miras kampanyasının amacı, çeşitliliği dolayısıyla zenginleşmiş bir ortak kültür mirasını paylaşmak bilinci ile Avrupa'da demokrasinin güvenli bir şekilde gelişebileceğini ortaya çıkarmaktır. Tablo 3.8. 'de kampanyanın amaçları, hedefleri ve projeleri sıralanmaktadır:

AVRUPA KONSEYİ KAMPANYASI	
AMAÇLAR	HEDEFLER
Karşılıklı saygı ve anlayışa, diyaloga, demokrasi ve barışa dayalı bir Avrupa oluşturmak	Kamu kurumlarını, sponsorları, parasal kaynak sağlayabilecek kuruluşları, kampanyanın amaçlar doğrultusunda bilinçlendirmek
Kültürel, doğal ve tarihi miras bilincini yükseltmek	Sosyal birlikteliğin sağlanmasında insan faktörünün önemini vurgulamak
Kültürel çeşitliliğe saygı çerçevesinde ülkeler arasındaki işbirliğini geliştirmek	Ortak miras alanında faaliyet gösteren kişi, kurum ve kuruluşlar arasında uluslararası ağlar oluşturmak
Taşınır ve taşınmaz miras çerçevesinde yer alan çevre, sitler, peyzaj ve sanat eserlerinin yanı sıra kültürel, sosyal, geleneksel, ahlaki, dini ve manevi değerlerin de on plana çıkarılması	Avrupa Konseyi'nin bu güne kadar yaptığı çalışmaları tanıtmak ve çalışmalarının sonuçlarını Konseye yeni üye olan ülkelerle paylaşmak
	Ortak miras yoluyla iletilen kültürel ve doğal değerlerin daha kapsamlı biçimde yayılmasını sağlamak
	Avrupa kültürel kimliğini korumak ve tanıtmak amacıyla gelecek nesillere gerekli sorumluluk duygusunu verebilmek için ortak miras eğitimi zenginleştirmek
PROJELER	
Düşünceler, kişiler, tecrübeler ya da malzemeler arasında sanat temeline dayalı etkileşimi ortaya çıkaran ve Avrupa kültürleri ya da kültür peyzajları arasındaki yakınlıkları ya da benzerlikleri vurgulayan projeler	
Ortak mirasın pek iyi tanınmayan yönlerini meydana çıkaran projeler	
Biyolojik zenginlik ve doğal çeşitliliğe önem veren geleneksel ya da çağdaş kültürleri tanıtan projeler	
Kamu ve özel sektör kuruluşlarının kampanyaya katılmalarını özendirici projeler	
Halkın bilinçlenmesine yardımcı olacak projeler	
Ortak mirasın tanıtılmasında mümkün mertebe yeni buluş ve yaklaşımlara yol açan projeler	

Tablo 3.8.: Avrupa Konseyi Kampanyası amaçları, hedefleri ve projeleri, (URL-8), tez kapsamında Akduman tarafından uyarlanmıştır.

Avrupa Kentler Birliği (EUROCITIES)

30 Avrupa ülkesindeki, 130 büyük kenti bir araya getirerek 1986 yılında kurulan Eurocities, tablo 3.9.'da belirtildiği gibi, üye ülke ve kentlerin ortak çalışma içinde olmalarını sağlamakta, bu kentler arasındaki ilişkileri kuvvetlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede; Eurocities, kentlilerin politik, kültürel, sosyal ve ekonomik açıdan kentsel yaşama tüm yönleriyle dahil olma olanağının olduğu; kentlerin, demokratik ve etkili bir yönetimle, kapsayıcı, başarılı, yaratıcı ve sürdürülebilir olduğu bir Avrupa şartlarına ulaşmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, Eurocities, kentsel politikanın beş ana boyutuyla ilgili, uzun vadeli sorunlara işaret eden bir dizi stratejik hedef ortaya koymaktadır:

AVRUPA KENTLER BİRLİĞİ	
AMAÇLAR	FAALİYETLER
Üye kentler arasında bilgi ve fikir alışverişi sağlamak	Çeşitli alanlarda çalışma grupları oluşturarak; forumlar, projeler ve aktiviteler düzenlemek
Deneyimlerini paylaşmak	Kentler ve kentte yaşayanlarını etkileyebilecek AB yönetmeliği, politikaları ve programları ile ilgili diyalog yaratmak
Ortak problemlere yenilikçi çözümler üretmek	Kentlerin kendilerini ifade etmelerini sağlamak
Çalışma Yapılan Diğer Konular	
- Ekonomik gelişme - Kamu hizmetlerinin sağlanması - Ulaşım ve hareketlilik - Kültür - Enformasyon ve bilgi topluluğu - Uluslararası işbirliği	- Bütünleşme politikaları - Çevre - İstihdam ve sosyal meseleler - Eğitim - Yönetişim

Tablo 3.9.: EUROCITIES faaliyetleri (URL-9) tez kapsamında Akduman tarafından uyarlanmıştır.

- Sosyal Boyut: 'Kapsayıcı Kent' (The Inclusive City)
- Ekonomik Boyut: 'Başarılı Kent' (The Prosperous City)
- Çevresel Boyut: 'Sürdürülebilir Kent' (The Sustainable City)
- Kültür Boyutu: 'Yaratıcı Kent' (The Creative City)
- Yönetişim Boyutu: 'Katılım ve İşbirliği' (Participation and Cooperation)

Ortaya konan stratejik hedeflerden sosyal, ekonomik, çevresel ve yönetim boyutlarının her biri, kentin özgün karakterinin gelişmesine olanak yaratmaktadır. Eurocities'in kültür boyutu ile ilgili stratejiler:

- Kültürün, kamu politikasının her aşamasında yaşamsal öneme sahip olması tanımlanmasının desteklenmesi ile
- Kültüre erişim ve katılımın artırılmasıdır (URL-9).

Avrupa Kültür Başkenti

'Avrupa Kültür Başkenti' Avrupa Birliği tarafından periyodik olarak her yıl belirlenen kent ve kentlere verilen bir unvandır. 1985 yılında Yunanistan tarafından ortaya atılan Kültür Başkenti düşüncesinin amacı; Avrupa kültürlerinin ve paylaştıkları değerlerin zenginliğini ve çeşitliliğini vurgulamak ve Avrupa Birliği vatandaşları arasında, daha büyük karşılıklı bir tanışıklığı sağlamaktır.

Kentlerin 'Avrupa Kültür Başkenti' adayı olurken planlamaları beklenen unsurlar tablo 3.10.'daki gibidir:

AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTİ
BEKLENTİLER
Avrupalılar tarafından paylaşılan, ilham veren ya da belirgin bir katkıda bulunan sanatsal hareket ve stilleri vurgulamak
Uzun süreli kültürel işbirliklerine ön ayak olmak
Yaratıcı çalışmaları desteklemek ve geliştirmek
Mümkün olduğu kadar çok kişinin ulaşımını ve katılımını sağlama ve bu katılımın organizasyon sonrası devamını garanti etmek
Avrupa Birliği vatandaşlarının ziyaretini cesaretlendirme ve mümkün olduğu kadar çok izleyiciye ulaşmak
Avrupa kültürleriyle dünyanın diğer toplumları arasındaki diyalogu arttırmak

Tablo 3.10.: Avrupa Kültür Başkenti adaylığı için beklentiler (URL-10)'dan tez kapsamında Akduman tarafından uyarlanmıştır.

‘Avrupa Kültür Başkenti’ kavramının kent yarattığı kültürel sosyo-ekonomik etkiler, kenti bir cazibe merkezi haline getirmektedir. Kültür başkenti seçilen kent kültürel zenginliğini ve çeşitliliğini ortaya çıkarma fırsatı yakalarken, bir yandan da konu ile ilişkili planlanan/hazırlanan birçok projeyi de harekete geçirme fırsatı yakalamaktadır. (URL-10)

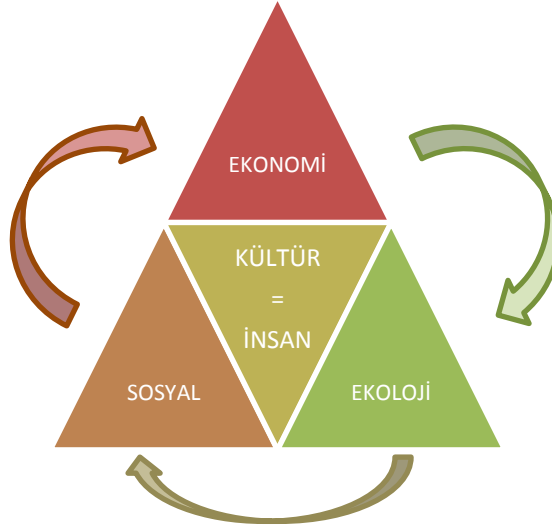
3.2. KÜLTÜR ODAKLI PLANLAMA YAKLAŞIMI

Kültürel sürdürülebilirlik her kültüre ve çevreye özgü değişkenlerle ifade edilebilen bir kavramdır. Kullanıcıların yetiştiği sosyal çevre, değer, yapı, gelenek ve görenekler sosyo-kültürel sürdürülebilirliğin merkezinde yer alır. Bu bağlamda bireylerin sosyo-kültürel çevrelerinde var olan yaşam ile birlikte özgün kimliklerini şekillendirdikleri ve çevresel değişimin olduğu ortamlarda yeni çevreyle kurulan ilişkilerin de değişime uğradığı görülmektedir. Bu noktada sürdürülebilir gelişme ve sosyo-kültürel sürdürülebilirlik çerçevesinde sosyal yapı ve bağlantıları şekillendiren değişkenler önem kazanmaktadır. Dolayısıyla toplumlarda denge ve bütünlüğün gelişip korunabilmesi için bireylerin önceden edindiği sosyal ve kültürel deneyimler ile günümüzde yaşamlarını sürdürdükleri çevrelerin örtüşmesi veya bireyin yeni çevreye adapte olabilmesi önem kazanmaktadır. Farklı birey ve toplum yapılarının tek bir sosyo-kültürel çevrede bulunduğu ortamlarda sosyal bağlılık, sosyal eşitlik, sosyal barış ve komşuluk ilişkileri kurgulanması gereken önemli konulardır. Kurgunun sağlanmadığı ortamlarda toplumlar ve bireyler arası oluşan eşitsizlik ortamı ve sosyal açıdan dışlanma, çevrelerde yıkıcı sonuçlar meydana getirebilmektedir (Hediger, 2000,s:485; Polese & Stren, 2000).

Günümüzde, kentlerdeki kültür öğeleri, popüler kültür araçlarının etkisi ile hızla ve sürekli değişim göstermektedir (Çotuksöken, 2003,s:68). Bu popüler kültür araçlarından biri de son dönemlerde ön plana çıkan “dönüşüm” unsuru ve bu çerçevede yapılan uygulamalardır. Aslında üretilen projelerin, değişen kentsel çevreyle başa çıkabilmek, uyum içerisinde bir gelişme sağlayabilmek adına önem taşıdıkları bilinmektedir (Chan & Lee, 2007,s:42). Fakat özellikle küreselleşmenin de etkisi ile tüm kentlerin, yerleşim alanlarının birbirine benzemesi, tek tipleşmesi sorunu gündeme gelmektedir. İşte, kültürel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesinde planlamanın önemi bu noktada ön plana çıkmaktadır. Kültürün ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasının öneminin; sosyal, ekolojik, ekonomik vb. gibi her türlü politikanın içerisinde yer almasının gerekliliğinin yanı sıra, özellikle mekansal yansımaların korunması ve yeni stratejilerin bu çerçevede geliştirilmesi gerekmektedir. Örneğin konut alanlarının yapı taşı olan konut biriminin insanlar için taşıdığı önem incelenirken; konutun fiziksel bir barınak olmaktan öte insan yaşamındaki psikolojik ve sosyal alanı, kültürel bir ürün ve değer olma özelliği ve bu boyutları ile sürdürülebilir kentsel gelişme üzerindeki etkileri, sosyo-kültürel bir bakış açısı ile ele alınmalıdır. Kültürün, insanlar ile yaşadıkları mekan arasındaki fiziksel, sosyo-kültürel ve psikolojik bağı etkilediği unutulmamalıdır (Çahantimur, 2007,s:16).

Bu bağlamda, insanlar kentsel yaşamın devam etmesi için bir araç olarak görülmemeli, yaşam alanlarımızın, kentlerimizi oluşturan temel unsur olduğu unutulmamalıdır (Hawkes,2004,s:25). Şekil 3.2.’ de belirtildiği gibi; planlamada ekonomik, ekolojik, sosyolojik, mekansal vb. gibi ayrımlara gitmeden önce anlaşılması gereken nokta, yaşam alanlarımıza dair her şeyin “insan” odaklı olmasının gerekliliği ve önemidir. Kültürün ve kültürel sürekliliğin sağlanmasının önemi de bu noktada ortaya çıkmaktadır. İnsan ve kültür birbiri ile bütünleşmiş unsurlardır. Dolayısıyla, geçmişten gelen yaşam biçimi korunarak daha yüksek yaşam standartlarının sağlanabilmesi hedeflenmelidir. “Kültürel sürdürülebilirlik” olarak algılanan ve korunarak geliştirilmeye çalışılan kavram ise yaşam biçimi ve bunun mekansal yansımaları olarak tanımlanabilir.

Bugün, tüm dünyada, gündemde olan ve kentlerin gelişimine yönelik olarak benimsenen yeni politika ve strateji kanallarına bakıldığında, kentlerin gelecek vizyonlarının belirlenmesi aşamasında kültürel altyapı sorgulamalarının önemli bir yer taşıdığı görülmektedir. Kentlerin sorunlarının tespitine yönelik değerlendirmeler, hiç kuşkusuz sosyal ve ekonomik sorunların yanı sıra kentlerin kültürel anlamda yaşanan sorunlarına da eşdeğer önemi vermek zorundadır. Nitekim Batı dünyasının

Şekil 3.2.: Kültür Odaklı Sürdürülebilir Yaşam Kurgusunun Şematik İfadesi. Tez çalışması kapsamında Akduman tarafından EC(1999)' dan uyarlanmıştır.

yakın geçmiş deneyimleri kültürel alan kategorisi üzerinden bu anlamda atılabilecek atılımların kentler için ne denli önemli olabileceğini gözler önüne sermiştir.

Bu bağlamda; kültür odaklı planlama yaklaşımının bir planlama yaklaşımı olarak kabul görmesinin, kültürün ele alınış biçiminin değişmesi ile doğrudan ilgili olduğunu söylemek mümkündür. Kültürün, geleneksel yaklaşımın dışında ele alınmasıyla birlikte kentlerin gelişmesi için önemli bir kaynak olabileceği keşfedilmiştir. Bu konuda;

- Kültür Odaklı Planlama (KOP) yaklaşımının bütünsel ve toplumsal gelişmeyi güçlendirebileceğinin temelleri ilk olarak 1979 yılında ortaya atılmıştır. Şehir plancısı ve ekonomist Harvey Perloff (1979,s:46); Kültür Odaklı Planlama yaklaşımının, kültürel kaynakların tanımlanması yoluyla sanatsal ve toplumsal gelişmenin sağlanması için bir yöntem olduğu üzerinde durmuştur.
- Wolf von Eckhardt bir strateji olarak kültür odaklı planlama yaklaşımını bir sanat olarak ifade etmekte ve bir strateji olarak içerdiklerini şu şekilde aktarmaktadır: “..kentsel tasarım sanatı, toplumun desteğinin kazanılması sanatı, su kaynaklarının planlanması sanatı, ulaşım planlaması sanatı, güvenliğin sağlanması sanatı, sağlık planlaması sanatı, ekonomik gelişme dinamiklerini yönlendirme sanatı, birçok yerel planı bütünleşik bir kültürel strateji ile entegre edebilme sanatı ve kentin gelişmesine kültürü entegre edebilme sanatıdır” (Bianchini,1990,s:12).
- Dreeszen, kültür odaklı planlamanın toplumun ihtiyaçlarını gidermek ve bu ihtiyaçları giderecek kültürel ve sanatsal kaynaklar tarafından yönlendirilen bir

eylem planının geliştirilmesi için gerekli geniş katılımlı, uzlaşma üzerine kurulu bir süreç olduğunu vurgulamaktadır (Dreeszen, 1998,s:9).

- Colin Mercer, kültür odaklı planlamayı farklı bir açıdan ele alarak kültür odaklı planlama yaklaşımının ne olmadığını ortaya koymuştur. Mercer (2002,s:175)'e göre; sosyo- ekonomik durumu çok düşük, yıpranmış, erişimin güç olduğu, altyapı eksikliklerinin göze çarptığı komşuluk birimleri ile çevrili kültürel merkezler ve tasarım harikası yenilikçi projeler kültür odaklı planlaması kapsamında değerlendirilemez. Bunun yanı sıra, fiziksel plandan sonra yapılan güzelleştirme çalışmaları, sanat faaliyeti adı altında gerçekleştirilen estetik kaygılı projeler ve planın renklenmesini sağlayan yeşil alan çalışmaları da kültür odaklı planlama kapsamında değildir.
- Stevenson, 1980'li yıllarda, Perloff'un tanımlamasını planlama süreci olarak formüle etmiş ve bu sürecin gelişmesinde 1980'li yıllarda başta Londra Konseyi olmak üzere İngiltere'deki birçok konsey tarafından; marjinalleştirilen yerel kültür ve toplulukları desteklemek, sanatın oluşumunu sağlamak ve kültür endüstrisi gelişimini desteklemek amacı ile oluşturulan kültürel politika ve programların çok büyük etkisi olduğunu savunmuştur (Stevenson, 2004,s:119).
- Kültür odaklı planlama; toplumun gelişmesi için, kültürel kaynakların stratejik ve bütünleşik kullanımını öngören bir planlama yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, kültürel eylemlerle, insanın ve toplumun gelişmesi arasında bağ kurmaktadır.
Kültür Odaklı Planlama yaklaşımı, farklı anlamlar içermesi ve farklı içeriklere uygulanabilmesi açısından esnek bir yapıya sahiptir. Örneğin, planlama süreci kimi zaman toplumun gelişmesi için bütünleyici bir strateji olarak kullanılmaktadır. Bu anlamıyla, ekonomik, endüstriyel ve rekreasyonel projelerle, konut ve kamu çalışmaları arasında bağlantılar kurmaktadır.
Kültür odaklı planlama yaklaşımına kültürel politikaların, dönüşüm projelerinin ve kültürel çeşitlilik programlarının uygulanması için bir araç olarak da kullanılmaktadır.
Kültür odaklı planlama yaklaşımı bu yönüyle 'sanat ve kültür'ün geleneksel anlamından daha geniş bir anlamı ifade etmektedir. Tek bir kültür odaklı planlama projesi aynı anda hem kültürel miras ve gençlik konuları hem de uluslararası ilişkiler, eğitim, ekonomik sorunlar ve altyapı gibi konuları kapsamına alabilmektedir (Sirayi, 2008,s:336).
- Kültür odaklı planlama yaklaşımının en temel özellikleri Franco Bianchini ve Lia Ghiardi tarafından şu şekilde yapılmıştır: 'Kültür antropolojik tanımı ve en geniş anlamı ile bir yaşam tarzıdır. Bunun daha da ötesinde bir kentin yerel kültürünün,

günlük yaşam döngüsü ve dokusunun sanatla entegrasyonudur. Kültür odaklı planlama, bir kentin kültürel kaynaklarının tanımlanması ve kentin hedeflerine ulaşmasında stratejik bir araç olarak kullanılması yönüyle yerel gündeminde yer almaktadır (Ghilardi,2009,s:206).

- Bianchini, kültürü planlamanın imkansız aynı zamanda da tehlikeli olduğuna dikkat çekmektedir. Kültür odaklı planlama yaklaşımını, kültürü planlamaya çalışmaktan öte, planlamadaki kültürel yaklaşım ve her türlü kamu politikasına kültürel bakış olarak değerlendirmektedir. Kültür odaklı planlama bu yönüyle ele alındığında fiziksel planlamadan ekonomik planlamaya, turizm ve pazarlama stratejilerinden gençlik ve sosyal politikalara kadar oldukça geniş bir alanı kapsamaktadır (Bianchini, URL-11) .

Kültür, planlama politika ve programları çerçevesinde tetikleyici ve harekete geçirici bir araç olarak değerlendirilebilir. Bunun ana nedeni, kültürün sosyal, fiziksel ve ekonomik boyutları ile etkin ve sürdürülebilir kentsel planlama için kritik bir odak oluşturabilme yetisidir.

Planlama çalışması yapılacak bölgede kültür odaklı bir yaklaşım için; hem kendilerine özgü farklı nitelikler barındıran hem de taşıdıkları ortak değer ve beklentilerle aynı paydada buluşan bölge birimlerinin, aynı stratejik çerçeve altında bir araya gelmeleri ve bölgenin değerlerini bir bütün halinde değerlendirip korumaları, kısacası ortak bir gelecek kurgulamaları gerekir. Bu bağlamda kültür odaklı planlama yaklaşımının öne çıkan bazı kavramsal ilişkileri şunlardır (Mercer,2006):

- “Stratejik: Kültür odaklı planlama, daha büyük ölçekteki kentsel ve toplumsal gelişme planının bir parçası olmalıdır. Fiziksel planlama ile ekonomik ve endüstriyel gelişme hedefleri, sosyal eşitlik girişimleri, rekreasyonel planlama, konut ve kamu hizmetleri arasında bağlantılar kurmalıdır. Bu sebeple de, kendi kendine yeten, kapalı bir ‘sanat insan ve toplum için yararlıdır’ anlayışından oldukça uzak bir yaklaşımdır.
- Bütünleşik: Kültür odaklı planlama, belirli bir olaydan sonra gerçekleştirilemez ya da eklenemez. Kültür odaklı planlama ile ilgili çalışma yürüten plancılar planlama çalışmasında görev alan diğer kişileri kültür odaklı planda öngörülen; yaşam tarzları, yaşam kalitesi, temel yaşam rutinleri, alışveriş, çalışma, eğlence gibi konular hakkında ikna etmelidir. Kültür odaklı planlama yaklaşımı; yol ve bina gibi fiziksel öğelerin dışında, alışkanlıklar, talep edilenler, aksaklıklar ve gereklilikler arasında bağlantılar kurmalıdır. Bu nedenle, kültür odaklı planlama çalışması yürüten plancılar sürecin başından itibaren çalışmaya dahil olmalıdır. Farklı gruplar arasında uzlaşi sağlayarak, farklı disiplinlerin ortak bir dil üzerinde buluşmasını sağlamalıdır.
- Kültürel Kaynaklar: ‘Kültür odaklı planlama yaklaşımında kültür her zaman ‘bir yaşam tarzı’ olarak ifade edilen antropolojik tanımı ile ele alınmaktadır. Kültür bu kapsamda ele alındığında, kültürel kaynaklar da kültür sanat faaliyetlerinin ötesinde daha geniş bir alanı tanımlamaktadır. Ancak, kültürel kaynakların yaşam tarzları, kültürel çeşitlilik, kimlik ve alışkanlıklar gibi somut olmayan kültürel miras yönleri ile alınması ‘kültür planlanabilir mi?’ sorusunun sorulmasına neden olmaktadır. Kültür odaklı planlama yaklaşımı hiçbir

zaman 'kültürün planlanması' olarak ele alınmamıştır. Kültür odaklı planlama yaklaşımı, kültürün planlama sürecine her aşamada dahil olması ve aykırılaştırılmaması gerektiği üzerine kurgulanmıştır. Kültürel kaynakları dikkate alan kültür odaklı planlama yaklaşımı, kültürel turizm stratejisi, rekreasyonel planlama ve kentsel tasarım gibi gelişme formlarına da gönderme yapmalıdır" (s:137).

Kentleşme sürecimizin geldiği nokta; planlama ve yönetim anlayışımızın insan ve vizyon odaklı olması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Yeni bir vizyon çerçevesinde özellikle mekansal, toplumsal ve ekonomik gelişme stratejilerin belirlenmesine yönelik olarak stratejik hedeflerin ortaya konulması, hedefler doğrultusunda eylem alanları ve vizyon, öncü ve tetikleyici projelerinin belirlenmesi ile projelerin takibi için izleme ve değerlendirme kriterlerinin ortaya konulması stratejik planlama anlayışının genel çerçevesini oluşturmaktadır.

Yerel yönetimlerin öncelik ve hedefleriyle kültürel stratejilerin bütünleştirilmesi; kültürel değerlerin günlük yaşamdan kopuk olarak ele alınması yerine, insan ihtiyaçları için veri olarak görülmesine olanak tanıyacaktır. Tablo 3.11.'de amaç ve hedeflerinin de belirtildiği gibi; Kültür Odaklı Planlama, toplumun istek ve değerlerine daha derinden bakma imkanı yaratmaktadır. Bu yaklaşımının en önemli etkisi ise 'kültür' olarak anladığımız her şeyin toplumun beklentileri ve yerel yönetimlerin karar alma sürecinin bir parçası olabileceğidir.

KÜLTÜR ODAKLI PLANLAMA	
AMAÇLARI	HEDEFLERİ
Kentin sahip olduğu tüm değerler ile kültürel çerçevenin geliştirilmesine yol göstermek	Sosyal dışlanmanın önüne geçilmesi
Yaşam kalitesini etkileyen her alanda entegre politikaların geliştirilmesini sağlamak	Kentsel dönüşüm
Kentsel değerlerle yönetim planları ve stratejiler arasındaki gerekli bağlantıların kurulmasını sağlamak	İş olanaklarının artırılması
Kültür mirasının, korunarak yaşatılmasını sağlamak	Daha güvenli yerleşmelerin tasarlanması
Geçmiş ile gelecek arasında bağ kurmak, farklı kuşaklar arasında hoşgörü ve iletişimi kolaylaştırmak	Toplumun refah seviyesinin yükseltilmesi
Kentlilik bilinci ve aidiyet duygusunu geliştirmek	Daha sağlıklı bir yaşam tarzının desteklenmesi
Kentin farklı her doku arasındaki kaybolmuş bağları yeniden kurmak, kentin sahip olduğu tüm değerleri kapsamak	Toplumun istek ve değerlerine daha derinden bakma olanağı sağlamak
	Gelecekte yapılacak bir planlama çalışmasına rehberlik etme konularında yol gösterici olmak

Tablo 3.11.: Kültür odaklı planlamanın amaç ve hedefleri, Akduman tarafından tez kapsamında geliştirilmiştir.

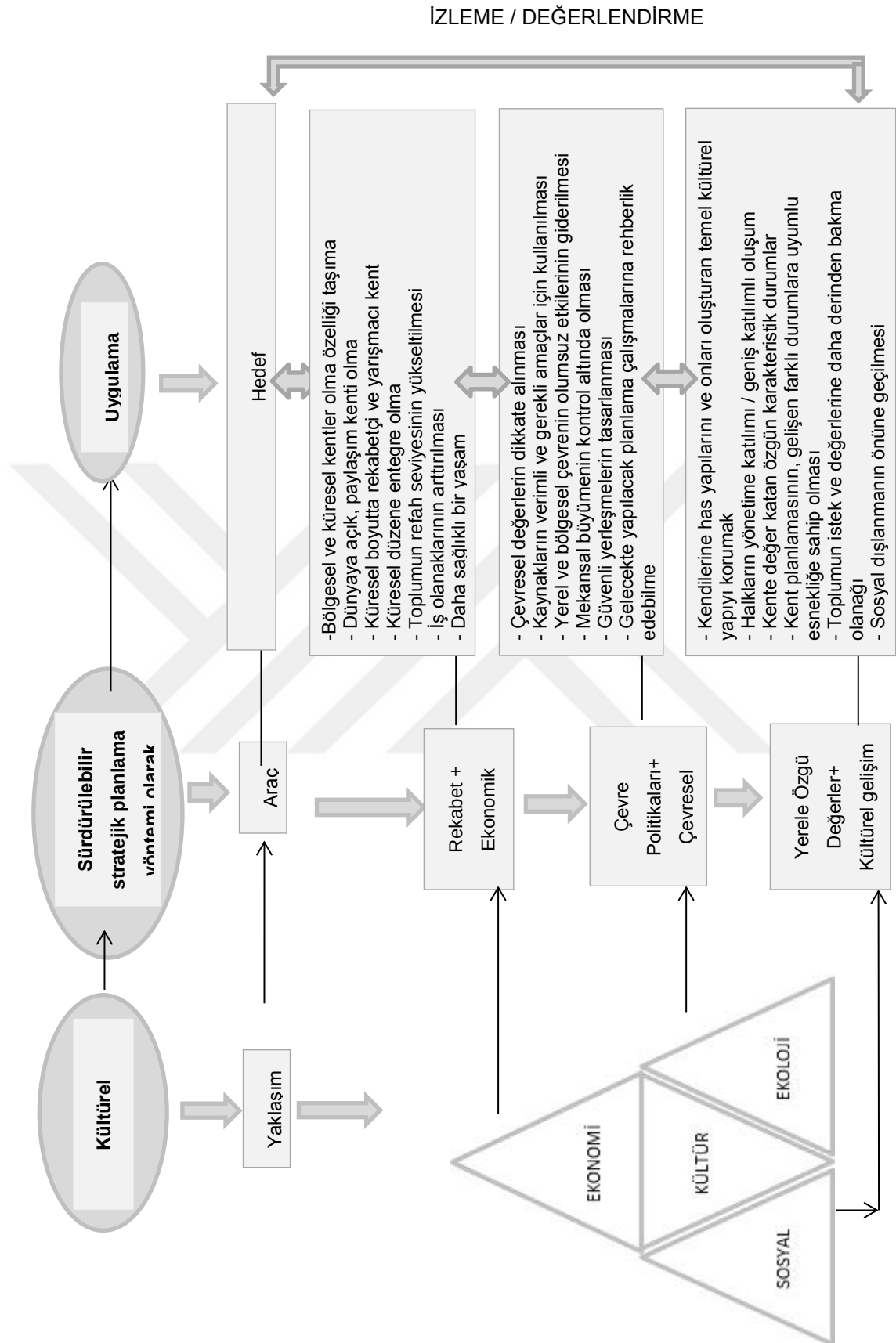
3.3. BÖLÜM SONUCU

Kültür ile ilgili yapılan tüm çalışmalar ve geliştirilen kavramlar kültür odaklı planlama yaklaşımının tartışılması ve olgunlaşmasına olanak sağlamıştır. Kültürün merkeze alındığı, kentlerin tarihi yapılarının, dokularının, yaşam biçimlerinin, kimlik öğelerinin dikkate alındığı yaklaşımlar kültür odaklı planlama yaklaşımı için altyapı sağlamıştır. Kent kültürü kavramının öneminin yapı ölçeğinden çıkarak insanı da kapsayacak şekilde ele alınması, kentlerin yapıları ve algılanış biçimlerinin değişmesinde önemli rol oynamıştır.

Kavramsal çerçevenin bu ikinci kısmında kültür kavramı ve kültür bağlamında sürdürülebilir bir planlama yaklaşımı olarak değerlendirebileceğimiz kültür odaklı planlama kavramı üzerinde durularak kapsamı tartışılmaktadır. Bu çerçevede kültür odaklı çalışmalar yapan kurumlar ve bu kurumların yaklaşımları incelenerek ve tablo 3.12.'de değerlendirmeye açılmaktadır:

KÜLTÜR ODAKLI ÇALIŞMALAR YAPAN KURUMLAR VE YAKLAŞIMLARI		
ICOMOS		Anıtlar ve sitlerin korunması, muhafaza edilmesi ve değerlendirilmesine yönelik teoriler, yöntemler, teknikler ile ilgili her türlü araştırmayı destekleyen ve yönlendiren çalışmalar
UNESCO		Dünya mirasını korunması ve devamlılığının sağlanması çalışmaları, dünya mirası, kültürel eserler ve soyut miras, kültürel ifade ve yaratıcı endüstriler, kültür politikaları ve kültürlerarası diyaloga yönelik çalışmalar
AB ve Kültür Odaklı Sürdürülebilir Gelişme Mekanizmaları	Avrupa Kentsel Şartı	Yerleşimlerdeki yaşamın daha da iyileştirilmesini amacıyla; fiziki kentsel çevrenin iyileştirilmesi, mevcut konut stokunun iyileştirilmesi, yerleşim birimlerinde sosyal ve kültürel olanakların yaratılması, toplumsal kalkınma ve halk katılımının özendirilmesi
	Avrupa Konseyi Kampanyası	Kültürel ve doğal mirasın, ortak kültür mirasını paylaşmak bilincine sahip Avrupalılar sayesinde, Avrupa'da demokrasinin güvenli bir şekilde gelişebileceğini ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen 'Bir Ortak Miras' kampanyası
	Avrupa Kentler Birliği	Kentlerin yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve kültürün katılımcı süreçlere dahil edilmesi
	Avrupa Kültür Başkenti	Kentlerin kültürel zenginliğini ve çeşitliliğini ortaya çıkarma fırsatı yaratan, kentsel çevrenin yenilenmesi, kentsel imajın geliştirilmesi, kentin turistik aktiviteler açısından önemli bir cazibe merkezi haline gelmesi, kültürel aktivitelerin ve tesislerin artırılması

Tablo 3.12.: Kültür Odaklı Çalışmalar Yapan Kurum ve Oluşumlar. Tez çalışması kapsamında Akduman tarafından geliştirilmiştir.

Şekil 3.3. : Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu.. Akduman tarafından tez çalışması kapsamında geliştirilmiştir.

Çalışma kapsamında bu bölüme kadar olan kısımlar bir araya getirildiğinde, kültür bileşeninin sürdürülebilirlik üst başlığı içerisinde nerede konumlanacağına dair bir öneri ile şekil 3.3.'de kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımına dair bir kurgu ortaya çıkmıştır. Bu kurgu ile, kavramların stratejik planlama araçları ile hedeflenen noktaya ulaşma yönünde ne tür şeyler yapılması gerektiğine dair bir yol çizilmeye çalışılmaktadır. Kültür; tüm bu bileşenleri bir arada tutan, sürdürülebilirliğin devamlı ve süreğen olma durumunu kontrol ve garanti altına alan birleştirici faktör olarak tanımlanabilir.

Sonuç olarak; kültür odaklı planlama yaklaşımı planlama disiplini içerisinde giderek daha önemli bir yer tutmakta ve kentlerin değişen yapısı karşısında alternatif bir çözüm yolu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültür odaklı planlama yaklaşımının sistematüğini ortaya koymaya yönelik yapılan bu çalışma, planlama yaklaşımının bir model önerisi olarak çözümlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Planlama sürecinin model haline getirilmesi kültür odaklı planlama yaklaşımının uygulanabilirliğı ve denetlenebilirliğini arttırdığı gibi, planın aşamalarını da şeffaf ve algılanabilir hale getirmektedir.

Buradan hareketle, 4. bölümde; farklı ölçek ve içeriklerdeki kültür odaklı planlama örneklerinin arasındaki benzerlikler ve farklılıklar tespit edilerek ana başlıklar altında incelenmekte, bu sayede değerlendirmeye açılmaktadır.

4. KÜLTÜR BAĞLAMINDA SÜRDÜRÜLEBİLİR PLANLAMA YAKLAŞIMI: MODEL VE ÖRNEKLER

Çalışma alanına geçmeden önce, daha geniş bir bakış açısına sahip olabilmek ve yaşanan farklı deneyimlerden de en iyi şekilde faydalanabilmek adına bu bölümde, dünyada ve Türkiye’de kültürel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi çerçevesinde yaşanan çeşitli deneyimler ortaya konmuş ve kendi örnek alan çalışmamız kapsamında da faydalanabileceğimiz şekilde genel çıkarımlar yapılmıştır.

Seçilen örnekler; toplum için planlama anlayışı çerçevesinde yapılmış çalışmalardır. Planlama anlayışı içerisinde kültür; insanların yaşam biçimleri ve bu yaşam biçimlerinin mekan ile olan bütünleşmesi olarak nitelendirildiğinde, hem mekanın hem de yaşam biçiminin korunarak sürdürülebilirliğinin sağlanması da kültürel sürdürülebilirliği beraberinde getirmektedir. Örneklerin ortak noktası olarak, kültürel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi adına kullanılan en temel yöntem katılım olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.1. Yurt Dışı Kültürel Sürdürülebilirlik Örnekleri

Dünyada farklı coğrafyalar üzerinde bulunan ülkelerin planlama sistematığının incelendiği bu bölümde; planlama yaklaşımlarında ortak olarak benimsedikleri kültür kavramının ve kültürel kaynakların kentsel gelişme üzerindeki etkisi incelenmekte, yapılan çalışmalar üzerinden kültür odaklı planlama süreci değerlendirilmektedir.

Albina Toplum Planı – Portland

Amerika’daki Portland kentinde 1988 yılında hazırlanmış olan kent planı, bugüne kadar en çok katılımın sağlanmış olduğu plan olmuştur. Planın temel amacı; Albina’nın zengin tarihi, kültürel ve mimari mirası, yerleşme yerlilerini, çalışanları ve ziyaretçileri korumak olarak ortaya konmuştur. Temel hedefler şöyle ifade edilebilir;

- “Albina halkının Portland’ın bir parçası ve ayrı bir şehir olarak gelişmesini yansıtan mekansal öğelerini ve tarihi kaynakları korumak,
- Eşsiz tarihi alanları, sitleri, yapıları belirlemek ve korumak,

ALBİNA TOPLUM PLANI	
COĞRAFİ KONUM	
	
Resim 4.1.: Bolu ile Portland'ın Coğrafi Konumu	
TEMEL KONULAR	Alan Tasarımı, Yapı Tasarımı, Toplum İmajı, Yaya Vurgusu
HEDEFLER	-Albina' nın özgün mekansal öğelerini ve tarihi kaynakları korumak -Eşsiz tarihi alanları, sitleri, yapıları belirlemek ve korumak -Yapıların tarihi karakteri korunduğu sürece, tarihi mülklerin yeniden kullanımını desteklemek -Halkı tarih ve mimari miras konusunda program ve aktivitelerle eğitmek
AMAÇLAR	-Daha iyi toplum yaşam standartlarını, sürdürülebilirliği ve beğeniyi oluşturulabilmek -Kentlilerin, üretilen kentsel yenileme projelerini, programları ve kararları benimseyebilmelerini sağlamak -Kentsel yenileme girişimlerinde, kentin güvenliğini en iyi şekilde sağlayabilmek -Halkla, STK'larla ve toplum liderleri ile daha iyi bir işbirliği ortamı yaratabilmek

Tablo 4.1.: Albina toplum planı (URL-12) Akduman tarafından uyarlanmıştır.

- Yapıların tarihi karakteri korunduğu sürece, tarihi mülklerin yeniden kullanımını desteklemek,
- Halkı tarih ve mimari miras konusunda program ve aktivitelerle eğitmek” (Gülersoy ve diğ.,2005,s:152).

Ortaya konan plan çalışması, 1970'lerde hazırlanmış olan model kent programından sonraki ilk geniş kapsamlı plan çalışması olma özelliği taşımaktadır. Plan için kararlaştırılmış 3 bölge (6 tarihi bölge, 4 seçilmiş ticari alan ve Kolombiya Nehri üzerindeki kuzey marina) genelinde, 11 komşuluk birimi, Planlama Bölümü ve Sağıklaştırma için İçsel Standartlar Bölümünün önderliğinde geniş kapsamlı bir katılım programı geliştirilmiştir.

Katılım programı dendiğinde, Portland Gelişim Komisyonu öne çıkmaktadır. Bu komisyon halkın;

- Daha iyi toplum yaşam standartlarını, sürdürülebilirliği ve beğeniyi oluşturulabilmek
- Kentlilerin, üretilen kentsel yenileme projelerini, programları ve kararları en iyi şekilde benimseyebilmelerini sağlamak
- Kentsel yenileme girişimlerinde, kentin güvenliğini en iyi şekilde sağlayabilmek
- Halkla, STK'larla ve toplum liderleri ile daha iyi bir işbirliği ortamı yaratabilmek

Projenin tasarım ilkeleri, toplum imajı ve karakteri üzerine olan bölümde ele alınmış ve sanat, adına projelerin, programların ve karar alma süreçlerinin içerisine dahil edilmesinin ne denli önemli olduğunun bilincinde olarak tanımlanmaktadır (URL-12).

Kültür, alanın etnik farklılığı, kentsel tasarım ve tarihi koruma uyarınca, alan için pozitif bir kimlik yaratmayı amaç edinmiştir. Tarihsel değerleri koruma unsuru da ayrıca üzerinde durulan bir diğer önemli nokta olarak vurgulanmıştır. Birçok çalışmada, programda, kamusal sanattan kültürel etkinliklere, sitlerin tescillenmesine, eğitsel insiyatiflere, koruma için teknik asistanlığa kadar tüm kültürel ve eğitsel insiyatifler sağlanmıştır.

Yatırımcıların komşuluk birimi kuruluşlarıyla iş birliği halinde olması ve projenin tasarımı konularını onlarla paylaşması, tartışması gerekli görülmüştür. Albina Rehberi, 4 başlık altında organize edilmiştir;

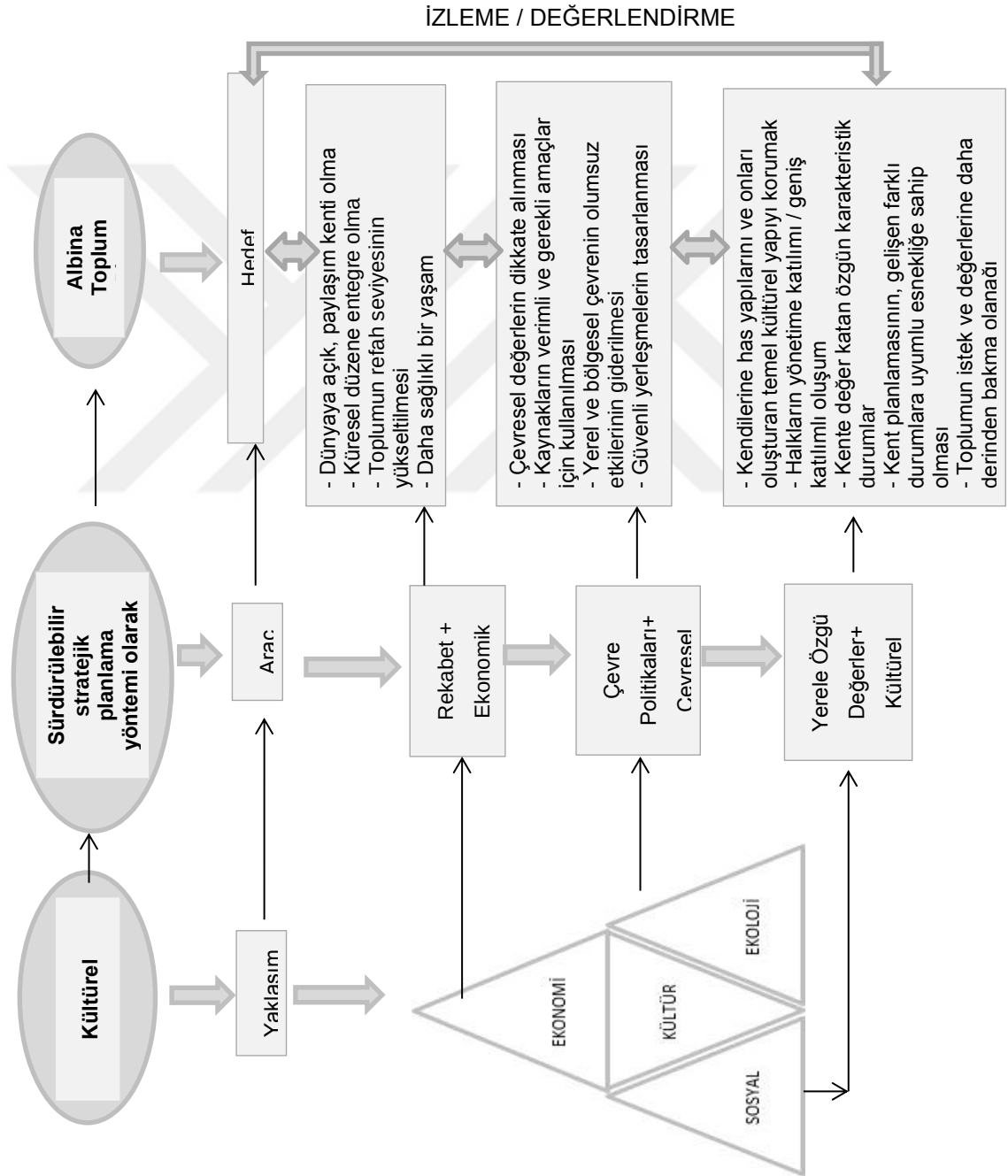
- Alan tasarımı
- Yapı tasarımı
- Toplum imajı
- Yaya vurgusu

Tarihi konut bölgelerinde, yapı tasarımı, mimari entegrasyon, çatı çıkmaları, malzeme, inşaat detayları, peyzaj, ağaçlandırma, tarihi bitki örtüsü, yay yolu gibi konular ağırlıklı üzerinde durulan konular olmuşlardır. Ayrıca tarihi konutun ticaretle buluştuğu noktalarda, cephe korunması, yapılarıdaki duyarlı başkalaşmalar, yaya oryantasyonu ve aktif giriş çıkışlar gibi noktalar da gözden kaçırılmamıştır. Tüm bu yaklaşımlardan da anlaşılmaktadır ki tarihsel değerlerin gerek yapısal bazda gerekse çevresel bazda korunmaları esas alınmıştır. (bkn: ek-1 ve ek-2)

Değerlendirme

Albina Toplum Planı adından da anlaşılacağı gibi toplum için planlama anlayışı çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Kültürel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi adına

ortaya konabilecek en iyi örneklerden biri olarak değerlendirilebilir. Kültür dediğimiz unsur insanların yaşam biçimleri ve bu yaşam biçimlerinin mekan ile olan bütünleşmesi olarak nitelendirildiğinde, bu plan çerçevesinde hem kültür ile şekillenen, geçmişten günümüze gelen mekanın en iyi şekilde korunması anlayışı hem de insanların maksimum katılımının sağlanarak onların yaşam biçimlerinin en iyi şekilde devam ettirilebilmesi anlayışının ön plana çıkmış olduğu görülmektedir. Hem mekanın hem de yaşam biçiminin korunarak sürdürülebilirliğinin sağlanması da kültürel sürdürülebilirliği beraberinde getirmektedir.

Şekil 4.1. : Albina Toplum Planının Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi. Akduman tarafından tez çalışması kapsamında geliştirilmiştir.

Baltimore Main Street Yaklaşımı – ABD

Bu projede ortaya konan temel amaç; kent merkezi revitalizasyonuna ve korunmasına, koordineli bir yönetim getirmek olarak belirtilmiştir. Bu amaçla 1977 tarihinde Tarihi Koruma için National Trust, Main Street Projesini başlatmıştır.

Main Street Projesi, ilgili mahalle birimlerine yerel gereksinimler ve olanakları gözetken geniş kapsamlı bir strateji kapsamında, yasal destek ve danışmanlık sağlamaktadır. Dört başlık altında toplanan bu aktiviteler şu şekildedir;

- Organizasyon
- Promosyon / Tanıtım
- Tasarım
- Ekonomik Yeniden Yapılanma

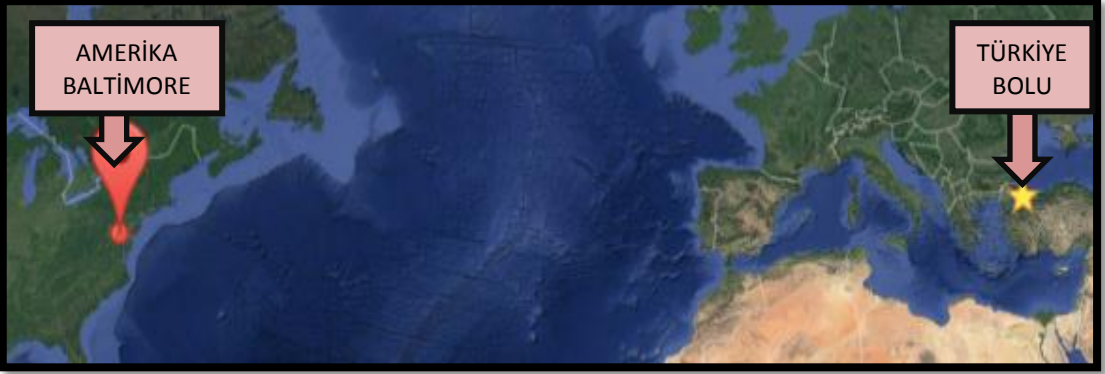
İlgili birimlerin, bağımsız fon yaratımı için etkinlik geliştirmeleri, aktif olarak çalıştay ve eğitim seminerlerine katılmaları ve diğer Baltimore birimleri ile işbirliği kurmaları beklenmiştir. 2000 yılında, biri Baltimore Miras Alanı içerisinde olmak üzere toplam 7 mahalle seçilmiştir. 2015-2016 yıllarında bu çalışmalar; master planlar ve tarihi kent merkezlerini içeren çalışmalar ile geliştirilerek devam etmiştir (bkn: ek-3 ve ek-4).

Projeyi önemli kılan unsurlardan biri, Nitonal Trust for Historic Conservation ve Baltimore halkının katılımı ile geniş katılımın sağlandığı bir örnek olmasıdır. National Trust for Historic Conservation, tarihsel değere sahip mekanların korunabilmesi adına, gönüllü kişiler, organizasyonlar, yapılanmalar arasında iletişimin sağlanmasına destek olan, danışmanlık, liderlik, eğitim ve kaynak sağlama imkanları yaratabilen bir oluşumdur (URL-13). Bu proje çerçevesinde ön plana çıkan çalışmalar;

- “Halkı yönlendirmek üzere sürekli olarak teknik destek sağlanması.
- İşgücü ve diğer yönetsel harcamalar için 45.000\$ bütçe sağlanması.
- Cephe düzenleme ve iyileştirme için 25.000\$ bütçe sağlanması.
- Tanıtım çalışmaları için 2000\$ bütçe sağlanması (URL-13).”

Proje sonuç olarak bölge için;

- “Mevcut vergi yapısı korunmuş ve güçlendirilmiştir,
- Satış ve halka geri kazanım artmıştır,
- Olumlu halk imajı yaratılmıştır,
- Görsel ve ekonomik olarak yaşayan kent merkezi yapıları yaratılmıştır,
- Girişimciler için çekicilik artmıştır,
- Yeni iş kolları yaratılmıştır,

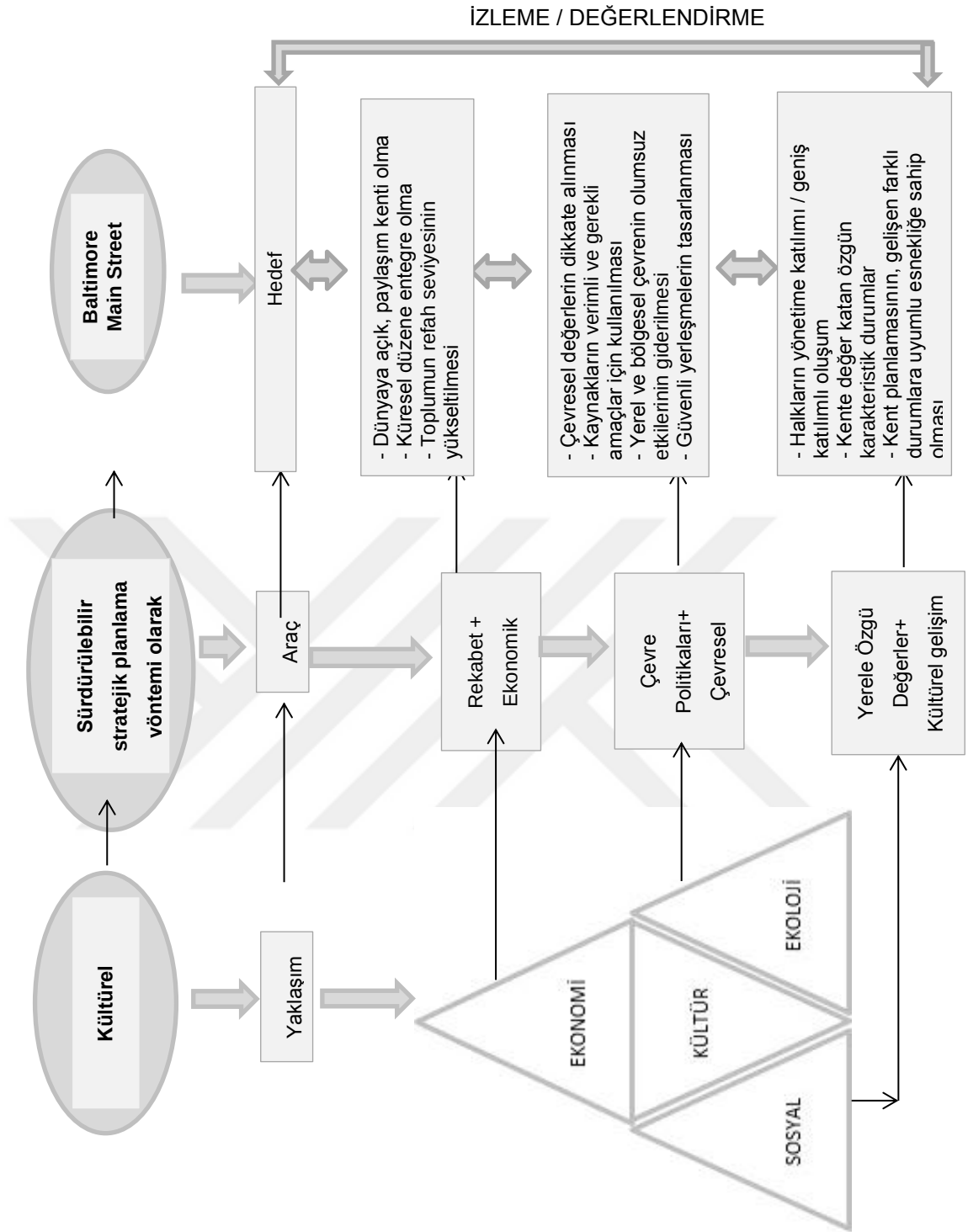
BALTIMORE MAIN STREET YAKLAŞIMI	
COĞRAFI KONUM	
	
Resim 4.2.: Bolu ile Baltimore' un Coğrafi Konumu	
TEMEL YAKLAŞIMLAR	- Organizasyon - Promosyon - Tasarım - Ekonomik Yeniden Yapılanma
ÇALIŞMALAR	- Halkı yönlendirmek üzere sürekli olarak teknik destek sağlanması - İşgücü ve diğer yönetsel harcamalar için 45.000\$ bütçe sağlanması - Cephe düzenleme ve iyileştirme için 25.000\$ bütçe sağlanması - Tanıtım çalışmaları için 2000\$ bütçe sağlanması
SONUÇLAR	-Mevcut vergi yapısı korunmuş ve güçlendirilmiştir , -Satış ve halka geri kazanım artmıştır, -Olumlu halk imajı yaratılmıştır, -Görsel ve ekonomik olarak yaşayan kent merkezi yapıları yaratılmıştır, -Girişimciler için çekicilik artmıştır, -Yeni iş kolları yaratılmıştır, -Kent merkezi yatırımlarının ve tarihi ve mimari kaynaklara yatırımın artması sağlanmıştır

Tablo 4.2.: Baltimore Main Street yaklaşımı (URL-13) Akduman tarafından uyarlanmıştır.

- Kent merkezi yatırımlarının ve tarihi ve mimari kaynaklara yatırımın artması sağlanmıştır (URL-13)."

Baltimore Main Street yaklaşımı çerçevesinde hem kültürel, tarihsel değerler sürdürülecek şekilde yeni tasarımlar gerçekleştirilmiş hem de yerel ölçekte bir çok yeni iş imkanı sağlanmıştır.

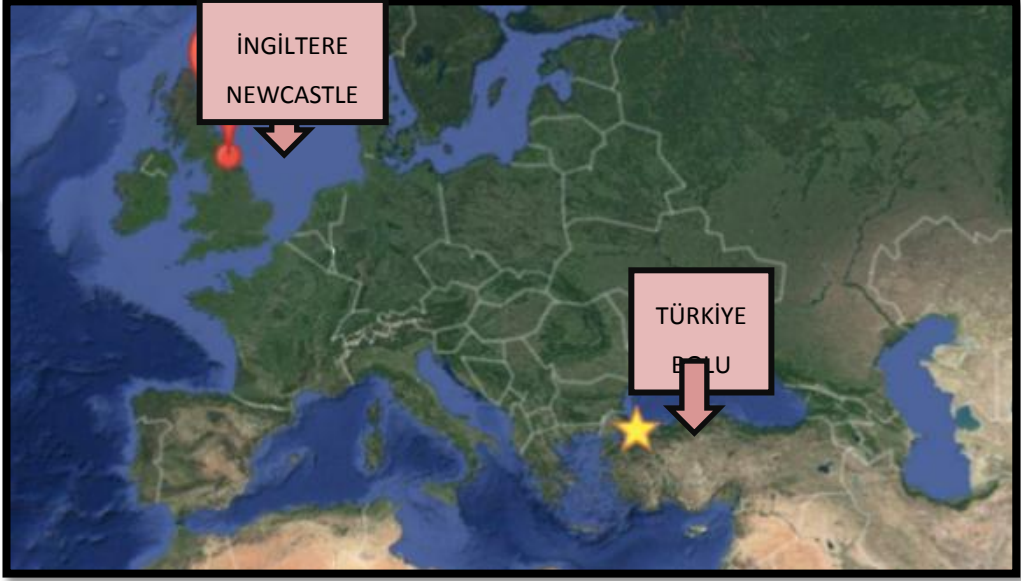
Değerlendirme: Proje tarihsel değerlerin ve dolayısı ile kültürel yaşam biçiminin sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi adına önem taşımaktadır. Yine kültürel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi adına kullanılan en temel yöntem katılım olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımın sağlanabilmesi insanların beklentilerinin en iyi şekilde karşılanabilmesi ve bu çerçevede en iyi sonuçların elde edilebilmesi adına en etkili yöntem olarak değerlendirilebilir.

Şekil 4.2. : Baltimore Main Street yaklaşımının Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi. Akduman tarafından tez çalışması kapsamında geliştirilmiştir.

Cityscape Newcastle Upon Tyne

Newcastel upon Tyne bölgesi, İngiltere'nin kuzey doğu bölgesinde, Tyne Nehri'nin kuzeyinde yer alan bir yerleşim bölgesidir. Yerleşimin tarihinin, geçmişte burada var olan ve adını 1080 yılında inşa ettirilen bir şatodan alan Roma kenti Pons Aelius'a kadar uzandığı bilinmektedir.

CITYSCAPE NEWCASTLE UPON TYNE	
COĞRAFİ KONUM	
	
Resim 4.3.: Bolu ile Newcastle Upon Tyne' in Coğrafi Konumu	
HEDEF BÖLGE	-Haymarket Place -St James' Park -Eldon Square -Monument -Portland Place -Pilgrim Square -Bigg Market -Central Station -Quayside
AMAÇLAR	-Kamusal ve özel taşıma stratejilerinin çelişkilerinin çözülmesi; bütüncül bir yaklaşım. -Kentin görsel ve duyusal kaliteleri güçlendirmek ve koruyabilmek, disiplinler arası çalışma. -Anlamlı ve yapıcı bir halk katılımının sağlanabilmesi -Kamusal alanların, kalitesiz dönüşümlerinin engellenmesi
STRATEJİLER	-Kent merkezinde trafiği azaltmak, -Kamusal ve bireysel taşımayı bütünleştirmek, -Monument ile Quayside'ı bağlayan tramvay hattını başlatmak, -Otoyollara yakın araba park olanağı sağlamak, -Arabalar ve insanlar için parklar oluşturmak, -Kentin özelliğini göz önüne almak, -Yeni bir sokak kültürü tasarlamak, -Kent yönetimi işlevlerinde koordinasyon sağlamak

Tablo 4.3.: Cityscape Newcastle Upon Tyne (URL-14) Akduman tarafından uyarlanmıştır.

Newcastle upon Tyne örneği, RIBA'nın Kuzey Bölgeleri Northumbria bölümünün bir insiyatifi olan Cityscape'in, "insanlar için sokaklar" stratejisini benimsemiştir. Projenin temel yaklaşımı dokuz kamusal mekanı iyileştirmek üzerine geliştirilmiştir. Bu bölgeler şu şekildedir;

1. Haymarket
2. St James' Park
3. Eldon Square
4. Monument
5. Portland Place
6. Pilgrim Square
7. Bigg Market
8. Central Station
9. Quayside (bkn: ek-5)

Bugüne kadar farklı şehirlerde uygulanan parçacıl projelerin, bütüncül bakış açısı çerçevesinde başarılı olamadıkları gözlemlenmiştir. Bu çerçevede proje kapsamında, karar verme sürecinde; tüm vatandaşların yararına olumlu bir değişikliğe ulaşma yöntemleri konusunda ve kentin karakter ve görünümüne dikkat etme konusunda bütüne ilişkin bir şeyler yapılmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Projenin temel amaçlarını şu şekilde ortaya koymak mümkündür;

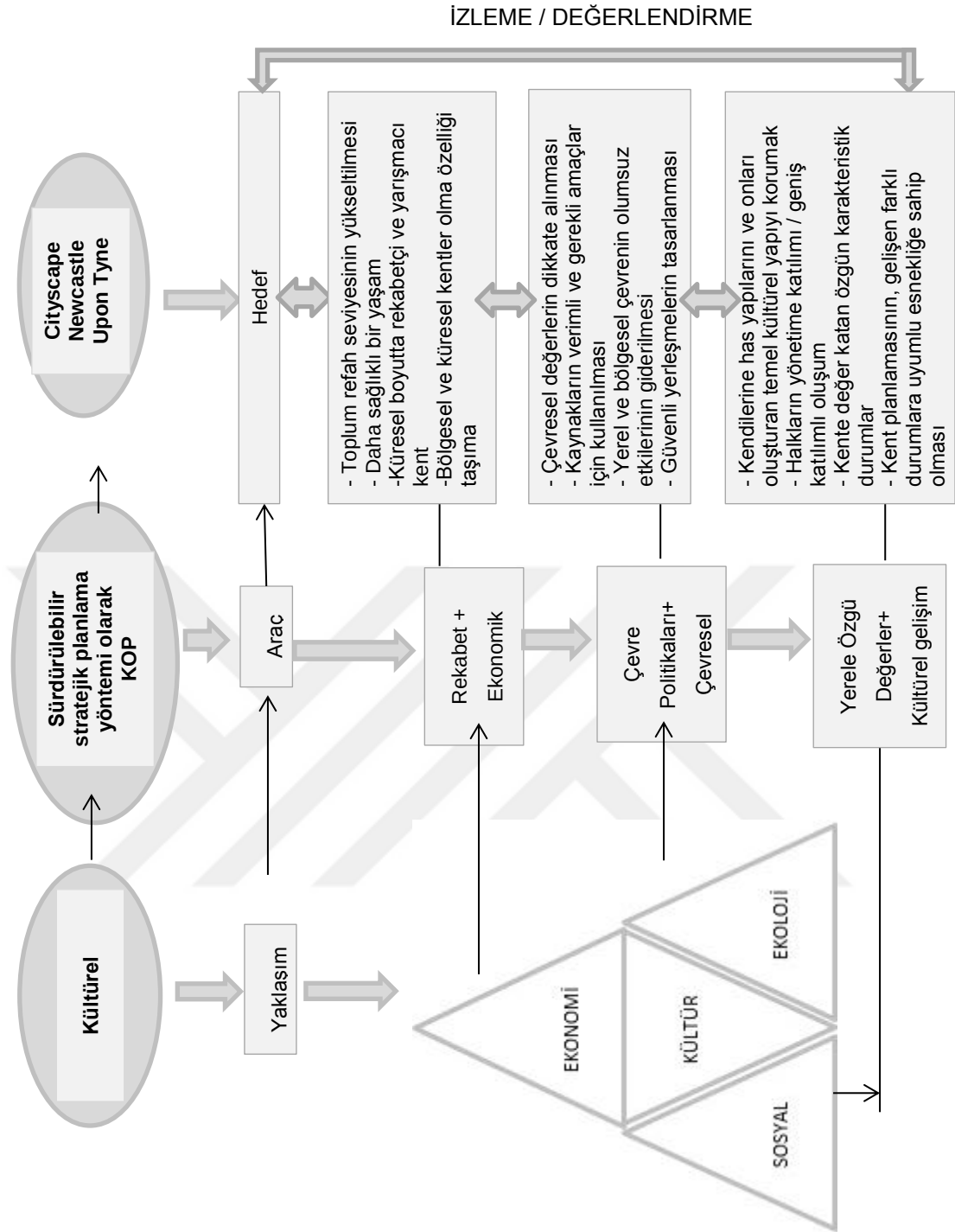
- "Kamusal ve özel taşıma stratejilerinin çelişkilerinin çözülmesi; yol boyu görünümü için bütüncül bir yaklaşım ve kamusal alanın genel yönetimi ile toplu bir biçimde ilgilenilmesi.
- Kentin görsel ve duysal kaliteleri güçlendirmek ve koruyabilmek, kaybolanları yeniden yapabilmek adına, kararlı bir disiplinler arası çaba harcanması.
- Anlamlı ve yapıcı bir halk katılımının sağlanabilmesi
- Kamusal alanların, sönük, tahrip olmuş ve kötü, tatsız mekanlar haline dönüşümünün engellenmesi (URL-14)."

Newcastle'a özgü özellikler, sokaktaki insanın göz seviyesinden bakışının göz önüne alınması, çalışma, alışveriş, yaşama ve oyun için güvenli, sağlıklı, enerjik ve çekici yerleri yaratacak şekilde şehri yeniden biçimlendirmek ve insanlar için sokaklar fikrini güçlendirmek üzere geliştirilmiş olan stratejiler şu şekildedir;

- “Kent merkezinde trafiği azaltmak, otoyollara yakın araba park olanağı sağlamak,
- Kamusal ve bireysel taşımayı bütünleştirmek,
- Arabalar ve insanlar için parklar oluşturmak,
- Kentin özelliğini göz önüne almak,
- Sokak mobilyası, aydınlatma ve peyzaj öğeleriyle yeni bir sokak kültürü tasarlamak,
- Kent yönetimi işlevlerinde koordinasyon sağlamak (URL-14).”

Değerlendirme:

Proje çerçevesinde vurgulanan ana noktalar; sokakların fonksiyon yitirmelerini, köhneleşmelerini, kötü, kullanışsız, kentten kopuk mekanlar haline gelmelerini engellemek olmuştur. Kültürel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi adına bizim için önem taşıyan nokta katılıma önem verilmiş olması, gerek akademik açıdan çok yönlü bakış açılarının yakalanmaya çalışılmış olması gerekse o mekanları kullanan kişilerin de katılımlarının sağlanabilmesi anlayışının benimsenmiş olmasıdır. Mevcut kullanım biçimlerinin, yani kültürün sokağa, mekana yansımalarının sürdürülebilirliğinin en iyi şekilde sağlanabilmesi açısından, benimsenmiş olan yöntemi, pratikte gerçekleştirilen oldukça iyi bir örnek olarak nitelendirmek mümkündür.

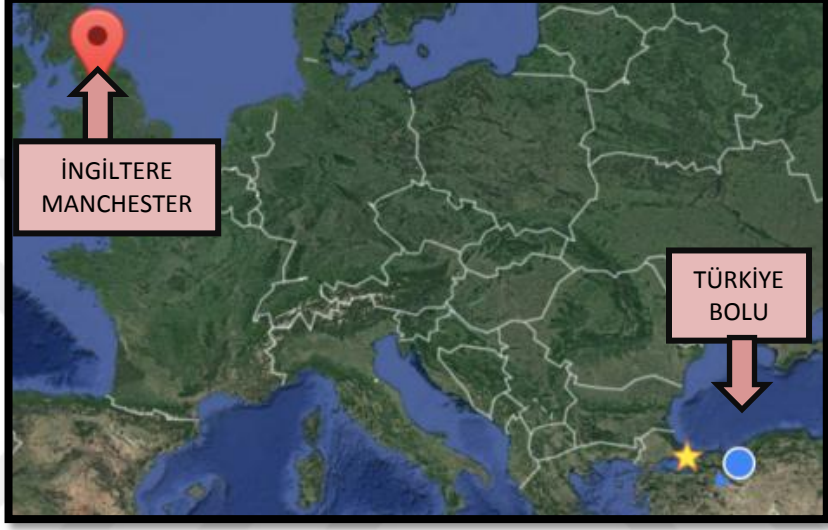

Şekil 4.3. : Cityscape Newcastle Upon Tyne'in Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi. Akduman tarafından tez çalışması kapsamında geliştirilmiştir.

Hulme Yerleşmesi, Manchester – İngiltere

Hulme yerleşmesi Manchester kent merkezinin güney kısmında konumlanmış, bugün sanayi mirası olarak tanımlanan bir bölge olma özelliği taşımaktadır. Geçmişte, alan, kentin gelişimi çerçevesinde sanayi banliyösü olarak oluşturulmuştur. Slum yerleşimi olarak tanımlanan bu bölge 1960'larda, 4 devasa kütle ve içerisinde binlerce haneyi barındıracak küçük birimler şeklinde

tasarlanmıştır (Symes, 1999, s:43). Fakat zaman içerisinde bu bölgede yaşayan insanların yaşam alanlarından mutlu olamadıkları, bu bölgeyi sahiplenemedikleri, bölgenin ayrıca kente ve kent kimliğine de ters düşen bir yapıya sahip olduğu ortaya çıkmıştır (URL-15). Bu çerçevede alan üzerinde mevcut kentin geleneksel dokusuna ve kültürel yansımalarına daha uygun bir proje olarak “Hulme Yenileme Projesi” geliştirilmiştir.

HULME YERLEŞMESİ, MANCHESTER	
COĞRAFİ KONUM	
	
Resim 4.4.: Bolu ile Manchester' ın Coğrafi Konumu	
TEMEL KONULAR	-Sahiplenme -Yer duygusu -Bir yere ait olma
AMAÇLAR	-Toplumsal, ekonomik ve fiziksel sorunların bütünlük olarak çözülmesi -Geleneksel bir kentsel topluluk karakteri oluşturulması. -Yerel sakinler, konut birlikleri, özel sektör tarafları ve kamu sektörünü bir araya getirmek -Sorunların bütünlük bir çevre oluşturarak giderilmesi -Yerleşimi komşu yerleşmeler ve kentin geri kalanı ile bütünlük ve ekonomik etkinliği canlandırmak
TASARIM İLKELERİ	-Sokakların toplumsal mekan olması -Çeşitli ve karma kullanımlar, esnek bir gelişme, bütünlük -Kentsel komşuluğu sürdürmek ve canlı tutmak -Geçirgenlik sağlayarak izolasyonu azaltmak, net ve okunaklı sokak örüntüleri -Kamu taşımacılığını, bisiklet ve yaya yolcularını desteklemek -Odak noktaları oluşturmak -Kentsel karaktere sahip, tanımlı mekanlar yaratmak -Farklı gelişmeleri desteklemek ve toplumun kimliğine katkıda bulunmak -Kente ve küresel çevreye katkıda bulunan sürdürülebilir gelişmeyi sağlamak

Tablo 4.4.: Manchester Hulme Yerleşmesi (URL-15) Akduman tarafından uyarlanmıştır.

Proje kamu, özel ve gönüllü sektörler ile yerel toplum ortaklıkları çerçevesinde oluşturulmuştur. Projenin temel amaçlarını şu şekilde sıralamak mümkündür;

- “Hulme’in toplumsal, ekonomik ve fiziksel sorunlarının bütünlük olarak çözülmesi ve yaşayan bir yerleşme yaratılması.
- Daha geleneksel bir kentsel topluluk karakteri oluşturulması.
- Yerel sakinler, konut birlikleri, özel sektör tarafları ve kamu sektörünü bir araya getirmek ve “Hulme Gelişim Kılavuzu” olarak bilinen merkezi kurguyu oluşturmak için yeni bir ortaklığın kurulması.
- Son birkaç on yılın çirkin mirasını kaldırmak”, mevcut sorunları bütünlük bir çevre oluşturarak gidermektedir.
- Hulme’ü fiziksel ve toplumsal olarak komşu yerleşmeler ve kentin geri kalanı ile yeniden bütünlüştürmek ve ekonomik etkinliği canlandırmak (URL-15).”

Sahiplenmeyi ve güvenlik duygusunu arttırmak için kamusal ve özel imkanlar arasında çok net bir ayrım olmasının gerekliliği belirtilmiş ve güvenli, kendini denetleyen oluşumlar tasarlanmasına önem verilmiştir. Bölge sakinlerine ve diğer kullanıcılara belirli bir kimlik, yönlenme, sorumluluk ve ait olma duygusunun kazandırılması başlıca hedefler arasından vurgulan ve tüm bunlar uzun dönem sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi adına olmazsa olmaz unsurlar olarak gösterilmiştir. Hulme Yenileme Projesi çerçevesinde ön görülen 10 grup kentsel tasarım ilkesini şu şekilde sıralamak mümkündür;

1. “Sokakların basit trafik kanalları olmaktan çok toplumsal mekan olmaları,
2. Çeşitli ve karma kullanımlar, esnek bir gelişme ve kentin çevreleyen parçaları ile kesintisiz bütünlük sağlamak.
3. Kentsel komşuluğu sürdürmek ve canlı tutmak için gerekli nüfus yoğunluk düzeyine ulaşmak.
4. Geçirgenlik sağlayarak izolasyonu azaltmak, basit, net ve okunaklı sokak örüntülerini doğal ağlar geliştirerek desteklemek.
5. Kamu taşımacılığını, bisiklet ve yaya yolcularını desteklerken, daha az araba kullanımı sağlamak.
6. Alana eşsiz bir karakter veren ilgi, heyecan ve yer duygusu yaratmak üzere nirengi, vista ve odak noktaları oluşturmak.
7. Binaların yer aldıkları sokak ve mekanlara ölçek ve konumları ile üstün nitelikli bir kentsel karakter vermesini sağlamak ve tanımlı mekanlar yaratmak.

8. Kamusal alanda olumlu bir etkisi olan, görsel olarak ilginç ve farklı gelişmeleri desteklemek ve toplumun kimliğine katkıda bulunmak.
9. Tümüyle yeniden geliştirme olmadan değişim ve yenilemeye olanak veren, gelecekteki ihtiyaçlardan vazgeçmeden şu anki ihtiyaçları karşılayan, kente ve küresel çevreye katkıda bulunan sürdürülebilir gelişmeyi sağlamak.
10. Uygun şekilde ölçeklendirilmiş binalar ve farklı yoğunluktaki kentsel karakter ile açık ve anlaşılabilir bir yol hiyerarşisi yaratmak (Gülersoy ve diğ.,2005,s:157).”

Değerlendirme

Kültürel sürdürülebilirlik açısından değerlendirmeye gidildiğinde, proje çerçevesinde vurgulanan çeşitli unsurlar dikkati çekmektedir. Alanın bir sanayi slum bölgesi niteliği taşıdığı dönemlerde yapılan çeşitli bilimsel araştırmalar bölgenin herhangi bir kimlik ve kültürü yansıtmadığını ve dolayısı ile insanların yaşam alanlarını sahiplenmeleri gibi bir unsurdan söz etmenin mümkün olmadığını ortaya çıkarmıştır (www.exhulme.co.uk/). Proje çerçevesinde ise yaratılmak istenilen, kentin geleneksel sokak ve konut dokusuna uygun, sahip olunan kültürü yansıtacak ve sürdürülebilirliğini sağlayacak bir yaşam alanının oluşturulması olarak vurgulanmıştır. Dolayısı ile burada görülen ve dikkat çekilmesi gereken nokta, kültüre ve geleneksel yaşam biçimine sahip çıkılması, bunun en iyi şekilde sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi adına çalışmalar gerçekleştirilmiş olması şeklinde gösterilebilir.

kullanılmadıkları, aynı zamanda kişisel eğitim ve toplum içerisinde konumun yükseltilmesi amaçlı olduğu açıklanmıştır.

Pineland Yaratıcı Workshoplar (PYW) - düşük gelir gruplarının yerleşmiş olduğu Barbados'daki kötü izlenimlerin ve buradaki kötü, bir takım olanaklardan yoksun yaşam profillerinin geliştirilebilmesi adına toplum merkezli olarak oluşturulmuştur (UNESCO, 2007,s:97). Özellikle kültürün öneminin anlaşılabilmesi ve gençler tarafından sahip çıkılabilmesi adına bir çok workshop düzenlenmiş, sosyal aktivite imkanları sağlanmıştır. PYW'nun kenti toplumlarının sürdürülebilir kılınabilmesi adına çaba sarf eden kadın ve erkek gönüllülerden oluştuğu belirtilmiştir.

PINELANDS WORKSHOP	
COĞRAFI KONUM	
	
Resim 4.5.: Bolu ile Barbados' un Coğrafi Konumu	
3 TEMEL AKTİVİTE	-Sahiplenme -Yer duygusu -Bir yere ait olma
AMAÇLAR	-Kişisel farkındalık ve kişisel gelişimin desteklenmesi, -Pozitif bir toplum imajı geliştirilmesi, -Kendi toplumları ve diğer toplumların eğitilmesi, geliştirilmesinin desteklenmesi

Tablo 4.5.: Pinelands workshops (URL-16) Akduman tarafından uyarlanmıştır.

Grubun temel amaçları şu şekilde sıralanmıştır;

- “Kişisel farkındalık ve kişisel gelişimin desteklenmesi,
- Pozitif bir toplum imajı geliştirilmesi,
- Kendi toplumları ve diğer toplumların eğitilmesi, geliştirilmesinin desteklenmesi (URL-16).”

Grubu özel kılan unsurlardan biri de kendi içerisinde kurmuş olduğu hiyerarşik sistem olarak dikkati çekmektedir. Tek bir lider etrafında iki yıllık süreçlerle seçilen

ve projelerin ilerlemesi adına aksaklıklar yaratan sistem yerine her konuda en başarılı ve deneyimlerin o projelerin başına getirildiği bir liderlik sisteminin benimsenmiş olduğu görülmüştür.

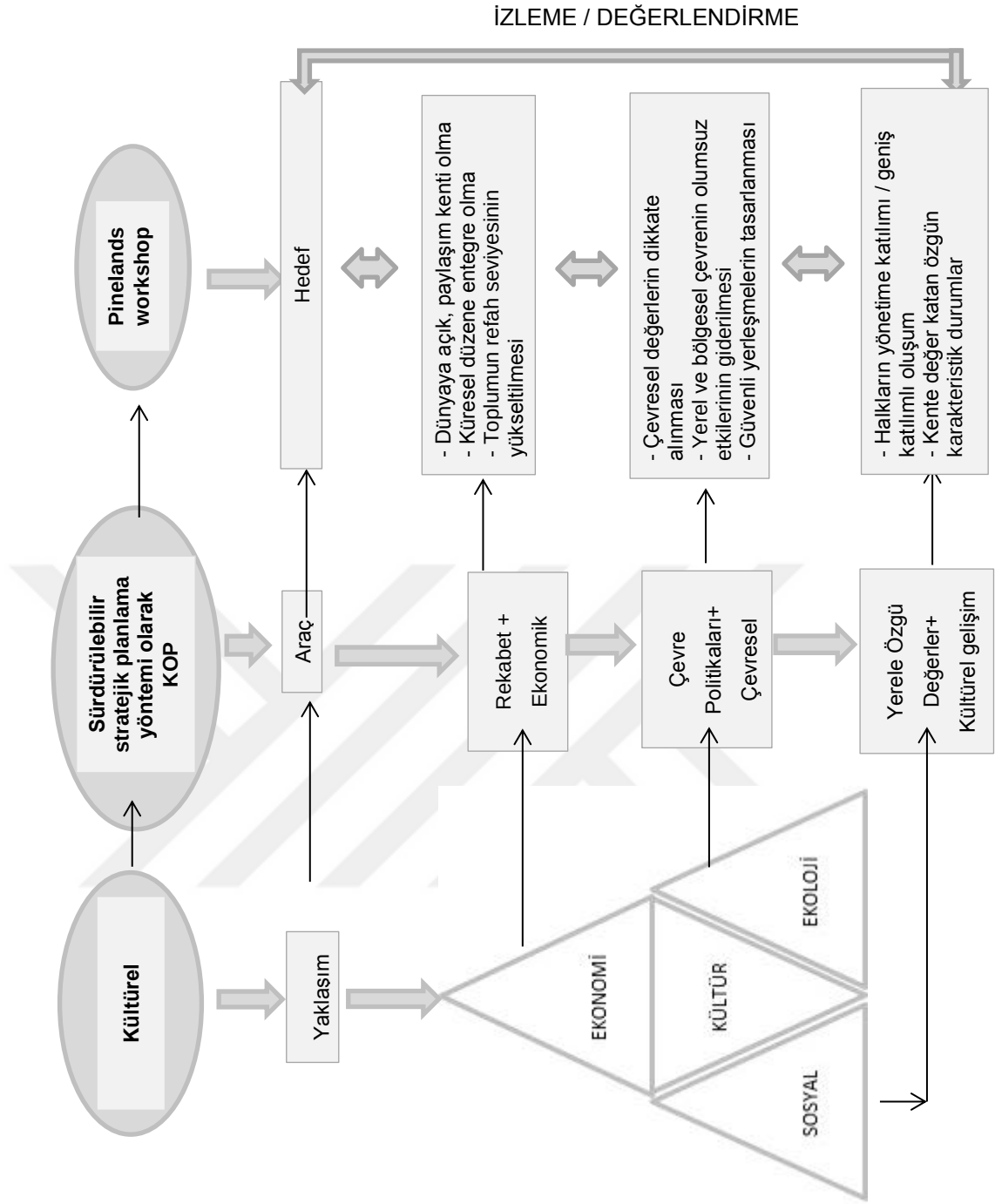
Oluşumun bugünkü üç temel aktivite alanını ve içeriklerini şu şekilde özetlemek mümkündür;

- “Kültürel Üretim ve Toplumsal Eğitim : İlk kurulduğu dönemlerde özellikle dans, tiyatro gibi dallarda eğitim ve gösteri imkanları sağlanmış, gösterilerden gelen gelirler, yeni organizasyonların oluşumunda kullanılmıştır. Son dönemler bu oluşumun yanı sıra kültürün, toplumun eğitimi aşamasında bir araç olarak da kullanıldığı dikkati çekmektedir.
- Sürdürülebilir Gelişim Çerçevesinde Kültürel Ürün : Temel amaç toplumun – kültürün sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi ve buradan çıkan ürünler ile sağlanan gelirler sayesinde grubun aktivitelerinin de sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi olarak vurgulanmıştır.
- Toplum Gelişimi ve Hareketlilik (Seferberlik) : Kadınlara yönelik dans ve tiyatro aktivitelerinin geliştirilmesi, erkeklere yönelik spor programları, ailelere yönelik, yerleşim alanlarındaki hizmet eksikliklerinin giderilmesine yönelik çalışmaları vb. aktiviteler farklı grupların ilgilerinin çekilebilmesi ve topluma en iyi şekilde kazandırılabilmesi adına önemli görülmüştür (Gomes ve diğ., 1999, s:35).”

Değerlendirme:

Mekan ve planlama odaklı örneklerden farklı, insan ve toplum odaklı yürütülen bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesinin, toplumun kendini her anlamda geliştirebilmesi adına kendi imkanlarını yaratabilmesi üzerinden değerlendirilmiş olması açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle planlamada önemli sorun noktaları olarak görülen düşük gelir alanlarının yaşadığı bölgelerin öncelikle toplumsal olarak tekrar kazanılabilmesi, böylece hem mekânsal hem de kültürel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi adına kullanılan yöntemlerin örnek alınabileceğini belirtmek mümkündür.

Başta, sosyal yaşama katılımlarında sorunlar yaşanan genç ve kadınlara yönelik geliştirilen aktivitelerde kazanılan başarıların yanı sıra bu denli başarılı bir oluşum halini almış olmasını, toplum odaklı, toplumun kendi içerisinde gönüllülerle başlayan bir oluşum olmasına bağlamak mümkündür. Planlama bakış açısı çerçevesinde de, her toplumda bu şekilde gönüllü ve “toplum lideri” olarak nitelendirilebilecek kişilerinin, ortaya çıkarılması ve süreçlerin içerisinde çekilmesinin önemi gözden kaçırılmamalıdır.

Şekil 4.5. : Pinelands Workshop'un Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi. Akduman tarafından tez çalışması kapsamında geliştirilmiştir.

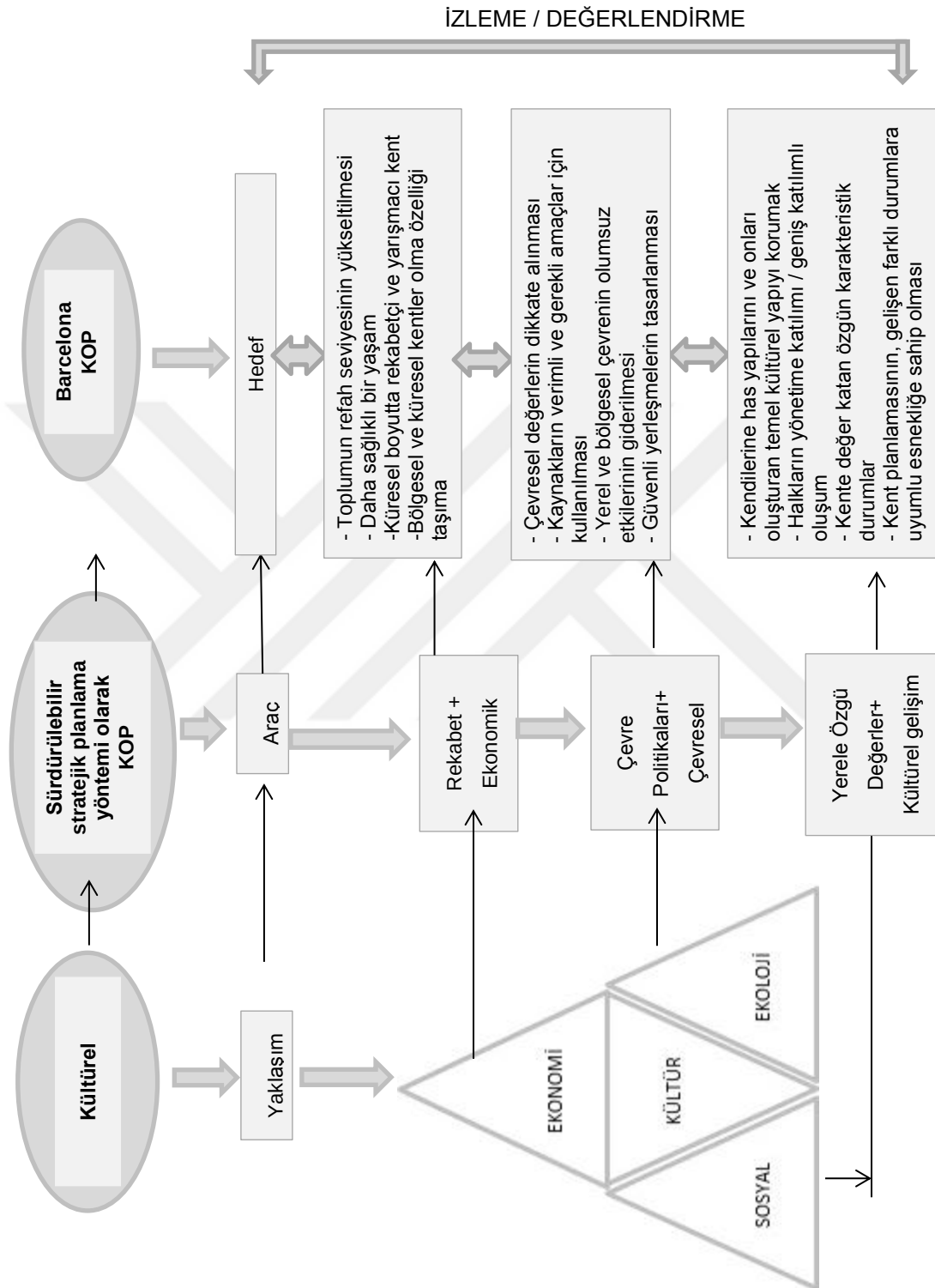
Barselona Kültür Odaklı Stratejik Plan

Dünyadaki kültürel gelişmenin gerekçe olarak sunulduğu planda ekonomik gelişme ve yaşam kalitesinin en temel koşulu olarak kültürel gelişme kabul edilmiş; bu da Belediye Başkanı tarafından “kültür inşa etmek, şehir inşa etmektir” şeklinde ifade edilmiştir. Yeni planın vizyonu gelişmenin kültürel boyutunu vurgulamaktadır.

BARCELONA KÜLTÜR ODAKLI STRATEJİ PLANI	
COĞRAFİ KONUM	
	
Resim 4.6.: Bolu ile Barcelona' nın Coğrafi Konumu	
5 YAKLAŞIM	-Bireylerin ve toplulukların kendilerini ifade etme özgürlükleri: “<i>çeşitlilik barındıran bir şehirde kültürel özgürlük</i>” -Yaratıcı bireylerin potansiyellerini sonuna kadar geliştirebilme ve ifade etme fırsatlarına sahip olmaları: “<i>yaratıcı şehir</i>” -Farklı kültürel aracı ve aktörün, kültür piyasası ile kurumsallaşmış kültür alanı arasında dengeli bir şekilde var olması: “<i>yoğun, üretken bir kültürel ekosistem</i>” -Devir alınan miras aracılığıyla belleğin korunması: “<i>zaman içinde şehir</i>” -Karşılaşma ve fikir alış verşi için kamusal alanın korunması: “<i>şehir, kamusal alanın kendisidir</i>”
YAPILANDIRMA PROGRAMLARI	-Barselona Laboratuvarı Kent -Kültür, Eğitim ve Yakınlık -Barselona, Okuyan -Kültürlerarası Değişim Programı Kalitesi -Barselona Bilimi -Kültürel Olanakların -Bilgi, Bellek ve Kent -Barselona Kültür Başkenti -Kültürel Bağlantı -Barselona Kültür Konseyi

Tablo 4.6.: Barcelona kültür odaklı strateji planı (URL-17) Akduman tarafından uyarlanmıştır.

Planda ortaya konulan hedeflerin ana temaları kültürel etkinliklere yakınlık, kalite ve benzersizlik ile bütünleşmedir. Hedefler doğrultusunda çeşitli alt projeleri içeren programlar oluşturulmuştur. Her programın bir zaman tablosu ve alt bileşenleri somut ve açık bir şekilde belirtilmiştir. (URL-17)

Şekil 4.6. : Barcelona Kültür Odaklı Strateji Planının, Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi. Akduman tarafından tez çalışması kapsamında geliştirilmiştir.

4.2. Yurt İçi Kültürel Sürdürülebilirlik Örnekleri

Ülkemizdeki kentlerden Bitlis ve İstanbul'un bazı ilçelerinin planlama sistematığının incelendiği bu bölümde; planlama yaklaşımlarında ortak olarak benimsedikleri kültür kavramının ve kültürel kaynakların kentsel gelişme üzerindeki etkisi incelenmekte, yapılan çalışmalar üzerinden kültür odaklı planlama süreci değerlendirilmektedir.

Bitlis Kültür Odaklı Yol Haritası

Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma Vakfı (ÇEKÜL) ve Bitlis Belediyesi ortaklığında hazırlanan Bitlis Kültür Odaklı Yol Haritası kentin geleceğinin kültürel kaynaklar ele alınarak kurgulanması açısından büyük önem taşımaktadır (Bitlis Kültür Odaklı Yol Haritası, s:7).

Bitlis Deresi'nin ikiye ayırdığı vadide kurulan şehir, fiziki yapısı itibari ile karakteristik bir dokuya sahiptir. Bitlis; tarihi, kültürel ve doğal değerler açısından oldukça zengindir. Yamaçta sıralanan ve Ahlat taşından yapılan Bitlis evleri kenti sivil mimari açısından zengin hale getirmektedir.

Dar sokaklara sahip kent dokusu önemli Türk İslam eserlerine ev sahipliği yapmaktadır. Bitlis Deresi üzerinde bulunan tarihi köprüler ve kentin içine yayılmış çeşmeler Bitlis'i su mimarisi açısından da zengin hale getirmektedir.

Bitlis Belediyesi Kurumsal Stratejik Planına da katkı sağlamak üzere kültürel mirası kentsel gelişmenin odağı olarak ele alan kültür odaklı yol haritasının temel amacı; kentlerin kültürel birikimi ve doğal bereketi ile kurumsal becerileri bir araya getirerek farklılık ve farkındalık üzerine yenilikçi yaklaşımları sunmaktır.

Bitlis'te mevcut yerleşim tarihi kent merkezi ve çevresinde yoğunlaşmıştır. Nüfusun %70'i tarihi çarşı ve çevresinde yaşamaktadır. Yıpranma sorunu ile karşıya karşıya olan tarihi kent merkezi yoğun nüfus baskısı altındadır. Bunun yanı sıra, Bitlis Deresi üzerinde yer alan dükkanlar kent için önemli bir tehdit haline gelmiştir. Ancak kent, Bitlis'in kuzeyinde yer alan yeni gelişme alanına doğru büyüme eğilimindedir. Yeni konut, eğitim ve iş yatırımlarının yer aldığı kuzey bölgesinin gelecek 10 yıl içerisinde nüfusun %70'ine ev sahipliği yapması beklenmektedir. Kentin kuzey yönüne doğru gelişmesi tarihi kent merkezi üzerindeki baskıyı azaltacak olması nedeniyle kent için önemli bir avantajdır. Ancak, tarihi kent merkezi ve yeni gelişme alanının arasındaki denge stratejilerinin iyi belirlenememesi durumunda kenti büyük bir tehlike beklemektedir (Parlak, 2010, s:65).

BİTLİS KÜLTÜR ODAKLI YOL HARİTASI		
ORTAK VİZYON: 'Tarihi ve kültürel mirasıyla geleceğine şekil veren, bölgesi ile işbirliği içerisinde güçlü bir kent' ve 'Tarihi ve kültürel miras potansiyeli ile bölgenin örnek kenti olmak.'		
AMAÇ: Havza birliği, tarihi ve kültürel miras, denge (mekansal bütünleşme) ve merkezin canlandırılması ana temalarından oluşan hedef ve eylem alanlarının ortaya koyduğu program ve projelerin hayata geçirilmesi için kamu, özel ve sivil işbirliği ortamlarını yaratmak		
COĞRAFİ KONUM	5 AŞAMA	TEMALAR
 Resim 4.7.: Bitlis' in Konumu	1.Aşama Sorun ve Fırsatların Değerlendirilmesi 2.Aşama Vizyon ve Hedeflerin Belirlenmesi 3.Aşama Taslak Yol Haritasının Hazırlanması 4.Aşama Taslağın Kamu, Özel ve Sivil Örgütlerle Tartışılması 5.Aşama Yol Haritasının Kamuoyuna Açıklanması	- Bölgesel güç - Tarihi ve kültürel miras - Denge - Tarihi çarşı ve mahalle canlandırma
TEMEL YAKLAŞIMLAR • Bölge ölçeğinde işbirliği yöntemlerinin geliştirilmesi • Kültürel mirasın korunması ve kentsel gelişme arasındaki dengenin kurgulanması • Tarihi ve kültürel mirasın korunmasındaki uluslararası ve ulusal örgütlenmelerin önemi ve katkısı • Fiziksel çevre kalitesinin artırılması • Koruma ve yaşatma yaklaşımlarının ele alınması		

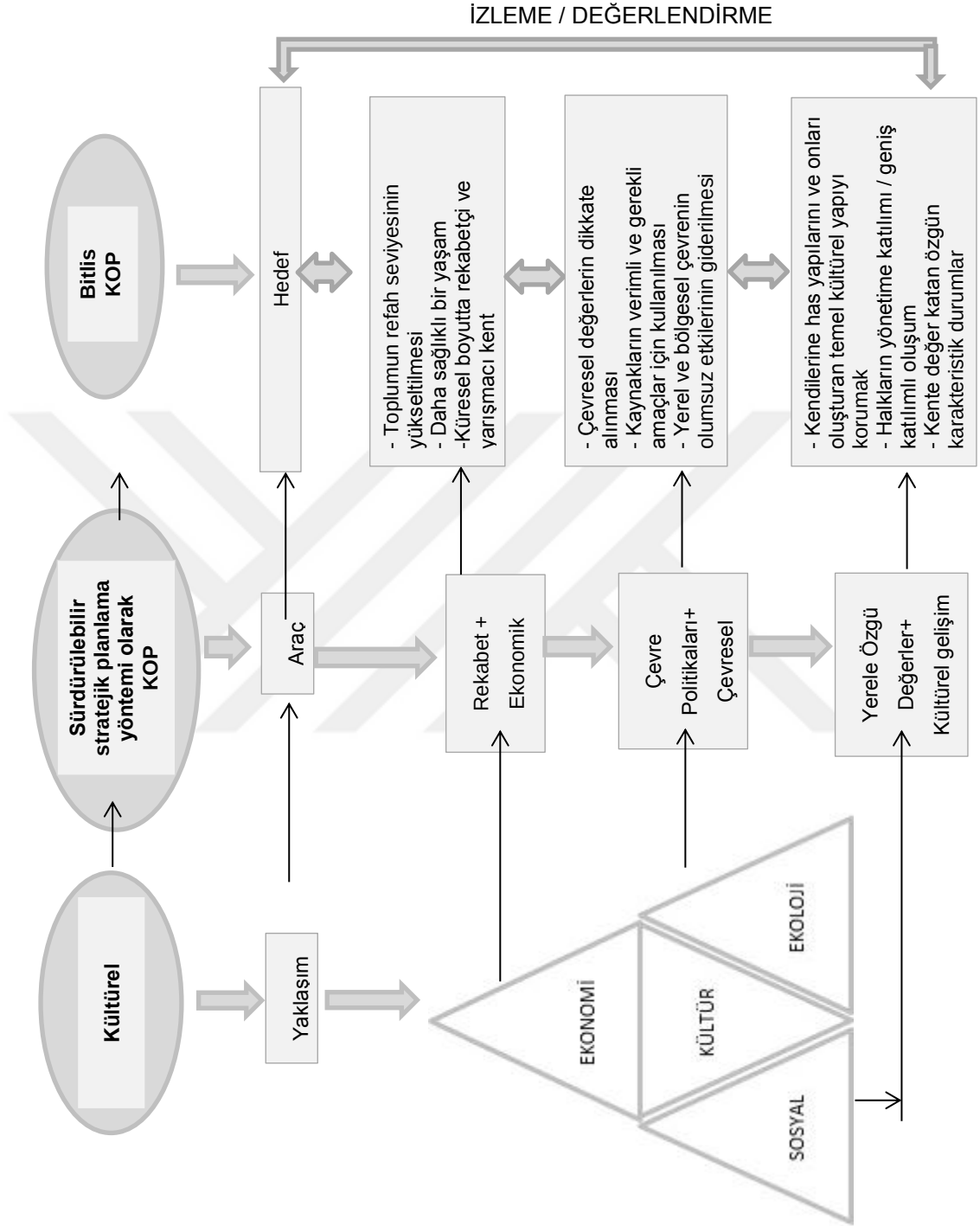
Tablo 4.7.: Bitlis kültür odaklı yol haritası (Parlak,2010)dan Akduman tarafından uyarlanmıştır.

Bitlis Kültür Odaklı Yol Haritası birbirini tamamlayan 5 aşamada hazırlanmıştır.

1. Aşama Sorun ve Fırsatların Değerlendirilmesi
2. Aşama Vizyon ve Hedeflerin Belirlenmesi
3. Aşama Taslak Yol Haritasının Hazırlanması
4. Aşama Taslağın Kamu, Özel ve Sivil Örgütlerle Tartışılması
5. Aşama Yol Haritasının Kamuoyuna Açıklanması

Bu kapsamda, ortak vizyon, amaç, temalar, hedefler, stratejik hedefler ve eylem alanları belirlenmiştir. Bitlis, kentin karşı karşıya olduğu sorunları kültür ekseninden değerlendirmektedir. Kenti, bölgesi ve ülke içerisinde değerlendirerek kültürel değerlerini hem ekonomik hem de toplumsal gelişme için bir araç olarak kullanmaktadır. Yeni kent ve eski kent arasındaki mekansal dengeyi kültür aracılığı ile kurmaktadır. Planlama çalışmalarının hepsinde katılım ve şeffaflık üzerinde

önemle durularak, kentte yaşayanların istek ve önerilerinin sistematik bir şekilde planlama sürecine dahil edilmesi dikkat çekmektedir (Parlak, 2010, s:67).

Şekil 4.7. : Bitlis Kültür Odaklı Yol Haritasının, Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi. Akduman tarafından tez çalışması kapsamında geliştirilmiştir.

İstanbul’da Kültür Odaklı Planlama Çalışmaları

Rotterdam’da “Sürdürülebilir Kentsel Alanlar” konferansı için hazırlanmış olan İstanbul Anadolu Kavağı ve Rumeli Kavağı projesinin farklı bakış açıları getirebileceğini belirtmek mümkündür. Proje kapsamında; genel hatları ile rıhtım alanlarının, özellikle deniz ulaşımının önemi anlaşıldıktan sonra hızla geliştiği ve kentsel yaşamda birçok fonksiyonu bünyesinde barındırarak ön plana çıktıkları vurgulanmıştır. Zamanla karayolu ulaşımının önem kazanması ile araç sahipliğinin arttığı, bu çerçevede boğaz köprüleri kurulduktan sonra rıhtım bölgelerinin birer kamusal alan olma özelliklerini kaybetmeye başladıkları belirtilmiştir. Hem tarihsel hem de kültürel açıdan öneme sahip olan bu alanlar, Kültür Bakanlığı tarafından korunan bölgeler olarak ilan edilmişlerdir.

Anadolu Kavağı

Anadolu Kavağı’nın Anadolu yakası kuzey kesiminde konumlanmış olduğu, Bizans ve Osmanlı döneminden bu yana alandaki temel aktivitelerin, balıkçılık, bağ – bahçe işleri ve gemilere yönelik servis hizmetleri olduğu belirtilmiştir. Şekilde görülen projede, bugün turizm ve balıkçılığın ön plana çıkmış olduğu vurgulanmıştır. Rıhtım ve çevresinin, balık restoranları ve tarihi büyük ağaçları ile kamusal alan olarak yerleşim alanındaki önemli bir merkez olduğu belirtilmiştir.

Alanlarda, rıhtım alanları (meydanlarının) kullanımı üzerine gerçekleştirilmiş olan anket çalışmalarından, bizim için önem taşıyan bazı noktaları şu şekilde vurgulamak mümkündür;

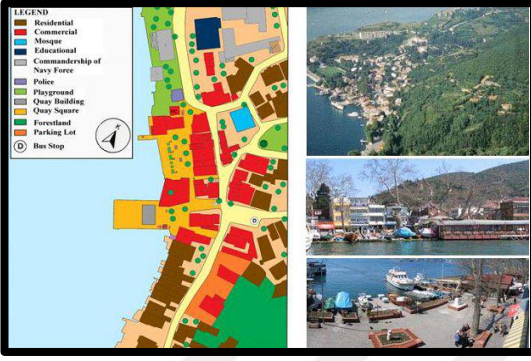
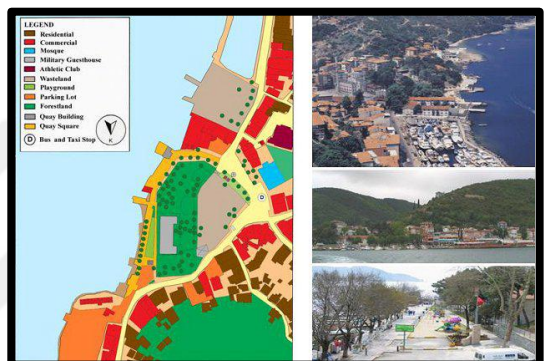
- “Alanlara genellikle özel araçlarla ulaşıldığı ve trafik sorunu ortaya çıktığı,
- Alanın rekreasyon ve yeme – içme amaçlı özellikle hafta sonlarında tercih edildiği,
- Alandaki bankların ve çöp tenekelerinin en çok kullanılan sokak mobilyaları olduğu,
- İnsanların alandaki mevcut peyzaj dışında herhangi bir düzenlemeye gidilmemiş olduğundan ve genel bakımsızlık ve kalabalıktan şikayetçi oldukları (Dizdaroğlu, Yiğiter, 2007, s:26).”

Rumeli Kavağı

Rumeli Kavağı, Anadolu bölgesinin kuzey kesiminde konumlanmış olan bir yerleşimdir. Bizans ve Osmanlı dönemlerinde boğazın girişindeki konumu ile askeri açıdan stratejik bir konuma sahip olduğu vurgulanmış olan bölgenin bugün balık

restoranları ile meşhur olduğu belirtilmiştir. Rıhtımın açıldığı meydanda, iskele binası, oturma bankları ve oyun alanı olduğu aşağıdaki şekilde görülmektedir.

Yine bu bölgede de, eskiden askeri bölge içerisinde kalan ve bugün boş, kullanılmayan bölge olarak Rumeli kavağı kalesinin varlığından ve öneminden söz edilmiştir. Ayrıca Telli Baba Türbesi'nin de bölge açısından önemi açıklanmıştır.

ANADOLU VE RUMELİ KAVAĞI KÜLTÜR ODAKLI PLANLAMA ÇALIŞMALARI	
ORTAK AMAÇ: Hızla gelişen kentsel yaşamda birçok fonksiyonu bünyesinde barındıran ve koruma alanı ilan edilen bu iki önemli rıhtım alanının korunarak; tarihsel ve kültürel anlamda sürdürülebilirliğini sağlamak	
COĞRAFİ KONUM	
 Resim 4.8.: Anadolu Kavağı mekansal analizleri	 Resim 4.9.: Rumeli Kavağı mekansal analizleri
TEMEL YAKLAŞIMLAR	
- Sosyo-kültürel değişim ve gelişimlere paralel olarak farklı kullanım biçimleri tanımlayabilmeye olanak tanıma - Trafik ve park sorununun çözülmesi - Kent mobilyalarının yeniden düzenlenmesi - Tarihi ve kültürel değerleri ön plana çıkaracak mekânsal düzenlemelerin gerekliliği	

Tablo 4.8.: İstanbul Anadolu ve Rumeli Kavağı yerleşmelerinde kültür odaklı planlama çalışmaları. (Dizdaroğlu, Yiğiter, 2007)'den Akduman tarafından uyarlanmıştır.

Her iki alanda da rıhtım alanları (meydanlarının) kullanımı üzerine gerçekleştirilmiş olan anket çalışmalarından, bizim için önem taşıyan bazı noktaları şu şekilde vurgulamak mümkündür;

- “Alanlara genellikle özel araçlarla ulaşıldığı ve trafik sorunu ortaya çıktığı,
- Alanın rekreasyon ve yeme – içme amaçlı özellikle hafta sonlarında tercih edildiği,
- Alandaki bankların ve çöp tenekelerinin en çok kullanılan sokak mobilyaları olduğu,
- İnsanların alandaki mevcut peyzaj dışında herhangi bir düzenlemeye gidilmemiş olduğundan ve genel bakımsızlık ve kalabalıktan şikayetçi oldukları Rumeli

Kavağı için de Anadolu Kavağı ile aynı durumları içerdığının dışında vurgulanmış olan nokta, meydana yer alan yapıların, meydan devamlılığı açısından sorun teşkil ettiği olmuştur” (Dizdaroğlu, Yiğiter, 2007, s:36).

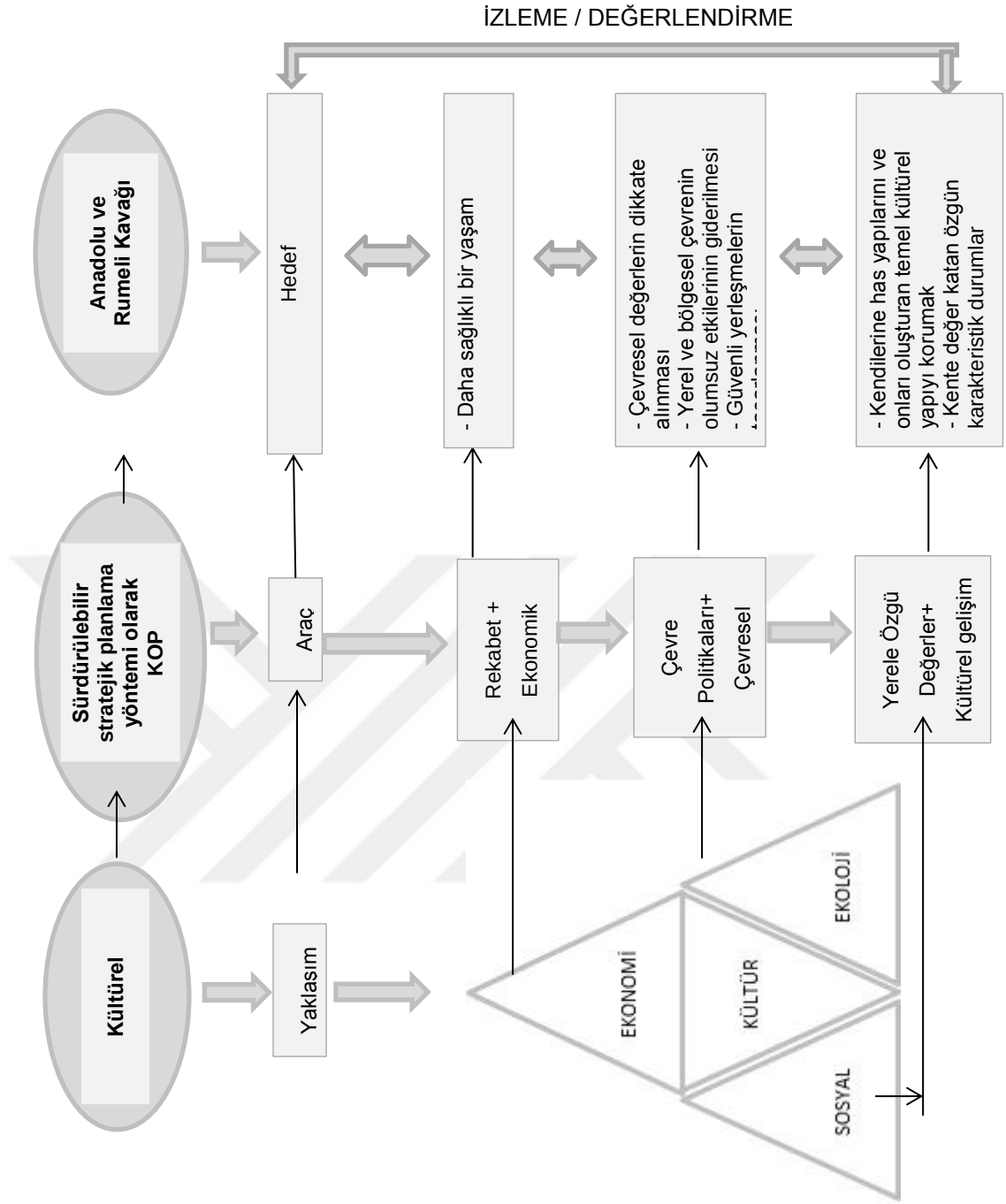
Alanın planlama kararlarında; korumacı gelişim politikaları çerçevesinde değerlendirmesinin gerekliliği vurgulanmış ve öneri olarak;

- “Planlama kararları çerçevesinde insanların beklentileri ve isteklerinin göz önünde bulundurulmasının gerekliliği ve rekreasyon amaçlı farklı kullanımların en doğru şekilde tanımlamalarının yapılarak farklı kullanım biçimlerinin tanımlanmasının önemi,
- Trafik ve park sorununun çözülmesinin gereği,
- Meydan mobilyalarının insanların farklı kullanımları çerçevesinde yeniden düzenlenmesinin önemi,
- Mekansal düzenlemelerin tarihsel değerleri gölgede bırakmayacak şekilde yeniden düzenlenmesinin gerekliliği

ortaya konmuştur” (Dizdaroğlu ve Yiğiter, 2007,s:37).

Değerlendirme:

Örnek alan çalışması genel anlamda kültürel sürdürülebilirlik unsurları üzerinden oluşturulan bir çalışma olarak göze çarpmaktadır. Kültürel sürdürülebilirlik yaşam alışkanlıkları ve mekan ile olan ilişki olarak ele alınmış, bu çerçevede mevcut mekansal kullanımlar kültürün yansımaları olarak en iyi şekilde nasıl sürdürülebilir kılınabilir yaklaşımı benimsenmiştir. Kültürel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi adına üzerinde durulan unsurların, tarihsel değerler ve insanların yaşam alanlarından beklentileri üzerine olduğu görülmektedir. Yani planlamada katılım unsurunun sağlanabilmesi ve insanların ihtiyaç ve beklentilerinin belirlenebilmesi ile tarihsel mekansal değerlerin korunabilmesi bir kere daha kültürel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi adına olmazsa olmaz olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 4.8. : Anadolu ve Rumeli Kavağı Kültür Odaklı Planlama Çalışmalarının Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi. Akduman tarafından tez çalışması kapsamında geliştirilmiştir.

4.3. Bölüm Sonucu

Farklı yönleri ile ele alınan kültür bağlamında sürdürülebilir planlama çalışmaları, kültür odaklı planlama sürecinin kenti ele alış biçimini uygulamalar üzerinden değerlendirmiştir.

Dünyanın farklı coğrafyasında bulunan ülkelerin kültür odaklı planlama yaklaşımını ele alış biçimlerinin benzer olması, planlama sürecinin sistematığı açısından büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte farklı coğrafya ve kültüre sahip ülkelerin belli bir

sistematiik üzerinden aynı planlama yaklaşımını benimseyebilmeleri, kültür odaklı planlama yaklaşımının farklılıklara açık ve her kentin kendi karakterine göre şekillenen bir süreç olduğunu vurgulamaktadır.

Kentin ekonomik ve fiziksel yapısındaki değişim karşısında geleceğini yeniden kurgulamakla karşı karşıya kalan Newcastle' ın kültür odaklı planlama yaklaşımı ile yeniden ele alınması kentin geleceğini sistemli bir şekilde değiştirmiştir. Kentin; ekonomik, toplumsal ve fiziksel boyutları arasında gerekli bağlantıların kurulması, belli bir alan için geliştirilen projelerin tüm kente etki etmesini sağlamıştır. Kültür odağı üzerinden yapılandırılan projeler, başta ekonomi olmak üzere kentin tüm boyutlarına etki etmiştir.

Barselona Kültür Odaklı Stratejik Planı ve Bitlis Kültür Odaklı Yol Haritası kentin bütününü ele almaları açısından iki önemli örnektir. Barselona; rekabet, küreselleşme, yaratıcı endüstriler karşısında kültürel değerleri kent için çözüm aracı olarak kullanmaktadır. Bitlis, kentin karşı karşıya olduğu sorunları kültür eksenini üzerinden değerlendirmektedir. Kenti, bölgesi ve ülke içerisinde değerlendirerek kültürel değerlerini hem ekonomik hem de toplumsal gelişme için bir araç olarak kullanmaktadır. Yeni kent ve eski kent arasındaki mekansal dengeyi kültür aracılığı ile kurmaktadır.

Çalışma kapsamında incelenen kültür odaklı planlama örneklerinde, kentlerin izlediği yöntem aynı olmasına rağmen, planlama sürecinin her kentin kimliğine göre farklı şekillendiği grlmektedir. Plan sürecinin birbirini tamamlayan stratejik program ve projeler bütününden oluşması, planlama sürecindeki hata payını en aza indirmektedir. Hedeflerin değişmesi durumunda ise hızla evrilebilmektedir.

Kültür ve kültürel kaynakların kentsel gelişme üzerindeki etkisini analiz etmeye yönelik yürütülen çalışmada, kültür odaklı planlama yaklaşımının, kültürel kaynakların stratejik kullanımı ile kentsel ve toplumsal gelişmeyi sağladığı görülmüştür. Bu analizler ışığında son bölümde Bolu için kültür bağlamında bir planlama yaklaşımı geliştirilmeye çalışılacaktır.

5. KÜLTÜR BAĞLAMINDA SÜRDÜRÜLEBİLİR PLANLAMA YAKLAŞIMI: BOLU ÖRNEĞİ

Kentlerin değişen yapısı ile birlikte kente yüklenen anlamlar da değişmektedir. Bir kentin; tarihi ve kültürel miras açısından zenginliğinin, kentsel kimliğinin, geçirgenliğinin, okunabilirliğinin, kültürel tesis ve olanaklarının sayısının, farklı yaşam tarzlarını desteklenmesinin, erişilebilirliğin ve kültürel etkinliklerin yoğunluğunun planlama eylemlerindeki rolü ve etkinliği, kentsel gelişme dinamiklerindeki değişime bağlı olarak her geçen gün daha da fazla önem kazanmaktadır. Bilgi teknolojilerinin gelişmesi, kültür ve kültürle ilişkili endüstrilerin ülke ekonomilerindeki payının artması, eğitim seviyesinin yükselmesi, çalışan nüfustaki yüksek öğretim mezunlarının oranının artması, geleneksel ekonominin terk edilmesi kentte yaşayanların beklentilerinin değişmesine de neden olmaktadır. Kişilerin ve şirketlerin yer seçim kararlarında kültürel açıdan zengin ve gelişmiş kültür altyapısına sahip kentler ön plana çıkmaktadır.

Ekonomik, fiziksel ve sosyal yapıdaki bu değişim, kentlerin ele alınış biçiminin değişmesini de kaçınılmaz hale getirmektedir. Bu kapsamda; birbirinden farklı, kimliğine sahip çıkan, farklılıklar içeren, yeni farklılıklara olanak yaratan, kültürel çeşitliliği destekleyen, kültürel mirasını koruyan, yaşam kalitesi yüksek, kültürel yaşam açısından zengin kentler ön plana çıkmakta, kentleri bu kapsamda ele alan planlama yaklaşımı ise önemli bir çözüm haline gelmektedir. Bu nedenle kültürü planlamanın merkezine koyan kültür odaklı planlama yaklaşımı, kentlerin değişen ihtiyaçları karşısında ön plana çıkmaktadır.

Kültür odaklı planlama yaklaşımı, kentin ekonomik, sosyal ve fiziksel boyutları arasından kültür üzerinden bağlar kurması nedeniyle kentin tüm bileşenlerini rahatlıkla ele alabilmektedir. Kültürün antropolojik tanımının, bir başka deyişle insan ve mekanla olan bağlantısının merkezde bulunduğu bu planlama yaklaşımı, gelişmenin farklı boyutlarına işaret ederek, kentsel gelişmeye yön vermektedir.

Kültür odaklı planlama ile farklı disiplinler arasında kültür üzerinden bağ kurularak kentin gelişmesine yönelik hedef ve politikalar stratejik bir tutum içerisinde ele

alınmaktadır. Kültür odaklı planlama, kaynağını kentten ve yaşıayan kültürden alması nedeniyle kentlerin hızla değişen yapısına cevap verebilecek niteliktedir.

Kültür odaklı planlama;

- Kentin değerlerini stratejik bir tutumla ele alması,
- Günün ihtiyaçlarına göre şekillenebilmesi,
- Farklılıklara olanak yaratması,
- Esnek olması,

itibariyle kentlerin değişen yapısı göz önünde bulundurulduğuunda kentsel sorunlara karşı önlem almada önemli bir  z m haline gelmektedir.

Bu bağlamda; mekansal analizlerin de desteği ile Bolu için yapılan tüm çalışmalar kültür odaklı bir bakış ile değerlendirilerek, yeni bir planlama yaklaşımı geliştirilmeye çalışılmıştır.

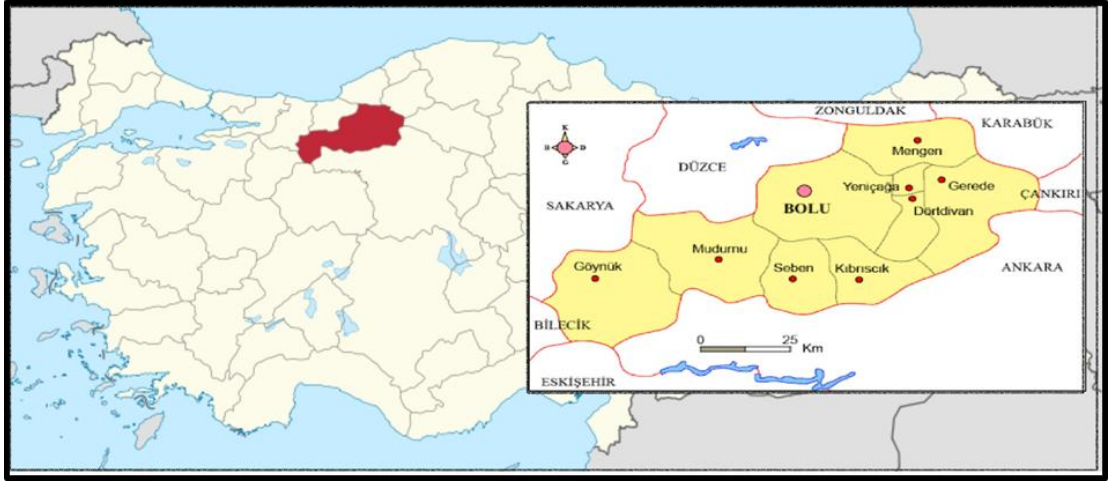
5.1. BOLU'NUN ÜLKE İÇİNDEKİ KONUMU

Bolu, Karadeniz Bölgesinde; kuzeyde Zonguldak ve Karabük, doğuuda ankırı, g neydoğuuda ve güneyde Ankara, güneybatıda Eskişehir ve Bilecik, batıda Düzce ve Sakarya illeri ile komşudur. Bolu il merkezi hem kendi ile merkezleri, hem de komşu il merkezleri ile yakın mesafeli olduğuundan ulaşım kolaylığına sahiptir.

Bolu kenti, Türkiye'nin yoğun nüfus kitlesinin bulunduğu iki büyükşehrin arasında ve yakın ulaşılabilir konumdadır. İl sınırları içinde yer alan çok sayıda doğal güzellikleri potansiyelinin turizm yönünden değerlendirilmesinde yetersiz kalınmıştır ( zcan, 1990,s:12). Kentin kasaba görünümü, 1992 yılında  niversitenin açılması ile gelişme göstererek değişmeye başlamıştır.

Bolu, dinlence kenti olarak, sakin bir yaşamın özelliklerini taşımaktadır. Büyük kentlere çok yakın konumda olmasına rağmen doğası fazla tahrip olmamıştır. Dış g  almaması nedeniyle oldukça homojen bir nüfus yapısı özelliğine sahiptir (nüfusun % 80'i Bolu doğumlu) (TUİK,1998,s:46).

Bolu kenti, Ankara' ya 1.5 ve İstanbul'a 2.5 saatlik karayolu ulaşım uzaklığı ile Türkiye nüfusunun yaklaşık üçte birine yakın, ulaşılabilir bir konumdadır. Kentin evresi, doğal güzellikler yönünden eşsiz bir yapıya sahiptir. Bu alanlar; Abant, Yedigöller ve Aladağlar gibi önemli doğal özelliklere sahip alanlardır.

Şekil 5.1.: Bolu'nun ülke içindeki konumu

Kentin fiziksel yapılaşması; özellikle kent merkezi, yeni gelişme alanları dışında çok düzenli değildir. Geçmiş dönemlerde Türkiye genelinde görülen çarpık ve dağınık kentleşme örüntüsü, benzer şekilde Bolu'da da karışık yaşam alanlarını ortaya çıkarmıştır: Kentin yoğun trafik, hava ve çevre kirliliği vb. gibi sorunlarının yanı sıra ekonomik gelişmesinde de yetersizlikler bulunmaktadır (Ulaşım-Art, 2009,s:21).

Kentin içinden D100 Karayolu ve kuzeyde çok yakınından, TEM (Trans European Motorways) otoyolunun geçmesi büyükşehirlere ulaşılabilirliğini kolaylaştırmaktadır. İlin bulunduğu coğrafik yapının genellikle dağlık ve ormanlık alan olması, diğer kentlerden daha farklı bir görünüm sergilemektedir. Kentin, etrafı dağlarla çevrili fiziksel formunun mevcut durumun iki katı kadar büyüyebilecek bir potansiyele sahiptir. Çanak şeklindeki ovanın fiziksel alan büyüklüğü olarak, 300 binden fazla nüfusu barındırabilecek kapasitesine sahip olmadığı açıklanmıştır (Taner, 2011,s:3).

Kentlerin, yaşanabilir mekânlar haline gelebilmesi için, yaşamı kolaylaştırıcı özelliklerin kentsel alanlarda yer alması istenilen bir durumdur. Bolu kenti; 2010 ve 2011 yıllarında yapılan araştırma sonuçlarına göre, Türkiye'de bulunan 81 kent arasında yaşanabilir kent sıralamasında, 7. sırada yer almıştır. Araştırmada 28 adet alt bileşenden oluşan altı ana başlıkta belirlemeler yapılmıştır. Bu başlıklar; ekonomi, sağlık, eğitim, güvenlik, kent hayatı ve kültür-sanat şeklindedir. Bu başlıklar altında; suç oranı, deprem riski, sanata ve spora ilgi, hava kalitesi, trafik, yeşil alanların miktarı, kişi başına düşen doktor ve hastane sayısı, ormanlık alan, kamu harcaması, gelir, konut açığı vb. gibi yaşanabilirlik kriterleri belirlenmiştir (BUSINESS,2011,s:14). Bolu, iki büyükşehir (Ankara ve İstanbul) arasında kentleşmeye ilişkin sorunları olmasına rağmen doğal güzelliklerinin öne çıkması ile yaşanabilir özelliği ağırlık kazanmıştır.

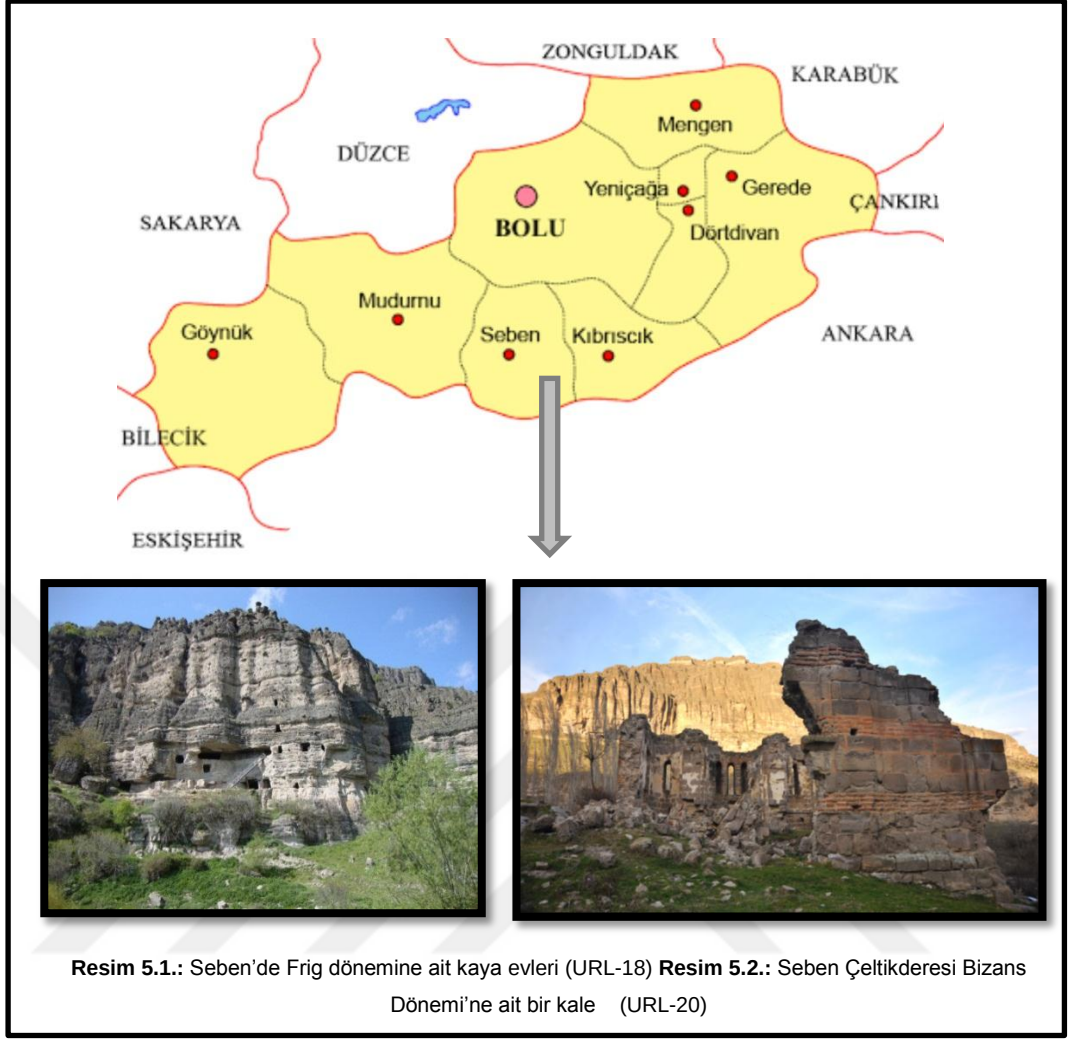
Yaşanabilir kent özellikleri; yerleşmenin yeterli sosyal donanım ve yeşil alana sahip olması ile kent içi ulaşılabilirliğin düzgün sağlanması olarak belirlenmektedir. Kentin trafik, hava ve çevre kirliliği vb. gibi sorunlarının yanı sıra ekonomik yapısının da çok fazla gelişmemiş olmasına rağmen, kenti çevreleyen doğal güzellikleriyle önemli bir dinlence bölgesi özelliğindedir. Bolu, dinlence kenti olarak, sakin bir yaşamın özelliklerini taşımaktadır (BUSINESS, 2011,s:19). Deprem bölgesinde olmasına rağmen, kent yaşamının sakinliği ve dinginliği ile özellikle emekliler için diğer kentler arasında, yaşanabilir kent özelliği öne çıkan bir yerleşmedir (Taner, 2014, s:24).

5.2. BOLU KENTİ'NDE KÜLTÜRÜN TARİHSEL-TOPLUMSAL EVRİMİ

Bolu'ya dair tarih öncesi toplumsal / kültürel yaşama ilişkin bilgiler kısıtlı olsa da; M.Ö.5000' den sonra Anadolu'ya gelen, M.Ö. 5000-3000 yılları arasında Orta Anadolu-Kızılırmak bölgesine yerleşen Önhititler'in izleri Bolu'da da görülür. M.Ö. 1200'lerde ise Trakya üzerinden Anadolu'ya geçen Frigler, Bolu'yu da içine alan Bitinya yöresine yerleşmiş, bu bölgedeki uygarlığın oluşmasında önemli rol oynamıştır.

Yörenin toplumsal evriminde daha sonra Lidyalılar, Persler, Makedonyalılar ve Romalılar etkili olmuştur. Ancak toplumsal / kültürel yapıda günümüz açısından asıl belirleyici olgu XI. yüzyıldandan sonra başlayan Türk egemenliğidir. Anadolu içlerine hızla yayılan Türklerin, bu bölgeye de hakim olmasıyla; Bolu, Türklerle Bizanslılar arasında bir sınır bölgesi olmuştur (Yurt Ansiklopedisi 2, 1982, s:1506).

Roma döneminde adı Claudiopolis olan Bolu yöresindeki kültürel yaşam 120'lerde oldukça canlanmıştır. Hristiyanlık'ın resmi din olmasıyla Bolu'nun Psikoposluk olarak ilan edilmesi ile kent, ayrı bir yere sahip olmuştur. 330'da Constantinople'un ortaya çıkışı ile dünyanın merkezinin Roma'dan İstanbul'a kayışı da, yöredeki kültürel yapıdaki değişikliklerin ortaya çıkışında önemli bir rol oynamıştır (Yurt Ansiklopedisi 2, 1982,s:1506).

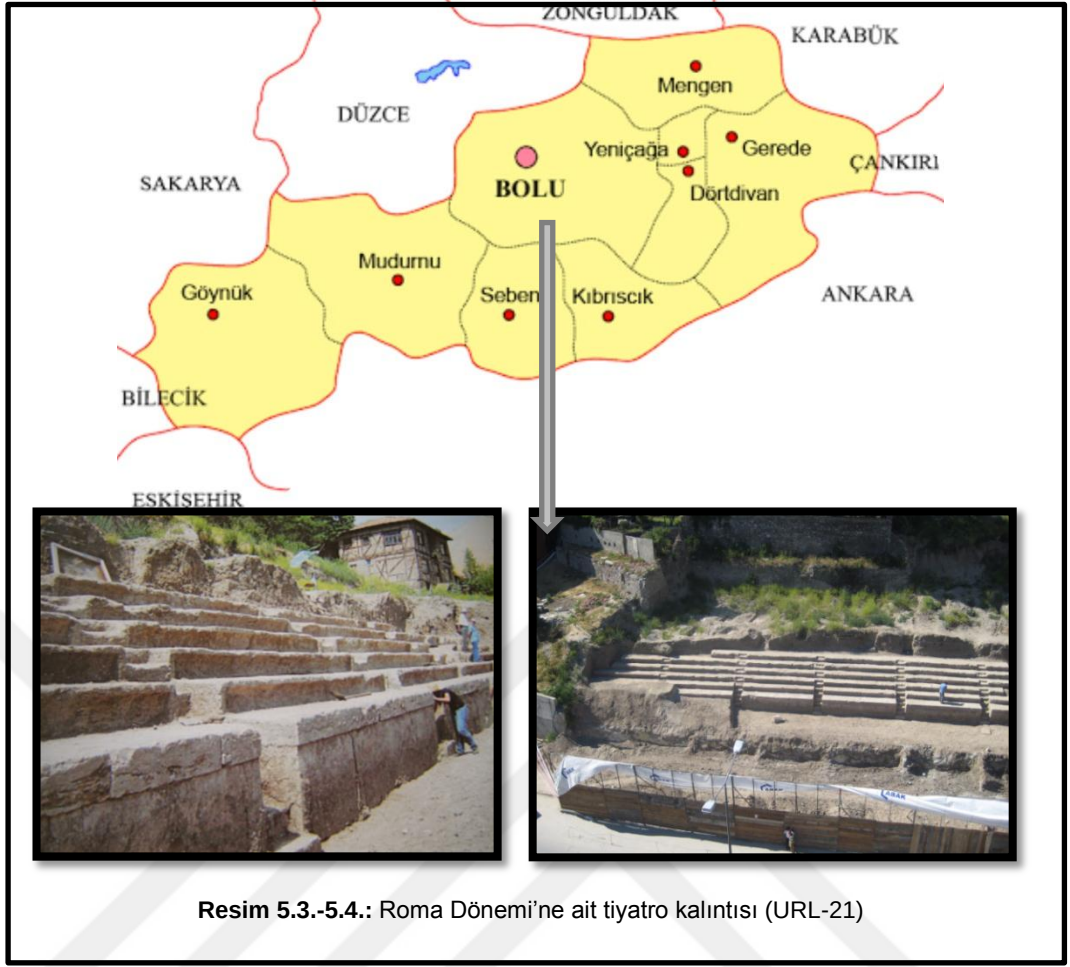

Resim 5.1.: Seben'de Frig dönemine ait kaya evleri (URL-18) **Resim 5.2.:** Seben Çeltikderesi Bizans Dönemi'ne ait bir kale (URL-20)

Selçuklu egemenliği yıllarında Bolu, İznik beyliğinin denetimi altındaydı. Bu bölge 11.yy'dan 13.yy'a kadar sürekli savaş ortamında kalmış, Türklerle Bizanslılar arasında el değiştirmiş, özellikle Haçlı seferleri sırasında tam bir toplumsal karmaşaya sahne olmuştur. 13.yy'da Türkleştirme hızlanmış; fakat Moğol istilası tam bir yıkıma neden olmuştur. Toplumsal çalkantılar Osmanlı egemenliğinin kesinleşmesinden sonra bir süre durulmuştur (Yurt Ansiklopedisi 2, 1982, s:1506).

Fatih döneminde merkezi otoritenin kurulması çabasına karşı Bolu'da pek çok ayaklanma olmuş, bunları bastırma çabaları süresince de sağlıklı bir gelişme belirememiştir. Bolu, Anadolu'da ayaklanmalara öncülük eden medreselerin en yoğun olduğu yerlerdendir. Bu da medreselerin yörenin toplumsal / kültürel yaşamında belirleyici bir güce ulaştığını göstermektedir.

16.yy'da Kanuni Sultan Süleyman'ın Bolu Valisi olduğu dönemde Bolu önemli bir ticaret merkezi durumuna gelmişti. Ekonomik yaşam; tarıma, hayvancılığa ve

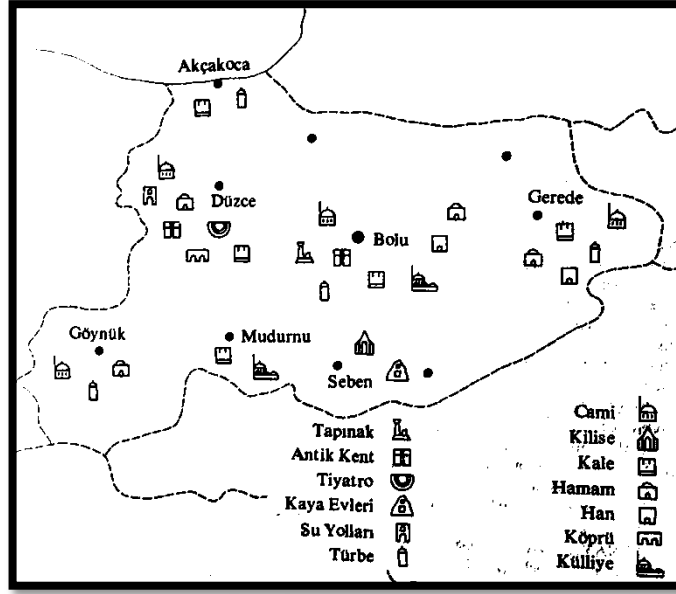
Resim 5.3.-5.4.: Roma Dönemi'ne ait tiyatro kalıntısı (URL-21)

ormancılığa dayanmaktaydı. 17.yy boyunca ise Bolu, ayaklanmaların ve eşkıyalığın yaygın olduğu bir yaşam sürmüştür (Yurt Ansiklopedisi 2, 1982, s:1506).

19.yy başlarında Müslüman Türkler yöre nüfusunun çoğunluğunu oluşturmaktaydı. Ermeniler ve Rumlar da bulunmaktaydı. 19.yy'a dek göçebe Türkmen aşiretlerinin damgaladığı yöre yaşamına, sonraları Kafkas kültürü de katılmıştır. 19.yy'ın ikinci yarısından başlayarak Anadolu ve Rumeli'ye geçen 300.000 dolayında Kafkas Türklerinin bir bölümü (Abazalar, Çerkezler, Adigeler) Bolu yöresine yerleşmiştir.

19.yy'da Bolu'da tarımsal yaşam ağırlıklı bir yer tutmakta, dağ köylerinde ormancılık yapılmakta, kent merkezlerinde ticaret yoğun olmasa da sürmekteydi. Ayrıca marangozluk, keten ve yün dokumacılığı ile beraber; un ve peynir üretimi de gelişmişti.

19.yy'da Osmanlı İmparatorluğu'nun giderek kötüleşen toplumsal-ekonomik yaşamının olumsuz etkileri, Bolu yöresinde de görülmüştür. Yenilgilerle sona eren savaşlar bu durumu daha da ağırlaştırıyordu. Bütün bu etkenler, yöredeki kültürel gelişmeyi tıkamış, canlı bir yapı oluşmasını engellemiştir. I.Dünya Savaşı'nın

Şekil 5.2.: Bolu'nun çevresiyle ilişkili tarih izleri (yurt ans.,s:1511)

olumsuz sonuçları, işgal, kırsal kesimden kentlere yönelen göç, yaşamı altüst etmiş ve karmaşık bir görünüm yaratmıştır (Yurt Ansiklopedisi 2, 1982,s:1510).

Yüzlerce yıl özgün kültür geçmişlerini koruyan, kendi gelenek göreneklerini sürdüren Türkmen aşiretleri Cumhuriyet Dönemi'nde etkinliklerini yitirmiştir. 1870 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra Kafkaslar'dan göçenler, özgün bir kültür adacığı oluşturmuş, yöre kültürüne kendi renk ve çizgilerini katmışlardır.

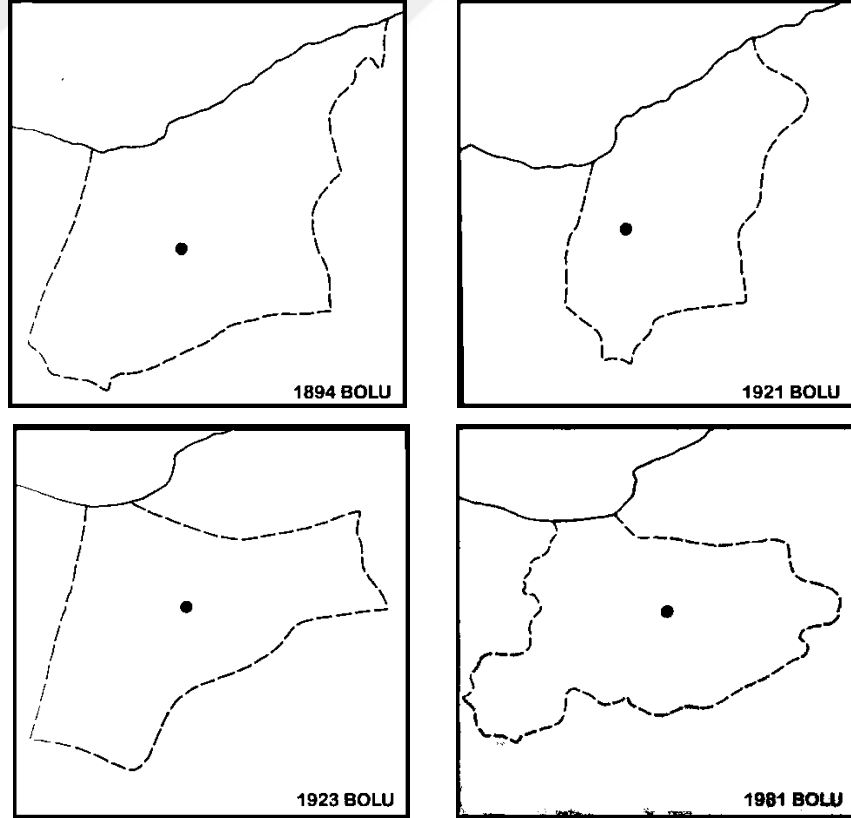
Cumhuriyet Dönemi'nde yörede düzenli bir toplumsal yaşama kavuşulduğu görülmektedir. Halk genellikle tarımsal üretim ile ilgilenmekte, ekonomik yaşamda ticaret de önemli bir yer tutmaktadır. Dağ köylerinde ormancılık önemli bir geçim kaynağıdır. Buralarda ulaşım güçlüğü kapalı yaşamın sürmesine yol açmış, bu da geleneksel yapıdaki çözülme uzun süre engellemiştir.

Kentsel alanlarda; ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi ve idari yapılarda meydana gelen değişimler fiziksel mekanı şekillendirmektedir. Ortaya çıkan "form"; zıtlıklar / farklılıklarla beraberinde benzerlikleri de taşımaktadır. Farklı sosyo-ekonomik ve kültürel gruplar, kentin fiziksel mekanında olanakları ölçüsünde yer almaktadırlar (Taner, 2014,sayı:1).

5.3. BOLU'NUN KENTLEŞME SÜRECİ VE YAPILAN PLANLAMA ÇALIŞMALARI

Bolu'nun yazılı tarih öncesi dönemine ilişkin bilgiler kısıtlı olmasına rağmen; muhtelif bölgelerden elde edilen verilere göre Bronz Çağ, Önhitit Devri, Hitit – Frig – Klasik Çağdan kalma çanak ve çömlekler, Truva I ve II kaplarına benzer zoomorfik kaplar, Klasik çağ nekropollerini kent tarihinin bu dönemlere değin uzandığını göstermektedir (Yurt Ansiklopedisi 2, 1982, s:1523).

M.Ö.1200-660 tarihleri arası Frigler, M.Ö.660-546 arası Lidyalılar, M.Ö.546-333 arası Persler, M.Ö.333-181 yılları arası Helenistik Dönem, M.Ö.328-75 arası Bitinya Krallığı, M.Ö.75- M.S.395 yılları arası Romalılar, 395-1080 arası Bizans Dönemi yaşanan Bolu; 13.yy da Anadolu Selçuklularının eline geçmiştir. 1324'de Osmanlı sınırlarına katılan Bolu, 1692 yılına kadar sancak beyleri tarafından yönetilmiştir. 1692'de sancak beyliği kaldırılarak Bolu voyvodalık olmuş; 1811'de Bolu Viranşehir adı ile mutasarrıflık kurulmuştur. 1864'de Bolu, Kastamonu vilayetine bağlanmıştır. 1908'de II.Meşrutiyet' ten sonra Bolu mutasarrıflık olmuş ve böyle yönetilmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra il merkezi durumuna getirilmiştir (Yurt Ansiklopedisi 2, 1982,s:1524).

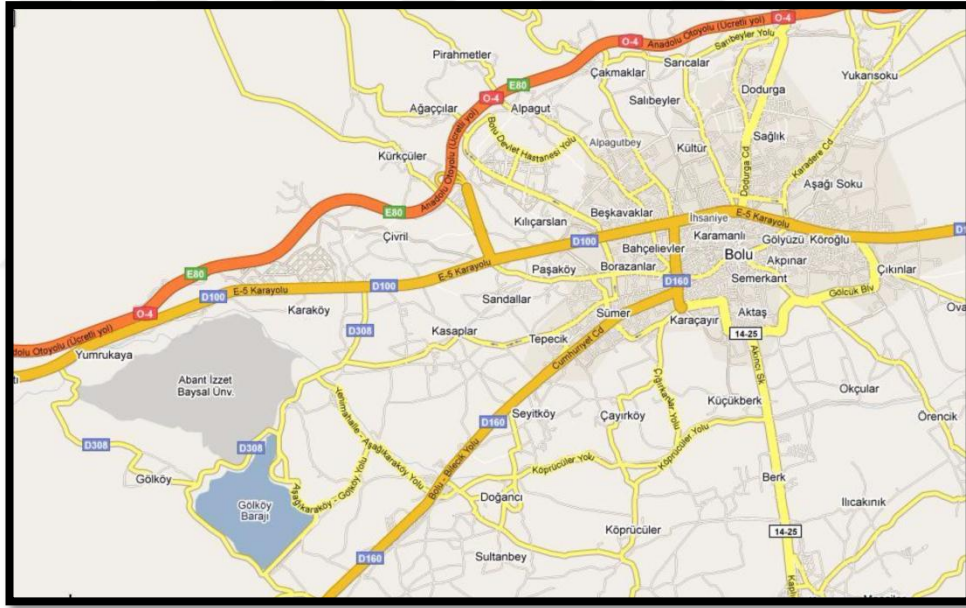

Şekil 5.3.-5.4.-5.5.-5.6.: 1894-1961 Bolu İli Sınır İzleri Kaynak: (Yurt Ans. 2, 1982, s:1523)

5.3.1. Bolu için İlk Planlama Deneyimleri ve Kentsel Arazi Kullanımı

Kentin fiziksel yapısındaki değişim 1940'lı yıllarda başlamıştır. 1944 yılında meydana gelen büyük deprem sonrası, hasarlı binalarla birlikte eski yapılar, tarihe ve kültüre sahip çıkılmayarak, yıkıma uğramıştır.

Ülke ölçeğine göre küçük bir kent olan Bolu'nun kentleşmesi 1950'li yıllarda hızlanmış ve bu gelişmenin en temel belirleyicisi, kentin ortasından geçen Ankara – İstanbul yolu olagelmıştır. Önceleri kentin içinden geçen karayolu, kentin omurgasını oluşturmakta ve çizgisel sayılabilecek bir biçim vermektedir. Ankara – İstanbul karayolunun düzenlenmesiyle birlikte merkez, anayol üstünde olmaktan çıkmış, geçiş kentin kenarına çekilmiştir. Ancak anayolun varlığı, kentin bu yönde gelişmesine yol açmış ve karayolu yeniden, çevre yolu özelliği önemli ölçüde azalacak biçimde yerleşme alanının içinde kalmıştır. Başka bir deyişle; karayolu, kent yaşamının ve çeşitli fonksiyonların bir parçası durumuna gelmiştir.

Şekil 5.7.: Bolu'nun ortasından geçen Ankara- İstanbul karayolu ve Tem Otoyolu, Akduman tarafından aktarılmıştır.

Bolu il merkezine ait ilk kent imar planı, 1951 yılında 750 ha üzerinden yapılmıştır. Ancak bu plan, kısa sürede gereksinimleri karşılayamaz duruma geldiğinden 20 yıllık süre dolmadan yeni bir imar planı çalışması yapımına gerek duyulmuştur. 1/5.000 ölçekli Nazım İmar Planı 1959'da düzenlenmiş, 1963'te de 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı onaylanmıştır. Yerleşimin gelişme hızı karşısında bu çalışmalar yetersiz kalmış ve revizyon planlar ile yoğunluk artışına olanak sağlanmaya çalışılmıştır (Yurt Ansiklopedisi 2, 1982, s:1506).

Kentteki bu planlama deneyim ve çabaları, planların (proje ve düzenlemelerin) gelişmeyi yeterince yönlendiremediğini, hatta bunları gözlemlemede de oldukça

BOLU'DAKİ PLANLAMA DENEYİMLERİNİN TARİHSEL SÜRECİ	
1944	-44 Depremi : Hasarlı binalarla birlikte tarihi yapıların da yıkıma uğraması
1951	-İlk imar planı; 750 ha alan üzerinde yapılmıştır.
1959	-1/5000 Nazım İmar Planı
1963	-1/1000 Uygulama İmar Planı
1970 – 1980	-Ankara-İstanbul karayolunun getirdiği mekânsal yönelimi, geleneksel merkezin gelişiminin sınırlanması
1985	-İmar Planı
1985- 2016	-1985 tarihli imar planı, sürekli revizyonlarla yürürlükte kalmaya devam etmektedir.

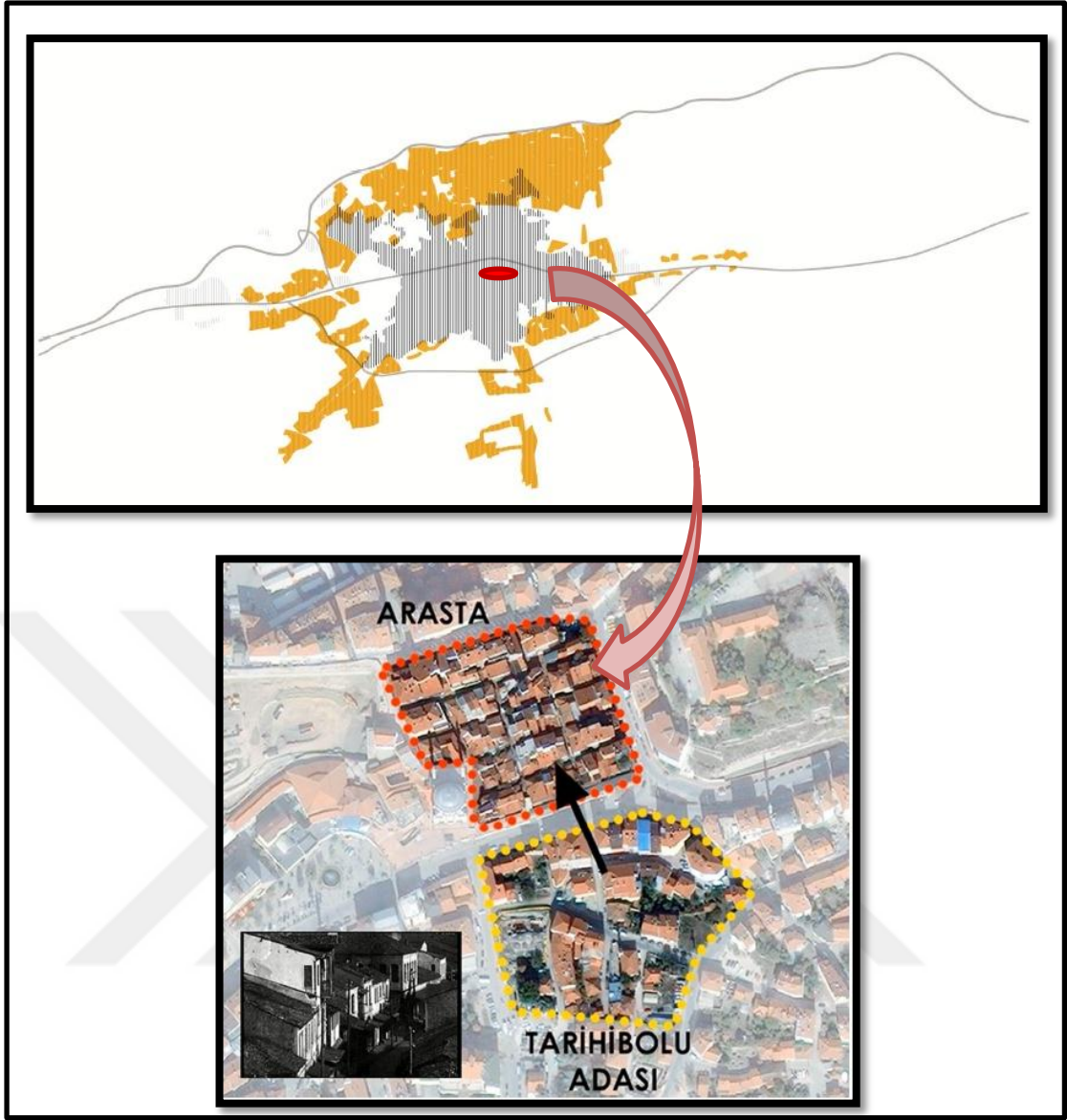
Tablo 5.1.: Bolu'daki planlama deneyimlerinin tarihsel süreci, Akduman tarafından tez kapsamında üretilmiştir.

geride kaldığını göstermektedir. Zamanlamadaki bu uyumsuzluk ve gecikme nedeniyle planlama çalışmaları; istenmeyen, denetlenemeyen plan dışı gelişmeleri yasallaştırmaya yönelik bir yapıya dönüşmüştür.

Tablo 5.1.'de de ifade edildiği gibi 1970-1980'li yıllarda; gelişmeleri belirginleşen sanayi ve küçük sanatların (üretim, onarım, ticaret ve yan hizmetler) kuruluş yeri seçimi ve işlemlerde merkezileşme bakımından karayoluna yönelme, kentin geleneksel merkezini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu merkezin örgütlenme, yapılaşma ve kurumlaşma düzeyi geçmiş dönemde, Düzce'nin de rekabeti ve potansiyeli nedeniyle oldukça sınırlı idi. Merkez ilçenin yatırımlarla birlikte sıçrama noktasına ulaştığı bir dönemde karayolunun getirdiği bu mekânsal yönelim, geleneksel merkezin gelişmesini tekrar sınırlamıştır.

Kent, önceleri tarihi merkez çevresinde gelişme göstermiş; daha sonra batıda açılan üniversitenin, 1999 Depremi sonrası inşa edilen konutların ve toplu konutların etkisi ile sıçrama yaparak kuzey ve batı yönlerine doğru yayılmaya başlamıştır. Kentin batı ve kuzey tarafında konut alanları, doğuda sanayi alanları ve askeri alan ve güneyde ise turizm alanı (dağ ve termal kaplıca) yer almaktadır.

Günümüzde yoğun trafik (özellikle merkezde otopark alanları eksikliği), hava ve çevre kirliliği (gelişigüzel yer seçen tavuk çiftliklerinin olumsuz etkileri) gibi sorunlar bulunmaktadır. Türkiye toplamının üçte biri karşılanan beyaz et üretimi, Bolu ekonomisine ivme kazandırırken; tavuk çiftliklerinin ovada gelişigüzel yer seçmeleri ve atıklarının çevreye bırakılması kirliliğe yol açılmaktadır. Bu durum turizmi olumsuz yönde etkilemektedir (Taner, 2014,s:1).

Şekil 5.9.: Bolu kentsel gelişim yönü (Kaynak: Bolu Vizyon Planı,2014)

Kent içinde, son 20 yıldır 1-2 katlı binaların yıkılmakta ve yerlerine yüksek katlı binalar yapılmaktadır. Yapılaşma düzenindeki yoğunluğa karşın, deprem korkusunun sürekli gündemde olması nedeniyle, inşa sırasında teknik kurallara uyulduğu belirtilmektedir.

Bolu'nun belediye ve mücavir alan sınırları içinde 23 adet köy bulunmaktadır. Bu köyler, ekonomik olarak kentle ilişki içinde olmalarının yanı sıra, kırsal nitelikli faaliyetlerini de sürdürmektedirler. Köyler, kent merkezine ortalama olarak 1-5 kilometre uzaklıktadır. Bolu kenti, genellikle il içindeki köylerden kente geçişle oluşan bir yerleşme olduğu; yakın köylerin kentle bütünleşmesi ile kent büyümektedir. Son dönemlerde bu köylerin 16 adedi Bolu Belediye sınırları içine alınmıştır. Gerekçe olarak; yakın kırsal alanlardaki yapılaşma faaliyetlerinin imar düzeni içinde, kontrol altına alınarak yerel hizmetlerin sağlanacağı; sosyal - teknik

altyapıya çözümler getirileceği, şeklinde açıklamalar yapılmaktadır (Taner, 2011,s:6). Köylerde, önlem alınmaması durumunda gecekondü ve izinsiz yapılaşmanın ortaya çıkacağı belirtilmektedir. Diğer taraftan bu yaklaşıma karşı çıkmaktadır: Kapsam içinde kalan köylerde, önemli miktarda tarım arazileri bulunmakta; sınır içine alınması yerine, mücavir alan içinde kalınarak tarım ağırlıklı niteliklerini korumalarının yerinde olacağı savunulmaktadır. Arazilerin arsa haline getirilmesinin, gelecekte köyleri ekonomik sıkıntıya sokacağı vurgulanmaktadır. Mevcut kent ve çevresinin çanak şeklindeki ovanın tamamı yapı ile dolduğunda tarım alanları da yok olacaktır. Ancak, kentin gelişme sürecinde, yakın köylerde bulunan alanların tarımsal niteliğinin korumasının da zor olacağı karşı yaklaşım olarak belirtilmektedir.

Kentin kuzey sınırlarında düşük yoğunlukta büyük parseller üzerinde; az katlı villalar manzaraya dönük şekilde inşa edilmektedir. Buna karşın, korunması gerekli tarım arazileri ise aşırı yoğunlukla imara açılmıştır. Kentin planlı gelişimi için; her türlü fiziksel, ekonomik, sosyolojik ve istatistiksel bilgilerden hareketle arazi kullanımının yeni durumu ortaya konulamamıştır. Yeni arazi kullanım verilerine dayanılarak mekansal planlamanın yapılması; aşamalar halinde uygulamaya konulması ve gelişigüzel istekler doğrultusunda değiştirilmesinin önlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Taner, 2011,s:8).

5.3.2. Bolu İçin Son Dönemde Yapılan Planlama Çalışmaları ve Kültür İzleri

Doğal güzellikleri ile bilinen Bolu, aynı zamanda bir tarih ve kültür şehridir. İlde 390 adet Sivil Mimari Örneği Yapı; 144 adet Dini-Kültürel Yapı (cami, türbe, han, hamam vb.); hükümet konağı, okul vb., 5 adet İdari Yapı; kale, sur duvarı vb., 7 adet Askeri Yapı ile anıt ağaç niteliğinde 14 adet Doğal Anıt olmak üzere toplam 560 adet tescil edilerek koruma altına alınmış taşınmaz kültür ve tabiat varlığı mevcuttur. İlimiz genelinde tescil edilerek koruma altına alınmış olan 73 adet arkeolojik sit, 3 adet kentsel sit alanı ve 7 adet doğal sit olmak üzere toplam 83 adet sit alanı bulunmaktadır. İl Kültür ve Turizm Müdürlüğüne ait Kültür Merkezinde bulunan müzede 3.286 adet arkeolojik eser, 1.677 adet etnografik eser ve 12.095 adette sikke olmak üzere toplam 17.058 adet eser bulunmaktadır (Bolu Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı).

Bolu ile ilgili yapılmış plan ve stratejiler arasından 1/100.000 Çevre Düzeni Planı, Bolu Belediyesi Strateji Planı ve Doğu Marmara Kalkınma Ajansının hazırlamış olduğu Katılımcı Planlama Çalışmaları incelenerek; Bolu'nun geleceğine yön verilen çalışmalardaki yaklaşımın kültürel izleri anlaşılmasına çalışılmıştır.

1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı (15.04.2014)

2025 Yılı'nı hedefleyen 1/100 000 ölçekli Bolu İli Çevre Düzeni Planı'nın amacı:

- İl'in planlama hedef ve stratejilerini belirlemek,
- İl'in doğal, tarihsel ve kültürel değerlerini koruyarak; farklı sektörlerin gelişme hedeflerini, sürdürülebilirlik bağlamında sağlıklı bir çevrede geliştirmek,
- Bolu ili 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı plan hükümlerine göre alt ölçeklerde hazırlanacak her türde fiziksel planlara girdi olacak planlama kararlarının temelini oluşturmak,
- Sosyal ve ekonomik nedenlerle yada herhangi bir afet nedeni ile ivedilikle planlanması zorunlu hale gelecek "Öncelikli Alanlar" için üretilecek planlama kararlarını yönlendirmek,

olarak belirtilmiştir. Valilik tarafından yapılan bu çalışmanın planlama ilkelerine göre, Bolu için; kültürden nüfus dengelerine, mutlak tarım arazilerinden doğal su kaynaklarına, ormanlardan konut ve sanayi alanlarına, turizmden afet yönetmeliklerine kadar pek çok alanda yapılacak uygulamalar için kavramsal bir altyapı oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu başlıklar arasında sosyo-kültürel değerlere dokunan planlama ilkeleri incelendiğinde;

- Bolu İli sınırları içinde var olan tüm doğal ve kültürel değerler ; 1/100.000 ölçekli planda öngörülmüş genel ilke ve hedefler çerçevesinde korunması
- Kentsel Gelişme Alanları'nda, yerleşmelerin nüfus projeksiyonu ve projeksiyon dönemlerine göre gerekli konut alanlarının etaplanarak açılması
- Belirlenen planlama bölgelerinde, bölgenin gereksinimine yönelik sosyal donatı alanları oluşturulması
- İlçeler itibariyle, Bolu İli 2025 hedef yılı nüfus dengelerinin ilçelere göre dağılımını bozacak noktasal sanayi, konut ve turizm kullanım kararlarının oluşturulmaması
- Tarihsel kimliği korunması gereken yerleşmelerde ve yakın çevresinde kimliğin bozulmasına neden olacak kararlar alınmasının önlenmesi
- Göynük yerleşiminin mevcut tarihi ve turistik kimliği geliştirilecek ve bu kimliği bozmadan kültür ve turizm hareketlerine katkısı olabilecek, çevre kirliliği yaratmayan küçük sanayinin özendirilmesi
- Kentsel Gelişme Bölgesi'nde hizmet sektörüne yönelik kullanımlar ile turizm ve sanayi desteklenmesi, ancak, tarihsel yerleşim bölgelerinin kimlikleri korunması

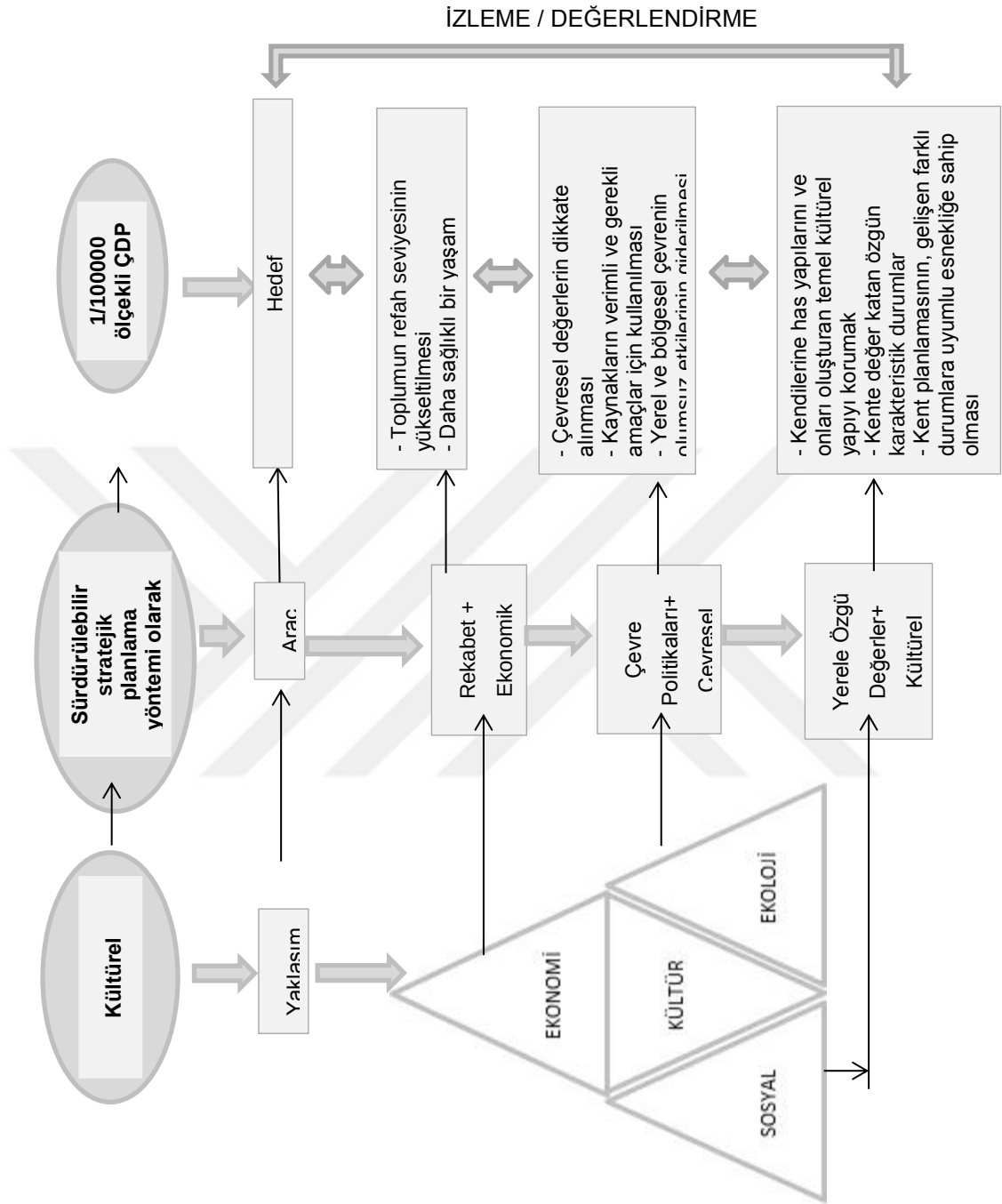
ilkeleri öne çıkmaktadır. Ayrıca; Sosyal Ağırlıklı Programlar uygulanması açısından bazı ilçeler planlama bölgesi olarak çalışılmıştır. Sosyal Ağırlıklı Program Bölgeleri içinde yer alan Mengen, Seben ve Kıbrısçık yerleşmeleri içinde; 1/25 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı yapılması öngörülen alanlarda temel ilke,

- Sosyal ve teknik altyapı yatırımlarını yönlendirmek,
- Nüfus kaybını önleyici işlevsel ve mekansal önlemleri yönlendirmek,
- Kırsal alanları alternatif çekim alanları olarak geliştirmek

olarak belirtilmiştir. Sosyal Ağırlıklı Programlar 'ın uygulanacağı İlçe Planlama Bölgeleri'nde ekonomik açıdan ölçek gözetilmeden özellikle ulaşım, iletişim, sulama vb. altyapı yatırımları ile kırsal ve kentsel yerleşim alanlarında yerleşik nüfusa beceri kazandıracak, ev ekonomisine katkı sağlayacak donatı alan ve tesislerine de yer verileceği belirtilmektedir.

Değerlendirme

Valilik tarafından 2014 yılında hazırlanmış olan bu çalışmanın çevresel ve fiziksel amaç ve ilkeleri ağırlıkta olmakla birlikte; sosyal ve kültürel denge unsurlarının da önemsendiği, en azından kavramsal olarak bir çalışma altyapısı oluşturulmaya çalışıldığı söylenebilir. Bununla birlikte; il genelinde valilikçe planlanan ya da yürütülen projelere baktığımızda, kentin kültürel yapısını koruma ve yaşatmaya dair uygulama projelerinin yetersiz kaldığını söyleyebiliriz.

Şekil 5.10. : 1/100000 Ölçekli Çevre Düzeni Planının Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi. Akduman tarafından tez çalışması kapsamında geliştirilmiştir.

Bolu Belediyesi 2015-2019 Strateji Planı

Hazırlanan 2015-2019 Stratejik Planında yedi amaç yer almaktadır. Yedi amaç altında 44 hedef, nihai amacı sağlamaya yönelik olarak hayata geçirilecek öncelikli alt alanları belirlemekte, stratejiler ise faaliyetlerin çerçevesini çizmektedir.

AMAÇLAR

- Amaç 1: Her Yönden Afetlere Hazırlıklı, Kentsel Altyapısını Güçlendirerek Sürdürülebilir Kentleşmeyi Sağlayan ve Konforlu Bir Kent Yaşam Alanı Oluşturmuş Bolu İli
- Amaç 2: İnsan Odaklı Belediyecilik Anlayışı İçinde Güvenli, Huzurlu Bir Barış Kenti Oluşturulması
- Amaç 3: Bütüncül Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Uygulamaları İle Toplumsal Refahın Arttırılması ve Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi
- Amaç 4: Katılımcılığın ve Hemşehrlik Hukukunun Geliştirilmesi, Belediye Faaliyetlerinin Tanıtılması ve Kültürel Hayatın Zenginleştirilmesi Suretiyle Marka Kent Oluşturulması
- Amaç 5: Bolu Belediyesinde Belirlenen Misyonu Yerine Getirebilmek ve Vizyona Ulaşabilmek İçin Danışma ve Destek Hizmetlerinin En Optimum Seviyede Yürütülmesi
- Amaç 6: Doğaya Saygılı, Sağlıklı ve Yaşanabilir Bir Çevrenin Oluşturulması ve Sürdürülmesi
- Amaç 7: Bolu'yu Yaşayanlara Ekonomik, Güvenli ve Konforlu Ulaşım Hizmeti Sunmak (Bolu Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı,s:40).

Stratejik planda yer alan kültür odaklı amaçların hedef ve stratejilerine bakıldığında;

Amaç 3: Bütüncül Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Uygulamaları İle Toplumsal Refahın Arttırılması ve Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi

- Hedef 3.1: Halkımızın Sosyal Refahı İçin Tüm Dezavantajlı Grupların Yaşam Kalitesini Yükseltmek
- Hedef 3.2: Yoksullukla Mücadele Etmek ve İstihdam Oluşturan Projeleri Desteklemek
- Stratejiler :
 - Yetki Alanında, Mutlak Yoksulluk Sınırının Altında Geliri Olan Hane Kalmamasının Sağlanması

- Engellilere ve Diğer Kırılgan Gruplara Uygun Çevre Şartlarının ve Diğer Olanakların Sağlanması

Amaç 4: Katılımcılığın ve Hemşehrlik Hukukunun Geliştirilmesi, Belediye Faaliyetlerinin Tanıtılması ve Kültürel Hayatın Zenginleştirilmesi Suretiyle Marka Kent Oluşturulması

- Hedef 4.1: Belediyemiz Çalışmalarının Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Kamuoyuna Duyurmak ve İlimizin Tanınırlığını Arttırmak
- Hedef 4.2: Sosyal Belediyecilik Anlayışı Doğrultusunda, Kültürel ve Sosyal Faaliyetler Düzenlemek ve Bu Faaliyetlerin İcrası İçin İmkan Sağlamak, Aidiyet Duygusu Oluşturarak Kentlilik Bilincinin Yaygınlaştırmak
- Stratejiler :
 - Kültürel zenginliğe, kültürel değerlere ve turizm potansiyeline ilişkin farkındalığı artırmak
 - Kent halkının kültürel, sanatsal, sosyal ve ekonomik faaliyetlere katılımını sağlamak (Bolu Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı,s:43)

Amaç 6: Doğaya Saygılı, Sağlıklı ve Yaşanabilir Bir Çevrenin Oluşturulması ve Sürdürülmesi

- Hedef 6.3: Çevrenin Korunması ve Çevre Kirliliğinin Asgari Düzeye İndirilmesine Yönelik Olarak Uygun Bir “Çevre Koruma Planı” Hazırlamak ve Uygulamak
- Hedef 6.4: Çevresel Kirliliği Azaltarak Sağlıklı Bir Kent Oluşturmak
- Hedef 6.6: Her Yıl Çevre Bilincini Arttırıcı Toplumsal Eğitimler Vermek ve Sürekliliğini Sağlamak
- Hedef 6.7: Kent Kimliği ve İmajına Uygun Tasarımlar Üretmek ve Denetimini Sağlamak
- Hedef 6.8: Kentin Tarihi, Doğal, Kültürel Envanterini Korumak
- Hedef 6.9: Mevcut Park ve Yeşil Alanları Revize Etmek; Mevcut Park ve Aktif Yeşil Alanları Artırarak Yeşil Alanların Etkili ve Rasyonel Kullanımını Sağlamak
- Stratejiler :
 - Mevcut parkların kalitesi ve fiziksel dokusunun geliştirilerek halkın kullanım imkânlarının artırılması
 - Belediyenin sosyal etkinliklerinin mümkün olduğunca yeşil alanlarda halka sunulmasının sağlanması
 - Katı atıkların geri dönüşümü sağlanarak çevre üzerinde yaratacağı olumsuzlukların giderilmesi

- Katı atık konteynerlerinin yer altına alınarak sağlık problemlerine, kokuya ve görüntü kirliliğine yol açmasının  nlenmesi
- Kentin sahip olduğu tarihi yapıların korunması ve restorasyonlarının yapılması
- "Köroğlu Parkı Projesi " İle Bolu'ya 75.000 m2'lik 3. Büyük Kentsel Rekreasyon Alanının Kazandırılması (Stratejik Planı,2014,s:46)

Değerlendirme

Bolu Belediyesi tarafından 2014 yılında hazırlanmış ve 2015-2019 yıllarındaki stratejilerinin ortaya konulduğu bu çalışmada; çevresel, fiziksel ve toplumsal öngörülerin bulunduğunu söylemek mümkündür. Yerel yönetimlerin; özellikle de belediyelerin planlama ve uygulama alanındaki etki çerçevesinin, diğer tüm mekanizmalardan daha geniş olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu bağlamda, planlama ve koruma kavramlarına karşı belediyelerin yaklaşımı oldukça önem arz etmektedir. Kentin kültürel yapısını koruma ve yaşatmaya dair söylemlere strateji planlarında yer verilmesine rağmen; uygulamaların yönetimsel iradelerin yaklaşımına göre şekillendiğini söylemek mümkündür. Özellikle sürdürülebilirlik, koruma ve yaşatma kavramları; yerel yönetimler tarafından tanıtım sloganları olarak kullanılmaktan öteye geçmeli ve kavramların özü yerel karar vericiler tarafından anlaşılıp  z msenerek, gerçek uygulama projeleri üretilmelidir.

Doğu Marmara 2014-2023 Bölge Planı Bolu İli Katılımcı Planlama Çalışmaları

MARKA tarafından hazırlanmakta olan Bölge Planı Bolu İli Çalışmalarının; Bolu'nun geleceğine dair amaç ve fikir birliğine ulaşılabilmesi ve bu suretle çalışmaların hayata geçirilebilmesi için tüm kesimlerce çalışmalara katılım sağlanması, yerel ve merkezi düzeyler arasında bilgi alışverişinin gerçekleştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda, Bolu ilinin ve Doğu Marmara Bölgesinin kalkınma sürecine katkı sağlamak amacıyla 29 Nisan 2013 tarihinde bir çalışma toplantısı gerçekleştirilmiş; proje önerilerinin, uygulayıcı otoritelerin ve uygulama periyodunun belirlenmesi amaçlanmıştır.

Çalışma toplantısı 5 masa etrafında odak grup görüşmeleri yapılarak devam ettirilmiştir. Bu odak gruplarda katılımcılar tarafından ortak akılla; Bolu 2023 vizyonuna erişilebilmesi için proje/faaliyet uygulamalarını tanımlamaları beklenmiştir. Odak gruplarda uygulanması gereken faaliyetlerin neler olduğu, uygulamayı gerçekleştirebilecek olan kurumların hangileri olduğu ve faaliyetlerin hangi zaman aralığında gerçekleştirilmesi gerektiği konuları üzerinde durulmuştur.

Odak Grup 1: Kültür ve Turizm

Odak Grup 2: Tarım ve Kırsal Kalkınma

Odak Grup 3: Sosyal Yapı

Odak Grup 4: Sanayi ve Ticaret

Odak Grup 5: Çevre ve Kentleşme (MARKA, 2013,s:15)

a) Odak Grup 1: Kültür ve Turizm

Alt Başlık 1: Kültür varlıklarının korunması, yaşatılması, gelecek kuşaklara aktarılması ve sürdürülebilir şekilde turizmde değerlendirilmesi

- Alt Başlık 2: Alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi ve turizmde hizmet kalitesinin artırılması
- Alt Başlık 3: Turizm yatırım alanlarının altyapısının geliştirilmesi
- Alt Başlık 4. Turizm yatırımlarının artırılması
- Alt Başlık 5. Turizm potansiyelinin tanıtımının yapılması ve bilinirliğinin artırılması (MARKA, 2013)

b) Odak Grup 3: Sosyal Yapı

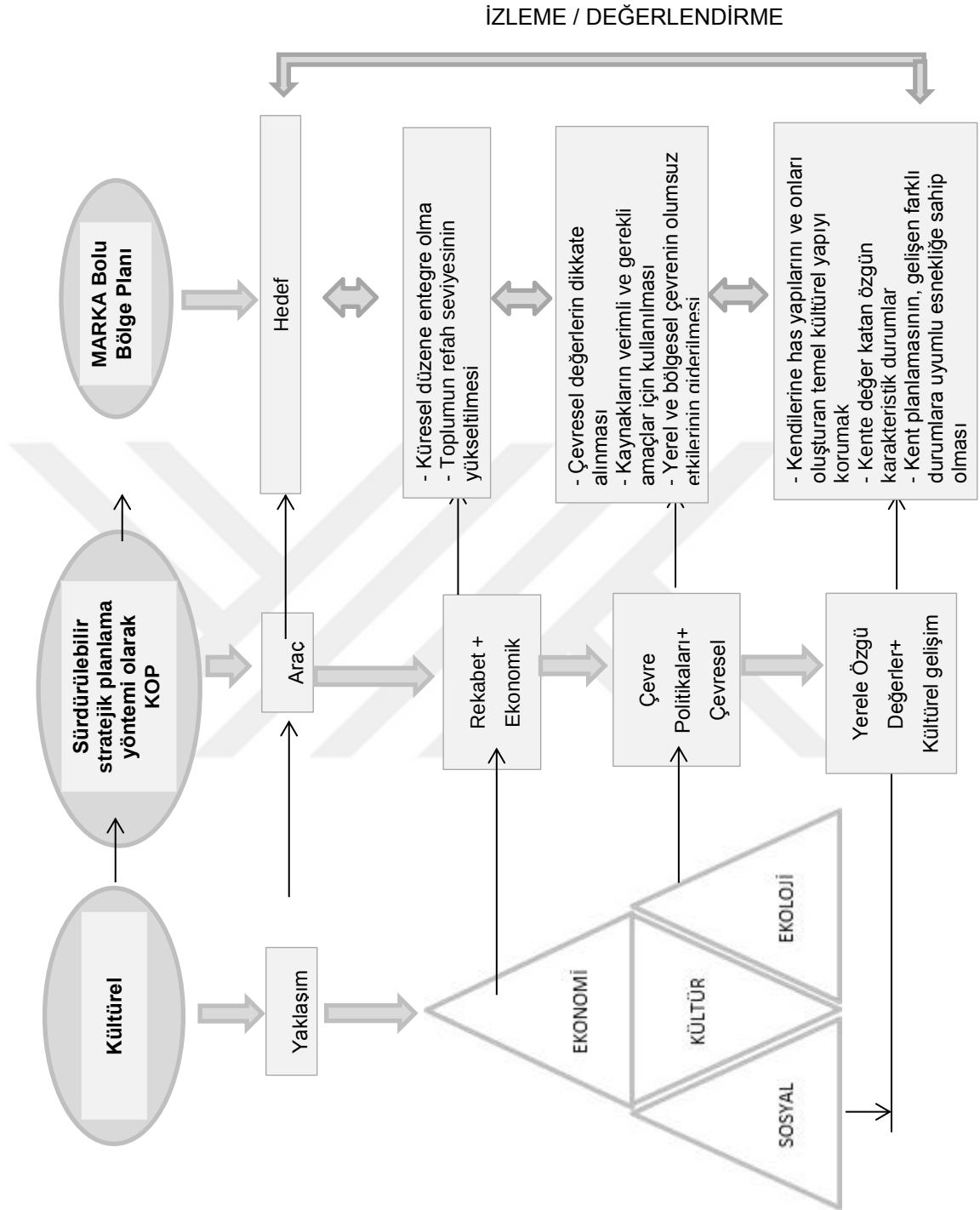
- Alt Başlık 1: Başta gençler olmak üzere toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak kültürel-sosyal etkinlik, spor vb. faaliyetlerin ve alanların geliştirilmesi

- Alt Başlık 2 : Sağlık hizmetlerinin ve altyapısının iyileştirilmesi
- Alt Başlık 3 : Eğitim hizmetlerinin ve altyapısının iyileştirilmesi
- Alt Başlık 4 : Aile ve sosyal hizmetlerin etkinliğinin artırılması, dezavantajlı grupların olanakların iyileştirilmesi (MARKA, 2013).

Değerlendirme

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanmış olan bu çalışmada; çevresel ve fiziksel amaç ve ilkeler ile birlikte; sosyal ve kültürel çalışmaların da yapıldığı söylenebilir. Ajansın Bolu için öngörmüş olduğu projelerin temas noktalarının geniş olması; il genelinde üretilebilecek projeler için de yönlendirici olabilecektir. Özellikle kültür alanında öngörülen çalışmalar; bu alanda projelerin muhatap bulabileceği ve desteklenebileceği hususunda umut verici olmaktadır.

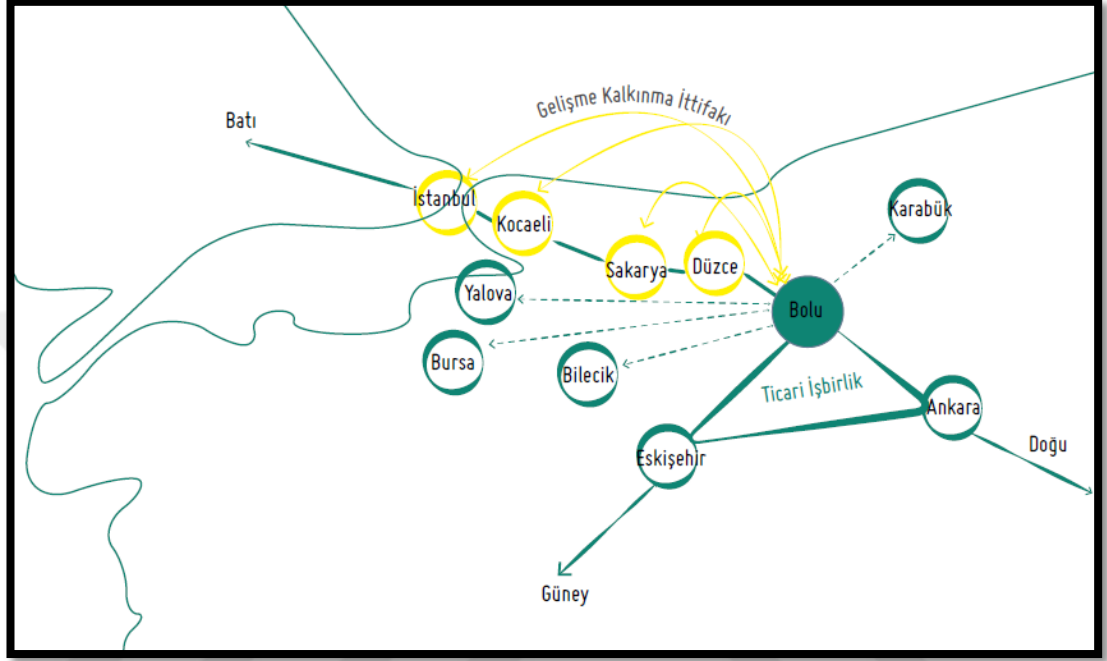

Şekil 5.12. : MARKA Bolu Bölge Planının Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi. Akduman tarafından tez çalışması kapsamında geliştirilmiştir.

Bolu İli Vizyon Planı

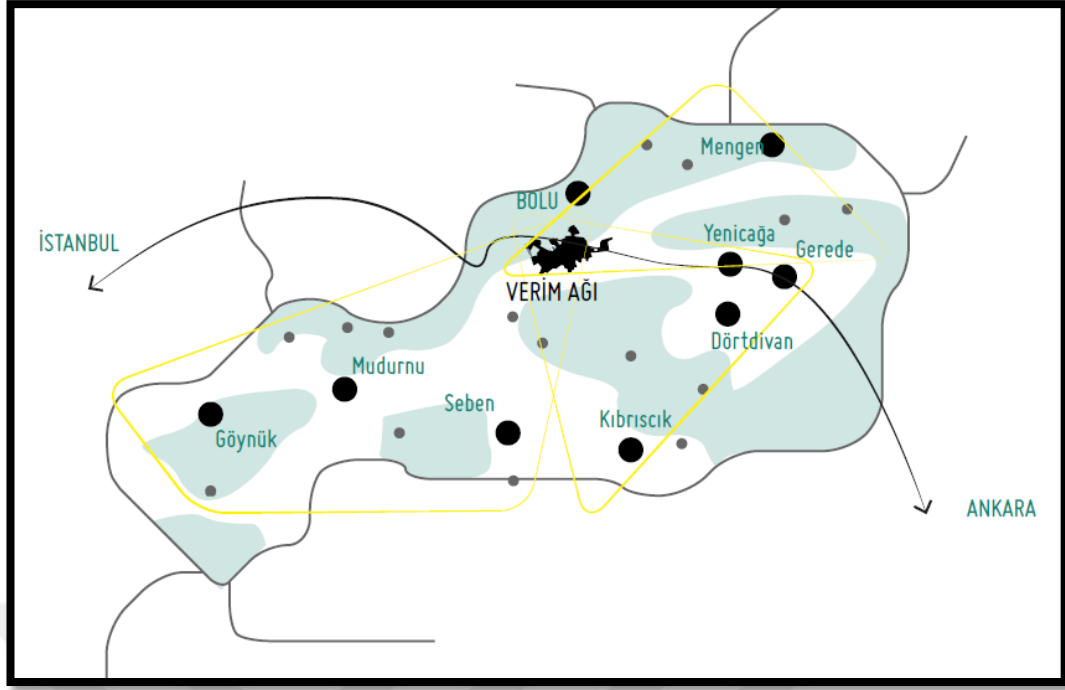
Bolu ili vizyon planı 2014 yılında, 'Kentsel Strateji' tarafından geliştirilen kapsam ve içerik çerçevesinde hazırlanmıştır. Bölgesel işbirliği ve kent kurgusu üzerine temellendirilen stratejik bakış çerçevesinde; Bolu'nun bölge içinde hangi stratejik rolü üstleneceği ve yeni kent kurgusunun ne olacağı belirlenmiştir.

Şekil 5.13.: Bolu'nun bölgesel işbirliği çerçevesi (Kaynak: Bolu Vizyon Planı,2014)

Bolu'nun bölgesel işbirliği çerçevesinde çevre illerle kuracağı temasal ittifaklar çeşitli farklılıklar göstermektedir. Ana özelliğini ekonomik faaliyetlerin oluşturduğu bu ittifaklar temelde ikiye ayrılmaktadır. İlki, kentin İstanbul, Düzce, Kocaeli gibi illerle kuracağı organize sanayi bölgesi gelişme ve kalkınma ittifakı olup, bu ittifak kentin, ülkenin önde gelen ticaret merkezlerinden biri olmasını sağlayacaktır. Bir diğer önemli ticari iş birlik ise kentin Ankara ve Eskişehir ile yapacağı ittifaktır. Kent, bu diğer gelişmiş iki ille beraber var olan ekonomik kalkınma düzeyini daha da ileriye taşıyacaktır. (Strateji & A.Faruk Göksu, 2014)

Ülkenin en önemli iki ilini (İstanbul-Ankara) birbirine bağlayan doğubatı aksı üzerinde yer alan Bolu, bu iki önemli il arasında hem ticari hem beşeri bir köprü görevi üstlenmekte ve bu özelliğinden beslenerek kendi kalkınma planlarını oluşturmaktadır.

Şekil 5.14.: Bolu'nun yeni kent kurgusu (Kaynak: Bolu Vizyon Planı,2014)

Bolu'nun yeni kent kurgusundaki yaklaşım göre (Bolu Kent Vizyonu,2014);

"Bolu kuracağı bölgesel ittifaklar sayesinde geliştireceği stratejileri kentsel ölçeğe indirgemeli ve değerleri, öncelikleri ve gelişim stratejileri doğrultusunda oluşacak kentsel vizyonlar ile kendi kent modelini oluşturmalıdır. Bu bağlamda, Bolu kent kurgusunu oluşturacak öncelikler şunlardır:

-Tematik sektörel odaklar (OSB, Lojistik Merkez, Dış Ticaret Merkezi, Üniversite, ARGE–Teknoloji Merkezi, KSS)

-Tematik alanlar (göl çevreleri, üretim alanları, sanayi alanları, tarihi ve kültürel yapıların yer aldığı bölgeler, doğal yaşam alanları)

-Kentsel gelişme yönü

-Üniversite-üretim işbirliği

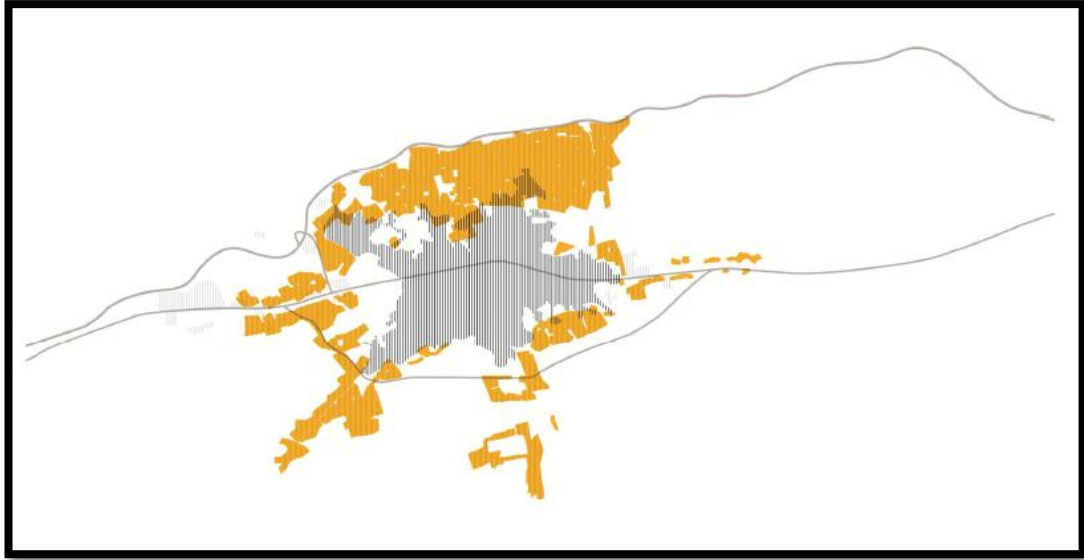
-Lojistik ve dış ticaret merkezi

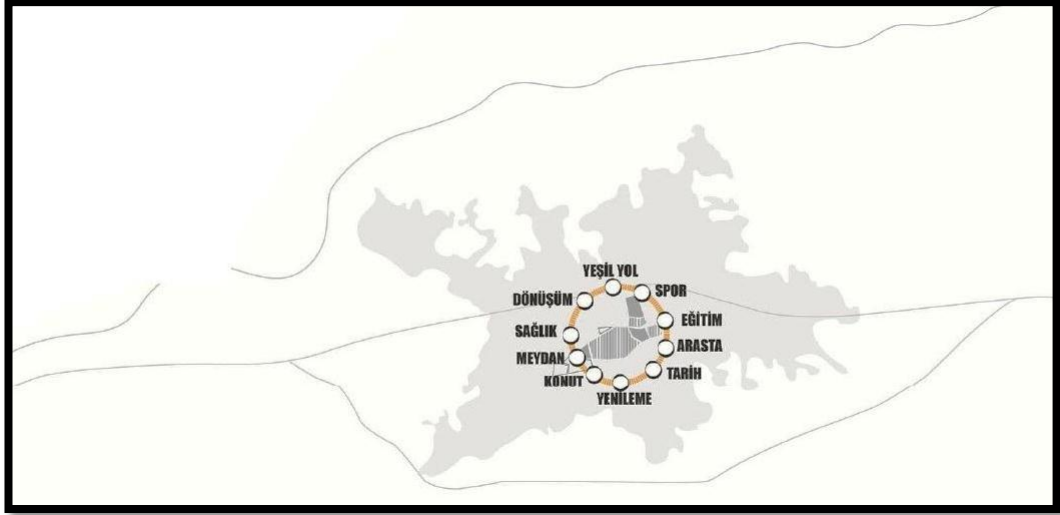
-4 mevsim turizm potansiyeli

-Sportif faaliyetlerin çeşitliliği

-Yerel kimliği oluşturan öğelerin ön plana çıkması (Koroğlu, Mengen Aşçıları, İzzet Baysal)" .

Bolu İli Vizyon Planı'nın yöntemi kenti anlama, planlama ve tasarlama üzerine kurgulanmış; bu bağlamda öncelikle kentin gelişim yönleri, planlama deneyimleri ve stratejik hedefleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Şekil 5.17.: Bolu'da geliştirilmesi planlanan projeler 2 (Kaynak: Bolu Vizyon Planı,2014)

Bu kapsamda üretilen projeler; yeni belediye meydanı ve kent meydanı projesi, Pazar yeri kentsel dönüşüm projesi, şehir stadının olimpiyat alanına taşınması projesi, arasta yenileme projesi ve tarihi Bolu adası projeleridir.

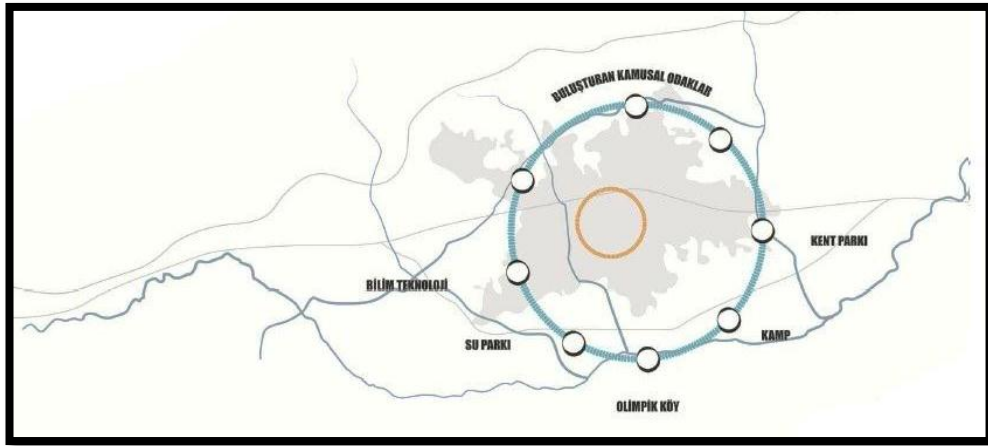

Şekil 5.18.: Belediye Meydanı Yenileme Projesi (Kaynak: Bolu Vizyon Planı,2014)

Şekil 5.19.: Kent Meydanı Projesi (Kaynak: Bolu Vizyon Planı,2014)

İkinci şema; merkez projelerini de kapsayan, su temalı çalışmaları ve projeleri içeren bir yapıyla oluşturulmuştur.

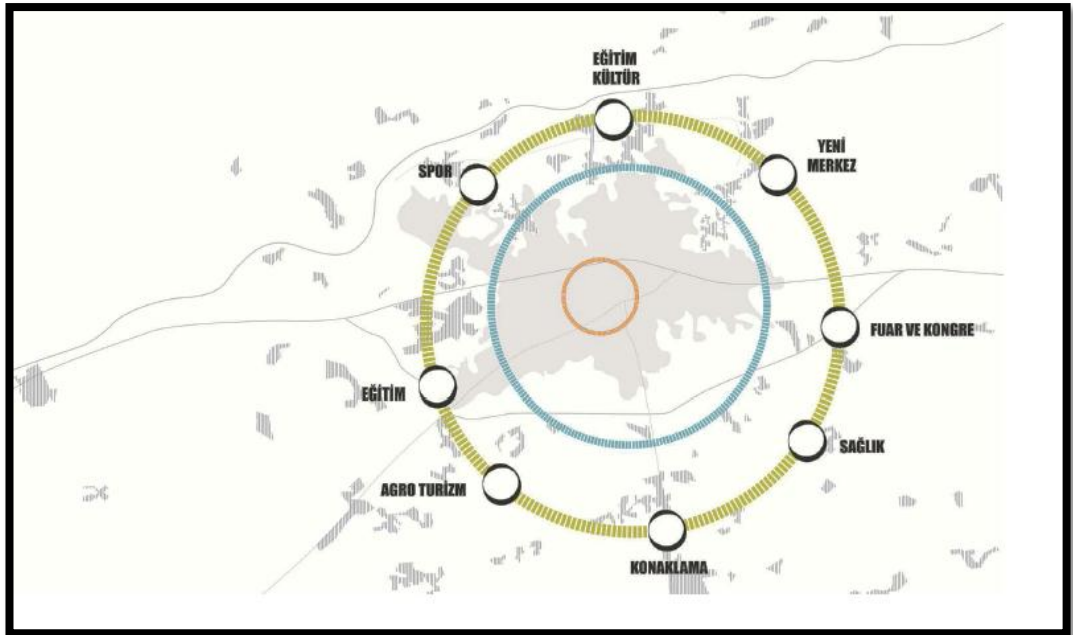
Şekil 5.20.: Bolu'da geliştirilmesi planlanan projeler 3 (Kaynak: Bolu Vizyon Planı,2014)

Bu kapsamda üretilen projeler; Kamu Binaları Adası ve Küçük Sanayi'nin Taşınması, Büyüksu Su Sporları ve Sahil Projesi, Ulaşım Amaçlı Bisiklet Yolu ve Karadere Tüneli Projesi'dir.

Şekil 5.21.-5.22.: Kamu Binaları Adası ve Küçük Sanayi'nin Taşınması Projesi (Kaynak: Bolu Vizyon Planı,2014)

Üçüncü şema ise; eğitim, kültür, sağlık ve turizm faaliyetlerini içeren, doğa ve kültürün bütünleşmesini amaçlayan bir yapı ile oluşturulmuştur.

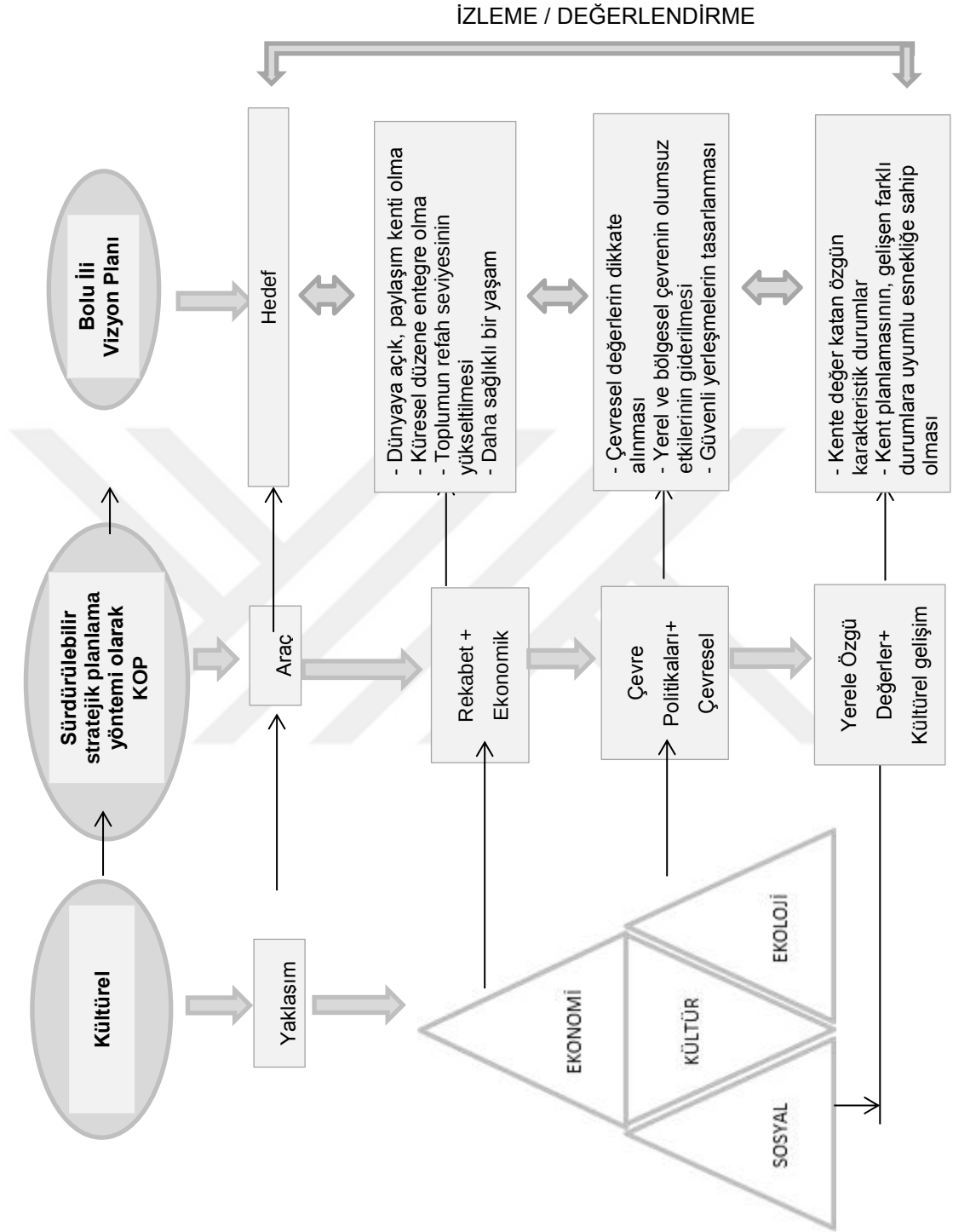
Şekil 5.23.: Bolu'da geliştirilmesi planlanan projeler 4 (Kaynak: Bolu Vizyon Planı,2014)

Bu kapsamda üretilen projeler; Köroğlu Parkı, Büyük Sanayi Projesi, Yaşlılar Köyü, Gölcük Projeleri, Golf ve Futbol Sahalarıdır.

Değerlendirme

Bolu'nun kentleşme sürecini planlar üzerinden incelediğimiz bu bölüm sonucunda; Bolu kentinde yapılan planlama çalışmalarının, gelişmekte olan planlama sürecini yakalama gayretinde olduğu, yeni yaklaşım ve uygulamalara hızlıca adapte olduğu görülmektedir.

Bu doğrultuda; yapılan planlama çalışmalarında Bolu'daki zengin kültürel birikimin göz ardı edilmemesi, yerel ihtiyaç ve sorunlara karşı insanların bir kentlilik bilinci geliştirerek yaklaşımlarına katkı sağlayacak ve kentlileri kaynaştırıcı bir etki gösterecektir. Hızlı kültürel değişimlerin etkisinde, kendi özgün kimliğine ulaşma potansiyeli taşıyan alanlar olan kentlerde; kültürün tutuculuk ekseninde değişime karşı sıkı sıkıya korunmasındansa, kendi özünden kopmadan kendini yeniden üretmesine uygun olan şartların oluşturulabilmesi önem arz etmektedir.

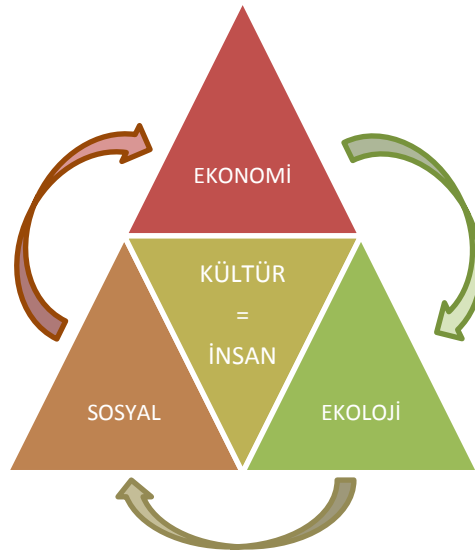

Şekil 5.24. : Bolu İli Vizyon Planının Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi. Akduman tarafından tez çalışması kapsamında geliştirilmiştir.

5.4. BOLU İÇİN KÜLTÜR ODAKLI PLANLAMA ÖNERİSİ

Mekan ve mekanın tarihi, değerleri ve dokusu; kent kimliğinin ve kent kültürünün oluşturulması için en temel unsurdur. Kentleri tektipleştirici etkilerden korumak adına; kentlere yeni bir kimlik kazandırmaya çalışmaktan ziyade o kentin tarihine bakılarak, kentin kültürünün özgün karakterini oluşturan değerlerin keşfedilmesi ve bu özgünlüğün günün şartlarının gerektirdikleriyle bütünleştirerek kentin kimliğinin sürekliliğinin sağlanması daha uygun olacaktır. Kentler; geleneksel değerler ve deneyimler ışığında günümüzün getirdiği sosyal, kültürel veya fiziksel sorunlara daha etkili çözümler geliştirebilecektir. Bu doğrultuda kültürel politikaların; kentin geleneksel ve kültürel özellikleri ile nüfusun kültürel karakteri ışığında oluşturulması; insanlarda, kente özgü olana dair bir aidiyet duygusu gelişmesini, insanların kentlerini sahiplenmesini sağlayarak kentin fiziksel, sosyal ve kültürel çehresini geliştirmeye yönelik bu çalışmalarda halkın desteği de alınabilecektir.

Sosyal, kültürel, ekonomik ve fiziksel anlamda farklı katmanların bir araya gelerek oluşturduğu uyumlu ve anlamlı birliktelik; kente ait olan, o kenti farklı kılan ve o kente değer katan bir unsur olarak kent kimliğini oluşturur. Kentteki gündelik hayatın akışı içerisinde, fiziksel ihtiyaçların giderilmesi için çalışmalar yapılırken, bunun kentin geçmişine ait özellikleriyle kaynaştırarak yapılması; kentin özgün dokusunu koruyup insanlara kent bilinci kazandırarak, insanları kentin bir üyesi, parçası veya vazgeçilmezi haline getirebilir. Bu bağlamda şekil 6'da da ifade edilmiş olduğu gibi; planlamada ekonomik, ekolojik, sosyolojik, mekansal vb. gibi ayrımlara gitmeden önce anlaşılması gereken nokta, yaşam alanlarımıza dair her şeyin insan odaklı olmasının gerekliliği ve önemidir. Kültürün ve kültürel sürekliliğin sağlanmasının önemi de bu noktada tekrar ortaya çıkmaktadır. İnsan ve kültür birbiri ile bütünleşmiş unsurlardır. Dolayısıyla, geçmişten gelen yaşam biçimi korunarak daha yüksek yaşam standartlarının sağlanabilmesi hedeflenmelidir. Kültürel sürdürülebilirlik olarak algılanan ve korunarak geliştirilmeye çalışılan kavram ise yaşam biçimi ve bunun mekansal yansımaları olarak tanımlanabilir.

Şekil 6: Kültür Odaklı Sürdürülebilir Yaşam Kurgusunun Şematik İfadesi. Tez çalışması kapsamında Akduman tarafından EC(1999)' dan uyarlanmıştır

Ulusal ve uluslararası örnekler de incelenerek; kültür odaklı planlamanın kentsel ve toplumsal gelişme için giderek daha fazla kabul gören bir planlama yaklaşımı olduğu görülmüş ve yerel yönetimler kültür odaklı bir planlama için model önerisi üzerine çalışmalarda bulunmuşlardır. Yerel yönetimlerin öncelik ve hedefleriyle kültürel stratejilerin bütünleştirilmesi; kültürel değerlerin günlük yaşamdan kopuk olarak ele alınması yerine, insan ihtiyaçları için veri olarak görülmesine olanak tanıyacaktır. Toplumun istek ve değerlerine daha derinden bakma olanağı sağlayan kültür odaklı planlama yaklaşımının en önemli etkisi ise “kültür” olarak algıladığımız her kavramın, toplumun beklentileri ve yerel yönetimlerin karar alma sürecinin bir parçası olabileceğidir. Kültür Odaklı Planlama, tüm birey ve toplulukların ülkenin zengin ve çeşitli kültürel yaşantısına dahil olmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Yerel yönetimlerin bu süreçteki en önemli rolü kültür kurumlarını desteklemek ve yerel düzeydeki kültürel ifade ve katılımın gerçekleşmesini sağlamaktır. Kültür Odaklı Planlama, kültürel yaşamın tüm yansımalarının sistematik ve entegre bir yolla sürece dahil olmasını sağlamaktadır.

Bu bağlamda; yapılan analiz çalışmaları sonucu Bolu için sosyo - kültürel bir yaklaşımla, kültür odaklı planlama önerisi oluşturma süreci başlamıştır. Öncelikle; kültür odaklı planlamanın belirtilmiş olan amaç ve hedeflerini dikkate alarak, Bolu için yapılacak bir planlama yaklaşımının amaçlarını, bileşenlerini ve aşamalarını tablo 23'deki gibi ifade edebiliriz.

BOLU İÇİN KÜLTÜR ODAKLI PLANLAMA ÖNERİSİ		
AMAÇLARI	BİLEŞENLERİ	AŞAMALARI
Bütünleşik kültür odaklı planlama için kapasite oluşturmalarını sağlamak	Kültürel Çerçeve	1. Hazırlık
		2.Araştırma
		3.Analiz
Yerel düzeyde; sürdürülebilir, bütünleşik ve stratejik kültür odaklı planlama çerçevesi sağlamak	Eylem Planı	4.Organizasyon
		5.Planın Ortaya Çıkarılması
		6.Planın Sergilenmesi ve Tartışılması
Merkezi yönetim tarafından yerel yönetimlere tahsis edilen sanat ve kültür fonlarının etkin şekilde değerlendirilmesi	Bütçe	7.Düzeltilme ve Değişiklikler
		8.Planın Yayınlanması
		9.Uygulama, İzleme ve Değerlendirme

Tablo 5.2.: Bolu için kültür odaklı planlamanın amaçları, bileşenleri, aşamaları (URL-25) Akduman tarafından tez kapsamında uyarlanmıştır.

Tablo 5.2.'de de belirtildiği gibi, kültür odaklı planlama kentin sahip olduğu tüm değerleri kapsamaktadır. Yaşam kalitesini etkileyen her alanda entegre politikaların geliştirilmesi, kentsel değerlerle yönetim planları ve stratejiler arasındaki gerekli bağlantıların kurulması kültür odaklı planlama yaklaşımı dahilindedir. Bu kültür odaklı planlama çalışmasının Bolu'da sosyal dışlanmanın önüne geçilmesi, kentsel dönüşüm, iş olanaklarının artırılması, daha güvenli yerleşmelerin yaratılması, toplumun refah seviyesinin yükseltilmesi ve daha sağlıklı bir yaşam tarzının desteklenmesi konularında yol gösterici olacağı değerlendirilmektedir.

Bolu için kültür odaklı planlama önerisinin en temel araçlarından biri olarak kültürel çerçevenin geliştirilmesi gösterilmektedir. Kültür odaklı planlama yaklaşımının sahip olduğu süreklilik ve devamlılık; stratejik ilişkiler, fırsatlar ve demokratik bir süreci bünyesinde barındırmaktadır. Stratejik yaklaşımın en temel özelliği bütünün içerisinde yer alan her bir parçanın, bir üst ölçekteki amaç, hedef, politika ve eylemlere ulaşmak için gerekli anlamlı bir parça olmasıdır.

Kültürel ve tarihi değerlerin; kent ve bölgenin bir parçası, ülke ve dünyanın ortak mirası olması sebebiyle bu değerlerin korunması ve kültür odaklı bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması hem ülke hem de kent için büyük önem taşımaktadır. Bolu'nun geleceğinin doğru kurgulanması için ortak değerlerin bir vizyon içinde ele alınması ve ortaya konulan stratejik hedefler, öncelikli program ve projelerin taraflarca benimsenmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda Bolu için kültür odaklı planlama önerisinin temel amacı; Bolu'nun kültürel birikimi ve doğal bereketi ile kurumsal becerileri bir araya getirerek farklılık ve farkındalık üzerine yenilikçi yaklaşımları sunmaktır.

Bolu'da kültür odaklı planlama önerisi için geliştirilmeye çalışılan sistematik içerisinde, süreci tamamlamaya yönelik dokuz aşama belirlenmiştir (URL-25, uyr. Akduman,2016):

1. Hazırlık

Plan sürecinin ilk aşamasıdır. Kültür odaklı planlama yaklaşımının genel koordinasyonunu ifade etmek amacıyla düzenlenen bu aşamada değinilen konular şunlardır:

- Karar mekanizmalarının bir araya getirilmesi; merkezi ve yerel karar alıcıların sürecin tüm boyutlarına dahil olmasının sağlanması
- Çalışma ekibinin oluşturulması
- Çalışma konularının ve süreci organize edecek finansal kaynakların belirlenmesi
- Organizasyon şemasının oluşturulması; kısa ve orta dönemli stratejilerin belirlenmesi
- Plan kapsamının belirlenmesi, çalışma çerçevesi oluşturulması; plan dahilinde değerlendirilecek konuların belirlenmesi, işbirliği anlamında genel koordinasyonun sağlanma şeklinin belirlenmesi
- Plan ölçeğinin kararlaştırılması
- Plan sürecinin belirlenmesi ve zaman çizelgesini oluşturulması

2. Araştırma

Bolu'da kültürel gelişme için gerekli bütünsel yaklaşımın en önemli başlangıç noktası kültürel etkinliklere karşı olan bilincin artırılması ve yerel halkın karşı karşıya olduğu kültürel meselelerin saptanmasıdır. İl genelinde yapılabilecek bir kültürel değerlendirme ve kültür haritalaması çalışması, bilincin artırılması için gerekli ve önemli adımlar olarak değerlendirilebilmektedir. Bu kapsamda ele alınabilecek konular şunlardır:

- Geniş kapsamlı stratejik bakış açısının oluşturulması: Kültürün etki edebileceği tüm çevresel, ekonomik ve sosyal konuların belirlenmesi.
- Konu ve fırsatlarla ilgili geniş çaplı bilgi elde edilmesi: Farklı departmanlar ve profesyonel grupların çeşitli aktivitelerle plan sürecine dahil edilmesi
- Halk katılımının sağlanması: Planın etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için kamunun aktif katılım ve desteği
- Niceliksel kültürel değerlendirme yapılması: Toplumun nüfus ve fiziksel yapısı ile ilgili verilerin toplanması, kültürel değer ve aktivitelerin detaylı bir profilinin çıkarılması
- Yaşam kalitesini arttıran ve azaltan faktörlerin belirlenmesi: Kültürel katılımı azaltan entelektüel, kültürel, ekonomik ve fiziksel engellerinden belirlenmesi

- SWOT analizinin yapılması: Kültürel gelişme için gerekli; güçlü yanlar, zayıf yanlar, fırsatlar ve tehditlerin belirlenmesi

3. Analiz

Analiz aşaması; öncelikli konuların belirlenmesi, planın amaç ve hedeflerine ulaşmak için gerekli gelişmenin koşullarının ortaya çıkarılmasını sağlamaktadır. Bu aşama, Bolu'da temel performans göstergelerinin ortaya çıkması ve izleme mekanizmalarının şekillenmesi açısından da büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda üzerinde durulması gereken konular şunlardır:

- Elde edilen tüm verilerin gözden geçirilmesi: Verilerin, amaç ve hedefler doğrultusunda, geniş kapsamlı stratejik bir perspektiften ele alınması
- Planı oluşturan temel hedeflerin yeniden değerlendirilmesi

4. Organizasyon

Bolu'da planlama ve kültürel gelişmenin etkin şekilde entegrasyonu organizasyon yapısı ve takım çalışmasına dayalı, idari işlerin en aza indirildiği bir karar alma süreci ile mümkündür. Bu aşamada dikkate alınması gereken konular şunlardır:

- Üst düzey yönetici kademesindeki kişilerin sorumluluklarının açıkça belirtilmesi
- Yerel yönetimin elindeki becerilerin gözden geçirilmesi
- Plancıların disiplinler arası en etkin noktalarda konumlandırılması
- Konseyin bütçe ve yönetim planına kültürel gelişmenin dahil edilmesi
- Konseyin kültürel değer ve kaynaklarıyla, kültürel gelişme arasındaki ilişkinin belirlenmesi
- Diğer konsey ve gelişme ajanslarıyla bölgesel ölçekte bağlantıların kurulması

5. Planın Ortaya Çıkarılması

Bu aşamada elde edilen veriler ışığında Bolu için kültür odaklı plan taslağının hazırlanması gerekmektedir. Uzlaşma sonucu hazırlanan taslak; üst düzey yöneticiler, yerel yönetim temsilcileri ve ajanslar olmak üzere plan sürecinde yer alan tarafların onayından geçmesi gerekmektedir. Taslak plan, kamuoyuna sunulmadan önce üçüncü aşamada geliştirilen göstergeler üzerinden yeniden ele alınmalıdır. Bu göstergelerin yerel yönetimin ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel strateji ile entegre olması gerekmektedir. Gerçekleştirilen eylemlerin planlama etkisini ölçmeye yarayan kültürel göstergeler şu konuları içermesi gerekmektedir:

- Kültürel içerik: Değerler, kimlik ve tarih
- Kültürel pratik: Yetkinlik ve kültürel ifadelere erişim

- Kültürel sonuçlar: Toplum tarafından başlatılan kültürel hareketler, hazırlanan kültürel aktivitelere halkın erişimi, kültürel aktiviteler için uygun olan alanların çeşitliliği, kültürel aktivitelerin halk tarafından kullanılma düzeyi

Bunun yanı sıra, yaşanabilirlik, kültürel canlılık ve toplumun yaşam kalitesinin etkileyen her türlü aktivite de değer olarak kabul edilebilmektedir. Bu göstergeler kültürel gelişme stratejilerinin toplum üzerindeki etkilerini ölçmelerinin yanı sıra, yerel yönetimin diğer politika ve aktivitelerinin kültürel canlılık üzerindeki etkilerini de  l ebilecektir.

6. Planın Sergilenmesi ve Tartışılması

Bu aşama, planın kamuoyuna sunulması ve katılımın başka bir düzeyine geçilmesidir. Plan taslağının tartışılması, önerilerin alınması, hata ve boşlukların düzeltilmesi, geri dönüşlerin alınması bu aşama içerisinde gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda düzenlenecek toplantılar yoluyla paydaşlar, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetim birimlerinin de taslak planın geliştirilmesine katkıda bulunması sağlanmalıdır.

7. Düzeltme ve Değişiklikler

Bu aşamada, bir önceki aşamada gerçekleştirilen toplantılar ve geri dönüşler sonucu planın revize edilmesi gerekmektedir. Planın son halinin belirli konuları içermesi beklenmektedir. Bu konular şu şekilde sıralanabilir:

- Planın geliştirildiği stratejik içerik
- Kültürel değerlerin nicel ve nitel verilerle ifadesi,
- Kültürel politikalar,
- Amaçlar,
- Yerel yönetimin diğer politika, strateji ve eylemleriyle olan bağlantıları,
- Farklı disiplinler ile olan bağlantıları,
- Ulusal ve bölgesel düzeydeki kültür politikaları ile olan bağlantıları,
- Temel performans göstergeleri,
- Uygulama ve eylem planı,
- Uygulamada sorumluluk sahibi olan kurum, kuruluş ve kişiler,
- Bütçe ve zaman  izelgesi.

8. Planın Yayınlanması

Bu aşamada plan uygulamaya geçirilerek başlatılmalıdır. Birey ve kuruluşların geniş işbirliği gerekmektedir.

9. Uygulama, İzleme ve Değerlendirme

Bu aşamada, planın sürekliliğini sağlayacak mekanizmaların kararlaştırılmış olması gerekmektedir. Plan, uygulama süresi boyunca gündemde tutularak kontrol edilmelidir. Plana nicel ve nitel güncel verilerin akışı sağlanmalı, gerektiği yerde düzeltme yapılmalıdır. Bunun yanı sıra, plan yılda bir defa gözden geçirilmelidir.

Birbirini tamamlayan bu aşamaların titizlikle tamamlanması; Bolu'ya kültür odaklı bir planlama için rehberlik edecektir. Temel olarak; öncelikle Bolu'nun sahip olduğu doğal ve kültürel miras alanları, somut olmayan kültürel miras değerleri, nüfus ve ekonomik yapısı analiz çalışması ile tespit edilecek, sonrasında katılımcı bir süreç ile kentin sorunları, fırsatları ve tehditleri ortaya konacaktır. Böylece yeni planlama yaklaşımının oluşum süreci başlamış olacaktır.

Ortak Vizyon

Kent ve içinde bulunduğu bölgeye biçilen vizyonlar göz önünde bulundurularak tez çalışması kapsamında belirlenen ortak vizyon: 'Tarihi ve kültürel mirasıyla geleceğine şekil veren, bölgesi ile işbirliği içerisinde güçlü bir kent' ve 'Tarihi ve kültürel miras potansiyeli ile bölgenin örnek kenti' dir.

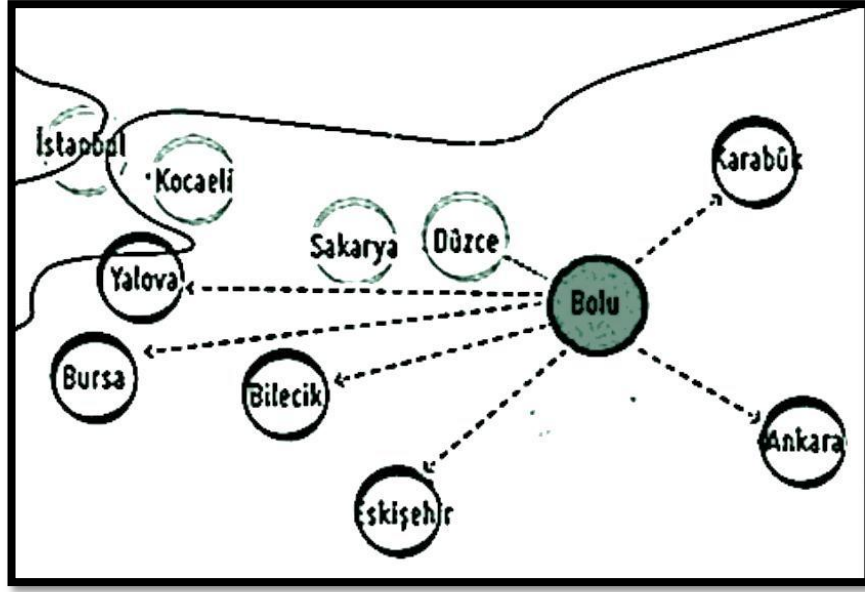
Amaç

Bolu Kültür Odaklı Planlama Önerisi' nin amacı; "Bolu'nun zengin tarihi - kültürel mirasını ve yerli halkını korumak, kente aidiyeti hissettirmek ve kentin kimliğine katkıda bulunmak adına; kentteki kültürel dokunun korunmasına yönelik yerel yönetimlerin çalışmalarıyla koordineli biçimde kentin toplumsal, ekonomik ve fiziksel sorunlarının bütünlük olarak çözülmesi" olarak belirlenmiştir. Bu amacı destekleyen temel anlayış ise; sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi adına insanların bilinçlerinin, farkındalıklarının ve sorumluluklarının bilincinde olmaları ve bu yönde hareket etmeleridir.

Stratejik Hedefler, Hedefler ve Eylem Alanları

Stratejik hedeflerin oluşturulmasında, dünyada gelişmekte olan yeni akımlar, kentin mevcut durumu ve bölge içerisindeki konumu göz önünde bulundurularak belirlenen bazı temel yaklaşımları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Bölge ölçeğinde işbirliği yöntemlerinin geliştirilmesi
- Kültürel mirasın korunması ve kentsel gelişme arasındaki dengenin kurgulanması
- Tarihi ve kültürel mirasın korunmasındaki uluslararası ve ulusal örgütlenmelerin önemi ve katkısı

Şekil 5.25.: Bolu'nun sınır ötesi ilişki bağlantıları. Akduman tarafından tez kapsamında geliştirilmiştir.

- Fiziksel çevre kalitesinin artırılması
- Koruma ve yaşatma yaklaşımlarının ele alınması

Belirtilen temel yaklaşımlar çerçevesinde, “Bolu Kültür Odaklı Planlama Yaklaşımı”nın stratejik hedefleri, hedefler ve eylem alanları ise şu şekilde sıralanabilir:

Stratejik Hedef 1: Bölgesel gücün ve sınır ötesi ilişkilerin yeniden kurgulanması (bkn.Şekil 5.25.)

Hedef 1.1: Bölgenin sınır ötesi ilişkilerinin yeniden ele alınması

Eylem 1.1.1: Sınır kentleri ile ekonomik ve kültürel işbirliği potansiyeli çalışması yapmak

Eylem 1.1.2: Uluslararası rekabet edebilirlik analizi ile sektörel kümelenme çalışması yapmak

Hedef 1.2: Kentler arası işbirliği modelinin geliştirilmesi

Eylem 1.2.1: Kentler arasında kültürel ve ekonomik liderlikler yaratmak

Eylem 1.2.2: Bolu'nun bölge içindeki rolünü ortaya koymak

Eylem 1.2.3: Bölgedeki mevcut işbirliği yapılarından faydalanmak

Eylem 1.2.4: Entegre ulaşım altyapı planını hazırlamak

Hedef 1.3: Bölge ekonomisinin yeniden kurgulanması

Eylem 1.3.1: Bölgesel ölçekte ekonomik analiz yapmak

Eylem 1.3.2: Ekonomik bölge forumu düzenlemek

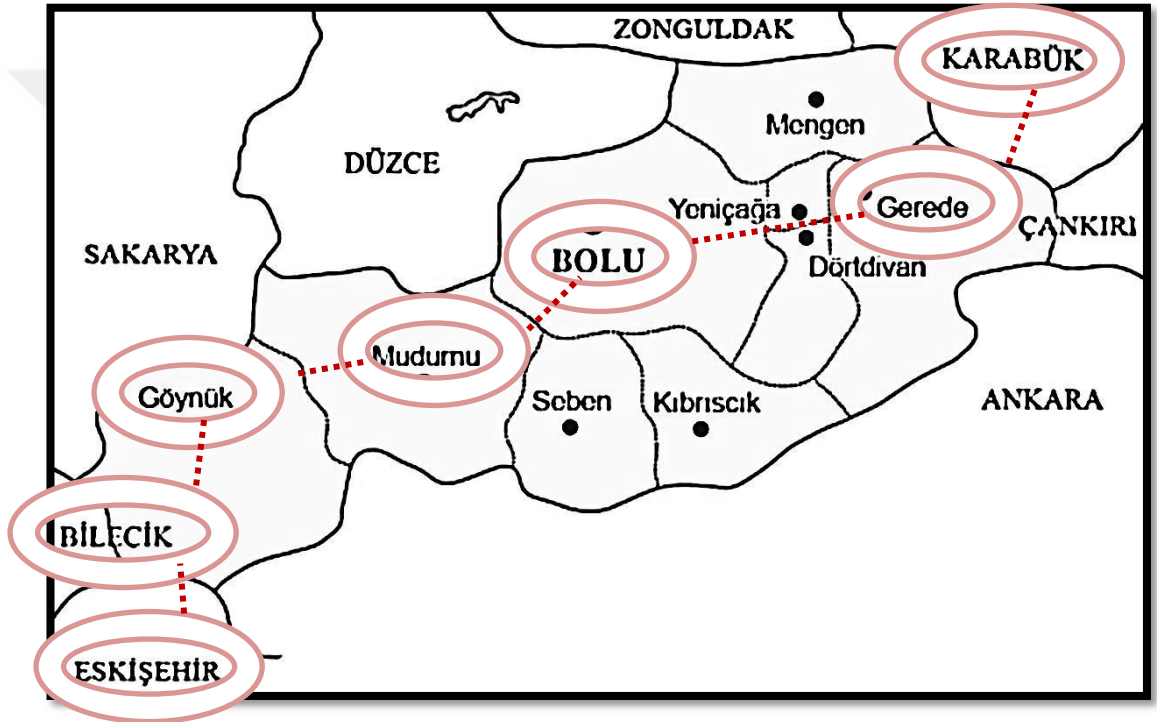
Hedef 1.4: Bölge ekonomisinde bilişim sektörü ve eğitimin ele alınması

Eylem 1.4.1: Üniversite bünyesinde bölgesel ölçekte bir yazılım merkezi kurmak

Eylem 1.4.2: 'İnsan Kaynakları Eğitim Merkezi'nin kurulması

Eylem 1.4.3: 'Toplumsal Araştırma ve Eğitim Merkezi' kurmak

Stratejik Hedef 2: Kültür odaklı kalkınma stratejilerinin belirlenmesi

Şekil 5.26.: Kültür ağı ilişki bağlantıları. Akduman tarafından tez kapsamında geliştirilmiştir.

Hedef 2.1: Bölgesel ölçekte entegre kültür ve ekonomi ağının oluşturulması (Şekil 5.26.)

Eylem 2.1.1: 'Bölgesel Kültür Koridoru' değerlerini ortaya koymak

Eylem 2.1.2: Bölgesel ölçekte kültürel ve ekonomik kümelenme çalışması yapmak

Eylem 2.1.3: Bölgedeki doğal turizm alanlarıyla ulaşım ilişkilerini güçlendirmek

Hedef 2.2: Kültür odaklı koruma ve yenileme stratejilerinin belirlenmesi

Eylem 2.2.1: Kültürel miras envanteri çıkarmak

Eylem 2.2.2: Kentsel koruma ve yenileme proje alanlarını belirleme kriterlerini geliştirmek

Eylem 2.2.3: Kentsel yenileme proje alanlarını belirlemek

Hedef 2.3: Kültür ve turizm ilişkisinin kurgulanması

Eylem 2.3.1: Turizmin fiziksel ve sosyal altyapısını geliştirmek

Eylem 2.3.2: Kentin konaklama olanaklarını arttırmak

Eylem 2.3.3: Kayak merkezini yeniden ele almak

Eylem 2.3.4: Bolu'ya özgü festivalleri ulusal ve uluslararası platformlara taşımak

Eylem 2.3.5: Bolu'nun tanıtım filmi ve broşürünü hazırlamak

Hedef 2.4: Tarihi ve kültürel miras sahipliliği bilincinin artırılması

Eylem 2.4.1:  ek l Kültür Elçileri programını uygulamak

Eylem 2.4.2: Kentin potansiyel ve sorunlarının tartışılabileceği bir portal hazırlamak

Eylem 2.4.3: AB Yaşam Boyu  ğrenme Programı'ndan yararlanma olanağını araştırmak

Stratejik Hedef 3: Bolu kent merkezi ve geleneksel doku dengesinin kurgulanması

Hedef 3.1: Bolu kentinin, geleneksel dokusunu koruyan ilçeler ile birlikte, il sınırları çerçevesinde mekansal gelişme denge stratejilerinin belirlenmesi

Eylem 3.1.1: Mekansal gelişim strateji çerçevesini oluşturmak

Eylem 3.1.2: Bolu'nun imar planlarını revize etmek

Eylem 3.1.3: Bolu kent merkezi ve ilçelerdeki tarihi doku arasında toplu taşımayı güçlendirmek

Hedef 3.2: Bolu kent merkezi ve ilçelerdeki tarihi dokunun buluştuğu geçiş bölgelerinin kurgulanması

Eylem Alanı 3.2.1: Geçiş bölgesinde kamusal alanları geliştirmek

Eylem Alanı 3.2.2: Geçiş bölgesini eğlenceli ve aktif ulaşıma uygun hale getirmek

Stratejik Hedef 4: Bolu kent merkezindeki tarihi çarşı ve tarihi mahallenin yenilenmesi

Hedef 4.1: Tarihi çarşmayı canlandırma stratejilerinin belirlenmesi

Eylem 4.1.1: Tarihi Arasta Çarşısı'nı yeniden düzenlemek

Eylem 4.2.2: Kent merkezinde sıkışan tarihi yapıları ortaya çıkarma

Eylem 4.3.3: Tarihi kent merkezinde yer alan otobüs garajını başka bir alana taşımak

Eylem 4.3.4: Tescilli yapıların arasındaki niteliksiz yapıları ortadan kaldırmak

Hedef 4.2: Semerkand Tarihi Mahalle Yenileme stratejilerinin ortaya konulması

Eylem 4.2.1: Mahalledeki tarihi yapıların envanterini çıkarmak

Eylem 4.2.2: Semerkand Tarihi Mahalle Yenileme Eylem Planı'nı hazırlamak

Eylem 4.2.3: Öncelikli yapıların rölöve, restorasyon, restitüsyon projelerini hazırlamak

Eylem 4.2.4: Yenileme projesi için 'Kent Atölyeleri'ni kurmak

Hedef 4.3: Aktaş Mahallesi'nin yeniden ele alınması

Eylem 4.3.1: Mahallenin yaşam kalitesini arttıracak ölçütleri belirlemek

Eylem 4.3.2: Doğal sit alanı içerisindeki uyumsuz yapıları ortadan kaldırmak

Hedef 4.4: Kültürel Miras Alan Yönetim Planı'nın hazırlanması

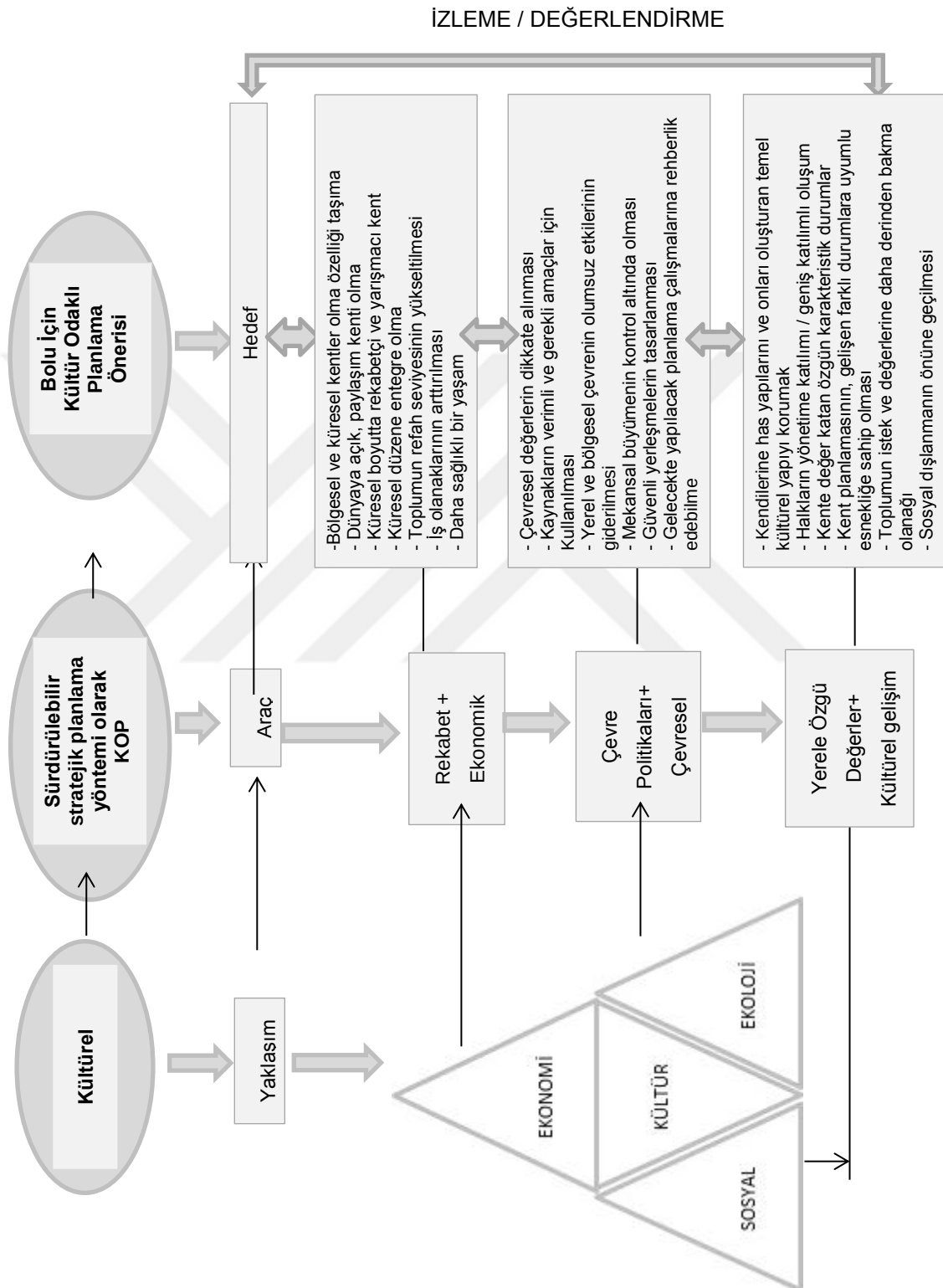
Eylem 4.4.1: Kültürel Miras Yönetim Strateji çerçevesini oluşturmak

Eylem 4.4.2: Kültürel miras program ve projelerini ortaya koymak

Değerlendirme

Bolu ve içinde bulunduğu bölge için belirlenen vizyonlar çerçevesinde, ortak vizyonu "tarihi ve kültürel mirasıyla geleceğine şekil veren, bölgesi ile işbirliği içerisinde güçlü bir kent" ve "tarihi ve kültürel miras potansiyeli ile bölgenin örnek kenti" olarak belirlenen Bolu için Kültür Bağlamında Sürdürülebilir Planlama Yaklaşımı önerisi; sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi adına insanların bilinçlerinin, farkındalıklarının ve sorumluluklarının bilincinde olmaları ve bu yönde hareket etmeleri anlayışıyla desteklenmiştir. Bu doğrultuda; Bolu'nun zengin tarihi / kültürel mirasını ve yerli halkını korumak, kente aidiyeti hissettirmek ve kentin kimliğine katkıda bulunmak adına kentteki kültürel dokunun korunmasına yönelik yerel yönetimlerin çalışmalarıyla koordineli biçimde kentin toplumsal, ekonomik ve fiziksel sorunlarının

bütünleşik olarak çözülmesi amacıyla stratejik hedefler ve eylemler geliştirilmiştir. Stratejik hedeflerin oluşturulmasında; dünyada gelişmekte olan yeni akımlar, kentin mevcut durumu ve bölge içerisindeki konumu göz önünde bulundurulmuştur.

Şekil 5.27. : Bolu Kültür Odaklı Planlama Önerisinin Kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımı kurgusu ile değerlendirilmesi. Akduman tarafından tez çalışması kapsamında geliştirilmiştir.

5.5. Bölüm Sonucu

Bolu için kültür bağlamında sürdürülebilir bir planlama yaklaşımı önerisinde bulunmak amacıyla yapılmış olan bu çalışmada; öncelikle süreç içerisinde planlama anlayışının yaşadığı değişimler irdelenerek, planlamanın kültürel sürdürülebilirlik ile olan ilişkisi incelenmiş, kültür odaklı sürdürülebilir planlama yaklaşımına örnek olabilecek Dünya ve Türkiye örnekleri incelenerek kavramsal bir altyapı oluşturulmaya çalışılmıştır. Bolu kentinin tarihsel süreci ve mekandaki kültürel izlerini inceleyerek devam edilen çalışmada; Bolu'nun yaşadığı kentleşme ve planlama tecrübelerine değinilerek, kültürel değerlere dokunan tüm başlıklar incelenerek, tez çalışmasının ana teması çerçevesinde değerlendirilerek tartışmaya açılmıştır.

Bu bağlamda içerisinde değerlendirildiğinde, insan odaklı planlama yaklaşımı çerçevesinde, kültürel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesinin önemi ve bu kapsamda, kültür ve mekan biçimlenmelerinin karşılıklı bir etkileşim içerisinde oldukları; temelde mekan öncelikli yaklaşım olarak görülen planlama unsurunun, kültürel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi adına gerek mekan biçimlenmesine müdahale biçimleri gerekse mevcut sosyo-kültürel yapının analiz edilerek ortaya çıkarılabilmesi ve korunması adına en önemli araç olarak değerlendirilebileceği vurgulanmıştır. Kavramsal çerçevede yer verilen bu noktaların ardından, örnek alan çalışmasına geçmeden önce, dünyada yaşanmış farklı deneyimlerden faydalanılabilmesi ve tecrübelerden yola çıkarak başarılı yaklaşımlar geliştirilebilmesi adına çeşitli dünya örnekleri incelenerek aktarılmıştır. Bu dünya örnekleri genelinde ön plana çıkmış olan nokta; halkın, yapılan plan ve projelere maksimum katılımının sağlanması ve bu çerçevede mevcut sosyo-kültürel yapıya en uygun kararların getirilerek halkın da bunu benimsemesinin sağlanması şeklinde değerlendirilebilir.

Ülkemizde planlama yaklaşımının henüz kültürel odaklı ve katılım anlayışı çerçevesinde gerçekleştirilmediği ve herhangi bir planlama yaklaşımının geliştirilememiş olduğu ortadadır. Bu değerlendirmeler çerçevesinde bizim için asıl önemli olan nokta ise, belirtilen unsurların yanı sıra; çalışma alanı olarak seçilen Bolu'nun tüm bu açıklama ve bakış açıları kapsamında nerede durduğu ve ne şekilde çözüm önerilerinin geliştirilebileceğidir.

Bolu İçin Kültür Odaklı Planlama Önerisi oluşturabilmek adına; öncelikle Bolu kentindeki mekânsal kullanımda kültürün izleri tespit edilmiş, bu çerçevede kültürün tarihsel ve toplumsal devrimine yer verilmiştir. Çalışma konusunun özü “kültür-insan-mekan” birleşimine temellendirildiğinden; kenti anlamaya fiziksel ve sayısal verilerden değil, kültürel-sosyal-tarihsel değerlerden başlanmıştır. Kentte yapılan

planlama çalışmaları ve kentleşme sürecine dair bulgular, bu değerlendirmenin üzerine inşa edilmeye çalışılmıştır.

Bu bağlamda Bolu kentinde yapılan planlama çalışmaları değerlendirildiğinde; planlamanın gelişmekte olan sürecini yakalama gayretinde olduğu, yeni yaklaşım ve uygulamalara hızlıca adapte olduğu grlmektedir. Bu noktada yerel yöneticilerin, plancıların, mimarların ve en önemlisi halkın unutmaması gereken gerçek şudur: Kültür, sahiplenmeyi, sahiplenme korumayı, koruma ise toplum bilincinin artmasını tetiklemektedir. Kentin tarihi değerleri mevcut ise, bölge halkının belirli bir ortak kültürü olduğu ve bu değerleri belirli bir bilinç çerçevesinde sahiplendikleri görülmüştür. Plan yapılırken var olan kültürün korunması, koruma için gerekli bilincin topluma aşılanması, ayırım gözetmeksizin toplumun sosyal açıdan refaha kavuşturulması uygulamalarda ön plana çıkmalıdır.

Bolu'nun zengin tarihi - kültürel mirasını ve yerli halkını korumak, kente aidiyeti hissettirmek ve kentin kimliğine katkıda bulunmak adına; kentteki kültürel dokunun korunmasına yönelik yerel yönetimlerin çalışmalarıyla koordineli biçimde kentin toplumsal, ekonomik ve fiziksel sorunlarının bütünleşik olarak çözülmesi amacını taşıyan bu çalışmada sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi adına insanların farkındalıklarının ve sorumluluklarının bilincinde olmaları ve bu yönde hareket etmelerinin önemine vurgu yapılmaya çalışılmaktadır.

Bolu Kültür Odaklı Planlama nerisi, kentin bütününü ele alan, sorunları kültür eksenini üzerinden değerlendiren; kenti, bölgesi ve ülke içerisinde değerlendirerek kültürel değerlerini hem ekonomik hem de toplumsal gelişme için bir araç olarak kullanan, kent merkezi ile tarihi-geleneksel doku arasındaki mekânsal dengeyi kültür aracılığı ile kuran; katılım ve şeffaflık üzerinde önemle durarak tüm bu kavramları planlama sürecine dahil eden bir çalışmadır.

6. SONUÇ / DEĞERLENDİRME

Kentlerin değişen yapısı ile birlikte kente yüklenen anlamlar değişmektedir. Bir kentin; tarihi ve kültüre miras açısından zenginliğinin, kentsel kimliğinin, geçirgenliğinin, okunabilirliğinin, kültürel tesis ve olanaklarının sayısının, farklı yaşam tarzlarını desteklenmesinin, erişilebilirliğin ve kültürel etkinliklerin yoğunluğunun planlama eylemlerindeki rolü ve etkinliği, kentsel gelişme dinamiklerindeki değişime bağlı olarak her geçen gün daha da fazla önem kazanmaktadır. Bilgi teknolojilerinin gelişmesi, kültür ve kültürle ilişkili endüstrilerin ülke ekonomilerindeki payının artması, eğitim seviyesinin yükselmesi, çalışan nüfustaki yüksek öğretim mezunlarının oranının artması, geleneksel ekonominin terk edilmesi kentte yaşayanların beklentilerinin değişmesine de neden olmaktadır. Kişilerin ve şirketlerin yer seçim kararlarında kültürel açıdan zengin ve gelişmiş kültür altyapısına sahip kentler ön plana çıkmaktadır.

Ekonomik, fiziksel ve sosyal yapıdaki bu değişim, kentlerin ele alınış biçiminin değişmesini de kaçınılmaz hale getirmektedir. Bu kapsamda; birbirinden farklı, kimliğine sahip çıkan, farklılıklar içeren, yeni farklılıklara olanak yaratan, kültürel çeşitliliği destekleyen, kültürel mirasını koruyan, yaşam kalitesi yüksek, kültürel yaşam açısından zengin kentler ön plana çıkarak, kentleri bu kapsamda ele alan planlama yaklaşımı çözüm haline gelmektedir. Bu durumda ise kültürü planlamanın merkezine koyan kültür odaklı planlama yaklaşımı kentlerin değişen ihtiyaçları karşısında ön plana çıkmaktadır.

Kültür odaklı planlama yaklaşımı kentin ekonomik, sosyal ve fiziksel boyutları arasından kültür üzerinden bağlar kurması nedeniyle kentin tüm bileşenlerini rahatlıkla ele alabilmektedir. Kültürün antropolojik tanımının, bir başka deyişle insan ve mekanla olan bağlantısının merkezde bulunduğu bu planlama yaklaşımı, gelişmenin farklı boyutlarına işaret ederek, kentsel gelişmeye yön vermektedir. Kültür odaklı planlama ile farklı disiplinler arasında kültür üzerinden bağ kurularak kentin gelişmesine yönelik hedef ve politikalar stratejik bir tutum içerisinde ele alınmaktadır. Kültür odaklı planlama, kaynağını kentten ve yaşayan kültürden alması nedeniyle kentlerin hızla değişen yapısına cevap verebilecek niteliktedir.

Kültür odaklı planlama;

- Kentin değerlerini stratejik bir tutumla ele alması,
- Günün ihtiyaçlarına göre şekillenebilmesi,
- Farklılıklara olanak yaratması,
- Esnek olması,

itibariyle kentlerin değişen yapısı içerisinde çözüm haline gelmektedir.

Çalışma kapsamında incelenen kültür odaklı planlama örneklerinde, kentlerin izlediği yöntem aynı olmasına rağmen, planlama sürecinin her kent kimliğine göre farklı şekillendiği görülmektedir. Plan sürecinin birbirini tamamlayan stratejik program ve projeler bütününden oluşması, planlama sürecindeki hata payını en aza indirmektedir. Hedeflerin değişmesi durumunda ise hızla evrilebilmektedir. Kültür ve kültürel kaynakların kentsel gelişme üzerindeki etkisini analiz etmeye yönelik yürütülen çalışmada, kültür odaklı planlama yaklaşımının, kültürel kaynakların stratejik kullanımı ile kentsel ve toplumsal gelişmeyi sağladığı görülmüştür.

KAYNAKÇA

- A. Blowers, B. E. (1997). Town Planning Into The 21st. London: Routledge.
- Abercrombie, P. (1959). Town and Country Planning. Oxford University Press.
- Adopted Albina Community Plan, s:1. (1993, October). Oregon: Bureau of Planning
Portland Ajuntament de Barcelona. (tarih yok). Barcelona Strategic Plan for
Culture: <http://www.bcn.es/plaestrategicdecultura/english/index.html>
adresinden alınmıştır
- Albrechts, L. (2007). Stratejik Mekansal Planlamaya Yeniden Dönüş. Kent Gündemi.
- Alver, K. (2009). Kent ve Kent Üzerine Notlar. "Medeniyet, Edebiyat ve Kültür
Bağlamında Şehirlerin Dili", Hece Dergisi, 428-433.
- Aslanoğlu, R. (1998). Kent, Kimlik ve Küreselleşme. Bursa: Ezgi Kitapevi.
- Atik, D., & Erdoğan, N. (2007). Geleneksel Konut Mimarlığını Etkileyen Sosyo-
Kültürel Faktörler: Edirne'de Şinasi Dörtok Evi. Trakya University Journal of
Science; Volume:8; Number:1, 21-27.
- Bayhan, H. İ. (1969). Şehir Planlaması. İstanbul: İskender Matbaası.
- Becker, E. J. (1999). Sustainability and the Social Sciences. London: Zed Books.
- Bianchini, F. (tarih yok). Cultural Policy and Urban Regeneration: The Western
European experience. Mancehester: Manchester University Press.
- Bianchini, F. (tarih yok). Kültür Politikaları ve Kültür Planlama Arasındaki Fark.
Barselona Üniversitesi İnternet Dersleri:
<http://www.youtube.com/watch?v=sLzwThwwnwkw> adresinden alınmıştır
- Birol, G. (2007). Bir Kentin Kimliği ve Kervansaray Oteli Üzerine Bir Değerlendirme.
Arkitekt Dergisi s.514 , 46-54.
- Bitlis Kültür Odaklı Yol Haritası. (tarih yok). ÇEKÜL ve Bitlis Belediyesi Ortaklığı .
- Bolu Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı. (tarih yok). Bolu Belediyesi.
- BUSINESS, C. e. (2011). 81 ŞEHİR yaşam kalitesi araştırması. CNBC- e
BUSINESS Dergisi, 59.sayı.
- Çahantimur, A., & Yıldız, H. T. (2007). Sürdürülebilir Kentsel Gelişmeye Sosyo –
Kültürel Bir Yaklaşım: Bursa Örneği. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fen
Bilimleri Enstitüsü.

- Castells, M. (2000). Urban Sustainability in the Information Age, Debates, p.118-122.
- Cebeci, Ö. F., & Çakılcıoğlu, M. (2002). Kültürel Sürdürülebilirlik. 10.Ulusal Bölge Bilimi/Bölge Planlama Kongresi. Ekim, İstanbul.
- Chan, E., & Lee, G. K. (2008). Critical Factors for Improving Social Sustainability of Urban Renewal Projects. Soc. Indic. Res.
- Chiu, R. L.H. 2004, Socio-cultural sustainability of housing: a conceptual exploration. Housing, Theory and Society.vol 21, 2, 65-76.
- Communities and Local Government Department for the Environment. (2007). Food and Rural Affairs, Department of Trade and Industry, Department for Transport. Planning for a Sustainable Future – White Paper.
- Çahantimur, Arzu, Turgut Yıldız, Hülya, 2007. Sürdürülebilir Kentsel Gelişmeye Sosyokültürel Bir Yaklaşım: Bursa Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Çotuksöken, B. (2003). Kent Kültürü Kültür Kenti. Kent ve Müzik Paneli. Ekim, İstanbul.
- Demiral, B. (2005). "Sürdürülebilir Kentler ve Bölge". Planlamada Yeni Politika ve Stratejiler (8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 29. Kolokyumu, 7-9 Kasım 2005). İstanbul: TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını.
- Demiral, B. (2005). Planlamada Yeni Politika ve Stratejiler/Riskler ve Fırsatlar,Sürdürülebilir Kentler ve Bölge. 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 29.Kollokyum (s. İTÜ Şehir Bölge Planlama Bölümü). İstanbul: Şehir Plancıları Odası.
- Dizdaroğlu, D., & Yiğiter, R. G. (2007). Cultural and Spatial Sustainabilityin Quay Squares – Case Studies From Bosphorus,. Rotterdam, June: Sustainable Urban Areas, International Conference.
- Doratlı, N. (2004). Kentsel koruma ve canlandırma üzerine seçme kaynakça, TMMOB Mimarlar Odası,
- Dreeszen, C. (1998). Community Cultural Planning Handbook: A guide for cummnity leaders. Washington: DC: Americans for the Arts Sayfa:9.
- Eastaway, P. M. (2004). Dimensions of housing and urban sustainability. Journal of Housing and the Built Environment, 19, p.1-5.
- Elliott, A.,J. (1994). An Introduction to Sustainable Development, The Developing World, London: Routledge.
- Emrealp, S. (2005). Türkiye Yerel Gündem 21 Programı-Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler Elkitabı. İstanbul: IULA-EMME (UCLG-MEWA) Yayını, <http://iula-emme.org>.

- Emrealp, S. (2005). Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı. IULA-EMME Yayını.
- Erbil, A. Ö. (2014). Environment And Society Reader. İstanbul: Department of Humanities and Social Sciences.
- Ergun, N., 2005. Şehir Yenileme Ders Notları, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir Ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul
- Ersoy, M. (2012a). Planlama Kuramına Giriş. M. Ersoy içinde, Kentsel Planlama Kuramları(2.baskı) (s. 9-34). Ankara: İmge Kitapevi.
- Ersoy, M. (2012b). Kapsamlı Planlama Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Bugünü. M. Ersoy içinde, Kentsel Planlama Kuramları (s. 155-170). Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.
- Ersoy, M. (2012c). Kapsamlı Akılcı Planlama Kuramı. M. Ersoy içinde, Kentsel Planlama Ansiklopedik Sözlük (s. 180-182). İstanbul: Ninova Yayınları.
- Es, M. (2008). Kentlilik Bilinci ve Yerel Siyaset. Yerel Siyaset Sempozyumu Bildirileri (s. 91-114). İstanbul: Okutan Yayıncılık.
- European Spatial Development Perspective (1999), Agreed at the Informal Council of Ministers responsible for Spatial Planning in Potsdam, Agreed at the Informal Council of Ministers responsible for Spatial Planning in Potsdam, May 1999
- Friedman, J. (1987). Planning in the Public Domain: From Knowledge to Action. New Jersey: Princeton University Press.
- Gedikli, B. (2012). Stratejik Mekansal Planlama: Planlamada Yeni Arayışlar Yöntemler ve Teknikler. M. Ersoy içinde, Kentsel Planlama Kuramları (s. 237-290). Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.
- Ghilardi, L. (tarih yok). Cultural planning and cultural Diversity. Londra, Council of Europe: Noema Research and Planning Ltd.
- Godschalk, D.R. (2004). Land use planning challenges: Coping with conflicts in visions of sustainable development and livable communities. Journal of the American Planning Association, 70(1), p.5-13.
- Göksu, S. (2008/3, sayı 43). Stratejik Mekansal Planlama ve İlişkisel Coğrafya Üzerine Düşünceler. Planlama Dergisi, 21-29.
- Görer, N., & Çetinkaya, F. (1995). Sürdürülebilir Kalkınmada Katılım ve Planlamanın Önemi. Planlama Dergisi, 16-20.
- Gülersoy, N. Z., Özsoy, A., Tezer, A., & Günay, Z. (2005). Mevcut Kentsel Dokuda Kalitenin İyileştirilmesi – Stratejik Kalite Planlaması Modeli, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Güvenç, B. (1997). Kültürün Abc'si. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Hart, M. (1995). Guide to Sustainable Community Indicators, QLF/Atlantic Center for the Environment,s:34
- Hawkes, J. (2004). The Fourth Pillar Revisited: Key Questions About Cultural Sustainability. Report from the Fourth Pillar Conference. Melbourne.
- Hediger, W. (2000). Sustainable Development and Social Welfare, Ecological Economics, 32, p.481-492.
- Hemphill L., Berry J., McGreal S., 2004: An Indicator Based Approach to Measuring Sustainable Urban Regeneration Performance: Part 1, Conceptual Foundations and Methodological Framework, Urban Studies Vol.1/4 p. 725-755.
- Ikerd, J. (2012). The Essentials of Economic Sustainability, Sterling, VA: Kumerian Press, s:47
- Jowsey E., Kellett J., 1996. Sustainability and Methodologies of Environmental Assessment for Cities, in C. Pugh (eds) Sustainability, the Environment and Urbanization, Earthscan Publications, London, p.197-227.
- Kaufman, J. L., & Jacobs, M. H. (1996). A. Public Planning Perspective on Strategic Planning . Reading in Planning, 323-343.
- Keleş R., H. Ç. (1998). Çevrebilim. Ankara: İmge Kitapevi.
- Keleş, R. (1998). Kentbilim Terimleri Sözlüğü (2.baskı b.). Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.
- Keleş, R. (2002). Kentleşme Politikası. Ankara: İmge Kitapevi.
- Keleş, R. (2005). Kent ve Kültür Üzerine. Mülkiye 29/246, 9-18.
- Kocabaş, A. (2011) Düşük Karbonlu Kentleşme: Türkiye'nin Gündemi ve Yerel Ölçekteki Adımlar. ERAYDIN, A. ve diğerleri (ed.) 2. Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Sempozyumu: Planlamanın Dünü, Bugünü, Yarını Planlamada Yeni Söylem Arayışları. Ankara: KBAM, Kentsel Bölgesel Araştırmalar Ağı.
- Kocabas, A. (2016) '21. Yüzyılda Sürdürülebilir Kentsel Koruma: Kentsel Koruma, Kentsel Yenileme ve İklim Değişikliği Azaltımının Birlikte Değerlendirilmesi', çeviri: Kocabas, A., 'Integration of urban conservation and urban regeneration: local heritage matters' in Erdoğan, N. (ed.) Urban transformation: economic, social and physical aspects, UPAD 2014, 1st International Urban Planning-Architecture-Design Congress Proceedings, Kocaeli, 8-11.05.2014, ISBN 978-605-4158-31-7.
- Kurt, N. (2011). Kent Hizmetlerinin Geleceğinde Kentsel Sorumluluklar ve Kent Kültürünün Geliştirilmesi Stratejileri. journal of administrative sciences, 265.
- KUBAN, D. (2010). Kent ve Mimarlık Üzerine İstanbul Yazıları. 2. Baskı. İstanbul: YEM Yayın.
- Lynch, K. (1996). Çevrenin İmgesi. Cogito, sayı 8, "Kent ve Kültür", 153 - 161.

- MARKA. (2013). Doğu Marmara 2014-2023 Bölge Planı Bolu İli Katılımcı Planlama Çalışmaları. Bolu.
- Mercer, C. (2002). Towards cultural citizenship: Tolls for cultural policy and development. Stockholm: Bank of Sweden Tercentenary Foundation s:170.
- Mercer, C. (2006). Cultural planning for Urban Development and Creative Cities.
- Mitlin D., Satterthwaite D., 1996. Sustainable Development and Cities, in C. Pugh (eds) Sustainability, the Environment and Urbanization, Earthscan Publications, London, p.23-62.
- Nijkamp, P., & Perrels, A. (1994). Sustainable cities in Europe, a comparative analysis of urban energy-environmental policies. London: Earthscan Publications Ltd.
- Ng, K. M., 2005: Quality of Life Perceptions and Directional for Urban Regeneration in Hong Kong, Social Indicators Research 71, p. 441- 465.
- Oktay, D. (2001), Kentsel Tasarımın Kuramsal Çerçevesine Güncel Bir Bakış: Kentlerimiz, Yaşam Kalitesi Ve Sürdürülebilirlik, Mimarlık, 302, p.45-49.
- Özcan, R. (1990). Bolu İli Turizm Master Planı. Bolu: Bolu Valiliği.
- Özden, P. P. (2008). Kentsel Yenileme Yasal-Yönetmelik Boyut, Planlama ve Uygulama. Ankara: İmge Kitapevi.
- Parlak, M. (2010). Kültür Odaklı Planlama Yaklaşımı. İstanbul: MSGSÜ, ŞBP Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- PEKER, A. E. (2006). Kentin Markalaşma Sürecinde Çağdaş Sanat Müzelerinin Rolü: Kent Markalaşması Ve Küresel Landmark. İstanbul.
- Polese M, Stren R. 2000. Understanding the new sociocultural dynamics of cities: comparative urban policy in a global context. In The Social Sustainability of Cities: Diversity and the management of change, Polese M, Stren R (eds). Toronto University Press: Toronto; 3-38
- Pugh, C. (1996). Sustainability and Sustainable Cities, in Sustainability, the Environment and Urbanization, London: Earthscan, p.135-178.
- Rapoport, A. (2001). Theory, Culture and Housing, Housing Theory and Society, 17, p.145-165.
- Reboratti, C. (1999). Territory, Scale and Sustainable Development. London: Zed Books, p.207-222.: Sustainability and the Social Sciences.
- Ruşen Keleş, C. H. (2012). Çevre Politikası. Ankara: İmge Kitapevi.
- Sachs, I. (1999). Social Sustainability and Whole Development : Exploring the Dimensions of Sustainable Development, in Sustainability and the Social Sciences, Eds., Becker, E., Jahn, T., London: Zed Books, p.25-36. Sarıbay,

- A. Y., & Keyman, F. (1998). Küreselleşme Sivil Toplum ve İslam. Ankara: Vadi Yayınları.
- Sacco Pier Luigi, Blessi Giorgio Tavano, Nuccio Massimiliano, Cultural Policies and Local planning Strategies: What is the Role of Culture in Local Sustainable Development?, The Journal of Arts Management, Law and Society, Cilt:39, Sayı:1
- Sarıtaş, M. (2002). Ekonomik Kalkınmanın Sosyo-kültürel Temelleri. Planlama Dergisi Özel Sayısı , 395-406.
- Scott, A. J. (2004). Küreselleşme ve Kent Bölgelerin Yükselişi. Planlama Dergisi, 26-32.
- Şengül, T. (2002). Planlama Paradigmalarının Dönüşümü Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme. Planlama, 2-3.
- Sirayi, M. (2008). Journal of Arts Management,. Cultural Planning and Urban Renewal in South Africa Vol:37, No:4 Syf:336.
- Smith, P. (2005). Kültürel Kuram. (Çev. Selime Güzelsarı, İbrahim Gündoğdu). İstanbul: Babil Yayınları.
- Stevenson, D. (2004). 'Civic gold' rush: Cultural Palnning and the politiacs of the Third Way. International Journal of cultural Policy 10 (1): 119-31.
- Strateji, K., & A.Faruk Göksu, S. A. (2014). Bolu İli Vizyon Planı. Bolu: Bolu Belediyesi.
- SUHER, P. H. (1996) Şehircilik. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi.
- Taner, İ. (2014). Bolu Kentinin Mekansal Gelişimi. AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:14, Sayı:1.
- Tekeli, İ. (1993, sayı:4). Postmodernizm Tartışmaları Üzerine Düşünceler. Egemimarlık Dergisi, 60-64.
- Tekeli, İ. (2001). Sürdürülebilirlik Kavramı Üzerinden İrdelemeler. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayınları.
- Tekeli, İ. (2012/3-4, sayı 53). Türkiye Kent Planlamasının Yeniden Kurumsallaşmasını Düzenlerken Düşünülmesi Gerekenler Üzerine. Planlama Dergisi, 25-32.
- Tiesdell, S., Heath, T., Oc, T., (1996), Revitalising Historic Urban Quarters, Architectural Press,
- Thaman, K. H. (2002). Shifting Sights: The cultural challenge of sustainability, Higher Education Policy, 15(2), p.133-142.
- Thomas, D., & Furuseth, O. (1997). The Realities of Incorporating Sustainable Development into Local-Level Planning: A Case Study of Davidson, North Carolina. Cities 14(4), pg:216-226.

- Tunçer, M. (2000). Türkiye'de Bölge-Kent Planlaması ve Kentsel Tasarım: Uygulama Sorunları ve Görüşler. Dünya Şehircilik Günü 24.Kollokyum.
- UNESCO-MOST. (1996). Conference report on sustainability as a social science concept. Frankfurt.
- Uzzell, D. P. (2002). Place Identification, Social Cohesion, and Environmental Sustainability. *Environment and Behavior*, 34(1), p.26-53.
- Vehbi, O. B. (2009). Model for Measuring the Sustainability Level of Historic Urban Quarters. *European Planning Studies*, 17(5), p.715-739.
- Vehbi, O. B. ve Hoşkara, Ö. Ş. (2009). Model for Measuring the Sustainability Level of Historic Urban Quarters, *European Planning Studies*, 17(5), p.715-739.
- Voula, M. (2005). Quintessential Cities, Accountable to the Future: Sustainability, Innovation and Citienship, Brussels, Belgium
- Yalçintan, M. C. (2006). Küresel Akışlar, Çatışma Kültürü ve Alternatifsizlik. Dünya Şehircilik Günü Bildirisi.
- Yazar, K. H. (2006). Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Çerçevesinde Orta Ölçekli Kentlere Dönük Kent Planlama Yöntem Önerisi. Ankara Üniv.Sosyal Bilimler Ens.Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi A.B.D., Doktora Tezi.
- Yiftachel, O. and Hedgcock, D. (1993) Urban Social Sustainability: The Planning of an Australian City, *Cities May*, 139-57
- Yurt Ansiklopedisi 2. (1982). s:1506, Bolu: Anadolu Yayıncılık.

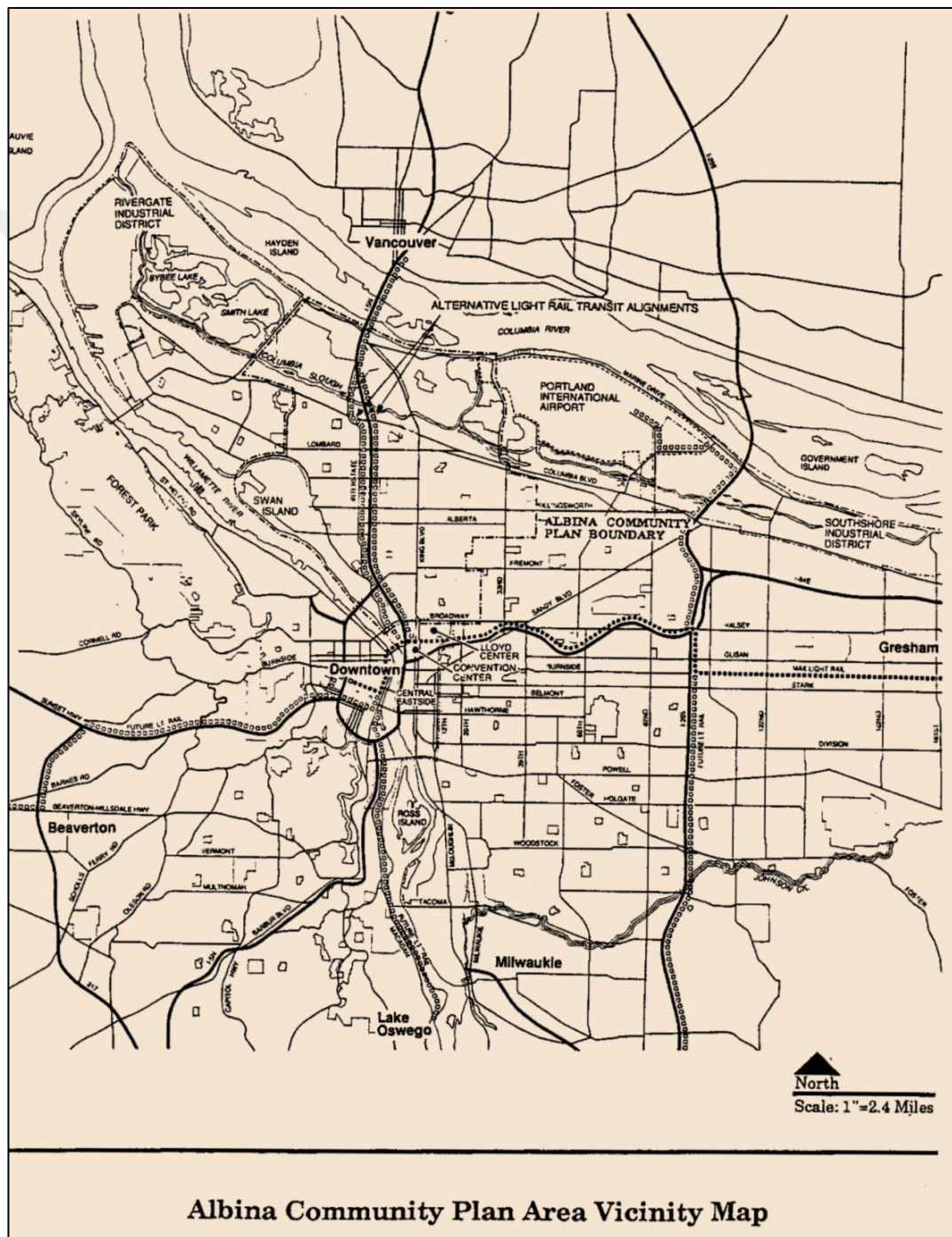
İNTERNET KAYNAKLARI

- URL-1** : <http://www.creativecity.ca/>, (erişim 25.03.16)
- URL-2** : World Heritage, (erişim 25.03.16), The Criteria for Selection, <http://whc.unesco.org/en/criteria/> adresinden alınmıştır.
- URL-3** :World Heritge.. About World Heritage, (erişim 25.03.2016): <http://whc.unesco.org/en/about/> adresinden alınmıştır
- URL-4** :World Heritge. (erişim 25.03.2016). The Criteria for Selection: <http://whc.unesco.org/en/criteria/> adresinden alınmıştır.
- URL-5** : World Heritage, The Criteria for Selection, (erişim 25.03.16), <http://whc.unesco.org/en/criteria/> adresinden alınmıştır.
- URL-6** : Eurocities. "Eurocities Strategic Objectives." (erişim 25.03.16), <http://www.eurocities.eu/main.php> adresinden alınmıştır.
- URL-7** : Eurocities. "Eurocities Strategic Objectives." (erişim 25.03.16), <http://www.eurocities.eu/main.php> adresinden alınmıştır.
- URL-8** : Kültür ve Turizm Bakanlığı, (erişim 25.03.16), <http://www.kultur.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFA AF6AA 49816B2EF34B8FF67F6C5B31A> adresinden alınmıştır.
- URL-9** : Eurocities Strategic Objectives. (erişim 10.04.16). Eurocities: <http://www.eurocities.eu/main.php> adresinden alınmıştır.
- URL-10** : European Commission Culture. (erişim 01.04.16). European Capital of Culture: <http://ec.europa.eu/culture/ourprogrammes-> adresinden alınmıştır.

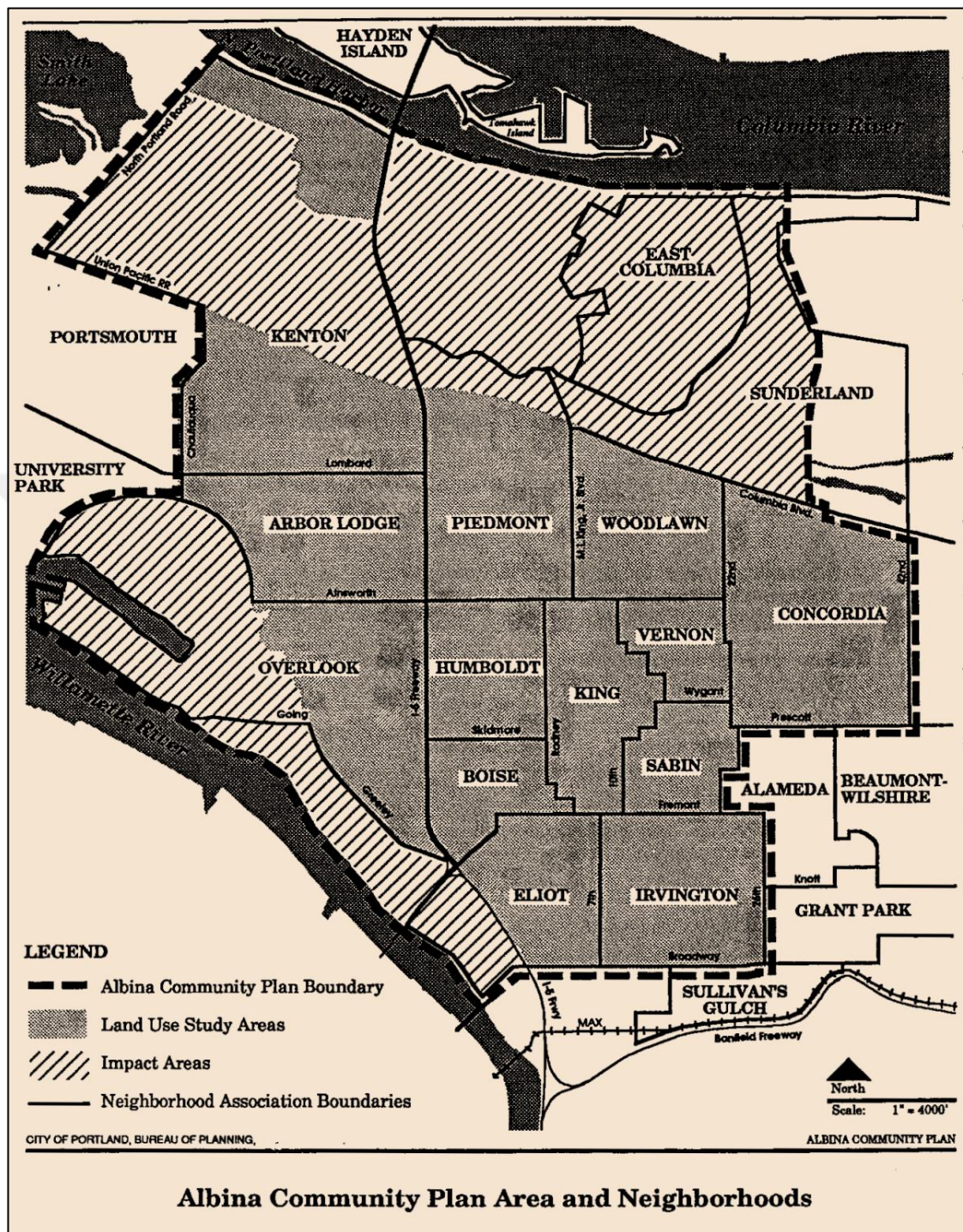
- URL-11** : Barselona Üniversitesi İnternet Dersleri, Kültür Politikaları ve Kültür Planlama Arasındaki Fark, (erişim 01.07.16). Franco Bianchini, <http://www.youtube.com/watch?v=sLzwThwwnwK> adresinden alınmıştır.
- URL-12** : Albina Toplum Planı, (erişim 01.07.16), (www.pdc.us/), adresinden alınmıştır.
- URL-13** : Baltimore Main Street Yaklaşımı, (erişim 01.07.16), www.baltimoredevelopment.com adresinden alınmıştır.
- URL-14** : Cityscape Newcastle Upon Tyne, (erişim 01.07.16), <http://dev5x.rudi.net> adresinden alınmıştır.
- URL-15** : Manchester Hulme Yerleşmesi, (erişim 01.07.16), www.exhulme.co.uk adresinden alınmıştır.
- URL-16** : Pinelands Workshop, (erişim 05.07.16), <http://ourpcw.tripod.com/> adresinden alınmıştır.
- URL-17** : Ajuntament de Barcelona, Barcelona Strategic Plan for Culture, (erişim 05.07.16), <http://www.bcn.es/plaestrategicdecultura/english/index.html> adresinden alınmıştır.
- URL-18** : Seben kaya evleri, (erişim 05.07.16), <http://www.bolu.gov.tr/arkeolojik-kalintilar> adresinden alınmıştır.
- URL-19** : Bitinya'ya ait kalıntılar, (erişim 05.07.16), <http://www.bolu.gov.tr/antik-kentler> adresinden alınmıştır.
- URL-20** : Seben  eltikderesi Bizans dönemine ait kale, (erişim 05.07.16), <http://www.bolu.gov.tr/kale-sur-ve-duvarlari> adresinden alınmıştır.
- URL-21** : Roma dönemine ait tiyatro, (erişim 05.07.16), <http://www.bolu.gov.tr/antik-kentler> adresinden alınmıştır.
- URL-22** : Mudurnu Kanuni Sultan Süleyman Cami, (erişim 07.07.16), <http://www.bolu.gov.tr/camiler> adresinden alınmıştır.
- URL-23** : Bolu Yıldırım Beyazıt Cami, (erişim 07.07.16), <http://www.bolu.gov.tr/camiler> adresinden alınmıştır.
- URL-24** : Bolu'da sivil mimari örnekleri, (erişim 07.07.12), <http://www.bolu.gov.tr/tarihi-bolu-evleri> adresinden alınmıştır.
- URL-25** : Creative City Network of Canada, Cultural Planning Toolkit, (erişim 9.07.16), <http://www.creativecity.ca/> adresinden alınmıştır.

EKLER

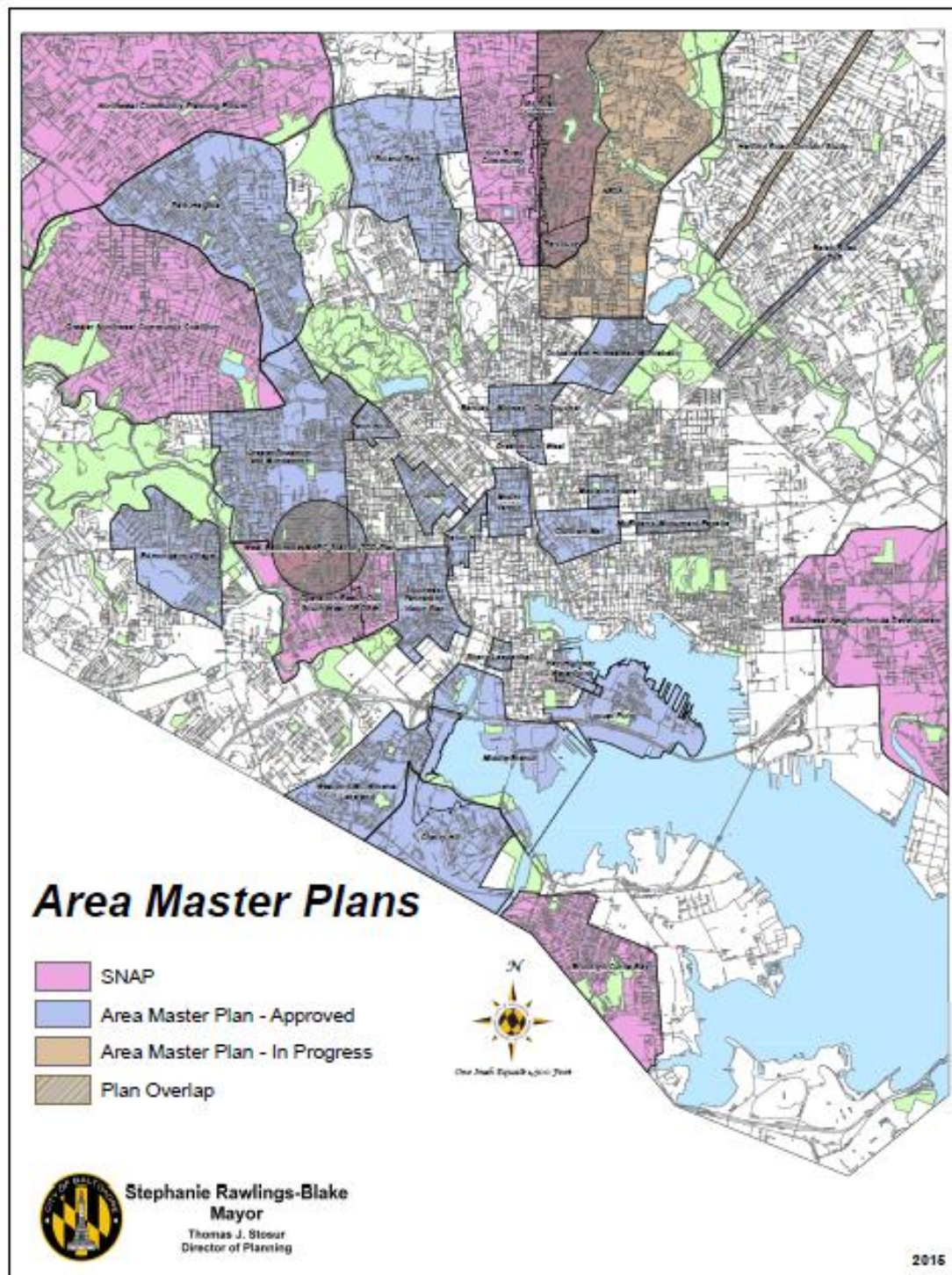
EK-1

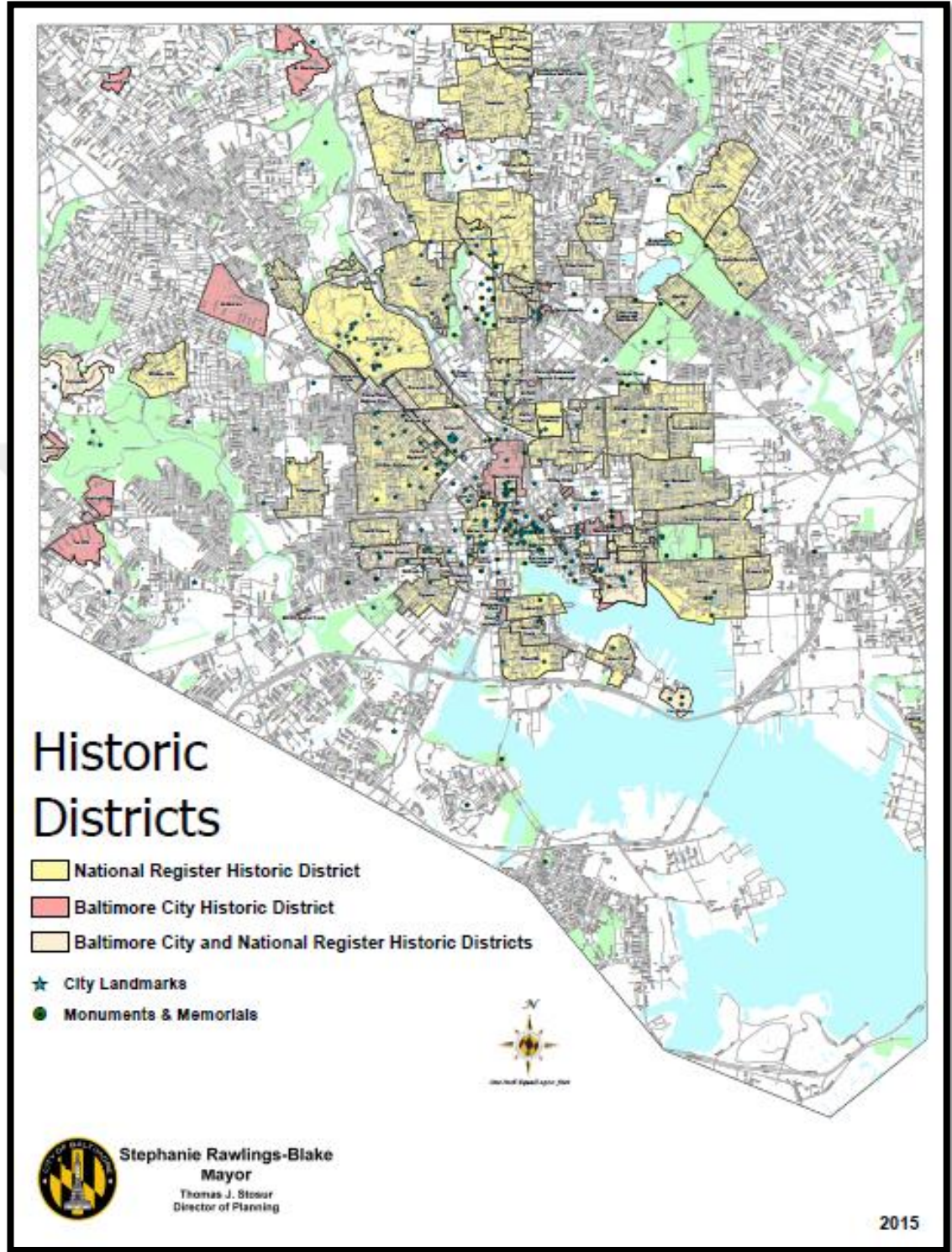
Albina Community Plan Area Vicinity Map (Adopted Albina Community Plan, s:1, 1993, October)

Albina Community Plan Area and Neighbordhous (Adopted Albina Community Plan, s:5, 1993, October)

Baltimore Area Master Plans (URL-13, Şehir Planlama Raporları)

Baltimore Historic Districts (URL-13, Şehir Planlama Raporları)

Cityscape Newcastle Upon Tyne Bölgesi

ÖZGEÇMİŞ

B. MERAL AKDUMAN VURAL

Karaçayır Mahallesi, Eflatun Sokak, İde İş Merkezi, No:13/20 Bolu
0535 418 20 21

meralakduman@gmail.com

EĞİTİM:

2013 - 2016: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul
Kentsel Koruma ve Yenileme Tezli Yüksek Lisans Programı

2007 - 2013: Anadolu Üniversitesi, Eskişehir
Mühendislik – Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

2003 - 2006: Bolu Fen Lisesi, Bolu

DENEYİM:

Mart 2014 - Devam Ediyor : BMA Tasarım Mimarlık, Bolu
Mimar (Mimarlık Ofisi Sahibi)

Şubat 2013 - Mart 2014 : Köroğlu Yapı Denetim, Bolu
Kontrol Elemanı, Mimar

Haziran 2011 – Ağustos 2011 : İstanbul Metropolitan Planlama, İstanbul
Stajyer

Haziran 2010 – Ağustos 2010 : Kiptaş, İstanbul
Stajyer

